

Lagrådsremiss

Konkurrensverkets befogenheter

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 1 oktober 2020

Ibrahim Baylan

Jan Stockhaus
(Näringsdepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

I lagrådsremissen föreslås ändringar i konkurrenslagen som innebär att instansordningen för prövning av konkurrensskadeavgift ändras. Konkurrensverket ska, i stället för Patent- och marknadsdomstolen, som första instans få besluta i frågor om konkurrensskadeavgift. Verkets beslut ska kunna överklagas till domstolen.

Vidare innehåller lagrådsremissen förslag till de lagändringar som behövs för att genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1 av den 11 december 2018 om att ge medlemsstaternas konkurrensmyndigheter befogenhet att mer effektivt kontrollera efterlevnaden av konkurrensreglerna och om att säkerställa en väl fungerande inre marknad. Lagändringarna innebär bl.a. att Konkurrensverkets befogenheter vid platsundersökningar utökas och att det införs en sanktion mot företag som trotsar verkets beslut under utredningen av den överträdelse som företaget misstänks för (utredningsskadeavgift). Konkurrensverket föreslås få besluta om den nya utredningsskadeavgiften. I lagrådsremissen föreslås också en ny lag om ömsesidigt bistånd med delgivning och indrivning på konkurrensområdet.

Lagändringarna och den nya lagen föreslås träda i kraft den 4 februari 2021.

Innehållsförteckning

1	Beslut	8
2	Lagtext	9
2.1	Förslag till lag om ömsesidigt bistånd med delgivning och indrivning på konkurrensområdet	9
2.2	Förslag till lag om ändring i utsökningsbalken	12
2.3	Förslag till lag om ändring i konkurrenslagen (2008:579)	13
2.4	Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)	30
2.5	Förslag till lag om ändring i lagen (2014:836) om näringsförbud	31
2.6	Förslag till lag om ändring i konkurrensskadelagen (2016:964)	33
3	Ärendet och dess beredning	34
4	Konkurrensreglerna	36
4.1	Allmänt om konkurrenslagen	36
4.2	Förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete	37
4.3	Förbudet mot missbruk av en dominerande ställning	39
4.4	Åtgärder mot konkurrensbegränsningar	39
4.5	Utredningsåtgärder	41
4.6	Domstolsprövning	41
4.7	Förhållandet mellan konkurrenslagen och EU-rätten	42
5	En utökad beslutanderätt om sanktionsavgift	44
5.1	Artikel 13 om sanktionsavgifter för företag och företagsammanslutningar	44
5.2	Gällande ordning	44
5.3	Konkurrensverkets beslutanderätt utökas	45
6	Direktivet om konkurrensmyndigheternas befogenheter	53
6.1	Direktivet i huvuddrag	53
6.2	Allmänna krav för genomförandet	56
7	Konkurrensmyndigheter	57
8	Grundläggande rättigheter	59
8.1	Direktivet	59
8.2	De grundläggande rättigheterna beaktas i svensk rätt	59
9	Oberoende och resurser	63
9.1	Direktivet	63
9.2	Regler om oberoende behöver inte införas	64
9.3	Resurser för tillämpning av EU:s konkurrensregler	70
10	Befogenheter	72
10.1	Direktivet	72
10.2	Platsundersökningar	72
10.2.1	Artikel 6 och 7 om platsundersökningar	72
10.2.2	Gällande ordning	73

10.2.3	Platsundersökningar hos den som är föremål för utredning.....	75
10.2.4	Platsundersökningar hos tredje man	84
10.2.5	Platsundersökningar för utredning av andra överträdelser än förbuden mot konkurrensbegränsade samarbete och missbruk av dominerande ställning	87
10.3	Begäran om information.....	89
10.3.1	Artikel 8 om begäran om information	89
10.3.2	Gällande ordning	89
10.3.3	Det införs ett förbud mot att tvingas erkänna en överträdelse	89
10.4	Förhör.....	91
10.4.1	Artikel 9 om förhör.....	91
10.4.2	Gällande ordning	91
10.4.3	Några lagstiftningsåtgärder behövs inte	92
10.5	Konstaterande och upphörande av överträdelser.....	92
10.5.1	Artikel 10 om konstaterande och upphörande av överträdelser.....	92
10.5.2	Gällande ordning	93
10.5.3	Lagen förtydligas och en ny beslutsbefogenhet införs.....	93
10.6	Interimistiska åtgärder.....	96
10.6.1	Artikel 11 om interimistiska åtgärder	96
10.6.2	Gällande ordning	96
10.6.3	Underrättelse till Europeiska konkurrensnätverket	97
10.7	Åtaganden.....	99
10.7.1	Artikel 12 om åtaganden.....	99
10.7.2	Gällande ordning	99
10.7.3	Bestämmelserna om åtagande justeras	100
11	Sanktionsavgifter och viten.....	103
11.1	Sanktionsavgifter för överträdelser av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget	103
11.1.1	Artikel 13.1 och 13.3 om sanktionsavgifter för överträdelser av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget	103
11.1.2	Gällande ordning	103
11.1.3	Bestämmelserna om när sanktionsavgift får påföras ändras	104
11.2	Beräkning av sanktionsavgift	108
11.2.1	Artikel 14.1 och 14.2 samt artikel 15 om sanktionsavgiftens storlek.....	108
11.2.2	Gällande ordning	109
11.2.3	Bestämmelserna om konkurrenskadeavgiftens storlek för sammanslutningar av företag ändras	110
11.3	Betalning av sanktionsavgift som påförs företagssammanslutningar.....	111

11.3.1	Artikel 14.3 och 14.4 samt artikel 15.2 andra meningen om betalningsansvar när en företagssammanslutning inte kan betala	111
11.3.2	Gällande ordning	112
11.3.3	Medlemmarna i en företagssammanslutning kan bli betalningsskyldiga för sammanslutningens överträdelse	113
11.4	Sanktionsavgift för vissa andra överträdelser.....	117
11.4.1	Artikel 13.2 och 13.3 om sanktionsavgifter för vissa andra överträdelser	117
11.4.2	Bestämmelser om utredningsskadeavgift införs och reglerna om konkurrensskadeavgift utvidgas	118
11.5	Begreppet företag och sanktionsavgift	124
11.5.1	Artikel 13.5 om begreppet företag.....	124
11.5.2	Gällande ordning	125
11.5.3	EU-domstolens praxis är tillämplig för att påföra sanktionsavgifter	125
11.6	Vite.....	126
11.6.1	Artikel 16 om vite.....	126
11.6.2	Gällande ordning	126
11.6.3	Bestämmelser om löpande vite införs	127
12	Eftergift och nedsättning av sanktionsavgift	129
12.1	Eftergiftsprogram för hemliga karteller.....	129
12.1.1	Artiklarna 17–19 om eftergiftsprogram.....	129
12.1.2	Gällande ordning	130
12.1.3	Eftergiftsreglerna justeras.....	131
12.2	Formkrav för förklaringar inom ramen för eftergiftsprogrammet.....	136
12.3	Kölappsystem	138
12.3.1	Artikel 21 om markeringar för ansökningar om befrielse från sanktionsavgifter	138
12.3.2	Gällande ordning	138
12.3.3	Bestämmelserna om kölapp ändras	139
12.4	Förenklade ansökningar	141
12.4.1	Artikel 22 om förenklade ansökningar	141
12.4.2	Gällande ordning	142
12.4.3	Föreskrifter om förenklade ansökningar kan meddelas i förordning	143
12.5	Skydd för företagsledare	144
12.5.1	Artikel 23 om samspelet mellan ansökningar om befrielse från sanktionsavgifter och sanktioner som åläggs fysiska personer.....	144
12.5.2	Gällande ordning	145
12.5.3	Lagstiftningsåtgärder behöver inte vidtas.....	145

12.6	Konkurrenslagens definition av företag justeras	147
13	Ömsesidigt bistånd	149
13.1	Samarbete om utredningsåtgärder	149
13.1.1	Artikel 24 om samarbete mellan nationella administrativa konkurrensmyndigheter	149
13.1.2	Gällande ordning	150
13.1.3	En rätt att närvara vid ett förhör eller en platsundersökning införs.....	151
13.2	Ömsesidigt bistånd med delgivning och indrivning	154
13.2.1	Artikel 25–27 om bistånd med delgivning och indrivning.....	154
13.2.2	Gällande ordning	155
13.2.3	Frågor om ömsesidigt bistånd regleras i en ny lag	157
13.3	Kostnader för biträde och valuta	163
13.3.1	Artikel 27.7 och 27.8 om kostnader för biträde och valuta	163
13.3.2	Ersättning för kostnader och tillämplig växelkurs	163
13.4	Tvister som rör begäran om delgivning och indrivning	165
13.4.1	Artikel 28 om tvister som rör begäran om delgivning och verkställighet.....	165
13.4.2	Inga åtgärder behöver vidtas.....	166
13.5	Frågor om sekretess vid ömsesidigt bistånd	167
14	Preskriptionsfrister	169
14.1	Artikel 29 om preskriptionsfrister för påförande av sanktionsavgifter eller föreläggande av viten	169
14.2	Gällande ordning	169
14.3	Nya bestämmelser om preskriptionsavbrott införs	170
15	Direktivets allmänna bestämmelser	173
15.1	Konkurrensverkets roll inför Patent- och marknadsdomstolen.....	173
15.1.1	Artikel 30 om nationella administrativa konkurrensmyndigheters roll inför nationella domstolar	173
15.1.2	Gällande ordning	173
15.1.3	Inga ytterligare regler krävs om Konkurrensverkets roll i domstol	174
15.2	Användning av bevis mot fysiska personer.....	175
15.2.1	Artikel 31.1 om användning av bevisning för att ålägga fysiska personer sanktioner.....	175
15.2.2	Gällande ordning	175
15.2.3	Ett användningsförbud bör inte införas	175
15.3	Tystnadsplikt	176
15.3.1	Artikel 31.2 om sekretess	176
15.3.2	Gällande ordning	176
15.3.3	Gällande regler är tillräckliga	177

15.4	Tillgång till vissa handlingar	178
15.4.1	Artikel 31.3 om tillgång till förklaringar och förlikningsinlagor	178
15.4.2	Gällande ordning	178
15.4.3	En sekretessreglering införs	178
15.5	Förbud mot att åberopa visst skriftligt bevis	180
15.5.1	Artikel 31.4 om begränsning att använda viss information	180
15.5.2	Gällande ordning	180
15.5.3	Ett partiellt åberopsförbud införs.....	181
15.6	Andra inskränkningar i användningen av bevis	182
15.6.1	Artikel 31.5 om användningen av viss bevisning	182
15.6.2	Gällande ordning	182
15.6.3	Ett partiellt användningsförbud införs.....	182
15.7	Visst informationsutbyte	183
15.7.1	Artikel 31.6 om utbyte av förklaringar.....	183
15.7.2	Gällande ordning	183
15.7.3	En samtyckesregel för informationsutbyte införs.....	183
15.8	Formen för förklaringar inom ramen för eftergiftsprogram.....	185
15.8.1	Artikel 31.7 om formkrav.....	185
15.8.2	Gällande ordning	185
15.8.3	En reglering om formkrav behöver inte införas.....	185
15.9	Tillåtlighet av bevis inför nationella konkurrensmyndigheter.....	186
15.9.1	Artikel 32 om tillåtligheten av bevis	186
15.9.2	Gällande ordning	186
15.9.3	Någon reglering behövs inte.....	186
16	Konkurrensverkets befogenheter vid överträdelse som saknar samhandelseffekt.....	187
17	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	188
18	Förslagets konsekvenser	191
18.1	Förslagets syfte och alternativa lösningar.....	191
18.2	Berörda myndigheter och andra aktörer	192
18.2.1	Konsekvenser för Konkurrensverket	192
18.2.2	Konsekvenser för patent- och marknadsdomstolarna.....	194
18.2.3	Konsekvenser för Kronofogdemyndigheten.....	194
18.2.4	Konsekvenser för företag	195
18.3	Samhällsekonomiska konsekvenser	195
19	Författningskommentar.....	197
19.1	Förslaget till lag om ömsesidigt bistånd med delgivning och indrivning på konkurrensområdet.....	197
19.2	Förslaget till lag om ändring i utsökningsbalken.....	205

19.3	Förslaget till lag om ändring i konkurrenslagen (2008:579)	205
19.4	Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)	227
19.5	Förslaget till lag om ändring i lagen (2014:836) om näringsförbud.....	227
19.6	Förslaget till lag om ändring i konkurrensskadelagen (2016:964)	228
Bilaga 1	Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1 av den 11 december 2018 om att ge medlemsstaternas konkurrensmyndigheter befogenhet att mer effektivt kontrollera efterlevnaden av konkurrensreglerna och om att säkerställa en väl fungerande inre marknad.....	230
Bilaga 2	Sammanfattning av promemorian Konkurrensverkets befogenheter (Ds 2020:3)	261
Bilaga 3	Promemorians lagförslag	262
Bilaga 4	Förteckning över remissinstanserna	287

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ömsesidigt bistånd med delgivning och indrivning på konkurrensområdet,
2. lag om ändring i utsökningsbalken,
3. lag om ändring i konkurrenslagen (2008:579),
4. lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400),
5. lag om ändring i lagen (2014:836) om näringsförbud,
6. lag om ändring i konkurrensskadelagen (2016:964).

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ömsesidigt bistånd med delgivning och indrivning på konkurrensområdet

Härigenom föreskrivs¹ följande.

Tillämpningsområde

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om ömsesidigt bistånd med delgivning av handlingar som gäller tillämpningen av artikel 101 eller 102 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget). Lagen innehåller också bestämmelser om ömsesidigt bistånd med indrivning av sådana sanktionsavgifter och viten som avses i artiklarna 13 och 16 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1 av den 11 december 2018 om att ge medlemsstaternas konkurrensmyndigheter befogenhet att mer effektivt kontrollera efterlevnaden av konkurrensreglerna och om att säkerställa en väl fungerande inre marknad.

Bistånd på begäran av en nationell konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat

Bistånd med delgivning av vissa handlingar

2 § Konkurrensverket ska, om inte något annat följer av 3 eller 6 §, på begäran av en nationell konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat inom Europeiska unionen, utan krav på några vidare formaliteter, se till att sådana handlingar delges som gäller tillämpningen av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget.

Delgivning sker enligt delgivningslagen (2010:1932).

Bistånd med indrivning av sanktionsavgift eller vite

3 § Kronofogdemyndigheten ska, om inte något annat följer av 6 §, på begäran av en nationell konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat inom Europeiska unionen, utan krav på några vidare formaliteter,

1. delge sådana beslut om sanktionsavgifter eller utdömda viten som avses i artikel 13 eller 16 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU)

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1 av den 11 december 2018 om att ge medlemsstaternas konkurrensmyndigheter befogenhet att mer effektivt kontrollera efterlevnaden av konkurrensreglerna och om att säkerställa en väl fungerande inre marknad, i den ursprungliga lydelsen.

2019/1, i den ursprungliga lydelsen, och som inte längre kan överklagas, eller andra handlingar som är relevanta för indrivning, och

2. driva in sådana avgifter och viten.

Delgivning sker enligt delgivningslagen (2010:1932).

4 § Bestämmelser om indrivning i Sverige finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. och lagen (1985:146) om avräkning vid återbetalning av skatter och avgifter. Verkställighet enligt utsökningsbalken får äga rum på grund av det enhetliga dokument som avses i artikel 27 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1, i den ursprungliga lydelsen.

Vid indrivning i Sverige av en annan medlemsstats fordran gäller i fråga om preskription lagstiftningen i den andra medlemsstaten.

5 § Kronofogdemyndigheten ska ta ut ersättning för kostnader i målet i enlighet med vad som gäller vid indrivning av en svensk fordran av motsvarande slag.

Vägransgrunder

6 § En begäran om bistånd får avslås om begäran inte uppfyller de krav som anges i artikel 27 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1, i den ursprungliga lydelsen. En begäran om bistånd får också avslås om den enskildes grundläggande rättigheter och friheter inte har respekterats eller om delgivningen eller indrivningen skulle strida mot allmänna hänsyn.

Växelkurs och överföring av indrivet belopp

7 § Kronofogdemyndigheten ska, så snart en begäran som avses i 3 § har tagits emot, räkna om sanktionsavgiften eller vitet till svenska kronor enligt den växelkurs som har offentliggjorts i Europeiska unionens officiella tidning för den dag då avgiften eller vitet beslutades.

I den utsträckning som den andra medlemsstatens fordran har drivits in, ska beloppet överföras till den medlemsstaten.

Begäran om bistånd i en annan medlemsstat

Bistånd med delgivning

8 § Konkurrensverket får av en nationell konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen begära bistånd med delgivning av en handling som gäller tillämpningen av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget.

9 § Kronofogdemyndigheten får av en nationell konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen begära bistånd med delgivning av en handling som är relevant för indrivning av konkurrensskadeavgift, utredningsskadeavgift eller vite enligt konkurrenslagen (2008:579) och som har påförts med tillämpning av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget.

10 § Delgivning som har skett med bistånd enligt 8 eller 9 § i enlighet med den medlemsstatens lagar, författningar och administrativa praxis, ska anses ha samma verkan som om delgivningen hade ägt rum i Sverige.

Bistånd med indrivning

11 § Kronofogdemyndigheten får av en nationell konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen begära bistånd med indrivning av sådana avgifter och viten som avses i 9 § om

1. beslutet eller domen har fått laga kraft, och
2. Kronofogdemyndigheten inte själv kan driva in fordringen.

Förbud mot överklagande

12 § Beslut enligt denna lag får inte överklagas.

Närmare föreskrifter

13 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om bistånd enligt denna lag.

Denna lag träder i kraft den 4 februari 2021.

2.2 Förslag till lag om ändring i utsökningsbalken

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 14 § och rubriken närmast före 3 kap. 14 § utsökningsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

Straffföreläggande, föreläggande av ordningsbot och avgiftsföreläggande

Straffföreläggande och föreläggande av ordningsbot¹

14 §²

Godkänt straffföreläggande och godkänt föreläggande av ordningsbot verkställs *såsom lagakraftägande dom*.

Första stycket gäller även för avgiftsföreläggande som har godkänts enligt 3 kap. 18 § konkurrenslagen (2008:579).

Godkänt straffföreläggande och godkänt föreläggande av ordningsbot verkställs *som en dom som har fått laga kraft*.

-
1. Denna lag träder i kraft den 4 februari 2021.
 2. Äldre bestämmelser gäller för avgiftsförelägganden som har godkänts före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse 2008:588.

² Senaste lydelse 2008:588. Ändringen innebär bl.a. att andra stycket tas bort.

2.3 Förslag till lag om ändring i konkurrenslagen (2008:579)

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om konkurrenslagen (2008:579)²

dels att 3 kap. 16–19 §§, 5 kap. 12 § och 8 kap. 3 och 16 §§ ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 3 kap. 16 § ska utgå,

dels att 1 kap. 5 §, 3 kap. 1, 4–7, 12, 13, 14 a, 15, 20, 22 och 23 §§, 5 kap. 3–6, 8, 10 och 13 §§, 7 kap. 1 §, 8 kap. 1 och 2 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas nitton nya paragrafer, 3 kap. 1 a, 15 a, 20 a, 23 a–d §§, 5 kap. 6 a–c, 14 a, 15 a och 21–24 §§, 6 kap. 1 a §, 8 kap. 4 och 5 §§ och närmast före 5 kap. 21 § och 8 kap. 4 § nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

5 §

I denna lag avses med *företag* en fysisk eller juridisk person som driver verksamhet av ekonomisk eller kommersiell natur, dock inte till den del verksamheten består i myndighetsutövning.

Med företag avses också en sammanslutning av företag.

Andra stycket tillämpas inte i fråga om eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift enligt 3 kap. 12–15 §§.

3 kap.

1 §³

Konkurrensverket får ålägga ett företag att upphöra med överträdelser av förbuden i 2 kap. 1 eller 7 § eller i artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget.

Ett åläggande enligt första stycket får innefatta beteendemässiga eller strukturella åtgärder som är nödvändiga för att överträdelserna ska upphöra. Vid valet mellan åtgärder som är lika effek-

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1 av den 11 december 2018 om att ge medlemsstaternas konkurrensmyndigheter befogenhet att mer effektivt kontrollera efterlevnaden av konkurrensreglerna och om att säkerställa en väl fungerande inre marknad, i den ursprungliga lydelsen.

² Senaste lydelse av 3 kap. 19 § 2016:224

5 kap. 12 § 2015:402

8 kap. 3 § 2016:224.

³ Senaste lydelse 2010:642.

tiva ska den åtgärd väljas som är minst betungande för företaget.

Ett åläggande enligt första stycket gäller omedelbart, om något annat inte bestäms.

1 a §

Konkurrensverket får besluta att ett förbud enligt 2 kap. 1 eller 7 § eller enligt artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget har överträtts.

4 §⁴

Har fråga uppkommit om ett företag överträder något av förbuden i 2 kap. 1 eller 7 § eller i artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget, kan ett åtagande från företaget ge Konkurrensverket anledning att inte ingripa. Verkets beslut att godta åtagandet får avse en begränsad tid. Så länge beslutet gäller får verket i de avseenden som åtagandet omfattar inte meddela ett åläggande enligt 1 eller 3 §.

Om det har uppkommit en fråga om att ett företag överträder något av förbuden i 2 kap. 1 eller 7 § eller i artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget, kan ett åtagande från företaget ge Konkurrensverket anledning att inte ingripa. Verkets beslut att godta åtagandet får avse en begränsad tid. Så länge beslutet gäller får verket i de avseenden som åtagandet omfattar inte meddela ett åläggande enligt 1 eller 3 § eller ett beslut enligt 1 a §.

Konkurrensverket får återkalla ett beslut enligt första stycket om

1. de omständigheter som låg till grund för beslutet har förändrats i något väsentligt avseende,
2. den som beslutet gäller bryter mot något åtagande som har angetts i beslutet, eller
3. beslutet grundades på ofullständiga, oriktiga eller vilseledande uppgifter som parterna har lämnat.

Innan Konkurrensverket beslutar att godta ett åtagande enligt första stycket, ska verket ge andra som berörs av åtagandet tillfälle att lämna synpunkter på det.

5 §⁵

Domstolen får på talan av Konkurrensverket besluta att ett företag ska betala en särskild avgift (*konkurrensskadeavgift*), om företaget eller någon som handlar på dess vägnar uppsåtligen eller av oaktsamhet har överträtt *förbuden i*

Konkurrensverket får besluta att ett företag ska betala en särskild avgift (*konkurrensskadeavgift*), om företaget eller någon som handlar på dess vägnar uppsåtligen eller av oaktsamhet har överträtt

⁴ Senaste lydelse 2010:642.

⁵ Senaste lydelse 2016:224.

2 kap. 1 eller 7 § eller i artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget.

1. ett förbud enligt 2 kap. 1 eller 7 § eller enligt artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget,

2. ett beslut om åläggande enligt 1 § första stycket eller 3 §, eller

3. ett beslut att godta ett åtagande enligt 4 § första stycket.

Avgiften tillfaller staten.

Innan Konkurrensverket väcker talan om konkurrensskadeavgift mot ett företag, ska företaget ges tillfälle att yttra sig över verkets utkast till stämningsansökan.

Innan Konkurrensverket beslutar om konkurrensskadeavgift för ett företag, ska företaget ges tillfälle att yttra sig över verkets utkast till beslut.

6 §

Konkurrensskadeavgiften får inte överstiga tio procent av företagets omsättning föregående räkenskapsår.

Om ett beslut om konkurrensskadeavgift riktas mot en sammanslutning av företag för en överträdelse som har samband med dess medlemmars verksamhet, får avgiften inte överstiga tio procent av den samlade omsättningen föregående räkenskapsår för de medlemsföretag som är verksamma på den marknad som påverkas av överträdelsen.

Om talan riktas mot flera företag, ska avgiften fastställas särskilt för vart och ett av dem.

Om beslutet riktas mot flera företag eller sammanslutningar av företag, ska avgiften fastställas särskilt för vart och ett av dem.

7 §⁶

Konkurrensskadeavgift får inte påföras

1. för åtgärder som omfattas av ett åläggande enligt 1, 2 eller 3 § eller ett förbud enligt 27 eller 30 § som har meddelats vid vite enligt denna lag,

2. för åtgärder som har vidtagits under den tid då ett beslut om att godta åtagande enligt 4 § första stycket har gällt, om åtgärderna är förenliga med beslutet, eller

3. i ringa fall.

1. för åtgärder som omfattas av ett åläggande enligt 1, 2 eller 3 § eller ett förbud enligt 27 eller 30 § som har meddelats vid vite enligt denna lag om talan om utdömande av vitet har väckts, eller

2. för åtgärder som har vidtagits under den tid då ett beslut om att godta ett åtagande enligt 4 § första stycket har gällt, om åtgärderna är förenliga med beslutet.

⁶ Senaste lydelse 2009:1280.

I fall som avses i första stycket 2 får konkurrenskadeavgift påföras om beslutet har återkallats med stöd av 4 § andra stycket 3.

12 §⁷

Konkurrenskadeavgift får efterges för ett företag som har överträtt förbudet i 2 kap. 1 § eller i artikel 101 i EUF-fördraget, om företaget är det första att anmäla överträdelsen till Konkurrensverket och anmälan innehåller sådana uppgifter att verket först genom dessa har tillräckligt underlag för att ingripa mot överträdelsen.

När Konkurrensverket redan har tillräckligt underlag för att ingripa mot överträdelsen, får konkurrenskadeavgift efterges för ett företag som överträtt nämnda förbud om

1. företaget är först med att lämna sådana uppgifter som leder till att det kan klarläggas att överträdelsen förekommit, *eller*

2. företaget på annat sätt i högst väsentlig mån har underlättat utredningen av överträdelsen.

Konkurrenskadeavgift får inte efterges för ett företag som har tvingat ett annat företag att delta i överträdelsen. I fall som avses i andra stycket får konkurrenskadeavgift inte heller efterges om

1. ett annat företag har fått anstånd enligt 14 a § *första stycket* och sådana uppgifter som krävs för eftergift har lämnats innan anståndstiden löpt ut, *eller*

2. *förklaring* enligt 15 § har meddelats.

När Konkurrensverket redan har tillräckligt underlag för att ingripa mot överträdelsen, får konkurrenskadeavgift efterges för ett företag som överträtt nämnda förbud om företaget är först med att lämna sådana uppgifter som leder till att det kan klarläggas att överträdelsen

har förekommit.

1. ett annat företag har fått anstånd enligt 14 a § och sådana uppgifter som krävs för eftergift har lämnats innan anståndstiden löpt ut, *eller*

2. *ett beslut* enligt 15 § har meddelats.

13 §⁸

Konkurrenskadeavgift får fastställas till ett lägre belopp än vad som *bort ske med tillämpning* av 8–11 §§ för ett företag som har överträtt förbudet i 2 kap. 1 § eller i artikel 101 i EUF-fördraget, om företaget *till Konkurrensverket* lämnar uppgifter som i väsentlig mån underlättar utredningen av överträdelsen.

Vid bedömning av nedsättningens storlek ska det beaktas om något annat företag redan lämnat sådana uppgifter som i väsentlig mån underlättat utredningen.

Konkurrenskadeavgift får fastställas till ett lägre belopp än vad som *följer* av 8–11 §§ för ett företag som har överträtt förbudet i 2 kap. 1 § eller i artikel 101 i EUF-fördraget, om företaget lämnar uppgifter *till Konkurrensverket* som i väsentlig mån underlättar utredningen av överträdelsen.

⁷ Senaste lydelse 2014:443.

⁸ Senaste lydelse 2010:642.

Om ett företag har lämnat sådana uppgifter som leder till att konkurrensskadeavgiften kan fastställas till ett högre belopp än vad som annars hade varit fallet, ska dessa uppgifter inte beaktas när avgiften fastställs för det företaget.

14 a §⁹

Konkurrensverket får ge ett företag anstånd med att lämna sådana uppgifter som krävs för att konkurrensskadeavgift ska få efterges enligt 12 § första stycket *om anmälan innehåller information om vilken produkt överträdelsen avser, vilka andra företag som deltar i överträdelsen och vad överträdelsen syftar till.* Om företaget lämnar uppgifterna innan anståndstiden löpt ut, ska uppgifterna anses ha lämnats när anmälan gjordes.

Konkurrensverket får ge ett företag anstånd med att lämna sådana uppgifter som krävs för att konkurrensskadeavgift ska få efterges enligt 12 § andra stycket 1. Om företaget lämnar uppgifterna innan anståndstiden löpt ut, ska uppgifterna anses ha lämnats när anstånd begärdes.

15 §¹⁰

På ansökan av ett företag som anmäler en överträdelse av förbudet i 2 kap. 1 § eller i artikel 101 i EUF-fördraget ska Konkurrensverket i ett beslut förklara om förutsättningarna för eftergift enligt 12 § första stycket är uppfyllda. Ett sådant beslut är bindande för verket och domstol i mål enligt 5 §.

Konkurrensverket får ge ett företag anstånd med att lämna sådana uppgifter som krävs för att konkurrensskadeavgift ska få efterges enligt 12 § första stycket. Om företaget lämnar uppgifterna innan anståndstiden har löpt ut, ska uppgifterna anses ha lämnats när anmälan gjordes.

Konkurrensverket ska i ett beslut fastställa om det finns förutsättningar för eftergift enligt 12 § första stycket för det företag som anmält överträdelsen och informera företaget om beslutet. Ett sådant beslut är bindande för verket i ett ärende enligt 5 §.

⁹ Senaste lydelse 2014:443. Ändringen innebär bl.a. att andra stycket tas bort.

¹⁰ Senaste lydelse 2016:224.

15 a §

Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om

1. handläggningen av en anmälan om eftergift enligt 12 § eller en fråga om nedsättning enligt 13 §,

2. de krav på samarbete som ska gälla enligt 14 § 2, och

3. den information som ett företag ska lämna för att få anstånd enligt 14 a §.

20 §

Konkurrensskadeavgift får påföras bara om stämningsansökan har delgetts den som anspråket riktas mot inom fem år från det att överträdelsen upphörde. Om det berörda företaget inom denna tid får del av ett beslut om undersökning enligt 5 kap. 3 § eller ges tillfälle att yttra sig över Konkurrensverkets utkast till stämningsansökan, ska tiden i stället räknas från den dag detta skedde. I sådana fall gäller dock att avgift får påföras endast om den som anspråket riktas mot har delgetts stämningsansökan inom tio år från det att överträdelsen upphörde.

För att konkurrensskadeavgift ska få påföras måste Konkurrensverket ha meddelat beslut om sådan avgift inom fem år från det att överträdelsen upphörde. Om det berörda företaget inom denna tid får del av ett beslut om undersökning enligt 5 kap. 3 § eller ges tillfälle att yttra sig över Konkurrensverkets utkast till beslut, ska tiden i stället räknas från den dag detta skedde. I sådana fall gäller dock att avgift får påföras endast om Konkurrensverkets beslut om konkurrensskadeavgift meddelas inom tio år från det att överträdelsen upphörde.

20 a §

Fristerna enligt 20 § avbryts om en nationell konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat inom Europeiska unionen eller Europeiska kommissionen prövar samma avtal eller annat förfarande som kan strida mot artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget som Konkurrensverket utreder eller kan utreda.

En frist som avses i första stycket avbryts när minst ett företag delges den första formella utredningsåtgärden. Avbrottet gäller alla företag som har deltagit i överträdelsen.

En ny frist löper från den dag det finns ett överträdelseavgörande eller när den nationella konkurrensmyndigheten eller kommissionen har avslutat sitt förfarande på något annat sätt. Den nya fristen ska dock aldrig sträcka sig längre än tio år från det att överträdelsen upphörde.

22 §

Konkurrensskadeavgift ska betalas till Konkurrensverket inom trettio dagar från det att *domen vann laga kraft eller avgiftsföreläggandet godkändes* eller inom den längre tid som anges i *domen eller föreläggandet*.

Konkurrensskadeavgift ska betalas till Konkurrensverket inom trettio dagar från det att *beslutet fick laga kraft* eller inom den längre tid som anges i *beslutet*.

Om konkurrensskadeavgiften inte betalas i tid, ska Konkurrensverket lämna den obetalda avgiften för indrivning. Bestämmelser om indrivning finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. Verkställighet får ske enligt utskökningsbalkens bestämmelser.

23 §

En påförd konkurrensskadeavgift faller bort i den mån verkställighet inte har skett inom fem år från det att *domen vann laga kraft eller avgiftsföreläggandet godkändes*.

En påförd konkurrensskadeavgift faller bort i den mån verkställighet inte har skett inom fem år från det att *beslutet fick laga kraft*.

23 a §

En sammanslutning av företag som inte kan betala en påförd konkurrensskadeavgift inom den tid som anges i 22 § första stycket ska kräva att medlemsföretagen bidrar till den avgift som sammanslutningen ska betala, om avgiften har fastställts med hänsyn till dess medlemmars omsättning på den marknad som påverkas av sammanslutningens överträdelse.

23 b §

Om en konkurrensskadeavgift som har påförts en sammanslutning av företag har fastställts med hänsyn till den omsättning som medlemmarna i sammanslutningen har och full betalning inte sker

inom den tid som anges i 22 § första stycket, får Konkurrensverket besluta att ett eller flera av de medlemsföretag som vid tidpunkten för överträdelsen var företrädare i sammanslutningens beslutsfattande organ ska betala resterande del av avgiften.

Om full betalning inte sker enligt första stycket får Konkurrensverket besluta att ett eller flera andra medlemsföretag ska betala resterande del av avgiften.

Den avgift som ett företag ska betala enligt första eller andra stycket får inte överstiga tio procent av företagets omsättning under räkenskapsåret före det år då beslutet om konkurrensskadeavgift meddelades.

23 c §

En avgift enligt 23 b § får inte beslutas för ett medlemsföretag som visar att det inte genomförde det beslut av sammanslutningen som ledde till överträdelsen och innan Konkurrensverket påbörjade sin utredning av överträdelsen

- 1. var omedvetet om beslutet, eller*
- 2. aktivt tog avstånd från beslutet.*

23 d §

En avgift enligt 23 b § ska betalas till Konkurrensverket inom trettio dagar från det att beslutet fick laga kraft eller den längre tid som anges i beslutet.

I fråga om verkställighet av ett beslut enligt 23 b § tillämpas 22 § andra stycket och 23 §.

5 kap.

3 §¹¹

Patent- och marknadsdomstolen får på ansökan av Konkurrensverket besluta att verket får genomföra en undersökning hos ett företag för att

utreda om det har överträtt förbuden i 2 kap. 1 eller 7 § eller i artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget, om

1. det finns anledning att anta att en överträdelse har skett,

2. *företaget* inte rättar sig efter ett åläggande enligt 1 § första stycket 1 eller det annars finns risk för att bevis undanhålls eller förvanskas, och

3. vikten av att åtgärden vidtas är tillräckligt stor för att uppväga det intrång eller annat men som åtgärden innebär för den som drabbas av åtgärden.

Ett beslut enligt första stycket får också avse en utredning som gäller en överträdelse av

1. *ett beslut om åläggande enligt 3 kap. 1 eller 3 §,*

2. *ett beslut att godta ett åtagande enligt 3 kap. 4 §, eller*

3. *21 § första stycket 1–5.*

4 §

Ett beslut enligt 3 § får avse även ett annat företag än det som är föremål för utredning, om

1. *det som föreskrivs i 3 § första stycket 1 och 3 är uppfyllt,*

2. det finns särskild anledning att anta att bevis finns hos *företaget*, och

3. *företaget* inte rättar sig efter ett åläggande enligt 1 § första stycket 1 eller det annars finns risk för att bevis undanhålls eller förvanskas.

Ett beslut enligt 3 § får också avse en *juridisk person* eller något annat företag än det företag som är föremål för utredning, om

1. *förutsättningarna i 3 § första stycket 1–3 är uppfyllda, och*

2. det finns särskild anledning att anta att bevis finns hos *den som ansökan gäller.*

5 §

Ett beslut enligt 3 § får avse även bostäder och andra utrymmen som nyttjas av styrelseledamöter och anställda i det företag som är föremål för utredning, om

1. *det som föreskrivs i 3 § 1 och 3 är uppfyllt,*

2. det finns särskild anledning att anta att bevis finns hos den som ansökan avser,

3. *den som ansökan avser* inte rättar sig efter ett åläggande enligt 1 § första stycket 1 eller det annars

Ett beslut enligt 3 § får också avse bostäder och andra utrymmen som nyttjas av styrelseledamöter och anställda i det företag som är föremål för utredning, om

1. *förutsättningarna i 3 § första stycket 1–3 är uppfyllda, och*

2. det finns särskild anledning att anta att bevis finns hos den som ansökan gäller.

finns risk för att bevis undanhålls eller förvanskas, och

4. utredningen avser en allvarlig överträdelse.

6 §¹²

När Konkurrensverket genomför en undersökning har verket rätt att

1. få tillträde till lokaler, markområden, transportmedel och andra utrymmen,
 2. ta del av all information som är tillgänglig för den som undersökningen genomförs hos, oavsett i vilken form den finns,
 3. granska bokföring och andra affärshandlingar,
 4. ta kopior av eller göra utdrag ur bokföring och affärshandlingar,
 5. försegla företagslokaler, bokföring eller affärshandlingar så länge och i den omfattning det är nödvändigt för att genomföra undersökningen, och
 6. begära muntliga förklaringar direkt på platsen.
1. granska bokföring och andra affärshandlingar,
 2. ta kopior av eller göra utdrag ur bokföring och affärshandlingar,
 3. begära muntliga förklaringar direkt på platsen, och
 4. få tillträde till lokaler, markområden, transportmedel och andra utrymmen.

I fråga om elektroniskt lagrad information får åtgärderna i första stycket 1 och 2 genomföras hos Konkurrensverket, om den som undersökningen genomförs hos samtycker till att informationen flyttas till verkets lokaler. Denne har rätt att följa de åtgärder som verket vidtar.

6 a §

Konkurrensverket får ta hand om en handling för att genomföra åtgärderna i 6 § 3 och 4 i Konkurrensverkets lokaler eller i någon annan lokal.

När en handling tas om hand får även pärmar, mappar eller liknande förvaringsmaterial tas med.

Om det är möjligt ska ett exemplar av den handling som tas om hand lämnas kvar.

6 b §

När Konkurrensverket vidtar åtgärder enligt 6 § 3 och 4 i Konkurrensverkets lokaler eller i någon annan lokal har den som undersökningen gäller rätt att följa de åtgärder som verket vidtar.

6 c §

Konkurrensverket ska lämna tillbaka handlingar och annat som har tagits om hand enligt 6 a § så snart de inte längre behövs.

Om den som beslutet om undersökning gäller har försatts i konkurs, ska Konkurrensverket

- 1. överlämna handlingarna och annat till konkursförvaltaren, och*
- 2. underrätta den som beslutet gäller om att handlingarna har lämnats över.*

Konkurrensverket ska på begäran av den som beslutet gäller pröva om en handling eller annat som tagits om hand ska lämnas tillbaka.

8 §¹³

Ett beslut om undersökning ska innehålla uppgifter om

- 1. föremålet för och syftet med undersökningen,*
- 2. tidpunkten när undersökningen ska börja, och*
- 3. Konkurrensverkets befogenheter enligt 6 § första stycket.*
- 3. Konkurrensverkets befogenheter enligt 6 § och 6 a § första och andra styckena.*

Beslut enligt första stycket gäller omedelbart, om rätten inte bestämmer något annat.

Ett beslut enligt första stycket gäller omedelbart, om rätten inte bestämmer något annat.

10 §¹⁴

Konkurrensverket får begära handräckning av Kronofogdemyndigheten för att genomföra de

Konkurrensverket får begära handräckning av Kronofogdemyndigheten för att genomföra de

¹³ Senaste lydelse 2015:402.

¹⁴ Senaste lydelse 2015:402.

åtgärder som avses i 6 § första stycket 1, 2 eller 4.

Vid handräckning gäller bestämmelserna i utsköningsbalken om verkställighet av förpliktelser som inte avser betalningsskyldighet eller avhysning. Kronofogdemyndigheten ska dock inte underrätta den som undersökningen ska genomföras hos innan verkställighet sker.

åtgärder som avses i 6 § 1–5 eller 6 a § första och andra styckena.

Vid handräckning gäller bestämmelserna i utsköningsbalken om verkställighet av förpliktelser som inte avser betalningsskyldighet, avhysning eller avlägsnande. Kronofogdemyndigheten ska dock inte underrätta den som undersökningen ska genomföras hos innan verkställighet sker.

13 §

Den som är uppgiftsskyldig eller är föremål för undersökning enligt denna lag får inte betungas onödigt.

Den som är uppgiftsskyldig eller är föremål för undersökning enligt denna lag får inte betungas onödigt eller tvingas att erkänna en överträdelse av ett förbud enligt 2 kap. 1 eller 7 § eller enligt artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget.

14 a §

Konkurrensverket får översända en sådan handling som anges i 1 kap. 2 § 10 konkurrensskadelagen (2016:964) till en annan konkurrensmyndighet inom Europeiska unionen eller till Europeiska kommissionen endast med tillämpning av artikel 12 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 och endast om den som har gett in handlingen samtycker till det.

15 a §

En konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen som har framställt en sådan begäran som avses i artikel 22 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 har rätt att närvara och aktivt bistå Konkurrensverket när ett förhör enligt 1 § första stycket 2 hålls eller en undersökning enligt 6 § genomförs.

Utredningsskadeavgift

21 §

Konkurrensverket får besluta att ett företag ska betala en särskild avgift (utredningsskadeavgift), om företaget eller någon som handlar på dess vägnar uppsåtligen eller av oaktsamhet vid Konkurrensverkets utredning av om företaget överträtt något av förbuden i 2 kap. 1 eller 7 § eller artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget

1. har lämnat oriktiga, ofullständiga eller vilseledande uppgifter som svar på ett åläggande enligt 1 § första stycket 1, eller inte lämnat begärda uppgifter, handlingar eller annat inom en angiven tidsfrist,

2. inte har sett till att en företrädare inställt sig till ett sådant förhör som avses i 1 § första stycket 2,

3. har hindrat Konkurrensverket att genomföra någon av de åtgärder som anges i 6 § 1–5,

4. har brutit en sådan försegling som avses i 6 § 5, eller

5. har lämnat ett oriktigt, ofullständigt eller vilseledande svar på en begäran om förklaring som avses i 6 § 6 eller inte lämnat någon förklaring.

Avgiften tillfaller staten.

Innan Konkurrensverket beslutar om utredningsskadeavgift för ett företag, ska företaget ges tillfälle att yttra sig över verkets utkast till beslut.

22 §

Utredningsskadeavgift får inte påföras för en åtgärd som omfattas av ett beslut som har förenats med vite enligt denna lag om talan om utdömande av vite har väckts.

23 §

När utredningsskadeavgiftens storlek bestäms ska hänsyn tas till överträdelsens allvar och varaktighet.

Utredningsskadeavgiften får inte överstiga en procent av företagets omsättning föregående räkenskapsår.

24 §

I fråga om utredningsskadeavgift tillämpas bestämmelserna om

- 1. preskription i 3 kap. 20 och 20 a §§,*
- 2. kvarstad i 3 kap. 21 §, och*
- 3. betalning av konkurrensskadeavgift i 3 kap. 22 och 23 §§.*

Det som där sägs om konkurrensskadeavgift gäller då i stället utredningsskadeavgift.

6 kap.

1 a §

När följande beslut förenas med löpande vite, ska det fastställas till ett belopp som står i proportion till företagets genomsnittliga dagliga omsättning föregående räkenskapsår räknat från den dag som anges i beslutet:

- 1. åläggande enligt 3 kap. 1, 2 eller 3 §,*
- 2. beslut enligt 3 kap. 4 § första stycket,*
- 3. åläggande enligt 5 kap. 1 § första stycket 1 eller 2 vid utredning av om företaget överträtt något av förbuden i 2 kap. 1 eller 7 § eller artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget, eller*
- 4. beslut enligt 5 kap. 3 §.*

7 kap.

1 §¹⁵

Beslut av Konkurrensverket i följande frågor får överklagas till Patent- och marknadsdomstolen:

1. åtgärder enligt 2 kap. 3 § andra stycket,
2. ålägganden som verket har meddelat enligt 3 kap. 1 § första stycket eller 3 §,
3. beslut enligt 3 kap. 4 § andra stycket. 3. beslut enligt 3 kap. 1 a §, 4 § andra stycket, 5 eller 23 b §,
4. förbud enligt 4 kap. 1 §,
5. ålägganden enligt 4 kap. 2 §,
6. förbud eller ålägganden enligt 4 kap. 12 § tredje stycket eller 13 a § tredje stycket,
7. beslut enligt 4 kap. 14 eller 21 §,
8. ålägganden enligt 5 kap. 1 §, 8. ålägganden enligt 5 kap. 1 §, och
9. återkallelser av undantag enligt artikel 29.2 i rådets förordning (EG) nr 1/2003. 9. beslut enligt 5 kap. 21 §, och
10. återkallelser av undantag enligt artikel 29.2 i rådets förordning (EG) nr 1/2003.

Andra beslut av Konkurrensverket enligt denna lag får inte överklagas.

8 kap.

1 §¹⁶

Patent- och marknadsdomstolen är rätt domstol i mål om

1. åläggande som avses i 3 kap. 2 §,
2. konkurrensskadeavgift enligt 3 kap. 5 §,
3. kvarstad enligt 3 kap. 21 §, 2. kvarstad enligt 3 kap. 21 §,
4. förbud som avses i 3 kap. 27 och 31 §§ och 32 § andra stycket, och 3. förbud som avses i 3 kap. 27 och 31 §§ och 32 § andra stycket, och
5. utdömande av vite enligt 6 kap. 2 §. 4. utdömande av vite enligt 6 kap. 2 §.

¹⁵ Senaste lydelse 2017:986.

¹⁶ Senaste lydelse 2017:986.

2 §¹⁷

Bestämmelserna i rättegångsbalken om tvistemål där förlikning om saken inte är tillåten tillämpas i mål som avses i

– 3 kap. 2, 5, 27 och 31 §§ och 32 § andra stycket, och

– 3 kap. 21 §, även om någon talan inte väckts.

Bestämmelserna i lagen (1996:242) om domstolsärenden tillämpas i ärenden som inleds genom en ansökan till Patent- och marknadsdomstolen.

Bestämmelserna i rättegångsbalken om tvistemål där förlikning om saken inte är tillåten tillämpas i mål som avses i 3 kap. 2, 21, 27 och

31 §§ och 32 § andra stycket.

Förbud mot att åberopa visst skriftligt bevis

4 §¹⁸

En part som i ett förfarande vid en nationell konkurrensmyndighet inom Europeiska unionen har fått tillgång till en sådan förklaring inom ramen för ett eftergiftsprogram eller förlikningsinlaga som anges i 1 kap. 2 § 10 och 12 konkurrensskadelagen (2016:964) får inte åberopa handlingen som bevis i domstol i ett mål eller ärende enligt denna lag.

Första stycket gäller inte om målet eller ärendet avser prövning av ett beslut genom vilket det har konstaterats en överträdelse av 2 kap. 1 eller 7 § eller artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget och ett åberopande är nödvändigt för att parten ska kunna utöva sin rätt till försvar.

5 §¹⁹

En part i ett förfarande vid en nationell konkurrensmyndighet inom Europeiska unionen får inte i ett mål eller ärende enligt denna lag som bevis i domstol åberopa sådant som parten har fått del av

¹⁷ Senaste lydelse 2017:986.

¹⁸ Tidigare 4 § upphävd genom 2016:224.

¹⁹ Tidigare 5 § upphävd genom 2016:224.

under förfarandet och som är av följande slag:

1. handlingar som andra har tagit fram särskilt för förfarandet vid konkurrensmyndigheten,

2. handlingar som konkurrensmyndigheten har tagit fram och överlämnat till parterna under förfarandet, eller

3. förlikningsinlagor som har återkallats.

Första stycket gäller inte efter att konkurrensmyndigheten genom att anta ett beslut eller på något annat sätt har avslutat sitt förfarande.

-
1. Denna lag träder i kraft den 4 februari 2021.
 2. I mål där talan om konkurrensskadeavgift har väckts före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser.
 3. För avgiftsförelägganden som godkänts före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser.
 4. För ett företag som före ikraftträdandet på annat sätt i högst väsentlig mån har underlättat utredningen av en överträdelse gäller 3 kap. 12 § andra stycket 2 i den äldre lydelsen.
 5. För anstånd som före ikraftträdandet har beviljats med att lämna sådana uppgifter som krävs för att konkurrensskadeavgift ska få efterges tillämpas 3 kap. 14 a § i den äldre lydelsen.
 6. Bestämmelsen i 3 kap. 20 a § tillämpas även på överträdelser som har ägt rum före ikraftträdandet, om inte möjligheten att påföra konkurrensskadeavgift har fallit bort dessförinnan enligt äldre bestämmelser.
 7. Bestämmelserna i 1 kap. 5 § tredje stycket, 3 kap. 1 § andra stycket, 1 a §, 6 § andra stycket i den nya lydelsen, 7 § i den nya lydelsen, 23 a–d §§ och 6 kap. 1 a § 1 och 2 tillämpas endast på överträdelser som har ägt rum efter ikraftträdandet.
 8. Ingripande med konkurrensskadeavgift enligt 3 kap. 5 § första stycket 2 och 3 får ske endast för överträdelser av ålägganden eller godtagna åtaganden som har beslutats efter ikraftträdandet.
 9. Ingripande med utredningsskadeavgift får ske endast för överträdelser som ägt rum efter ikraftträdandet.

2.4 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs att det i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska införas en ny paragraf, 30 kap. 1 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

30 kap.

1 a §

Sekretess gäller hos Konkurrensverket för uppgift i sådana handlingar som anges i 1 kap. 2 § 10 och 12 konkurrensskadelagen (2016:964).

Sekretessen gäller inte för uppgift som tas in i ett åläggande enligt 3 kap. 1 §, ett beslut enligt 3 kap. 1 a eller 4 §, ett utkast eller ett beslut enligt 3 kap. 5 § eller 5 kap. 21 § konkurrenslagen (2008:579).

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år.

Denna lag träder i kraft den 4 februari 2021.

2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (2014:836) om näringsförbud

Härigenom föreskrivs att 17 och 18 §§ lagen (2014:836) om näringsförbud ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 §¹

Ett yrkande om näringsförbud enligt 7 § får framställas av Konkurrensverket.

Yrkandet får framställas i ett mål om konkurrensskadeavgift enligt 3 kap. 5 § konkurrenslagen (2008:579). Om inte något annat följer av denna lag, ska bestämmelserna i rättegångsbalken om tvistemål där förlikning om saken inte är tillåten tillämpas. Vid omröstning i rätten gäller 29 kap. rättegångsbalken.

Om Konkurrensverket inte för talan om konkurrensskadeavgift, får verket i stället framställa ett yrkande om näringsförbud genom ansökan till Patent- och marknadsdomstolen.

Konkurrensverket får framställa ett yrkande om näringsförbud enligt 7 § genom en ansökan till Patent- och marknadsdomstolen.

18 §²

Om inte något annat föreskrivs i denna lag, ska ett sådant ärende om näringsförbud som avses i 16 § och 17 § tredje stycket handläggas enligt lagen (1996:242) om domstolsärenden.

Tingsrätten eller Patent- och marknadsdomstolen ska hålla sammanträde, om detta inte är uppenbart obehövt.

Vid sammanträdet ska tingsrätten bestå av en lagfaren domare och tre nämndemän. Ärendet ska avgöras i samma sammansättning. I fall som avses i 17 § tredje stycket ska Patent- och marknads-

Om inte något annat föreskrivs i denna lag, ska ett sådant ärende om näringsförbud som avses i 16 och 17 §§ handläggas enligt lagen (1996:242) om domstolsärenden.

Vid sammanträdet ska tingsrätten bestå av en lagfaren domare och tre nämndemän. Ärendet ska avgöras i samma sammansättning. I fall som avses i 17 § ska Patent- och marknadsdomstolen vara

¹ Senaste lydelse 2016:230. Ändringen innebär bl.a. att andra och tredje styckena tas bort.

² Senaste lydelse 2016:230.

domstolen vara sammansatt på det sätt som anges i 4 kap. 8 § lagen (2016:188) om patent- och marknadsdomstolar. sammansatt på det sätt som anges i 4 kap. 8 § lagen (2016:188) om patent- och marknadsdomstolar.

Vid omröstning i rätten gäller 29 kap. rättegångsbalken.

Utöver vad som följer av lagen om domstolsärenden får rätten besluta om nytt vitesföreläggande eller hämtning till rätten antingen omedelbart eller till en senare dag, om den som ansökan riktas mot trots föreläggande om personlig inställelse inte inställer sig till sammanträdet eller inställer sig genom ombud.

-
1. Denna lag träder i kraft den 4 februari 2021.
 2. Äldre bestämmelser gäller för yrkanden om näringsförbud som har framställts i mål om konkurrensskadeavgift före ikraftträdandet.

2.6 Förslag till lag om ändring i konkurrensskadelagen (2016:964)

Häri genom föreskrivs att 5 kap. 9 § konkurrensskadelagen (2016:964) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

9 §

Om det genom ett avgörande enligt 3 kap. 1, 2, 5 eller 16 § konkurrenslagen (2008:579) som fått laga kraft har slagits fast att en överträdelse av konkurrensrätten har skett, får den frågan inte på nytt tas upp till prövning i ett mål om skadestånd enligt denna lag.

Om det genom ett avgörande enligt 3 kap. 1, 1 a eller 2 § eller 5 § första stycket 1 konkurrenslagen (2008:579) som fått laga kraft har slagits fast att en överträdelse av konkurrensrätten har skett, får den frågan inte på nytt tas upp till prövning i ett mål om skadestånd enligt denna lag.

-
1. Denna lag träder i kraft den 4 februari 2021.
 2. För avgöranden enligt 3 kap. 16 § konkurrenslagen (2008:579) som fått laga kraft före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser.

3 Ärendet och dess beredning

Under 2013 och 2014 utvärderade Europeiska kommissionen hur rådets förordning (EG) nr 1/2003 om modernisering av systemet för tillämpning av artiklarna 81 och 82 i fördraget (nu artiklarna 101 och 102 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt) hade fungerat. Baserat på utvärderingen publicerade kommissionen meddelandet Tio år av antitrustregler enligt rådets förordning 1/2003 (COM(2014) 453). I meddelandet identifierades ett antal områden där åtgärder skulle kunna vidtas för att få en ännu effektivare konkurrenstillsyn i medlemsländerna. Meddelandet var föremål för offentligt samråd under perioden november 2015–februari 2016. I april 2016 anordnade Europaparlamentets utskott för ekonomi och valutafrågor och kommissionens generaldirektorat för konkurrensfrågor en offentlig utfrågning om hur de nationella konkurrensmyndigheterna skulle kunna utöva en effektivare tillsyn.

Den 22 mars 2017 presenterade kommissionen ett förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om att ge medlemsstaternas konkurrensmyndigheter befogenhet att mer effektivt kontrollera efterlevnaden av konkurrensreglerna och om att säkerställa en väl fungerande inre marknad (COM(2017) 142 final). Förslaget redovisades för riksdagen den 24 april i faktapromemorian Förslag till direktiv om stärkta befogenheter för nationella konkurrensmyndigheter (2016/17:FPM84). Under perioden maj 2017–februari 2018 behandlades förslaget i radsarbetsgruppen för konkurrensfrågor.

Under våren 2018 genomfördes förhandlingar mellan rådet, Europaparlamentet och kommissionen. Ett gemensamt förslag till direktiv antogs av parlamentet den 14 november och av rådet den 4 december. Direktivet – Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1 av den 11 december 2018 om att ge medlemsstaternas konkurrensmyndigheter befogenhet att mer effektivt kontrollera efterlevnaden av konkurrensreglerna och om att säkerställa en väl fungerande inre marknad – publicerades den 14 januari 2019 (EUT L 11, 14.1.2019, s. 3). Det ska vara genomfört i nationell rätt senast den 4 februari 2021. Direktivet finns som *bilaga 1* till denna lagrådsremiss.

Den 30 april 2015 beslutade regeringen kommittédirektiv om att överväga en utökad beslutanderätt för Konkurrensverket i fråga om konkurrensskadeavgift och företagskoncentrationer (dir. 2015:48). Genom tilläggsdirektiv den 12 maj 2016 förlängdes utredningstiden (dir. 2016:37). Utredningen redovisade i juni 2016 sitt uppdrag genom betänkandet En utökad beslutanderätt för Konkurrensverket (SOU 2016:49). Betänkandet remissbehandlades. I september 2017 föreslog regeringen i en proposition till riksdagen att Konkurrensverkets beslutanderätt i fråga om företagskoncentrationer skulle utökas (prop. 2017/18:15). Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag (bet. 2017/18:NU5, rskr. 2017/18:21) och från och med den 1 januari 2018 tillämpas en ordning som innebär att Konkurrensverket beslutar om företagskoncentrationer i första instans (SFS 2017:986). Utredningens

förslag om en utökad beslutanderätt för Konkurrensverket i fråga om konkurrensskadeavgift behandlades inte i propositionen.

Med anledning av direktivet och utredningens förslag om en utökad beslutanderätt för Konkurrensverket i fråga om konkurrensskadeavgift utarbetades inom Näringsdepartementet promemorian Konkurrensverkets befogenheter (Ds 2020:3). En sammanfattning av promemorian finns i *bilaga 2*. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 3*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 4*. Remissvaren finns tillgängliga i Näringsdepartementet (N2020/00305).

4 Konkurrensreglerna

4.1 Allmänt om konkurrenslagen

Bakgrund och tillämpningsområde

Konkurrenslagen (2008:579) har till ändamål att undanröja och motverka hinder för en effektiv konkurrens i fråga om produktion av och handel med varor, tjänster och andra nyttigheter. Konkurrenslagen avser att generellt skydda samhällsekonomin och konsumenterna. Lagen är tillämplig på alla företag i hela näringslivet och i fråga om all produktion av och handel med varor, tjänster och andra nyttigheter. Själva företagsbegreppet utgör emellertid en viss begränsning av tillämpningsområdet.

Konkurrenslagen bygger i huvudsak på den konkurrensrättsliga förbudsprincipen. Principen innebär att vissa konkurrensbegränsningar i sig är skadliga och därför ska vara förbjudna. Lagens materiella bestämmelser är i huvudsak utformade med EU-rätten som förebild. Avsikten är att konkurrenslagen i materiellt hänseende ska likna EU-rättens konkurrensregler så mycket som möjligt (jfr prop. 1992/93:56 s. 19 och prop. 2007/08:135 s. 182). Det innebär att EU-domstolarnas praxis har betydelse för lagens tillämpning.

Lagens materiella bestämmelser

De materiella bestämmelserna i konkurrenslagen är inriktade på att motverka tre slag av åtgärder som kan skada konkurrensens effektivitet, nämligen gemensamma förfaranden som omfattar flera aktörer på marknaden (2 kap. 1 §, förbud mot konkurrensbegränsande samarbete), ensidiga förfaranden (2 kap. 7 §, förbud mot missbruk av dominerande ställning) och strukturella åtgärder (4 kap. 1 §, förbud mot företagskoncentrationer). Konkurrenslagen innehåller också en regel som gör det möjligt att pröva konkurrenskonflikter som uppstår när staten, en kommun eller en region säljer varor och tjänster på marknaden i konkurrens med privata aktörer (3 kap. 27 §, förbud mot konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet). Den regeln kompletterar förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete respektive missbruk av dominerande ställning.

Frågor som rör företagskoncentrationer och konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet behandlas inte i följande avsnitt om konkurrensreglerna.

4.2 Förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete

Förbudet i konkurrenslagen

Enligt 2 kap. 1 § första stycket konkurrenslagen är avtal mellan företag förbjudna om de har till syfte att hindra, begränsa eller snedvrیدا konkurrensen på marknaden på ett märkbart sätt eller om de ger ett sådant resultat. I paragrafens andra stycke ges exempel på avtal som typiskt sett är konkurrensbegränsande. Här nämns bl.a. avtal som innebär att försäljningspriser fastställs, produktion begränsas eller kontrolleras och marknader delas upp. Förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete har sin motsvarighet i artikel 101.1 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget).

Avtalskriteriet

För att samarbetsförbudet i konkurrenslagen ska vara tillämpligt krävs, i likhet med vad som gäller enligt EU-rätten, någon form av överenskommelse mellan två eller flera företag, det s.k. avtalskriteriet. Ett avtal kan ha formen av såväl formellt bindande muntliga eller skriftliga överenskommelser mellan två eller flera företag som arrangemang där ett företag gentemot ett annat frivilligt åtar sig att begränsa sin frihet att agera på marknaden (se t.ex. Marknadsdomstolens avgöranden, MD 2012:13).

I 1 kap. 6 § konkurrenslagen föreskrivs att vad som sägs om avtal i lagen också ska tillämpas på beslut av en sammanslutning av företag och samordnade förfaranden av företag. Med ett beslut av en sammanslutning av företag avses exempelvis beslut av en branschförening där föreningens stadgar ger möjlighet att styra företagens beteende på marknaden. Även beslut som innebär rekommendationer att agera på ett visst sätt hör hit liksom en företagssammanslutnings faktiska agerande (MD 2007:23).

Ett samordnat förfarande innebär att två eller flera företag utan direkt avtal tillämpar ett visst förfarande i samförstånd. Samförståndet behöver inte ha uppkommit genom uttryckliga muntliga eller skriftliga förklaringar. För att ett det ska vara fråga om ett samordnat förfarande krävs att direkta eller indirekta kontakter mellan företagen har förekommit (MD 2005:7). Det är alltså fråga om ett förfarande mellan företag som medvetet ersätter den fria konkurrensens risker med ett inbördes samarbete (MD 2009:11).

Konkurrensbegränsningskriteriet

Förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete träffar endast samarbete mellan företag som har till syfte eller resultat att hindra, begränsa eller snedvrیدا konkurrensen på marknaden. Ett samarbete vars syfte är konkurrensbegränsande är förbjudet i sig. Det krävs i ett sådant fall inte att samarbetets effekter på marknaden påvisas. Om avtalet i sig inte har ett konkurrensbegränsande syfte, får det i stället bedömas om avtalet har ett sådant resultat. Vad som är resultatet av en konkurrensbegränsning avgörs

i det enskilda fallet efter ett s.k. konkurrenstest, dvs. en närmare prövning av avtalets faktiska eller potentiella påverkan på konkurrensen på den relevanta marknaden.

Märkbarhetskriteriet

För att ett konkurrensbegränsande förfarande ska omfattas av förbudet krävs att det begränsar konkurrensen på ett märkbart sätt. Vid bedömningen har företagets marknadsandel betydelse. Beräkningen av ett företags marknadsandel förutsätter att den relevanta marknaden avgränsas. Av praxis framgår att avtal mellan konkurrenter som har till syfte att fastställa priser eller att begränsa produktion eller försäljning eller att dela upp marknader eller inköpskällor i princip alltid är märkbart konkurrensbegränsande, oavsett företagets marknadsandelar. Även andra omständigheter än företagets storlek och marknadsandelar har beaktats av Marknadsdomstolen vid bedömningen av om ett samarbete begränsar konkurrensen på ett märkbart sätt.

Undantag från förbudet

Det finns i 2 kap. 2 § konkurrenslagen en generell, alltid tillämplig, regel om undantag från förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete. Av paragrafen framgår att förbudet inte gäller för ett avtal som

1. bidrar till att förbättra produktionen eller distributionen eller till att främja tekniskt eller ekonomiskt framåtskridande,
2. tillförsäkrar konsumenterna en skälig andel av den vinst som därigenom uppnås,
3. bara ålägger de berörda företagen begränsningar som är nödvändiga för att uppnå målet i 1, och
4. inte ger de berörda företagen möjlighet att sätta konkurrensen ur spel för en väsentlig del av nyttigheterna i fråga.

Paragrafen motsvarar artikel 101.3 i EUF-fördraget. En förutsättning för att den ska vara tillämplig är att avtalet omfattas av förbudet i 2 kap. 1 §. I likhet med vad som gäller inom EU-rätten måste samtliga de villkor som anges i paragrafen vara uppfyllda för att undantaget ska gälla. Företagen har själva att bedöma om deras avtal eller de förfaranden som de deltar i är förenliga med konkurrensreglerna.

Förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete i 2 kap. 1 § gäller inte heller avtal som omfattas av särskilda s.k. gruppundantagslagar. Genom ett gruppundantag får parterna i avtalet ett skydd mot ingripanden så länge som villkoren för undantag är uppfyllda. De gruppundantag som nu är i kraft omfattar taxisamverkan, vertikala avtal, specialiseringsavtal, avtal om forskning och utveckling, vertikala avtal inom motorfordonssektorn och avtal om tekniköverföring. Samtliga svenska gruppundantag, förutom det som avser taxisamverkan, har EU-rättsliga motsvarigheter. Om ett enskilt avtal omfattas av ett gruppundantag, men avtalet har följder som är oförenliga med den generella undantagsregeln, får Konkurrensverket besluta att avtalet inte ska omfattas av gruppundantaget, se 2 kap. 3 § andra stycket.

Konkurrenslagen innehåller i 2 kap. 2 § även särskilda bestämmelser för vissa former av samarbete mellan små företag, s.k. legalundantag. Undantagen gäller samarbete inom primära lantbruksföreningar, t.ex. enskilda lantbrukare, och vissa slag av samarbete mellan taxiföretag. Legalundantagen innebär att förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete i 2 kap. 1 § inte är tillämpligt på ett samarbete om de förutsättningar som anges i de särskilda bestämmelserna är uppfyllda. Bestämmelserna om legalundantag ger parterna i avtalet ett skydd mot ingripanden på konkurrensrättslig grund. Undantagen påverkar dock inte tillämpningen av konkurrenslagens förbud mot missbruk av dominerande ställning.

4.3 Förbudet mot missbruk av en dominerande ställning

Förbudet mot missbruk av en dominerande ställning i 2 kap. 7 § konkurrenslagen riktar sig mot åtgärder som företag med dominerande marknadsställning vidtar på marknaden. Förbudet handlar om ett eller flera företags ensidiga agerande. För att ett förfarande ska vara förbjudet krävs att ett eller flera företag dels har en dominerande ställning på marknaden, dels missbrukar denna ställning. I likhet med vad som gäller i EU-rätten är ett eller flera företags dominerande ställning i sig inte förbjuden. Det är endast ett missbruk av den dominerande ställningen som är förbjudet. Ett förfarande som är godtagbart när det utförs av ett företag som inte har en dominerande ställning kan vara förbjudet för ett företag med en sådan ställning. Förbudet mot missbruk av dominerande ställning har sin motsvarighet i artikel 102 i EUF-fördraget.

4.4 Åtgärder mot konkurrensbegränsningar

Ålägganden och åtaganden

I 3 kap. 1 § konkurrenslagen föreskrivs att Konkurrensverket får ålägga ett företag att upphöra med en överträdelse av förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete eller missbruk av dominerande ställning i 2 kap. 1 eller 7 § konkurrenslagen eller artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget. Enligt 3 kap. 2 § har även företag som berörs av sådana överträdelser vissa möjligheter att ansöka om förbud i domstol. Om det finns särskilda skäl får enligt 3 kap. 3 § ett åläggande meddelas för tiden till dess frågan slutligt har avgjorts, ett s.k. interimistiskt åläggande.

Konkurrensverket får enligt 3 kap. 4 § godta åtaganden från företag där fråga uppkommit om ett företag överträder något av förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete eller missbruk av dominerande ställning.

Ett beslut om åläggande eller ett beslut att godta ett åtagande får förenas med vite, se 6 kap. 1 §.

Konkurrensskadeavgift

Vid uppsåtliga eller oaktsamma överträdelser av förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete eller missbruk av dominerande ställning kan Konkurrensverket enligt 3 kap. 5 § konkurrenslagen ansöka hos Patent- och marknadsdomstolen om att ett företag ska betala konkurrensskadeavgift. Om de sakomständigheter som gäller överträdelsen är klara får Konkurrensverket i stället förelägga ett företag att betala sådan avgift (avgiftsföreläggande), se 3 kap. 16 §.

Konkurrensskadeavgiften ska enligt 3 kap. 8 § bestämmas efter överträdelsens sanktionsvärde. Vid bedömningen av sanktionsvärdet ska det beaktas hur allvarlig överträdelsen är och hur länge den har pågått. Konkurrensskadeavgiften får inte överstiga tio procent av företagets omsättning föregående räkenskapsår. I ringa fall får avgift inte påföras.

Konkurrensskadeavgift får enligt 3 kap. 20 § påföras bara om stämningsansökan har delgetts den som anspråket riktats mot inom fem år från det att överträdelsen upphörde. Preskriptionsfristen avbryts om det berörda företaget under den tiden fått del av ett beslut om platsundersökning eller getts tillfälle att yttra sig över ett utkast till stämningsansökan.

Eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift

Konkurrenslagen innehåller ett system med eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift för ett företag som självmant anger att det deltagit i en överträdelse av 2 kap. 1 § konkurrenslagen eller artikel 101 i EUF-fördraget eller som hjälper Konkurrensverket att utreda överträdelsen, se 3 kap. 12–15 §§.

Konkurrensskadeavgiften får helt efterges för ett företag som anmäler en överträdelse till Konkurrensverket. För eftergift gäller bl.a. att företaget ska vara först att anmäla överträdelsen och att verket inte redan tidigare haft underlag för att ingripa mot den. Avgiften kan sättas ned för företag som underlättar Konkurrensverkets utredning av överträdelsen. För att komma i fråga för eftergift eller nedsättning måste företaget bl.a. samarbeta aktivt med Konkurrensverket.

Ogiltighet och skadestånd

I 2 kap. 6 § konkurrenslagen finns en regel om ogiltighet. Avtal eller avtalsvillkor som är förbjudna enligt 2 kap. 1 § är civilrättsligt ogiltiga. Det innebär att avtalet eller villkoret inte kan göras gällande. En bestämmelse med motsvarande innehåll finns i artikel 101.2 i EUF-fördraget.

Bestämmelser om skadestånd finns i konkurrensskadelagen (2016:964).

Näringsförbud

I lagen (2014:836) om näringsförbud finns bestämmelser om näringsförbud. Bestämmelserna är tillämpliga på den som faktiskt utövat ledningen av en näringsverksamhet och ska t.ex. i ett aktiebolag alltid

tillämpas på ledamöter och suppleanter i styrelsen samt verkställande och vice verkställande direktör, se 3 §.

Ett näringsförbud kan meddelas för vissa överträdelser av förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete i 2 kap. 1 § konkurrenslagen eller artikel 101 i EUF-fördraget. Den som har grovt åsidosatt sina skyldigheter i en näringsverksamhet där förbudet har överträtts på ett sätt som inneburit att företag i samma produktions- eller handelsled fastställer försäljningspriser, begränsar eller kontrollerar produktionen eller delar upp marknader, ska enligt 7 § lagen om näringsförbud meddelas näringsförbud om det är påkallat från allmän synpunkt. Vid bedömningen av om förbud är påkallat från allmän synpunkt ska enligt 9 § bl.a. särskild hänsyn tas till om förfarandet har varit ägnat att allvarligt hindra, begränsa eller snedvrída konkurrensen.

Lagen om näringsförbud innehåller i 9 § bestämmelser om näringsförbudseftergift. Av bestämmelserna följer att förbud inte är påkallat från allmän synpunkt för den som har medverkat till att i väsentlig mån underlätta utredningen av en överträdelse som gjorts av Konkurrensverket, en konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen eller Europeiska kommissionen.

4.5 Utredningsåtgärder

Konkurrensverkets befogenheter att utreda misstänka överträdelser av förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete och missbruk av dominerande ställning regleras i 5 kap. konkurrenslagen. Verket får enligt 5 kap. 1 § bl.a. ålägga ett företag eller någon annan att tillhandahålla uppgifter, handlingar eller annat eller att inställa sig på förhör. Verket får också genomföra platsundersökningar hos ett företag som misstänks ha överträtt något av förbuden och i vissa fall också även hos något annat företag eller i bostäder som nyttjas av styrelseledamöter och anställda i det företag som är föremål för verkets utredning, se 5 kap. 3–5 §§. Platsundersökningar får dock endast genomföras efter tillstånd från Patent- och marknadsdomstolen. Konkurrensverkets befogenheter vid en platsundersökning regleras i 5 kap. 6 §. Av paragrafen framgår att verket får granska och ta kopior av bokföring och andra affärshandlingar och begära muntliga förklaringar direkt på platsen. Elektroniskt lagrat material får flyttas till verket för undersökning om den som undersökningen genomförs hos lämnas sitt samtycke till det.

Ett beslut om åläggande eller platsundersökning får förenas med vite, se 6 kap. 1 §.

4.6 Domstolsprövning

Sedan den 1 september 2016 tillämpas en ordning som innebär att frågor som rör tillämpningen av konkurrenslagen prövas av Patent- och marknadsdomstolen, antingen genom ansökan eller efter överklagande. Domstolens avgöranden kan överklagas till Patent- och marknadsöverdomstolen. Lagen (2016:188) om patent- och marknadsdomstolar

innehåller bestämmelser om handläggningen av mål och ärenden i patent- och marknadsdomstolarna.

De beslut som Konkurrensverket har befogenhet att fatta enligt konkurrenslagen, och som kan överklagas, får överklagas till Patent- och marknadsdomstolen, se 7 kap. 1 § konkurrenslagen. Ett överklagande prövas enligt lagen (1996:242) om domstolsärenden.

En fråga om utdömande av konkurrensskadeavgift prövas av Patent- och marknadsdomstolen efter ansökan från Konkurrensverket. Ett sådant mål handläggs enligt bestämmelserna i rättegångsbalken om tvistemål där förlikning om saken inte är tillåten. Detta framgår av 8 kap. 2 § konkurrenslagen.

Patent- och marknadsdomstolen prövar även frågor om utdömande av vite som har beslutats med tillämpning av konkurrenslagen. En sådan fråga prövas på talan av Konkurrensverket. Målet handläggs enligt reglerna i rättegångsbalken om åtal för brott för vilket svårare straff än böter inte är föreskrivet, se 3 kap. 5 § lagen om patent- och marknadsdomstolar.

Även frågor om näringsförbud prövas av Patent- och marknadsdomstolen. Ett yrkande om näringsförbud får enligt 17 § lagen om näringsförbud framställas av Konkurrensverket antingen i ett mål om konkurrensskadeavgift enligt 3 kap. 5 § konkurrenslagen eller genom en ansökan till domstolen.

4.7 Förhållandet mellan konkurrenslagen och EU-rätten

Konkurrenslagen är utformad med EU-rätten som förebild. Förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete har sin förebild i artikel 101 i EUF-fördraget. Förbudet mot missbruk av dominerande ställning har sin motsvarighet i artikel 102. Även reglerna om eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift har en EU-rättslig motsvarighet.

En förutsättning för att tillämpa artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget är att handeln mellan medlemsstaterna kan påverkas. Detta samhandelskriterium har tolkats vidsträckt, vilket innebär att det räcker att påverkan på samhandeln är potentiell. Till följd av detta begränsar kriteriet inte EU-rättens tillämpning särskilt påtagligt. Kommissionen har redovisat de principer för tolkningen som har utarbetats av unionsdomstolarna i tillkännagivandet Riktlinjer om begreppet påverkan på handeln i artiklarna 81 och 82 i fördraget (nu artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget, EUT C 101, 27.4.2004, s. 81).

När det gäller tillämpningen av EU:s konkurrensrätt är en av de viktigaste rättsakterna rådets förordning (EG) nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna 81 och 82 i fördraget (nu artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget). Av artikel 3 i förordningen följer att det för Konkurrensverket och domstolarna finns en skyldighet att tillämpa artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget om nationell konkurrensrätt tillämpas på avtal och förfaranden som kan påverka handeln mellan medlemsstaterna inom EU. Det innebär att när en svensk domstol tillämpar t.ex. 2 kap. 1 § konkurrenslagen på ett avtal

mellan två företag som kan påverka handeln mellan medlemsstater, är domstolen också skyldig att tillämpa artikel 101 i EUF-fördraget.

Förordningen bygger på parallella kompetenser. Kommissionen och de nationella konkurrensmyndigheterna inom EU har behörighet att tillämpa förbuden i artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget fullt ut beträffande avtal och förfaranden som kan påverka handeln mellan medlemsstaterna. I förordningen finns bestämmelser som syftar till att garantera en enhetlig tillämpning av unionens konkurrensregler. Ytterst visar sig detta genom att kommissionen med stöd av artikel 11 kan frånta medlemsstaternas konkurrensmyndigheter deras behörighet att tillämpa förbuden i ett visst fall. Dessutom är nationella domstolar bundna av kommissionens avgöranden i enskilda fall, se artikel 16.

I förordningen finns regler om samarbete och kompetensfördelning mellan de nationella konkurrensmyndigheterna, domstolarna och kommissionen. Förordningen innehåller också de grundläggande reglerna om förfarandet vid kommissionen, dess utredningsbefogenheter och sanktionsmöjligheter.

De nationella konkurrensmyndigheterna inom EU och kommissionen ingår och samarbetar nära i Europeiska konkurrensnätverket. Nätverket fungerar som ett diskussions- och samarbetsforum vid tillämpningen och genomförandet av EU:s konkurrenspolitik. Det utgör grunden för att skapa och bibehålla en gemensam konkurrenspolitik i Europa.

Kommissionen har i ett tillkännagivande om samarbete inom nätverket av konkurrensmyndigheter (2004/C 101/03, EUT C 101, 27.4.2004, s. 43) gett närmare föreskrifter om nätverket. Tillkännagivandet innehåller bl.a. principer för fördelning av ärenden mellan myndigheterna och hur samarbetet ska bedrivas. De nationella konkurrensmyndigheterna har i ett uttalande godtagit de principer som anges i tillkännagivandet.

5 En utökad beslutanderätt om sanktionsavgift

5.1 Artikel 13 om sanktionsavgifter för företag och företagssammanslutningar

Enligt artikel 13.1 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1 av den 11 december 2018 om att ge medlemsstaternas konkurrensmyndigheter befogenhet att mer effektivt kontrollera efterlevnaden av konkurrensreglerna och om att säkerställa en väl fungerande inre marknad (direktivet) ska medlemsstaterna säkerställa att nationella konkurrensmyndigheter antingen genom beslut i sina egna förfaranden för efterlevnadskontroll kan förordna om eller i icke straffrättsliga rättsliga förfaranden kan begära att företag eller företagssammanslutningar som uppsåtligen eller av oaktsamhet överträder artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget kan påföras effektiva, proportionella och avskräckande sanktionsavgifter.

I artikel 13.2 föreskrivs att medlemsstaterna ska säkerställa att effektiva, proportionella och avskräckande sanktionsavgifter, på enahanda villkor, ska kunna åläggas företag som beter sig på där angivet sätt under en konkurrensmyndighets utredning av en misstänkt överträdelse av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget (se vidare avsnitt 11.4).

5.2 Gällande ordning

Enligt 3 kap. 5 § konkurrenslagen får Patent- och marknadsdomstolen, på talan av Konkurrensverket, besluta att ett företag ska betala en särskild avgift (konkurrensskadeavgift) om företaget eller någon som handlar på dess vägnar uppsåtligen eller av oaktsamhet har överträtt artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget eller motsvarande bestämmelser i konkurrenslagen. I 8 kap. 2 § föreskrivs att sådana mål handläggs i den ordning som gäller för tvistemål där förlikning om saken inte är tillåten.

I stället för att väcka talan om konkurrensskadeavgift får Konkurrensverket enligt 3 kap. 16 § första stycket konkurrenslagen förelägga ett företag att betala en sådan avgift (avgiftsföreläggande). Ett sådant föreläggande får meddelas endast om sakomständigheterna rörande överträdelsen är klara, 3 kap. 16 § andra stycket. Om ett avgiftsföreläggande godkänns skriftligen inom den tid som Konkurrensverket anger, får talan om konkurrensskadeavgift inte väckas, 3 kap. 18 §.

I ett mål om konkurrensskadeavgift får enligt 8 kap. 16 § ersättning utgå som rättegångskostnad för skäligen kostnad som uppkommit efter det att part fått tillfälle att yttra sig över Konkurrensverkets utkast till stämningsansökan. Enligt samma paragraf får ersättning till staten utgå i ett sådant mål för Konkurrensverkets kostnader som uppstått på grund av att part uppsåtligen eller genom vårdslöshet orsakat onödig rättegång.

5.3 Konkurrensverkets beslutanderätt utökas

Regeringens förslag: Konkurrensverket ska få besluta om konkurrensskadeavgift och om sådan utredningsskadeavgift som föreslås i denna lagrådsremiss. Verket beslut ska få överklagas till Patent- och marknadsdomstolen.

Vid handläggningen i Patent- och marknadsdomstolen ska lagen om domstolsärenden tillämpas.

Bestämmelserna i konkurrenslagen om avgiftsföreläggande och om rätt till ersättning i mål om konkurrensskadeavgift för kostnader som uppkommit efter det att en part fått tillfälle att yttra sig över Konkurrensverkets utkast till stämningsansökan ska upphävas. Detsamma gäller bestämmelsen om att ersättning kan utgå till staten i sådana mål för kostnader som uppstått på grund av att en part orsakat onödig rättegång.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens (s. 57).

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna tillstyrker eller framför inga invändningar mot förslaget i fråga om beslutanderätt. Bland dessa finns *Almega*, *Företagarna*, *Domstolsverket*, *Konkurrensverket*, *Konkurrenskommissionen*, *Statskontoret*, *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet*, *Svensk Handel*, *Svenskt Näringsliv*, *Sparbankernas Riksförbund*, *Teknikföretagen* och *Advokatfirman Per Karlsson & Co*. *Svenska Bankföreningen* och *Svensk Försäkring* är tveksamma till förslaget. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* avstyrker förslaget om beslutanderätt avseende konkurrensskadeavgift, men tillstyrker förslaget i fråga om utredningsskadeavgift då det öppnar upp för snabba beslut när företagen inte respekterar de skyldigheter de har under utredningens gång. Förslaget avstyrks av *Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet*, *Stockholms tingsrätt (Patent- och marknadsdomstolen)*, *Svea hovrätt*, *Sveriges advokatsamfund* och *Advokatfirman Vinge*.

Remissinstanserna har olika uppfattningar i fråga om behovet av att harmonisera ordningen för beslutsfattandet med vad som gäller i övriga medlemsstater.

Almega anser att det är viktigt att så långt möjligt strukturera arbetet i ett mer enhetligt system, för att möjliggöra effektiv konkurrensövervakning och säkerställa en fungerande inre marknad. Liknande synpunkter framförs av *Företagarna*, *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet*, *Konkurrensverket* och *Advokatfirman Per Karlsson & Co*.

Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet ifrågasätter vilket behov det finns av samarbete mellan olika medlemsländer som motiverar att Konkurrensverket får beslutanderätt. Liknande synpunkter framförs av *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet*.

Remissinstanserna har olika uppfattningar i fråga om vilka effektivitetsvinster som förslaget om beslutanderätt kan ge.

Konkurrensverket anför att beslutanderätt, i kombination med övriga åtgärder som föreslås för att genomföra direktivet, ger stora möjligheter till effektivitetsvinster i handläggningen av konkurrensärenden, bl.a. genom ökade incitament för företagen att tidigt interagera med verket. Därtill bedömer Konkurrensverket att lagen om domstolsärenden ger

förutsättningar för en effektiv handläggning i domstol. *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet* är däremot av uppfattningen att lagen om domstolsärenden inte ger upphov till några tidsbesparingar vid en domstolsprocess eftersom det torde finnas en skyldighet att hålla sammanträde om en part begär det. *Stockholms tingsrätt (Patent- och marknadsdomstolen)* och *Svea hovrätt* anför att handläggningen av ett överklagande inte kommer att bli effektiv. Det beror på att alla handlingar som ges in till domstol kommer att vara processmaterial och ligga till grund för domstolens avgörande. Att det finns en möjlighet enligt lagen om patent- och marknadsdomstolar att tillämpa rättegångsbalkens bestämmelser om preklusion och s.k. stupstock i ärenden är inte tillräcklig för att kompensera för effektivitetsförlusten. *Svea hovrätt* anger vidare att handläggningstiden hos Konkurrensverket kommer att öka eftersom ett beslut i sak kräver en mer omfattande utredning av såväl de faktiska omständigheterna, med bevisprövning, som de rättsliga förutsättningarna.

Almega anser att den potentiella effektivitetsvinsten av reformen påverkas av i vilken omfattning som överprövning av Konkurrensverkets beslut kommer ske, men att det inte förändrar behovet av reformen. *Svenskt Näringsliv* bedömer att det inte är säkert att den genomsnittliga handläggningstiden kommer minska. Vid en samlad bedömning framstår det dock enligt *Svenskt Näringsliv* som att möjligheterna till en ökad total effektivitet i processen är större än risken att den genomsnittliga tiden skulle öka.

Stockholms tingsrätt (Patent- och marknadsdomstolen) och *Svenska Bankföreningen* befarar att andelen överklaganden av Konkurrensverkets beslut om konkurrensskadeavgift kommer att bli hög. *Sveriges advokatsamfund* menar det finns tydliga indikationer på att besluten kommer att upphävas eller ändras i domstol.

Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet menar att behovet av de föreslagna reglerna inte klargörs i promemorian och att förslagen därför är svåra att bedöma. Det framgår t.ex. inte på vilket sätt som förslaget möter de konkurrensproblem som följer av den digitala teknikutvecklingen. *Svensk Försäkring* efterfrågar en bredare analys och uttalar att möjligheten till förbättringar av effektiviteten inte enbart är tillräcklig för att överväga ett nytt system.

Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet anför att tillämpningen av gällande regelverk inte är tillräckligt effektiv och ser ett behov av att stärka Konkurrensverkets och konkurrensreglernas ställning i Sverige. Den avskräckande effekten av förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete och missbruk av dominerande ställning kan annars på sikt komma att påverkas negativt till skada för samhällsekonomin.

Flera remissinstanser lämnar synpunkter på vilka krav på rättssäkerhet som bör ställas på Konkurrensverkets beslutsfattande.

Några av de remissinstanser som tillstyrker eller är tveksamma till förslaget anför i huvudsak att det måste säkerställas att Konkurrensverkets utredar- och beslutsroller separeras. *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* framhåller bl.a. att det inte kan anses föreligga någon risk att företagens intresse av rättssäkerhet kan komma att försämrats i någon utsträckning som kommer i konflikt med företagets rättigheter enligt Europakonventionen eller EU:s rättighetsstadga. Fakultetsnämnden anser dock att den maktförskjutning från företagen till Konkurrensverket

som beskrivs i promemorian måste förenas med åtgärder som säkerställer att Konkurrensverkets utredningar, dess beslutsfattande och den efterföljande domstolsprocessen är rättssäkra och tillvaratar företagens rättigheter. *Svensk Försäkring* ställer sig tveksam till om det går att hitta en modell som lever upp till rättssäkerhet och kvalitet i beslutsfattandet inom ramen för den nuvarande enrådsmyndigheten.

Även de remissinstanser som avstyrker förslaget pekar på att Konkurrensverkets organisation måste förändras för att rättssäkerheten ska kunna säkerställas. *Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet* anför att samhället ska kunna lita på att Konkurrensverkets beslut och handläggning är av hög kvalitet och sköts kompetent och rättssäkert, men att det i promemorian saknas utredning om de risker som finns och hänsyn som behöver tas i dessa avseenden. Enligt *Svea hovrätt* talar starka rättssäkerhetsskäl mot förslaget, eftersom det är fråga om en form av straffrättslig sanktion. I domstol kan parter och vittnen lämna sina uppgifter under sanningsförsäkran respektive ed, vilket inte är möjligt vid förhör som hålls av Konkurrensverket. Förutsättningarna för att få fram ett tydligt och rättssäkert beslutsunderlag är enligt hovrätten betydligt bättre i en domstol än i en myndighet.

Vad gäller förslaget om rättegångskostnader anför *Konkurrensverket* att det i det fortsatta lagstiftningsarbetet bör klargöras att parter saknar rätt till ersättning av allmänna medel för kostnader som uppkommer under den tid Konkurrensverket handlägger ett ärende, dvs. i tiden före en eventuell domstolsprövning av verkets beslut. *Svenskt Näringsliv* anser däremot att det bör införas en bestämmelse om att företag som vinner framgång i en talan mot Konkurrensverket även ska ha rätt till täckning av sådana kostnader som hänför sig till handläggningen hos Konkurrensverket som första instans.

Skälen för regeringens förslag

Utgångspunkter

Det kan inledningsvis konstateras att direktivet inte ställer upp något krav på att den nationella konkurrensmyndigheten själv ska kunna besluta om sanktionsavgifter. I artikel 13 sägs att konkurrensmyndigheten antingen själv ska kunna besluta eller, i ett förfarande som inte är straffrättsligt, kunna begära att företag ska påföras effektiva, proportionella och avskräckande sanktionsavgifter.

Produktionen av varor och tjänster har under de senaste åren blivit alltmer internationell och företag bedriver handel över gränserna i allt högre utsträckning. Enligt OECD ökar antalet konkurrensärenden som sträcker sig över flera jurisdiktioner. Den digitala teknikutvecklingen påverkar tydligt både företag och konsumenter. Den innebär även att många marknader förändras i snabbare takt än tidigare. Nya produkter och tjänster uppstår hastigt men kan även bli kortlivade. Den gränslösa handeln och de snabba marknadsrörelserna som kan vara fallet inom den digitala ekonomin medför att konkurrenstillsynen står inför stora och delvis nya utmaningar, bland annat i form av nödvändigheten att agera genom samarbete med andra länders konkurrensmyndigheter.

Under 2019 har det pågått ett arbete på EU-nivå med att utforma EU:s framtida industripolitik. I detta arbete är europeisk industriskonkurrenskraft en nyckelfråga, i vilken konkurrensfrågorna utgör en central del. I oktober 2019 undertecknades en icke-bindande deklaration av ett antal EU-medlemsstater, däribland Sverige. En av de nyckelåtgärder som lyfts fram i deklarationen är att effektivisera konkurrenstillsynen för att kunna möta utmaningarna med digitaliseringen och säkerställa en likvärdig spelplan med företag från länder utanför EU. Vidare har kommissionen under 2020 tagit initiativ till åtgärder som syftar till att se till att konkurrensreglerna är anpassade till den moderna ekonomin i syfte att bevara den inre marknadens konkurrenskraft.

Den ekonomiska utvecklingen och den allt snabbare förändringen av marknaderna kräver att de verktyg som konkurrensmyndigheterna har för att säkerställa att marknaderna präglas av effektiv konkurrens utvecklas och uppdateras. Direktivet innehåller sådana verktyg. Därutöver finns det anledning att vidta åtgärder som kan skapa möjligheter att ytterligare effektivisera handlägningsprocessen i konkurrenslagsärenden och även skapa större överensstämmelse mellan de nationella lagregler som finns i dag och de befogenheter som kommissionen har för att sanktionera överträdelse av förbuden i artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget. Därigenom ökar förutsättningarna för att bedriva tillsynsarbetet i ett mer enhetligt system för att möjliggöra effektiv konkurrensövervakning. Dessutom ökar förutsättningar för att säkerställa en väl fungerande inre marknad där den avskräckande effekten av förbuden kan upprätthållas. Såsom *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* anför finns annars en risk att den avskräckande effekten av förbuden på sikt kan komma att påverkas negativt till skada för samhällsekonomin.

Den fråga som ska övervägas i det följande gäller om den ordningen att Patent- och marknadsdomstolen, på talan av Konkurrensverket, prövar och beslutar i frågor som gäller konkurrensskadeavgift ska bestå. I promemorian föreslås att ordningen ändras. Förslaget innebär att frågor om konkurrensskadeavgift ska prövas av Konkurrensverket i första instans. Verkets beslut ska få överklagas till Patent- och marknadsdomstolen och där handläggas i den ordning som gäller för domstolsärenden.

Flertalet remissinstanser är positiva till promemorians förslag, men några är starkt kritiska. Kritiken består sammanfattningsvis av att det inte finns något behov av samarbete som motiverar beslutanderätt för Konkurrensverket, att förslaget inte leder till några effektivitetsvinster och att det inte uppfyller de rättssäkerhetskrav som bör ställas.

Harmoniserat beslutsfattande om sanktioner

Vad först gäller frågan om behovet av att harmonisera ordningen för beslutsfattandet med vad som gäller i övriga medlemsstater så kan det konstateras att det stora flertalet av konkurrensmyndigheter inom EU har beslutanderätt i fråga om sanktionsavgifter, låt vara att formerna för och organisationen av beslutsfattandet kan skilja sig åt mellan dessa medlemsstater. Flera remissinstanser, däribland *Almega* och *Företagarna*, anser att det är viktigt att så långt möjligt strukturera arbetet i ett enhetligt system för att säkerställa en effektiv konkurrensövervakning och en inre marknad. *Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet* och *Juridiska*

fakultetsnämnden vid Uppsala universitet ifrågasätter vilket behov det finns av samarbete mellan olika medlemsstater som motiverar att Konkurrensverket ska få besluta om sanktionsavgifter.

I promemorian bedöms att möjligheten till samarbete med andra länders konkurrensmyndigheter har, såsom marknader utvecklar sig, allt större betydelse. Detta samarbete underlättas påtagligt om systemen för ingripanden och beslutsfattande är likartade. Även om behovet för Konkurrensverket att kunna koordinera avgöranden om sanktionsavgift med andra konkurrensmyndigheter inte är lika stort som i fråga om ålägganden om att upphöra med en överträdelse, så kan det även uppstå situationer där det är lämpligt och önskvärt med sanktionsbeslut som är koordinerade i tiden. Detta förutsätter enligt promemorian att Konkurrensverket förfogar över när beslutet meddelas, vilket inte är möjligt i dag. Regeringen instämmer i promemorians bedömning att det finns ett behov av att harmonisera beslutsfattandet om sanktioner med andra medlemsstater.

Ändrad instansordning för effektivare tillsyn

Av promemorian framgår att ca en tredjedel av handläggningstiden för konkurrensärenden utgörs av Konkurrensverkets utredning fram till ansökan om stämning och två tredjedelar utgörs av handläggningstid i domstol. Det innebär att ett första avgörande i fråga om konkurrensskadeavgift meddelas tidigast något eller några år efter det att Konkurrensverket slutfört sin utredning. Enligt regeringens mening är det en alltför lång tid för att konkurrensövervakningen ska kunna säkerställa att konkurrensen på marknaden är så effektiv som möjligt. Brister i konkurrenstillsynen riskerar att leda till att företag inte vågar investera för att öka sina marknadsandelar och träda in på nya marknader. Som *Svenskt Näringsliv* framhåller bör varje möjlighet till ökad effektivisering av konkurrenstillsynen tas tillvara. Att ge Konkurrensverket befogenhet att som första instans pröva frågor om konkurrensskadeavgift är en sådan möjlighet.

Bland remissinstanserna finns det olika uppfattningar om handläggningen hos Konkurrensverket kommer att bli effektivare med beslutanderätt hos verket. *Svea hovrätt* anför att handläggningstiden kommer att öka eftersom ett beslut kräver mer omfattande utredning av såväl de faktiska omständigheterna som de rättsliga förutsättningarna.

Det tillkommande utredningsbehovet ska dock inte överdrivas. Genom de föreslagna bestämmelserna om utredningsskadeavgift (avsnitt 11.4.2) får Konkurrensverket verktyg för att bedriva en effektivare handläggning. Incitamenten för att besvara frågor från verket kommer att öka när det finns en tydlig sanktion för den som lämnar oriktiga, ofullständiga eller vilseledande uppgifter eller inte lämnar begärda uppgifter, handlingar eller annat inom angiven tidsfrist. Regeringen delar därvid *Konkurrensverkets* uppfattning att beslutanderätt, i kombination med övriga åtgärder som föreslås för att genomföra direktivet, ger möjligheter att bedriva en effektivare tillsyn än i dag.

De effektivitetsvinster som kan uppkomma inom ramen för Konkurrensverkets handläggning påverkas, som *Almega* anför, av i vilken omfattning som överprövning av Konkurrensverkets beslut kommer att ske. Flera

remissinstanser befarar också att andelen överklaganden kommer att bli hög.

De sanktionsavgifter som åläggs för överträdelser av artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget och motsvarande bestämmelser i konkurrenslagen kan uppgå till betydande belopp. Av det skälet finns det ofta skäl för den som påförts en avgift att överklaga avgörandet för att få frågan prövad i högre instans. Om alla beslut överklagas till Patent- och marknadsdomstolen kommer andelen domstolsprocesser inte förändras nämnvärt i jämförelse med i dag. En vinst med beslutanderätten är dock att beslutet inte kan ändras av Konkurrensverket jämfört med en talan som kan ändras i den utsträckning som rättegångsbalken medger. Ramen för processen i domstolen blir alltså tydligare. Som *Stockholms tingsrätt (Patent- och marknadsdomstolen)* och *Svea hovrätt* anför är det förvisso så att alla handlingar som ges in till domstolen kommer att vara processmaterial och ligga till grund för domstolens avgörande. Domstolen har dock vissa möjligheter att begränsa processmaterialet genom att tillämpa rättegångsbalkens bestämmelser om s.k. stupstock och preklusion (3 kap. 9 § lagen om patent- och marknadsdomstolar). Bestämmelserna innebär bl.a. att rätten har möjlighet att förelägga en part att slutligt bestämma sin talan och uppge de bevis som åberopas. Det innebär också att rätten alltjämt får meddela parterna att förberedelsen vid en viss tidpunkt är avslutad och att en part som huvudregel efter den tidpunkten inte får åberopa en ny omständighet eller ett nytt bevis. Mot bakgrund av det nu anförda bedömer regeringen att en beslutanderätt för Konkurrensverket förbättrar förutsättningarna för en effektivare konkurrenstillsyn.

Krav på rättssäkert beslutsfattande

Flera remissinstanser lämnar synpunkter på vilka krav på rättssäkerhet som bör ställas på Konkurrensverkets beslutsfattande. Frågan gäller alltså företagens möjligheter att tillvarata sina intressen inom ramen för Konkurrensverkets handläggning.

Promemorians förslag att ge Konkurrensverket beslutsbefogenheter omfattas av artikel 13 i direktivet (se avsnitt 11.1 och 11.4). Därmed omfattas också befogenheterna av artikel 3 om grundläggande rättigheter. Det innebär enligt artikel 3.2 att det ska säkerställas att utövandet av de befogenheter som direktivet ger ska omfattas av lämpliga skyddsåtgärder i fråga om företagens rätt till försvar, inklusive rätten att bli hörda och rätten till effektiva rättsmedel inför en domstol. I avsnitt 8.2 konstateras att de krav som direktivet ställer i fråga om skyddsåtgärder tillgodoses i svensk rätt, oavsett om frågan om avgift prövas av myndighet eller domstol. Mot den bakgrunden bör företagen anses ha goda möjligheter att tillvarata sina intressen. Därmed finns det, som *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* framhåller, inte någon risk att företagens intresse av rättssäkerhet kan komma att försämrats i någon utsträckning som kommer i konflikt med företagets rättigheter enligt Europakonventionen eller EU:s rättighetsstadga.

Inom ramen för en utredning om konkurrensskadeavgift inhämtas såväl muntliga uppgifter som skriftlig dokumentation. En aspekt av beslutanderätt om konkurrensskadeavgift för Konkurrensverket är frågan om förebringande av muntlig bevisning. Verket kan i dag enligt 5 kap. 1 §

första stycket 2 och 6 kap. 1 § konkurrenslagen, om det behövs för att det ska kunna fullgöra sina uppgifter enligt lagen, vid vite, ålägga den som förväntas kunna lämna upplysningar i saken att inställa sig för förhör på tid och plats som verket bestämmer. Av naturliga skäl kan ett sådant förhör varken hållas under ed eller sanningsförsäkran, men utsagan ska upptecknas av verket och godkännas av den hörde i enlighet med vad som föreskrivs i 5 kap. 2 § konkurrenslagen. Om vid ett förhör i domstol med en part eller någon annan, den hörde avviker från sin utsaga vid Konkurrensverket eller förklarar sig inte kunna eller vilja yttra sig får vad som sagts vid förhör hos Konkurrensverket läsas upp. Detta följer av 8 kap. 14 § konkurrenslagen.

Vad gäller förhör som ett misstänkt företag vill få till stånd hos Konkurrensverket så måste regeringsformens grundläggande krav på saklighet och opartiskhet beaktas. Om ett förhör som ett företag begär att Konkurrensverket ska hålla framstår som relevant så kan verket inte gärna avstå från att hålla förhöret. Det ligger även i Konkurrensverkets intresse att utredningen blir så rättvisande som möjligt. Inget hindrar alltså att Konkurrensverket kallar personer till förhör på begäran av ett företag och att verket tillåter representanter för företaget delta vid förhöret och ställa frågor. Även här gäller att det som sägs under förhöret ska upptecknas av verket och godkännas av den som hörs.

När det gäller Konkurrensverkets organisation framför flera remissinstanser att det måste säkerställas att Konkurrensverkets utredar- och beslutsroller separeras. *Svensk Försäkring* ställer sig tveksam till om det går att hitta en modell som lever upp till rättssäkerhet och kvalitet i beslutsfattandet inom ramen för den nuvarande enrådsmyndigheten.

Det förhållandet att Konkurrensverket är ett enrådsverk innebär att verkets generaldirektör är ytterst ansvarig för den verksamhet som verket bedriver. Frågan är om en ändrad beslutsordning kräver att den ordningen ändras eller om det bör vidtas några andra åtgärder för att säkerställa rättssäkerhet och kvalitet i beslutsfattandet.

Det kan först konstateras att den ordningen att verket både utreder och beslutar, i någon mening har gällt sedan 1993 i fråga om ålägganden att upphöra med en överträdelse. Konkurrensverket utreder en misstänkt överträdelse och kan därefter vid vite ålägga företag att upphöra med överträdelsen (3 kap. 1 § och 6 kap. 1 §). Ett åläggande gäller omedelbart och kan vara nog så ingripande för företaget. Sådana beslut kan, om det finns särskilda skäl, även meddelas för tiden intill dess frågan slutligt har avgjorts (3 kap. 3 §). Konkurrensverket har också sedan 1 januari 2018 befogenhet att besluta i frågor om företagskoncentrationer.

På uppdrag av regeringen har Konkurrensverket i rapporten Konkurrensverkets organisation vid en utökad beslutanderätt (april 2020) beskrivit vilka ytterligare åtgärder, utöver de som redan i dag tillämpas i enlighet med svensk förvaltningsrättslig tradition, som kommer att vidtas om verket får rätt att besluta om konkurrensskadeavgift i första instans. Som exempel nämns att en ny funktion ska inrättas som är helt skild från den utredande verksamheten och som ska ha till uppgift att ansvara för frågor relaterade till parternas processuella rättigheter under utredningen och under de muntliga förfaranden som tillämpas. Vidare kommer en del av organisationen som inte har varit involverad i utredningen tidigare att granska utredningens överväganden och förslag till beslut, inklusive

eventuella sanktioner, innan ett slutligt beslut fattas. I detta ingår att kritiskt och aktivt ifrågasätta samt identifiera eventuella svagheter i beslutsförslaget. Enligt rapporten tillförs därigenom ytterligare ett perspektiv inför myndighetens ställningstagande. Konkurrensverket avser även att införa interna tidsfrister i syfte att säkerställa att utredningarna bedrivs effektivt och i enlighet med fastställda tidsplaner.

Samlad bedömning

Vid en samlad bedömning av det anförda gör regeringen bedömningen att Konkurrensverket bör få fatta beslut om konkurrensskadeavgift. Verket bör, vid sådant förhållande, också ha behörighet att fatta beslut om sådan utredningsskadeavgift som föreslås i denna lagrådsremiss (avsnitt 11.4.2). Besluten ska kunna överklagas till Patent- och marknadsdomstolen och vid handläggningen där tillämpas lagen om domstolsärenden. Konkurrensverket bör även med beslutanderätt fortsätta att vara ett enrådighetsverk. Verket bör anförtros att organisera verksamheten så att intresset av åtskillnad mellan utredande och beslutande funktioner tillgodoses.

Följdändringar

Med beslutanderätt för Konkurrensverket i fråga om konkurrensskadeavgift tappar konkurrenslagens bestämmelser om avgiftsföreläggande sin betydelse och bör därför upphävas. Som en följd härav bör godkänt avgiftsföreläggande strykas i 3 kap. 14 § utsokningsbalken.

När det gäller ersättning för rättegångskostnader föreskrivs i 8 kap. 15 § konkurrenslagen att bestämmelserna i 31 kap. rättegångsbalken ska tillämpas. Konkurrenslagen innehåller i 8 kap. 16 § kompletterande bestämmelser om ersättning för rättegångskostnader som uppstått efter det att en part fått tillfälle att yttra sig över Konkurrensverkets utkast till stämningsansökan och om kostnadsansvar för part som orsakat onödig rättegång. I promemorian anføres att bestämmelserna kommer att sakna relevans när konkurrensskadeavgift inte kommer att påföras genom ett förfarande i domstol där verket för talan. *Svenskt Näringsliv* anser att rätten till ersättning för kostnader som hänför sig till handläggningen hos verket ska finnas kvar. *Konkurrensverket* anser däremot att det bör klargöras att sådan rätt till ersättning saknas.

Bestämmelserna i rättegångsbalken innebär att när Konkurrensverket vinner ett mål eller ärende kan staten, förutom i vissa undantagsfall, inte få ersättning för sina rättegångskostnader. Om verket förlorar ett mål eller ärende, har verkets motpart rätt till ersättning av allmänna medel för kostnader som varit skäligen motiverade för att motparten skulle kunna ta tillvara sin rätt. Rättegångsbalkens regler är tillämpliga i fråga om ersättning för rättegångskostnader när Konkurrensverkets beslut prövas i patent- och marknadsdomstolarna. Regeringen delar promemorians bedömning att bestämmelserna i 8 kap. 16 § konkurrenslagen kommer att sakna relevans när instansordningen ändras. Bestämmelserna bör därför upphävas. Om ett överklagande av Konkurrensverkets beslut bifalls är det är en fråga för domstolarna att pröva vilka kostnader som varit skäligen motiverade för den klagande att tillvarata sin rätt.

6 Direktivet om konkurrensmyndigheternas befogenheter

I det följande beskrivs direktivet i huvuddrag och de allmänna krav som bör iakttas för dess genomförande. Därefter, i avsnitt 8–15, övervägs vilka lagstiftningsåtgärder som behöver vidtas för att genomföra direktivet. I avsnitten görs en genomgång av direktivets olika bestämmelser, gällande ordning och på vilket sätt direktivet bör genomföras. Genomgången följer i huvudsak direktivets disposition.

6.1 Direktivet i huvuddrag

Direktivet omfattar 37 artiklar som är uppdelade på tio kapitel. Nedan lämnas en översiktlig beskrivning av direktivets innehåll.

I kapitel I anges direktivets syfte och tillämpningsområde. Där finns också de definitioner som tillämpas. Av artikel 1 framgår att direktivet syftar till att säkerställa att nationella konkurrensmyndigheter på ett effektivt sätt ska kunna tillämpa förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete och missbruk av dominerande ställning i artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget så att konkurrensen på den inre marknaden inte snedvrids. Direktivet omfattar också de nationella myndigheternas tillämpning av sina nationella konkurrensregler när de tillämpas parallellt med artiklarna 101 och 102. Vidare framgår att direktivet även innehåller regler om ömsesidigt bistånd mellan myndigheterna för att se till att den inre marknaden och samarbetet inom Europeiska konkurrensnätverket fungerar smidigt. I artikel 2 anges vilka definitioner som gäller för tillämpningen av direktivet.

Kapitel II innehåller bestämmelser om företagens grundläggande rättigheter. Bestämmelserna finns i artikel 3. Där anges att de allmänna principerna i unionsrätten och Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna ska respekteras exempelvis när de nationella konkurrensmyndigheterna utövar de befogenheter som avses i direktivet. Det handlar bl.a. om rätten till försvar. I skälen betonas att det bör finnas en jämvikt mellan respekten för de grundläggande rättigheterna för företag och skyldigheten att säkerställa att artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget tillämpas på ett effektivt sätt (skäl 14).

I kapitel III finns bestämmelser om konkurrensmyndigheternas oberoende och resurser. I fråga om oberoende framgår av artikel 4 att såväl myndigheten som dess personal ska utföra sina uppgifter på ett opartiskt sätt. Vidare anges på vilka villkor personal får rekryteras och avskedas och att myndigheten ska ha befogenhet att fastställa sina prioriteringar. Genom artikel 5 ställs krav på att myndigheten ska ha tillräckliga resurser för att kunna tillämpa artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget.

Konkurrensmyndigheternas befogenheter behandlas i kapitel IV. Enligt artikel 6 ska myndigheterna ha befogenhet att göra platsundersökningar hos företag och företagssammanslutningar. Befogenheten omfattar enligt artikel 7 även undersökningar i andra lokaler inklusive bl.a. bostäder. Av artikel 8 följer att myndigheterna ska ha befogenhet att begära

upplysningar av företag och andra som är relevanta för tillämpningen av artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget. Artikel 9 innehåller bestämmelser om förhör. Befogenheten att ålägga företag eller företagssammanslutningar att upphöra med en överträdelse av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget, genom beteendemässiga eller strukturella åtgärder, regleras i artikel 10. I den artikeln finns också bestämmelser om att myndigheten ska ha befogenhet att kunna konstatera att överträdelse tidigare har ägt rum. I artikel 11 föreskrivs att myndigheterna ska ha befogenhet att ingripa interimistiskt mot en misstänkt överträdelse. Om myndigheterna avser att anta ett beslut om att en överträdelse ska upphöra ska myndigheterna enligt artikel 12 ha befogenheten att göra ett åtagande bindande som lämnas av företaget eller företagssammanslutningen om åtagandet möter de farhågor som myndigheterna uttryckt.

I kapitel V behandlas sanktionsavgifter och viten. Det ska enligt artikel 13 finnas möjlighet att ta ut avgifter från företag och företagssammanslutningar som uppsåtligen eller av oaktsamhet dels överträder artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget, dels inte följer de beslut som konkurrensmyndigheterna meddelat m.m. som avses i artikel 6 eller i artiklarna 8–12. Bestämmelser om vilka hänsyn som ska tas när sanktionsavgiften för en överträdelse bestäms finns i artikel 14. Artikeln innehåller också bestämmelser om betalningsansvar för avgifter som ålagts en företagssammanslutning som inte kan betala. Artikel 15 innehåller regler om högsta avgift som får åläggas ett företag eller en sammanslutning för en överträdelse. Bestämmelser om vilka viten som kan föreläggas företag och sammanslutningar finns i artikel 16.

Direktivet innehåller i kapitel VI bestämmelser om eftergiftsprogram för hemliga karteller. Förutsättningarna för den som avslöjar sitt deltagande i en hemlig kartell att bli helt befriad från avgift regleras i artikel 17. För företag som inte uppfyller förutsättningarna för befrielse från avgift finns bestämmelser om nedsättning i artikel 18. Artikel 19 innehåller allmänna villkor som måste vara uppfyllda för att komma in fråga för avgiftsbefrielse eller nedsättning. I artiklarna 20–22 finns bestämmelser om vilka krav som ställs på en ansökan som lämnas inom ramen för ett eftergiftsprogram. Av artikel 23 följer att medarbetare i företag som ansöker om befrielse från sanktionsavgifter ska skyddas från sanktioner som åläggs i administrativa eller straffrättsliga förfaranden, förutsatt bl.a. att medarbetaren aktivt samarbetar med den myndighet som utreder den kartell som ansökan avser. Det bör understrykas att direktivet uttryckligen begränsat eftergiftsprogrammen till företag. En företagssammanslutning omfattas alltså inte av eftergiftsreglerna. En sammanslutning betraktas endast som företag om den driver verksamhet för egen räkning (skäl 52). Med anledning därav behandlas konkurrenslagens definition av begreppet företag särskilt i avsnitt 12.6.

I kapitel VI används många uttryck som definieras i artikel 2.1. Bland dessa märks uttrycken kartell och hemlig kartell. En kartell är ett avtal eller ett samordnat förfarande mellan två eller flera konkurrenter som syftar till att samordna deras konkurrensbeteende på marknaden eller påverka de relevanta konkurrensparametrarna, såsom genom, men ej begränsat till, fastställande av eller samordning av inköps- eller försäljningspriser eller andra affärsvillkor, även med anknytning till immateriella rättigheter, tilldelning av produktions- eller försäljningskvoter, uppdelning av

marknader och kundkretsar, inklusive uppgjorda anbud, import- eller exportrestriktioner eller konkurrensbegränsande åtgärder mot andra konkurrenter. En hemlig kartell är en kartell vars förekomst är delvis eller helt dold (led 12). Direktivet är avsett att harmonisera medlemsstaternas rättsordningar avseende eftergiftsprogram för hemliga karteller (skäl 11).

Frågor om ömsesidigt bistånd mellan de nationella konkurrensmyndigheterna behandlas i kapitel VII. I artikel 24 finns bestämmelser om utredningsåtgärder på begäran av en nationell konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat, t.ex. en platsundersökning. Artiklarna 25 och 26 innebär att en myndighet i en medlemsstat ska kunna få bistånd med delgivning av sina beslut och andra handlingar samt verkställighet av sina beslut om sanktionsavgifter eller utdömda viten av en myndighet i den medlemsstat där företaget eller företagssammanslutningen finns. Artikel 27 innehåller de närmare krav som ska gälla för bistånd enligt artikel 25 eller 26. I artikel 28 finns regler om behörig myndighet och tillämplig lag i händelse av en tvist om delgivning eller verkställighetsåtgärder.

Bestämmelserna i kapitel VII reglerar alltså förhållandet mellan konkurrensmyndigheter i olika medlemsstater. I kapitlet används uttrycken ansökande myndighet och anmodad myndighet. Uttrycken definieras i artikel 2.1 leden 20 och 21. En ansökande konkurrensmyndighet är en nationell konkurrensmyndighet som framställer en begäran om ömsesidigt bistånd som avses i artikel 24–28. En anmodad myndighet är en nationell konkurrensmyndighet som tar emot en begäran om ömsesidigt bistånd och som vid en begäran om bistånd som avses i artikel 25–28 betyder det behöriga offentliga organet som har huvudansvaret för att genomföra sådana beslut enligt nationella lagar, författningar och administrativ praxis. I artikel 24 används dock uttrycken den ansökande respektive anmodade nationella konkurrensmyndigheten, men någon skillnad i sak bedöms inte vara åsyftad.

Kapitel VIII innehåller en artikel, artikel 29, som anger när en preskriptionsfrist för beslut om sanktionsavgift eller utdömande av vite ska upphöra att löpa eller avbrytas och när fristen ska börja att löpa på nytt.

I kapitel IX finns allmänna bestämmelser. Nationella administrativa konkurrensmyndigheters roll inför nationella domstolar regleras i artikel 30. Bestämmelser om parternas tillgång till konkurrensmyndighetens ärendeakt och begränsningar i användningen av information finns i artikel 31. Artikel 32 innehåller bestämmelser om bevisning och artikel 33 om Europeiska konkurrensnätverket.

Det sista kapitlet, kapitel X, innehåller slutbestämmelser. Av artikel 34 följer att direktivet ska genomföras senast den 4 februari 2021. Enligt artikel 35 ska kommissionen senast den 12 december 2024 överlämna en rapport till Europaparlamentet och rådet om hur direktivet införlivats och genomförts. I artikel 36 finns bestämmelser om ikraftträdande och enligt artikel 37 riktar sig direktivet till medlemsstaterna.

Kommissionen har i anslutning till direktivet åtagit sig att inom två år från införlivandet av direktivet genomföra en analys som gäller möjligheten att vidta interimistiska åtgärder på snabbbrörliga marknader. Resultatet av analysen ska läggas fram för Europaparlamentet och rådet.

6.2 Allmänna krav för genomförandet

Vid genomförandet av direktivet finns det ett antal allmänna krav som behöver iaktas. Ett krav är att medlemsstaten i sin nationella rättsordning ska vidta alla nödvändiga åtgärder för att säkerställa direktivets fulla verkan i enlighet med det mål som eftersträvas med direktivet.

Ett annat krav följer av artikel 288 i EUF-fördraget. Där anges att medlemsstaten får välja den form och det tillvägagångssätt för genomförandet som på bästa sätt kan säkerställa att det resultat som eftersträvas med direktivet uppnås. Det krävs inte nödvändigtvis lagstiftningsåtgärder för att införliva ett direktiv. EU-domstolen har vid upprepade tillfällen uttalat att ett formellt återgivande av ett direktivs föreskrifter i en uttrycklig och specifik lagbestämmelse inte alltid är nödvändigt, eftersom det för genomförandet av ett direktiv, beroende på dess innehåll, kan vara tillräckligt att det finns en allmän rättslig ram. Särskilt kan, enligt domstolen, förekomsten av allmänna principer i statsrätt eller förvaltningsrätt göra att ett införlivande genom särskilda lagstiftningsåtgärder är överflödigt. Domstolen har uttalat att detta emellertid förutsätter att dessa principer utgör en effektiv garanti för att nationella myndigheter faktiskt tillämpar direktivet fullt ut och att, i sådana fall då direktivet syftar till att skapa rättigheter för enskilda, den rättsliga situation som följer av dessa principer är tillräckligt klar och precis samt att de personer som berörs ges möjlighet att få full kännedom om sina rättigheter och, i förekommande fall, ges möjlighet att göra dem gällande vid de nationella domstolarna (dom Frankrike, C-233/00, EU:C:2003:371, p. 75–76).

Kravet på rättssäkerhet är ytterligare en omständighet att beakta vid genomförandet av direktivet. EU-domstolen har slagit fast att bestämmelser i ett direktiv måste ges bindande verkan samt genomföras på ett så tydligt, precist och klart sätt att kravet på rättssäkerhet uppfylls (dom Frankrike, C-225/97, EU:C:1999:252, p. 37).

De skäl som presenteras i direktivets ingress anses däremot inte vara bindande för medlemsstaterna. Domstolen har uttalat att skälen till en unionsrättsakt inte är juridiskt bindande och inte kan åberopas för att motivera undantag från bestämmelserna i rättsakten eller för att tolka dem på ett sätt som uttryckligen strider mot bestämmelsernas ordalydelse (dom Oreste Della Rocca mot Poste Italiane SpA, C-291/12, EU:C:2013:235, p. 40 med hänvisningar).

7 Konkurrensmyndigheter

Nationella konkurrensmyndigheter

Direktivet innehåller bestämmelser om konkurrensmyndigheternas befogenheter. De flesta artiklarna i direktivet föreskriver vad som ska gälla för de nationella konkurrensmyndigheternas befogenheter vid tillämpningen av EU:s konkurrensregler. Som exempel kan nämnas artikel 3 om skyddsåtgärder, artikel 5 om resurser, artiklarna 10–12 om ingripanden mot konkurrensöverträdelser och kapitel VI om eftergiftsprogram för hemliga karteller osv.

Uttrycket nationell konkurrensmyndighet definieras i artikel 2.1 led 1 i direktivet. Där anges att en nationell konkurrensmyndighet är en myndighet som en medlemsstat enligt artikel 35 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 har utsett att ansvara för tillämpningen av artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget. Medlemsstaterna får, enligt artikel 2.1 led 1 i direktivet, utse en eller flera administrativa myndigheter ("nationell administrativ konkurrensmyndighet") och rättsliga myndigheter ("nationell rättslig konkurrensmyndighet") för att fullgöra dessa funktioner, dvs. ansvara för tillämpningen av artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget. I de fall när det i direktivet föreskrivs att en uppgift ska utföras av en nationell konkurrensmyndighet bör direktivet uppfattas så att medlemsstaterna får välja om uppgiften ska utföras av en administrativ eller en rättslig myndighet.

Många av de uppgifter som enligt direktivet ska utföras av en nationell konkurrensmyndighet utförs i dag av Konkurrensverket. Verket har exempelvis beslutsbefogenheter som i hög grad motsvaras av artiklarna 10–12 i direktivet. Några uppgifter ligger i dag på patent- och marknadsdomstolarna. Uppgifter av det slaget finns exempelvis i artiklarna 14 och 15 om sanktionsavgifter. Hur uppgifterna ska fördelas mellan Konkurrensverket och patent- och marknadsdomstolarna behandlas i samband med den fortsatta genomgången av direktivet. Av kapitel VII om ömsesidigt bistånd framgår att vissa uppgifter enligt direktivet ska utföras av en nationell konkurrensmyndighet under benämningen ansökande respektive anmodad myndighet. Dessa benämningar, som definieras i artikel 2.1 leden 20 och 21, innebär att Kronofogdemyndigheten kan komma att få en roll som nationell konkurrensmyndighet när direktivet genomförs.

Det bör noteras att det av 4 § konkurrensförordningen (2008:604) framgår att Konkurrensverket och allmän domstol är nationella konkurrensmyndigheter enligt artikel 35.1 i rådets förordning (EG) nr 1/2003.

Nationella administrativa konkurrensmyndigheter

Uttrycket nationell administrativ konkurrensmyndighet definieras i artikel 2.1 led 2 som en administrativ myndighet som en medlemsstat har utsett för att fullgöra samtliga eller vissa av en nationell konkurrensmyndigheters

uppgifter. I direktivet finns flera artiklar som innehåller bestämmelser om de nationella administrativa konkurrensmyndigheternas uppgifter. Bestämmelser av det slaget finns i artikel 4 om oberoende, artiklarna 6–9 om utredningsbefogenheter, artikel 13 om sanktionsavgifter för företag och företagsammanslutningar, artikel 24 om samarbete mellan nationella administrativa konkurrensmyndigheter och artikel 30 om nationella administrativa konkurrensmyndigheters roll inför nationella domstolar. Med hänsyn till att dessa bestämmelser i direktivet är utformade så att de enbart ska gälla för de administrativa konkurrensmyndigheterna bör direktivet uppfattas så att medlemsstaterna är skyldiga att utse en eller flera administrativa konkurrensmyndigheter för att säkerställa att direktivet genomförs på ett korrekt sätt.

Många av uppgifterna som enligt direktivet ligger på en administrativ konkurrensmyndighet utförs i dag av Konkurrensverket. Vid genomförande av direktivet bör därför som utgångspunkt gälla att funktionen som administrativ konkurrensmyndighet fullgörs av Konkurrensverket. Frågan behandlas i den fortsatta genomgången av direktivet.

Nationella rättsliga konkurrensmyndigheter

Uttrycket nationell rättslig konkurrensmyndighet definieras i artikel 2.1 led 3 som en rättslig myndighet som en medlemsstat har utsett för att fullgöra vissa av en nationell konkurrensmyndighets uppgifter. Uttrycket förekommer endast i artikel 30. I den artikeln behandlas frågor om vilken roll de nationella administrativa konkurrensmyndigheterna ska ha inför nationella domstolar.

8 Grundläggande rättigheter

8.1 Direktivet

Kapitel II i direktivet innehåller bestämmelser om företagens grundläggande rättigheter när de nationella konkurrensmyndigheterna tillämpar de befogenheter som föreskrivs i direktivet. Det handlar bl.a. om rätten till försvar. I skälen betonas att det bör finnas en jämvikt mellan respekten för de grundläggande rättigheterna för företag och skyldigheten att säkerställa att artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget tillämpas på ett effektivt sätt (skäl 14).

Artikel 3 i direktivet innehåller tre punkter. Den första punkten gäller den ordning som tillämpas för förfarandet avseende överträdelse av artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget och utövandet av de befogenheter som tillkommer de nationella konkurrensmyndigheterna enligt direktivet. Vid förfarandet respektive utövandet ska de allmänna principerna i unionsrätten och Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (EU:s rättighetsstadga) respekteras. Enligt den andra punkten ska det säkerställas att utövandet av befogenheterna omfattas av lämpliga skyddsåtgärder i fråga om företagets rätt till försvar, inklusive rätten att bli hörda och rätten till effektiva rättsmedel inför en domstol. I den första meningen i tredje punkten anges att det ska säkerställas att myndigheternas förfaranden för efterlevnadskontroll genomförs inom rimlig tid. Med förfaranden för efterlevnadskontroll avses i princip den tid det tar för myndigheterna att slutföra en utredning om en misstänkt överträdelse av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget (jfr definitionen i artikel 2.1 led 9). Enligt den andra meningen i den tredje punkten ska det säkerställas att de nationella konkurrensmyndigheterna antar ett s.k. meddelande om invändningar innan de fattar beslut enligt artikel 10 i direktivet, dvs. beslut om konstaterande och upphörande av överträdelse. Den andra meningen behandlas i avsnitt 10.5.3.

8.2 De grundläggande rättigheterna beaktas i svensk rätt

Regeringens bedömning: Det behövs inte några lagstiftningsåtgärder med anledning av det som föreskrivs om grundläggande rättigheter i direktivet.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens (s. 77).

Remissinstanserna: *Svensk Försäkring* delar bedömningen att företagens grundläggande rättigheter tas om hand av befintliga regler och anser att det är av yttersta vikt att Konkurrensverkets utökade befogenheter som följer av direktivet inte leder till att rättigheterna försvagas.

Skälen för regeringens bedömning: I Sverige tillämpas artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget i första hand av Konkurrensverket och patent- och marknadsdomstolarna. Dessa instanser ska enligt artikel 3.1 i

direktivet respektera de allmänna principerna i unionsrätten och EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna.

När Lissabonfördraget trädde i kraft den 1 december 2009 blev EU:s rättighetsstadga rättsligt bindande för såväl EU:s institutioner som för medlemsstaterna (artikel 6.1 första stycket i EU-fördraget). Rättighetsstadgan utgör därmed en del av EU:s primärrätt. Av EU-fördraget följer även att de grundläggande rättigheterna, såsom de garanteras i den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen), och såsom de följer av medlemsstaternas gemensamma konstitutionella traditioner, ska ingå i unionsrätten som allmänna principer (artikel 6.3). I den mån EU:s rättighetsstadga omfattar rättigheter som motsvarar sådana som garanteras av Europakonventionen ska de ha samma innebörd och räckvidd som i konventionen (artikel 52.3 i stadgan). Bestämmelsen hindrar emellertid inte unionsrätten från att tillförsäkra ett mer långtgående skydd. EU-domstolen har i sin praxis varit angelägen om att inte avvika från den konventionsrättsliga praxis som utvecklats av Europadomstolen. En viktig skillnad mot Europakonventionen är emellertid att EU:s rättighetsstadga bara gäller vid tillämpningen av unionsrätten (artikel 51.1).

I Europakonventionen finns civila och politiska rättigheter reglerade. Den innefattar bl.a. skydd för medborgarnas fysiska integritet, rörelsefrihet och privata sfär, krav på en rättvis rättegång inför en oberoende och opartisk domstol, förbud mot diskriminering, yttrande-, församlings- och religionsfrihet samt rättigheter knutna till val, undervisning och språk. Sverige ratificerade Europakonventionen år 1952 och konventionen införlivades med svensk rätt den 1 januari 1995 då lagen (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna trädde i kraft. Genom lagen har konventionen och några av dess ändrings- och tilläggsprotokoll inkorporerats i svensk rätt och de är således direkt tillämpliga här i landet. I 2 kap. 19 § regeringsformen finns ett förbud mot att meddela lag eller föreskrift som står i strid med Sveriges åtaganden på grund av Europakonventionen.

Det finns ett flertal allmänna EU-rättsliga principer som kan behöva beaktas vid tillämpningen av EU:s konkurrensregler och de befogenheter som tillkommer de nationella konkurrensmyndigheterna enligt direktivet. Många principer har arbetats in i eller kompletterat de grundläggande rättigheter som garanteras genom EU:s rättighetsstadga. I det följande görs en översiktlig genomgång av de principer som kan vara aktuella när det gäller att skydda företagets grundläggande rättigheter. Principerna rör framför allt skyddet för advokatkorrespondens, myndigheternas utredningsskyldighet, rätten till försvar och skyldigheten att motivera ett beslut. Till dessa principer kommer också proportionalitetsprincipen.

När det gäller skyddet för advokatkorrespondens har EU-domstolen slagit fast att det av allmänna unionsrättsliga principer följer att det finns en rätt till sekretess för skriftväxlingen mellan advokat och klient (dom AM&S *Europé*, C-155/79, EU:C:1982:157, p. 18–27). Motsvarande princip gäller även i svensk rätt. På konkurrensområdet finns den uttryckt i 5 kap. 11 § konkurrenslagen. I domstol ger rättegångsbalkens bestämmelser om vittne och skriftlig bevisning ett skydd för

advokatkorrespondens (36 kap. 5 § och 38 kap. 2 § rättegångsbalken samt 24 och 25 §§ lagen om domstolsärenden).

Principen om myndigheternas utredningsskyldighet eller omsorgsprincipen uppställer krav på opartisk och grundlig handläggning i syfte att motverka schablonartade bedömningar och förhastade beslut som riskerar att leda till en felaktig utgång i sak (dom Nölle, C-16/90, EU:C:1991:402). Principen får anses motsvara det objektivitetskrav som följer av 1 kap. 9 § regeringsformen. Kravet innebär att domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter i sin verksamhet ska beakta allas likhet inför lagen samt iaktta saklighet och opartiskhet. Utredningsskyldigheten och omsorgsprincipen kommer också till uttryck i förvaltningslagen (2017:900) där det framgår att en myndighet ska se till att ett ärende blir utrett i den omfattning som dess beskaffenhet kräver (23 §). Vidare ska en myndighet i sin verksamhet vara saklig och opartisk (5 § andra stycket). Bestämmelsen ger uttryck för den objektivitetsprincip som gäller som en av grunderna för god förvaltning.

Principen om rätten till försvar omfattar en samling processuella rättssäkerhetsgarantier såsom rätten att inte dömas ohörd, rätten till aktinsyn och rätten att inte behöva vittna mot sig själv. Dessa rättigheter skyddas också i artiklarna 41.2 och 48.2 i EU:s rättighetsstadga. För svenskt vidkommande kan konstateras att förvaltningslagen innehåller bestämmelser som säkerställer att en part i ett ärende hos en myndighet får del av det underlag som ligger till grund för ett beslut. En part i ett ärende har, med vissa begränsningar, rätt att ta del av allt material som har tillförts ärendet (10 §). Parten ska, om det inte är uppenbart obehövt, också bli underrättad av myndigheten om allt material av betydelse för ett beslut och ges tillfälle att yttra sig över det (25 §). I fråga om rätten att inte behöva vittna mot sig själv eller rätten att inte belasta sig själv innefattas rättigheten i artikel 6 i Europakonventionen, vilken är direkt tillämplig. Motsvarande ordning gäller även för domstolarnas handläggning enligt rättegångsbalken (bl.a. 17 kap. 3 § och 36 kap. 1 §) och lagen om domstolsärenden (22 och 24 §§).

Principen om skyldigheten att motivera ett beslut är viktig för den enskildes rättssäkerhet. Principen, som kodifierats i artikel 41.2 led c i EU:s rättighetsstadga, innebär i huvudsak att den som ett beslut riktar sig till ska kunna identifiera de sakomständigheter och skäl som beslutet bygger på i tillräcklig utsträckning för att kunna tillvarata sina rättigheter (se bl.a. dom Hässle, C-127/00, EU:C:2003:661, p. 43). I svensk rätt finns motsvarande princip som är en skyldighet för myndigheter. Av förvaltningslagen framgår att ett beslut som kan antas påverka någons situation på ett inte obetydligt sätt ska innehålla en klaggörande motivering, om det inte är uppenbart obehövt. En sådan motivering ska innehålla uppgifter om vilka föreskrifter som har tillämpats och vilka omständigheter som har varit avgörande för myndighetens ställningstagande (32 §). Att motsvarande princip gäller för patent- och marknadsdomstolarna framgår av rättegångsbalken (17 kap. 7 §) och lagen om domstolsärenden (28 §).

Proportionalitetsprincipen är central inom det EU-rättsliga systemet och är en av de allmänna rättsprinciper som ges närmast konstitutionell status vid all unionsrättslig tillämpning. Förenklat innebär principen att en ingripande åtgärd ska vara ägnad att tillgodose det åsyftade ändamålet,

vara nödvändig för att uppnå detta ändamål och medföra fördelar som står i rimlig proportion till den skada som åtgärden förorsakar. Det ska alltså finnas en balans mellan mål och medel (prop. 2016/17:180 s. 60–61). Proportionalitetsprincipen är också en grundläggande princip i svensk rätt. Den kommer till uttryck i regeringsformen (bl.a. 2 kap. 15 §) och ett stort antal författningar som innehåller proportionalitetskrav. I konkurrenslagen finns exempelvis en bestämmelse som anger att den som är uppgiftsskyldig eller föremål för undersökning inte får betungas onödigt (5 kap. 13 §).

Förvaltningslagen innehåller allmänna bestämmelser som är tillämpliga vid handläggning av ärenden hos förvaltningsmyndigheter, t.ex. Konkurrensverket. Av lagen framgår exempelvis att en myndighet får ingripa i ett enskilt intresse endast om åtgärden kan antas leda till det avsedda resultatet. Åtgärden får aldrig vara mer långtgående än vad som behövs och får vidtas endast om det avsedda resultatet står i rimligt förhållande till de olägenheter som kan antas uppstå för den som åtgärden riktas mot (5 § tredje stycket). Bestämmelsen ger uttryck för den allmänna proportionalitetsprincip som har utvecklats genom Högsta förvaltningsdomstolens praxis och innebär ett skydd för enskilda intressen mot en ensidig prioritering av det allmännas önskemål vid myndigheternas agerande.

Med hänsyn till att de rättssäkerhetsgarantier som anges i Europa-konventionen gäller som lag här i landet och till att de EU-rättsliga principer som nämns ovan också beaktas i svensk rättstillämpning görs bedömningen att de allmänna principerna i unionsrätten och EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna respekteras i de avseenden direktivet kräver. Några lagstiftningsåtgärder behöver således inte vidtas för att genomföra artikel 3.1 i direktivet.

Artikel 3.2 anger att företagets rätt till försvar, inklusive rätten att bli hörd och rätten till ett effektivt rättsmedel inför en domstol ska säkerställas vid utövandet av de befogenheter som direktivet föreskriver. Som framhålls ovan säkerställs rätten till försvar inom ramen för gällande lagstiftning. Avseende rätten till ett effektivt rättsmedel finns det också bestämmelser som reglerar möjligheterna att överklaga såväl Konkurrensverkets som patent- och marknadsdomstolarnas beslut och avgöranden i de avseenden som direktivet föreskriver. Befogenheterna behandlas i avsnitt 10. I den mån nya befogenheter införs övervägs också vilka behov av rättsmedel som krävs.

Medlemsstaterna ska enligt artikel 3.3 första meningen säkerställa att förfaranden för efterlevnadskontroll genomförs inom rimlig tid. Uttrycket förfarande för efterlevnadskontroll definieras i artikel 2.1 led 9 och avser i princip den tid det tar för myndigheterna att slutföra en utredning om en misstänkt överträdelse av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget. En sådan utredning ska alltså genomföras inom rimlig tid.

Förvaltningslagen är tillämplig på Konkurrensverkets handläggning av ärenden som gäller utredningar av misstänkta överträdelser av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget. I lagen föreskrivs att ett ärende ska handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts (9 § första stycket). Lagens krav får anses uppfylla direktivets krav på en regel om att förfarandena ska genomföras inom rimlig tid.

9 Oberoende och resurser

9.1 Direktivet

I artiklarna 4 och 5 ställs krav på att konkurrensmyndigheterna ska vara oberoende och ha tillräckliga resurser för sin tillämpning av artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget. Artikel 4 gäller för de nationella administrativa konkurrensmyndigheterna och deras personal. Artikel 5 omfattar nationella konkurrensmyndigheter, oavsett om de är administrativa eller rättsliga. Dock gäller artikel 5.4 bara administrativa konkurrensmyndigheter.

De nationella administrativa konkurrensmyndigheterna ska enligt artikel 4 i direktivet utföra sitt uppdrag och utöva sina befogenheter opartiskt och med hänsyn till en effektiv och enhetlig tillämpning av artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget. I punkt 1 sägs att detta ska ske ”i enlighet med proportionella krav på ansvarsskyldighet och utan att det påverkar det nära samarbetet mellan konkurrensmyndigheter inom Europeiska konkurrensnätverket”.

Punkt 2 handlar om hur personalen vid myndigheten ska utöva de befogenheter som ges i artiklarna 10–13 och 16. Personalen ska vara opartisk, vilket betyder att befogenheterna ska kunna utövas oberoende av politisk och annan yttre påverkan (led a). Instruktioner från regeringen eller någon annan får varken begäras eller tas emot (led b). Personalen ska också avhålla sig från handlingar som är oförenliga med hur uppdraget ska utföras eller hur befogenheterna utövas. Den som lämnat en tjänst på myndigheten får inte delta i handläggningen av ärenden som kan ge upphov till intressekonflikt (led c). Enligt skälen till direktivet innebär kravet på opartiskhet t.ex. att en handläggare och hans eller hennes nära anhöriga inte får ha något intresse i det företag som är föremål för utredningsåtgärder (skäl 19). Om handläggaren avslutar sin anställning i myndigheten får han eller hon inte heller handha ”förfaranden för efterlevnadskontroll” som kan ge upphov till intressekonflikt. När tiden fastställs ska arten av den berörda personens nya yrkesverksamhet beaktas och i vilken omfattning han eller hon deltagit i ärendet och vilket ansvar som han eller hon haft (skäl 20). Uttrycket förfarande för efterlevnadskontroll definieras i artikel 2.1 led 9.

För att stärka myndigheternas oberoende ställs i punkt 3 vissa krav som gäller förutsättningarna för att avskeda den som fattar beslut om de befogenheter som ges i artiklarna 10–13 och 16. Förutsättningarna för avsked ska fastställas i förväg i nationell rätt. Ett avskedande får inte ske av skäl som sammanhänger med ett korrekt utövande av befogenheterna. Avskedande får ske endast om villkoren för att utöva uppdraget inte längre uppfylls eller vid allvarlig försummelse enligt nationell rätt. När det gäller rekrytering av personer till den administrativa konkurrensmyndigheten krävs enligt punkt 4 att förfarandena ska vara tydliga och öppna och fastställda på förhand i nationell rätt.

För att ytterligare stärka de administrativa konkurrensmyndigheternas oberoende föreskrivs i punkt 5 att myndigheterna ska ha befogenhet att fastställa sina prioriteringar när det gäller tillämpningen av artiklarna 101

och 102 i EUF-fördraget. Vidare innehåller punkten en bestämmelse som är tillämplig om myndigheten är skyldig att pröva klagomål.

Resursställningen av de nationella konkurrensmyndigheterna behandlas i artikel 5 i direktivet. Myndigheterna ska ha tillräckliga resurser för att kunna utföra sitt uppdrag och effektivt tillämpa artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget. I punkt 1 ställs krav på tillräckligt många kvalificerade anställda och tillräckliga ekonomiska, tekniska och teknologiska resurser. Av skälen till direktivet framgår att personalen ska vara kvalificerad och kunna göra rättsliga och ekonomiska bedömningar, att det ska finnas finansiella medel, teknisk och teknologisk expertis och adekvata it-verktyg. Därutöver anges att om myndigheternas uppgifter utvidgas bör medlemsstaterna se till att tillräckliga resurser tillförs för att fullgöra dessa uppgifter (skäl 24). Av punkt 2 följer att myndigheterna åtminstone ska kunna genomföra utredningar, anta beslut och samarbeta med andra myndigheter inom ramen för Europeiska konkurrensnätverket. För detta ska myndigheterna, enligt punkt 3, kunna använda den budget som de tilldelats för att utföra sitt uppdrag enligt punkt 2. Punkt 4 föreskriver att de administrativa konkurrensmyndigheterna ska lämna periodiska rapporter om sin verksamhet och sina resurser till en statlig myndighet eller ett parlamentariskt organ. Rapporterna ska offentliggöras och innehålla uppgifter om utnämningar och avskedanden av beslutsorganets medlemmar, omfattningen av de resurser som tilldelats under det aktuella året och eventuella förändringar av denna omfattning jämfört med tidigare år.

9.2 Regler om oberoende behöver inte införas

Regeringens bedömning: Några särskilda bestämmelser behöver inte införas för att säkerställa att Konkurrensverket tillämpar konkurrensreglerna på ett opartiskt och oberoende sätt.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens (s. 82).

Remissinstanserna: *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* ifrågasätter om promemorians bedömning är hållbar i ett unionsrättsligt perspektiv. Det råder ingen tvekan om att ett viktigt syfte bakom direktivet är att säkerställa de nationella konkurrensmyndigheternas självständighet. Det hänger nära samman med att myndigheterna inte endast handlägger nationella konkurrensfrågor utan tar aktiv del i tillämpningen av konkurrensrätten på unionsplanet inom ramen för det konkurrensrättsliga nätverket. För detta gäller direkt tillämplig unionsrätt. Från EU:s perspektiv torde det framstå som viktigt och centralt att den nationella konkurrensmyndighetens självständighet i detta arbete är tydligt fastslagen. Att så är fallet kan också i vissa lägen vara en styrka för Konkurrensverket. Fakultetsnämnden förordar mot denna bakgrund att det i konkurrenslagen förs in en inledande bestämmelse som innebär att Konkurrensverket ska iakttä de principer om oberoende som framgår av artikel 4 i direktivet.

Skälen för regeringens bedömning

De nationella administrativa konkurrensmyndigheternas oberoende

Många av de befogenheter som ska tillkomma den nationella administrativa konkurrensmyndigheten ligger i dag på Konkurrensverket.

Myndigheternas oberoende och självständighet är reglerad i grundlag. Av regeringsformen följer att domstolar, förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter i sin verksamhet ska beakta allas likhet inför lagen samt iakttä saktlighet och opartiskhet (1 kap. 9 §). Vidare ges full självständighet i myndighetsutövning och rättstillämpning genom ett uttryckligt förbud mot att påverka förvaltningen (12 kap. 2 §). Innebörden är att ingen myndighet, inte heller riksdagen, får bestämma hur en förvaltningsmyndighet i ett särskilt fall ska besluta i ett ärende som rör myndighetsutövning mot enskild eller som rör tillämpningen av lag. Förbudet gäller i förhållande till regeringen, riksdagen, andra myndigheter men också kommunernas beslutade organ.

Genom bestämmelserna i regeringsformen säkerställs att Konkurrensverket i egenskap av administrativ konkurrensmyndighet har en gentemot politisk och annan yttre påverkan fullständigt oberoende och självständig ställning vid myndighetens tillämpning såväl av artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget och annan unionsrätt, som enligt svensk nationell rätt. Några särskilda åtgärder för att genomföra punkt 1 i artikel 4 i direktivet behövs därför inte. Detsamma gäller punkt 5. Det finns inga regler som hindrar Konkurrensverket från att fastställa sina prioriteringar rörande tillämpningen av konkurrensreglerna. Någon skyldighet att pröva klagomål som motiverar lagstiftningsåtgärder finns inte för verkets del.

Beslutsfattarnas och handläggarnas oberoende

I svensk rätt finns många bestämmelser som på olika sätt syftar till att säkerställa att beslutsfattare och handläggare vid de administrativa konkurrensmyndigheterna inte tar några ovidkommande hänsyn i sin tjänsteutövning. Bestämmelserna i regeringsformen, som nämns ovan, utgör en grundläggande ram och säkerställer oberoende och självständighet i det här avseendet. Därtill finns bestämmelser om jäv i förvaltningslagen (16 §) samt förbud mot förtroendeskadliga bisysslor (7–7 d §§) och disciplinansvar för en arbetstagare som åsidosätter sina skyldigheter i anställningen m.m. (14–19 §§) i lagen (1994:260) om offentlig anställning. Dessa bestämmelser säkerställer att opartiskheten inte kan ifrågasättas vid handläggning av eller beslut i ett ärende som rör tillämpningen av artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget eller utövandet av de befogenheter som föreskrivs i artiklarna 10–13 och 16 i direktivet. Således finns det inget behov av kompletterande lagstiftning för att genomföra artikel 4.2 leden a och b. Inte heller finns det något lagstiftningsbehov i fråga om led c i den del som avser den tid som beslutsfattaren eller handläggaren tjänstgör vid eller är anställd i myndigheten.

Av artikel 4.2 led c framgår att den som avslutat sin tjänst hos myndigheten inte får handha förfaranden för efterlevnadskontroll som kan ge upphov till intressekonflikt. Innebörden av bestämmelsen i artikeln är att den som tidigare varit anställd eller som fattat beslut inte bör, under en

rimlig tidsperiod efter det att han eller hon lämnat myndigheten, vara inblandad i samma ärende i sitt nya yrke (skäl 20).

Den som lämnar konkurrensmyndigheten för ett arbete i en annan statlig myndighet eller i domstol omfattas av bestämmelserna om jäv i förvaltningslagen, rättegångsbalken (4 kap. 13 § och 6 kap. 3 §) och lagen om domstolsärenden (3 §). Om han eller hon skulle vara inblandad i samma ärende i sin nya anställning, och detta kan ge upphov till intressekonflikter, finns alltså bestämmelser i gällande rätt som säkerställer att de under en skälig tidsperiod efter att de lämnat tjänsten avstår från att handha förfaranden för efterlevnadskontroll.

Bestämmelserna om jäv m.m. som nyss nämnts är dock inte tillämpliga på personer som lämnar konkurrensmyndigheten för ett arbete utanför den offentliga sfären, vilket gör kravet på restriktioner efter anställningen något mer komplicerat att hantera.

Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) innehåller bestämmelser om tystnadsplikt i det allmännas verksamhet. Bestämmelserna avser förbud att röja uppgift vare sig detta sker muntligen, genom utlämnande av allmän handling eller på något annat sätt (1 kap. 1 § andra stycket). Förbudet att röja eller utnyttja en sekretessbelagd uppgift gäller för den som deltar i eller har deltagit i myndighetens verksamhet och därvid fått kännedom om uppgiften (2 kap. 1 §). En anställd är skyldig att iaktta sekretessen också sedan han eller hon lämnat sin anställning. Detta gäller givetvis oavsett om vederbörande övergår till någon annan allmän eller enskild anställning. Det nämnda förbudet i offentlighets- och sekretesslagen mot att röja eller utnyttja uppgifter och straffsanktionen i brottsbalken, bör vara tillräckliga för att uppnå syftet med direktivet. Därtill kommer att Konkurrensverket regelmässigt tillämpar en ordning som innebär att den som sagt upp sin anställning hos verket för en anställning i den privata sektorn under uppsägningstiden strikt frångörs från eventuella arbetsuppgifter som skulle kunna leda till intressekonflikter. När det gäller Konkurrensverkets tillämpning av artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget framgår av offentlighets- och sekretesslagen bl.a. att sekretess gäller för uppgift om planläggning eller andra förberedelser för inspektion (17 kap. 1 §), uppgift som hänför sig till verkets utredningar (17 kap. 3 §), uppgift om enskilda affärs- och driftsförhållanden (30 kap. 1 §) och uppgift i anmälan eller utsaga från enskild (30 kap. 3 §). Den som exempelvis deltagit i utredningen av en misstänkt överträdelse får alltså inte utnyttja uppgifter som omfattas av sekretess, som han eller hon fått del av under utredningens gång, efter det att anställningen på verket avslutats. Om uppgifterna röjs eller utnyttjas, kan han eller hon dömas för brott mot tystnadsplikten till böter eller fängelse i högst ett år (20 kap. 3 § brottsbalken).

På vissa områden finns restriktioner, eller s.k. karantänsbestämmelser, som är tillämpliga för vissa högre befattningshavare i staten.

För personer som avslutat ett uppdrag som statsråd eller en anställning som statssekreterare gäller vissa karens- och ämnesrestriktioner enligt lagen (2018:676) om restriktioner vid statsråds och statssekreterares övergång till annan än statlig verksamhet. Karens innebär att statsrådet eller statssekreteraren inte får påbörja ett nytt uppdrag, en ny anställning eller en ny näringsverksamhet upp till tolv månader efter det att uppdraget eller anställningen avslutades. Ämnesrestriktion innebär att den enskilde

inom ramen för ett nytt uppdrag, en ny anställning eller en ny näringsverksamhet inte får befatta sig med vissa särskilt angivna frågor under en tid på upp till tolv månader efter avgången (4 §). Syftet med regleringen är att förhindra att känslig information och kunskap används på ett sätt som kan ge upphov till en risk för intressekonflikter och skada för staten eller otillbörlig fördel för någon enskild (prop. 2017/18:162 s. 23). I lagen (1988:1385) om Sveriges riksbank finns regler som innebär att ledamöter i direktionen under ett år efter det att ledamotens anställning upphört inte får inneha vissa typer av anställningar eller uppdrag utan fullmäktiges medgivande (3 kap. 1 §). Sedan den 1 augusti 2020 gäller, enligt lagen (2020:537) om restriktioner vid en riksrevisors och en riksrevisionsdirektörs övergång till annan verksamhet, även krav på prövning av restriktioner för en riksrevisor och en riksrevisionsdirektör vid övergång till annan verksamhet, såväl statlig som privat. Liksom för statsråd och statssekreterare kan två olika former av restriktioner meddelas, karens eller ämnesrestriktion. Järnvägslagen (2004:519) innehåller ett förbud för vissa befattningshavare att utföra arbete för eller inneha någon ansvarsställning hos den som omfattas av den tillsyn som befattningshavaren utövat (8 kap. 3 d §).

Det krav som direktivet ställer på nationell rätt är att det ska finnas förfaranden som säkerställer att intressekonflikter inte uppstår när den som fattat beslut eller handlagt ett ärende hos konkurrensmyndigheten är inblandad i samma ärende i sitt nya yrke efter en övergång även till annan än statlig verksamhet. Direktivet torde inte innebära ett krav på karantän eller liknande. Kravet på förfaranden är begränsat till att avse samma ärende. Frågan är då om några ytterligare åtgärder behöver vidtas utöver de redovisade regelverk som redan gäller i den svenska statliga förvaltningen för att möta kravet i direktivet ska anses uppfyllt.

Till skillnad från de restriktioner som i dag träffar ledamöter i Riksbankens direktion, vissa beslutsfattare enligt järnvägslagen, statsråd och statssekreterare samt riksrevisor och riksrevisionsdirektör, dvs. en på förhand bestämd krets personer, träffar direktivet en obestämd krets av personer som utgörs av beslutsfattare och handläggare på konkurrensmyndigheten. Att införa ämnesrestriktioner som i någon mån överensstämmer med de som gäller för t.ex. statsråd skulle vara en genomgripande förändring i svensk rätt som kräver särskilda överväganden, inte bara på konkurrensrättens område, utan även på ett flertal områden där frågan om intressekonflikter skulle kunna aktualiseras på motsvarande sätt. Det låter sig inte göras inom ramen för att genomföra ett direktiv om konkurrensmyndigheternas befogenheter. Först bör därför prövas om direktivets krav redan säkerställs på något annat sätt.

När det gäller Konkurrensverkets tillämpning av artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget framgår av offentlighets- och sekretesslagen bl.a. att sekretess gäller för uppgift om planläggning eller andra förberedelser för inspektion (17 kap. 1 §), uppgift som hänför sig till verkets utredningar (17 kap. 3 §), uppgift om enskilds affärs- och driftsförhållanden (30 kap. 1 §) och uppgift i anmälan eller utsaga från enskild (30 kap. 3 §). Den som exempelvis deltagit i utredningen av en misstänkt överträdelse får alltså inte utnyttja uppgifter som omfattas av sekretess, som han eller hon fått del av under utredningens gång, efter det att anställningen på verket avslutats. Om uppgifterna röjs eller utnyttjas, kan han eller hon dömas för

brott mot tystnadsplikten till böter eller fängelse i högst ett år (20 kap. 3 § brottsbalken).

Det kan konstateras att syftet med bestämmelserna i led c är att säkerställa konkurrensmyndighetens oberoende genom att undvika att beslutsfattare och andra anställda handlar på ett sätt som kan ge upphov till intressekonflikt i ett och samma ärende under och efter en anställning vid myndigheten.

Som tidigare har redovisats tillämpas en ordning som innebär att en anställd som har tillgång till ärenderelaterad information av det slag som åsyftas under de sista månaderna av anställningen som uppsägningstiden utgör inte kommer åt information. De tidigare redovisade bestämmelserna om jäv, som gäller även efter en övergång till annan statlig verksamhet, och det straffsanktionerade förbudet i offentlighets- och sekretesslagen mot att röja eller utnyttja uppgifter och straffsanktionen i brottsbalken, som gäller oavsett vilken som är den nya arbetsgivaren får sammantaget anses innebära att någon ytterligare reglering inte är nödvändig för att uppfylla direktivets krav på beslutsfattarnas och handläggarnas oberoende avseende ett och samma ärende. Några åtgärder behöver därför inte vidtas för att säkerställa att personalen och personer som fattar beslut vid utövandet av befogenheterna i artiklarna 10–13 och 16 i direktivet avstår från att handha förfaranden för efterlevnadskontroll som kan ge upphov till intressekonflikt, även efter det att de lämnat sin anställning.

Rekrytering av beslutsfattare

I artikel 4.4 i direktivet finns bestämmelser om rekrytering av personal till administrativa konkurrensmyndigheter. Där anges att ”personer/.../vid nationella administrativa konkurrensmyndigheter” ska väljas, rekryteras eller utses i enlighet med tydliga och öppna förfaranden som har fastställts på förhand i nationell rätt. I den engelska språkversionen talas i stället om att det är ”the members of the decision making body of the administrative competition authority” som avses i punkt 4. Motsvarande lydelse finns även i de franska och tyska språkversionerna. Av dessa versioner följer att kretsen är snävare än ”personer/.../vid nationella administrativa konkurrensmyndigheter”. Av skälen till direktivet framgår också att det är personerna i beslutsfattande ställning som avses (skäl 17). Mot den bakgrunden bör punkt 4 uppfattas så att bestämmelsen avser den snävare kretsen, nämligen personer som fattar beslut. De personer som fattar beslut i konkurrensärenden är i första hand myndighetschefen för Konkurrensverket eller den som chefen delegerat beslutanderätten till.

I regeringsformen finns grundläggande bestämmelser om vilka myndigheter som beslutar om anställningar i staten och om de grunder som ska tillämpas vid tillsättning av statliga anställningar. Vid beslut om statliga anställningar ska avseende fästas endast vid sakliga grunder, såsom förtjänst och skicklighet (12 kap. 5 §). Vidare framgår det att grundläggande bestämmelser i övrigt om statstjänstemännens rättsställning meddelas i lag (12 kap. 7 §). Föreskrifter kan också meddelas av regeringen med stöd av bestämmelsen om restkompetensen (8 kap. 7 § första stycket 2). Dessutom är vissa frågor av betydelse för rekryteringar reglerade i centrala kollektivavtal inom det statliga avtalsområdet.

Reglerna i regeringsformen kompletteras av lagen om offentlig anställning. Av lagen framgår det bl.a. att skickligheten ska sättas främst av de sakliga grunder som ska beaktas vid tillsättning av en anställning i staten, om det inte finns särskilda skäl för något annat (4 §) och att en statligt anställd som huvudregel inte får ha två eller flera statliga anställningar samtidigt (11 §).

För den statliga arbetsgivaren är det relativt vanligt med regler i förordningar som avviker från eller kompletterar bestämmelser i lag. Såvitt här är av intresse anges i myndighetsförordningen (2007:515) att myndighetens chef anställs av regeringen (23 §). Rekryteringsförfarandet, som inte är författningsreglerat utöver regeringsformens krav på att endast avseende får fästas vid sakliga grunder vid beslut om anställning, präglas av förutsebarhet, spårbarhet och öppenhet. Vid utnämningarna ska endast avseende fästas vid sakliga grunder såsom förtjänst och skicklighet (prop. 2006/07:1 utgiftsområde 2 s. 38 f, och prop. 2007/08:1 utgiftsområde 2 s. 52 f.) I regel rekryteras myndighetschefer med hjälp av s.k. intresseannonsering (SOU 2011:81 s. 58). För övriga statliga anställningar innehåller anställningsförordningen (1994:373) bestämmelser om vilken myndighet som prövar frågor om anställning (3 §), bedömningsgrunder vid anställning (4 §) och förfarandet vid anställningar (6–8 §§) samt regler om överklagande av beslut i ett anställningsärende (21 §).

De bestämmelser som nyss nämnts, tillsammans med den praxis som utbildats vid utnämning av myndighetschefer, säkerställer att de personer som fattar beslut i den administrativa konkurrensmyndigheten väljs, rekryteras eller utses i enlighet med de krav som direktivet ställer. Det finns därför inget behov av lagstiftningsåtgärder för att genomföra direktivet när det gäller rekrytering av beslutsfattare.

Avskedande av beslutsfattare

Artikel 4.3 i direktivet innehåller bestämmelser om på vilka grunder en beslutsfattare i den administrativa konkurrensmyndigheten ska få avskedas. Generellt innebär bestämmelserna att ett avsked inte kan komma i fråga för korrekt utförd myndighetsutövning, utan endast på grund av att villkoren för att utöva uppdraget inte uppfylls eller på grund av en allvarlig försummelse enligt nationell rätt. Villkoren och vad som utgör en allvarlig försummelse ska vara fastställda i förväg. Syftet med punkt 3 är att förhindra varje rimligt tvivel om beslutsfattarnas opartiskhet eller deras "oemottaglighet för externa faktorer" (skäl 17).

Grunderna för att avskeda en arbetstagare som är statligt anställd eller för att arbetsgivaren ska kunna få anställningen att upphöra i andra fall finns i lagen (1982:80) om anställningsskydd. I lagen anges att avskedande får ske om arbetstagaren grovt har åsidosatt sina åligganden mot arbetsgivaren (18 §). Bestämmelsen gäller enligt lagen om offentlig anställning även för arbetstagare i verksledande ställning (32 §). Som exempel på grova åsidosättanden kan nämnas brott som begås i anställningen, arbetsvägran eller upprepade och allvarliga former av misskötsamhet. Lagen om anställningsskydd innehåller också bestämmelser om uppsägning från arbetsgivarens sida (7–10 §§), anställningens upphörande vid uppnådd pensionsålder och när arbetstagaren beviljats hel sjukersättning enligt socialförsäkringsbalken (33 §).

Arbetsdomstolen är en specialdomstol med uppgift att pröva arbetsrättsliga tvister. Som arbetstvist räknas varje tvist som rör förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare, exempelvis en tvist som avser om det har funnits grund för arbetsgivarens beslut om uppsägning eller avsked. För verksamheten gäller lagen (1974:371) om rättegången i arbetstvister och förordningen (1988:1137) med instruktion för Arbetsdomstolen. Vissa typer av arbetstvister kan dras direkt inför Arbetsdomstolen. Domstolen är då första och enda domstol. I andra typer av arbetstvister ska talan väckas vid vanlig tingsrätt. Om en part är missnöjd med tingsrättens dom, kan denna överklagas till Arbetsdomstolen. I båda fallen innebär Arbetsdomstolens dom ett slutligt avgörande av tvisten. Arbetsdomstolens dom kan alltså inte överklagas.

De nu redovisade bestämmelserna som finns i svensk rätt får anses uppfylla de krav på lagstiftningen som direktivet ställer i fråga om att inte avsked ska kunna komma i fråga för korrekt utförd myndighetsutövning, utan endast på grund av att villkoren för att utöva uppdraget inte uppfylls eller på grund av en allvarlig försummelse enligt nationell rätt. Här bör särskilt noteras rätten till facklig insyn och förhandlingsrätt enligt medbestämmandelagstiftningen samt rätten till domstolsprövning. Den som fattar beslut om t.ex. interimistiska åtgärder enligt artikel 9 i direktivet (jfr 3 kap. 3 § konkurrenslagen) kan alltså inte lagligen avskedas enbart grundat på myndighetsutövningen. Villkoren och vad som utgör en allvarlig försummelse är vidare i svensk rätt fastställda i förväg enligt vad som anges i de redovisade bestämmelserna och får därmed anses uppfylla direktivets krav.

Sammanfattande bedömning

Som framgår ovan finns det bestämmelser och förvaltningspraxis i svensk rätt som väl uppfyller de krav på oberoende som ställs i artikel 4 i direktivet. Några särskilda bestämmelser behöver inte införas för att säkerställa att Konkurrensverket tillämpar konkurrensreglerna på ett opartiskt och oberoende sätt. Regeringen gör bedömningen att det inte är nödvändigt att i konkurrenslagen, som *Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet* förordar, införa en bestämmelse som om att Konkurrensverket ska iakttä de principer om oberoende som framgår av artikel 4.

9.3 Resurser för tillämpning av EU:s konkurrensregler

Regeringens bedömning: Några särskilda åtgärder behöver inte vidtas för att säkerställa att Konkurrensverket har tillräckliga resurser för att tillämpa EU:s konkurrensregler.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens (s. 90).

Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt om promemorians bedömning.

Skälen för regeringens bedömning: Bestämmelserna i artikel 5 punkterna 1, 2 (första meningen) och 3 i direktivet innebär

sammanfattningsvis att den nationella konkurrensmyndigheten, dvs. Konkurrensverket, ska ha tillräckliga resurser för att kunna utföra sitt uppdrag på konkurrensområdet och göra de prioriteringar som krävs för en effektiv tillämpning av artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget.

Konkurrensverket ska enligt 3 § förordningen (2007:1117) med instruktion för Konkurrensverket fullgöra de uppgifter som följer av konkurrenslagen. För att ge en bild av vilka resurser som uppgifterna kräver tar verket i början av året fram ett budgetunderlag som lämnas till regeringen. I underlaget anger verket vilka behov av resurstillskott som finns för innevarande år och de kommande tre åren. Med underlaget som grund föreslår regeringen i budgetpropositionen till riksdagen vilka resurser som ska anslås för att verket ska kunna fullgöra sina uppgifter. De förslag som lämnas i budgetpropositionen behandlas sedan i riksdagen under hösten. I början av december beslutar riksdagen om statens budget för kommande år. Regeringen verkställer riksdagens beslut och anger i ett regleringsbrev för Konkurrensverket hur det anslag som gäller verket ska användas under det kommande året. Mot den bakgrunden görs bedömningen att denna ordning uppfyller de krav som direktivet ställer.

Av artikel 5.2 andra meningen i direktivet följer att Konkurrensverket ska kunna ge bl.a. andra myndigheter råd i frågor som kan ha inverkan på konkurrensen på den inre marknaden. Detta ska ske i den utsträckning som föreskrivs i nationell rätt och om så är lämpligt. Direktivet bör uppfattas så att det inte ställer något krav på medlemsstaterna att ge sina konkurrensmyndigheter uppgifter av konkurrensfrämjande slag. Några åtgärder för att genomföra direktivet i den här delen behöver alltså inte vidtas.

Bestämmelserna i artikel 5.4 innebär att de nationella administrativa konkurrensmyndigheterna ska lägga fram och offentliggöra rapporter om sin verksamhet och om hur resurserna använts. Rapporterna ska också innehålla uppgifter om bl.a. utnämningar och avskedanden av beslutsfattare.

Regeringen beslutar varje år ett regleringsbrev för Konkurrensverket för kommande budgetår. I regleringsbrevet anges vilka mål och återrapporeringskrav som ska gälla för verksamheten, eventuella uppdrag som ska utföras och vilka villkor som gäller för de anslag som riksdagen beslutat. När budgetåret löpt ut, senast den 22 februari, ska Konkurrensverket enligt förordningen (2000:6) om årsredovisning och budgetunderlag lämna en årsredovisning till regeringen (2 kap. 1 §). I förordningen anges bl.a. att årsredovisningen ska bestå av resultat- och balansräkning samt anslagsredovisning. Information ska också lämnas om andra förhållanden av väsentlig betydelse för regeringens uppföljning och prövning av verksamheten (2 kap. 4 §). Årsredovisningen är en allmän handling som är offentlig. Konkurrensverket publicerar också årsredovisningen på sin webbplats. Med hänsyn till hur regleringsbreven utformas och de bestämmelser som finns om årsredovisning, bedöms att de krav som direktivet ställer i artikel 5.4 är uppfyllda. Några särskilda regler behöver inte införas för att genomföra direktivet i den delen.

10 Befogenheter

10.1 Direktivet

Kapitel IV i direktivet reglerar vilka utrednings- och beslutsbefogenheter den nationella administrativa konkurrensmyndigheten ska ha för att kunna tillämpa artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget. Det är fråga om platsundersökningar (artiklarna 6 och 7), informationsinhämtning (artikel 8), förhör (artikel 9) och olika åtgärder för att få överträdelse att upphöra (artiklarna 10–12). Befogenheterna utgör ett minimikrav. Inget hindrar medlemsstaterna från att ge konkurrensmyndigheterna ytterligare befogenheter (jfr skäl 10 och 28).

När det gäller utövandet av de befogenheter som direktivet föreskriver ska enligt artikel 3 de allmänna principerna i unionsrätten och Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna respekteras. Särskilt ska det säkerställas att det finns lämpliga skyddsåtgärder när det gäller företagets rätt till försvar, inklusive rätten att bli hörd och rätten till ett effektivt rättsmedel inför en domstol. Det ska också säkerställas att myndigheternas förfarande för efterlevnadskontroll, dvs. utredningar för att tillämpa artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget, genomförs inom rimlig tid. Artikel 3 om grundläggande rättigheter behandlas i avsnitt 8.

10.2 Platsundersökningar

10.2.1 Artikel 6 och 7 om platsundersökningar

Artikel 6 om befogenheten att inspektera ett företags lokaler

Befogenheten att inspektera ett företags eller en företagssammanslutnings lokaler regleras i artikel 6.1 i direktivet. Där anges att medlemsstaterna ska säkerställa att konkurrensmyndigheten ska få genomföra nödvändiga och oanmälda inspektioner. Vidare framgår att de tjänstemän och andra medföljande personer som bemyndigats eller utsetts att genomföra sådana inspektioner åtminstone ska få tillträde till lokaler, mark och transportmedel (led a) och granska räkenskaper och andra affärshandlingar som avser verksamheten (led b). Den granskningsrätt som föreskrivs gäller oavsett om handlingarna finns i fysisk eller digital form, om de är lästa eller om de har raderats (skäl 32).

Vid en inspektion ska konkurrensmyndigheten få ta kopior av eller göra utdrag ur räkenskaper och affärshandlingar. I syfte att göra inspektionen så effektiv som möjligt (jfr skäl 33) framgår av artikeln att myndigheten ska få fortsätta att göra sina sökningar efter information och välja ut kopior eller utdrag på en annan plats än i företagets eller sammanslutningens lokaler, nämligen i myndighetens eller i andra särskilt utsedda lokaler (led c). Här är det dock viktigt att säkerställa att företagets rätt till försvar iakttas (skäl 33).

Slutligen ska det vid en inspektion finnas möjlighet att försegla lokaler, räkenskaper eller affärshandlingar (led d) och att inhämta förklaringar på platsen om sakförhållanden som har samband med undersökningen. Svaren ska protokollföras (led e).

Av artikel 6.2 framgår att medlemsstaterna är skyldiga att säkerställa att företag och företagssammanslutningar är skyldiga att underkasta sig inspektioner, vilket ytterst ska kunna ske under tvång med bistånd från polis eller annan motsvarande rättsvårdande myndighet. I artikel 6.3 sägs att artikeln inte påverkar eventuella krav enligt nationell rätt om förhandstillstånd för inspektioner från en nationell rättslig myndighet.

Artikel 7 om befogenheten att inspektera andra lokaler

Befogenheten att inspektera företagens eller sammanslutningarnas lokaler utökas i artikel 7.1 i direktivet till att omfatta andra lokaler, annan mark eller andra transportmedel än de som disponeras av det företag eller den företagssammanslutning som är föremål för konkurrensmyndighetens utredning, dvs. hos tredje man. Förutsättningen för att få utöva den utökade befogenheten är att det finns en rimlig misstanke om att räkenskaper eller andra affärshandlingar, som har samband med föremålet för inspektionen och kan vara av betydelse för att bevisa en överträdelse av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget, finns hos tredje man. Befogenheten inkluderar även ledarnas, direktörernas och andra medarbetares bostäder. I skälen till direktivet framhålls följande (skäl 34). Erfarenheten visar att affärshandlingar kan förvaras hemma hos ledare, direktörer och andra medarbetare i företag eller företagssammanslutningar, särskilt på grund av den ökade användningen av mer flexibla arbetsformer. För att säkerställa att inspektionerna är effektiva bör nationella administrativa konkurrensmyndigheter ha befogenhet att beträda alla lokaler, inbegripet privata bostäder, om de kan visa att det finns en rimlig misstanke om att affärshandlingar som kan vara av betydelse för att bevisa en överträdelse av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget förvaras i dessa lokaler.

Av artikel 7.2 i direktivet framgår att en inspektion enligt punkt 1 inte får genomföras utan förhandstillstånd från en nationell rättslig myndighet. Enligt punkt 3 ska de som utför inspektionen ha samma befogenheter som vid en inspektion i ett företags lokaler enligt artikel 6.1 leden a–c. Det innebär att få tillträde till den aktuella inspektionsplatsen, att granska räkenskaper och andra affärshandlingar och att ta kopior eller göra utdrag ur sådana räkenskaper och affärshandlingar samt att fortsätta göra sökningar efter information i konkurrensmyndighetens lokaler eller i andra särskilt utsedda lokaler. Vidare ska medlemsstaterna säkerställa att den som är föremål för inspektionen är skyldig att underkasta sig den, vilket ytterst ska kunna ske under tvång med bistånd från polis eller någon annan myndighet (jfr artikel 6.2).

10.2.2 Gällande ordning

I 5 kap. konkurrenslagen finns bestämmelser om Konkurrensverkets befogenheter vid platsundersökningar. Enligt 3 § får Patent- och marknadsdomstolen på ansökan av Konkurrensverket besluta att verket får

genomföra en undersökning hos ett företag för att utreda om det har överträtt förbuden i 2 kap. 1 § eller 7 § eller i artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget om 1) det finns anledning att anta att en överträdelse har skett, 2) företaget inte rättar sig efter ett åläggande att lämna information eller det annars finns risk för att bevis undanhålls eller förvanskas och 3) vikten av att åtgärden vidtas är tillräckligt stor för att uppväga det intrång eller annat men som åtgärden innebär för den som drabbas av åtgärden.

Konkurrensverkets befogenheter att göra platsundersökningar hos tredje man regleras i 5 kap. 4 och 5 §§ konkurrenslagen. Av 4 § framgår att ett beslut om platsundersökning även får avse ett annat företag än det som är föremål för undersökning. Enligt 5 § får ett beslut även avse bostäder och andra utrymmen som nyttjas av styrelseledamöter och anställda i det företag som är föremål för undersökning. Förutsättningarna för att besluta om undersökning överensstämmer med 3 § 1–3, men därutöver krävs det att det ska finnas särskild anledning att anta att bevis finns hos den som ansökan avser. För en undersökning i bostäder och andra utrymmen krävs dessutom att utredningen avser en allvarlig överträdelse.

Ett beslut om undersökning får förenas med vite enligt 6 kap. 1 § andra stycket. Om det kan befaras att undersökningen annars skulle förlora i betydelse får enligt 5 kap. 7 § undersökningen påbörjas utan att den som ansökan avser har fått tillfälle att yttra sig.

Ett beslut om undersökning gäller omedelbart och ska enligt 5 kap. 8 § innehålla uppgifter om föremålet för och syftet med undersökningen, tidpunkten när undersökningen ska börja och Konkurrensverkets befogenheter enligt 6 §. Dessa befogenheter utgörs av en rätt att 1) granska bokföring och andra affärshandlingar, 2) ta kopior av eller göra utdrag ur bokföring och affärshandlingar, 3) begära muntliga förklaringar direkt på platsen och 4) få tillträde till lokaler, markområden, transportmedel och andra utrymmen. Om den som undersökningen genomförs hos samtycker till att information som lagras elektroniskt flyttas till verkets lokaler, får de åtgärder som avses i 1) och 2) genomföras hos verket. Denne har då rätt att följa de åtgärder som verket vidtar. För att genomföra dessa åtgärder, utom vad avser begäran om muntliga förklaringar, får verket enligt 10 § begära handräckning av Kronofogdemyndigheten. Av 27 § förvaltningslagen följer att muntliga uppgifter ska dokumenteras, om de kan ha betydelse för ett beslut i ärendet.

I 5 kap. konkurrenslagen finns också bestämmelser som syftar till att skydda den enskilde när platsundersökningen genomförs. Den som en undersökning ska genomföras hos har enligt 9 § rätt att tillkalla ett juridiskt biträde. I avvaktan på att ett sådant biträde inställer sig får undersökningen, med vissa undantag, inte påbörjas. I 11 § finns bestämmelser om advokatsekretess. Enligt 12 § är den som är föremål för verkets åtgärder inte skyldig att röja företagshemligheter av teknisk natur. Slutligen finns det ett krav på proportionalitet i 13 §. Där anges att den som är uppgiftsskyldig eller föremål för undersökning inte får betungas onödigt.

10.2.3 Platsundersökningar hos den som är föremål för utredning

Regeringens förslag: Det ska tydliggöras i konkurrenslagen att Konkurrensverket vid en platsundersökning ska ha rätt att ta del av all information som är tillgänglig för den som undersökningen genomförs hos, oavsett i vilken form den finns.

Konkurrenslagens bestämmelser om platsundersökning ska kompletteras med en befogenhet för Konkurrensverket att ta hand om handlingar för att kunna fortsätta söka efter information, ta kopior och göra utdrag ur bokföring och affärshandlingar i Konkurrensverkets lokaler eller i någon annan lokal. Befogenheten ska omfatta även pärmar, mappar eller liknande förvaringsmaterial. I fråga om handlingar som tas om hand ska ett exemplar lämnas kvar om det är möjligt.

Konkurrensverket ska återlämna det som verket tagit om hand när materialet inte längre behövs. På begäran av den som beslutet om undersökning gäller ska Konkurrensverket pröva om materialet kan lämnas tillbaka.

Konkurrenslagens bestämmelser om att det vid undersökningar inte finns någon skyldighet att röja företagshemligheter av teknisk natur ska upphävas.

Konkurrensverket ska få försegla företagslokaler, bokföring eller affärshandlingar så länge och i den omfattning som det är nödvändigt för att genomföra undersökningen. Verket ska få begära handräckning för att genomföra åtgärden.

Regeringens bedömning: Övriga bestämmelser i direktivet om konkurrensmyndighetens befogenheter vid platsundersökningar hos företag och företagssammanslutningar överensstämmer med gällande rätt.

Promemorians förslag och bedömning överensstämmer i huvudsak med regeringens (s. 94).

Remissinstanserna: *Konkurrensverket* välkomnar förtydligandet att verket har rätt att ta del av all information som är tillgänglig för den som undersökningen genomförs hos, oavsett hur den lagras. Härigenom skapas garantier för att företag och deras anställda inte kan undanhålla arbetsrelaterad information genom att använda privata enheter eller medier för att hantera sådan information.

Företagarna understryker vikten av att god proportionalitet upprätthålls när platsundersökningar genomförs så att företagens skada minimeras och anför att material och annat ska återlämnas till företagen så snart som möjligt. *Juridiska institutionen vid Göteborgs universitet* anför att det saknas en diskussion om proportionalitet vid platsundersökningen och de aktiviteter som den kan komma att utmynna i. Ingreppen kan bli mer omfattande än vad som är lämpligt. *Svensk Försäkring* anser att de utökade befogenheterna inte får leda till att granskningen omfattar mer än vad som faktiskt är nödvändigt för att tillgodose det åsyftade ändamålet och inte heller vara onödigt betungande för den som är föremål för undersökning. *Svenskt Näringsliv* vill poängtera principen om proportionalitet som beskrivs i promemorian. Det är mycket viktigt att Konkurrensverkets

granskning inte leder till att företagens verksamhet hindras otillbörligen. En viktig del i detta är, enligt Svenskt Näringsliv, att Konkurrensverket inte omhändertar informationsbärare, oavsett vilken form det rör sig om (exempelvis en pärm, en hårddisk eller usb-minne) såvida det inte är nödvändigt. Om så likväl bedöms vara fallet bör utgångspunkten vara att ett exemplar lämnas kvar på platsen, och att det material som omhändertats återlämnas så snart det är möjligt. Proportionalitet bör även iakttagas när det gäller de nya befogenheter som gäller försegling av lokaler, bokföring eller affärshandlingar.

Patent- och registreringsverket (PRV) lämnar synpunkter på skyddet för företagshemligheter. Enligt PRV kan det ifrågasättas om företagshemligheter av teknisk natur faller in under vad som är syftet med direktivet, dvs. att komma åt information som bevismässigt kan styrka handlande i strid mot konkurrensrätten. PRV önskar därför en lösning som skulle skydda företags känsliga tekniska information på ett mer effektivt sätt än enligt förslaget. Proportionalitet är, enligt PRV, avgörande när dessa ingripande åtgärder genomförs. Liknande synpunkter framförs av *Svenskt Näringsliv*, som anser att lagens skydd för företagshemligheter bör behållas så långt möjligt.

Enligt *Sveriges advokatsamfund* bör förslaget att Konkurrensverket ska få ta handlingar om hand för att kunna fortsätta söka efter information, ta kopior eller göra utdrag ur bokföring och affärshandlingar i verkets lokaler omgärdas av särskilda rättssäkerhetsgarantier. Advokatsamfundet anser att det endast i undantagsfall kan vara lämpligt att Konkurrensverket tar med material från företaget, i vart fall om företaget inte samtycker till detta. Advokatsamfundet har svårt att se när det skulle vara lämpligt för Konkurrensverket att ta med originalhandlingar från företagen i syfte att granska dessa hos myndigheten. När det är möjligt att kopiera handlingarna, torde det aldrig föreligga skäl att ta med originalhandlingar. Därtill vore det, enligt Advokatsamfundet, önskvärt att införa en begränsning för hur lång tid en platsundersökning får pågå. *Svensk Handel* anför att företagen bör ges möjlighet att på ett enkelt sätt kunna följa de åtgärder som Konkurrensverket genomför hos verket eller i någon annan lokal när verket tagit hand om handlingar eller annat för att fortsätta undersökningen på en annan plats än där platsundersökningen äger rum. *Advokatfirman Per Karlsson & Co* avstyrker förslaget att Konkurrensverket vid en platsundersökning ska kunna ta med sig alla typer av handlingar och material till verket. Advokatfirman anför att förslaget väcker frågor om företagets rätt till försvar. Om förslaget genomförs bör det införas en skyldighet att ge företaget kopior av de handlingar och det material som tas om hand.

Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet anför att det finns en uppenbar risk för att företagen inte vågar motsätta sig Konkurrensverkets åtgärder och invänta handräckning av Kronofogdemyndigheten om nuvarande ordning behålls. Ett mer lämpligt alternativ vore att införa samma ordning som i dag gäller för frågor om advokatssekretess och införa ett system där Patent- och marknadsdomstolen tillåts avgöra huruvida en viss handling omfattas av ett inspektionsbeslut eller inte. *Stockholms tingsrätt (Patent- och marknadsdomstolen)* föreslår att Kronofogdemyndighetens beslut om handräckning ska kunna överklagas till Patent- och marknadsdomstolen.

Enligt tingsrätten skulle förslaget förstärka den reform avseende patent- och marknadsdomstolarna som genomfördes 2016.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Förutsättningar för att få genomföra en platsundersökning

Av artikel 6.1 i direktivet framgår inledningsvis att det ska säkerställas att den nationella administrativa konkurrensmyndigheten, dvs. Konkurrensverket, ska kunna genomföra alla nödvändiga oanmälda inspektioner av företag och företagssammanslutningar för tillämpningen av artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget. Förutsättningarna för att få genomföra en platsundersökning är enligt konkurrenslagen att det finns anledning att anta att en överträdelse har skett, att företaget inte lämnar den information som begärts genom ett åläggande eller det annars finns risk för att bevis undanhålls eller förvanskas och att vikten av att åtgärden vidtas är tillräckligt stor för att uppväga det intrång eller annan men som åtgärden innebär för den som drabbas av den (5 kap. 3 §). Vidare får ett beslut om undersökning meddelas utan att den som ansökan avser får tillfället att yttra sig, om det kan befaras att undersökningen annars skulle förlora i betydelse (5 kap. 7 § första stycket). När dessa förutsättningar är för handen får direktivets krav på att kunna utföra nödvändiga och oanmälda inspektioner av företag och företagssammanslutningar för tillämpningen av artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget anses vara uppfylla.

Tillträde till företagets lokaler, mark och transportmedel

Av artikel 6.1 led a i direktivet framgår att den som genomför en inspektion åtminstone ska ha befogenhet att bereda sig tillträde till företagets eller företagssammanslutningens lokaler, mark och transportmedel. Motsvarande befogenhet finns i konkurrenslagen. Konkurrensverket har rätt att få tillträde till lokaler, markområden, transportmedel och andra utrymmen (5 kap. 6 § första stycket 4).

Tillgång till all tillgänglig information

Enligt artikel 6.1 led b i direktivet ska konkurrensmyndigheten ha rätt att få tillgång till all information som är tillgänglig för den enhet som är föremål för inspektion. Det är en befogenhet som inte uttryckligen framgår av konkurrenslagen, utan får anses följa av rätten att granska affärshandlingar. I syfte att tydliggöra Konkurrensverkets befogenheter i det här avseendet bör det införas en bestämmelse som innebär att verket har rätt att ta del av all information som är tillgänglig för företaget, vilket bör gälla oavsett i vilken form den finns. Denna befogenhet inbegriper rätten att söka efter handlingar, filer eller uppgifter på enheter som inte är fastställda i förväg. Det kan exempelvis vara fråga om dataservrar, datorer, läsplattor, mobiler och andra digitala lagringsmedier såsom usb-minnen och molntjänster. Vidare kan det vara privata enheter och medier som används i arbetet och som påträffas under platsundersökningen. Härigenom skapas, som *Konkurrensverket* anför, garantier för att arbetsrelaterad information inte kan undanhållas vid undersökningen.

I fråga om tillgång till arbetsrelaterad information som finns på privata enheter måste Europakonventionens och unionsrättens krav på respekt för privatliv och korrespondens beaktas när platsundersökningen genomförs. Ytterst säkerställs detta genom möjligheterna till överklagande av de åtgärder som Konkurrensverket genomför under undersökningen (NJA 2018 s. 936, p. 23).

Granskning av bokföring och andra affärshandlingar

När en platsundersökning genomförs har Konkurrensverket rätt att granska bokföring och andra affärshandlingar (5 kap. 6 § första stycket 1). Denna rätt gäller oavsett i vilken form som handlingarna är tillgängliga. Begreppet handling har samma innebörd som i 2 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen, vilket innebär att en granskning även kan ske av elektroniskt lagrad information som endast med tekniska hjälpmedel kan läsas eller avlyssnas eller uppfattas på annat sätt (jfr prop. 1992/93:56 s. 110). Konkurrensverkets befogenheter vid en platsundersökning innebär således att myndigheten har rätt att granska räkenskaper och andra affärshandlingar, oavsett i vilken form de föreligger.

Den granskningsrätt som föreskrivs i konkurrenslagen är emellertid begränsad. Den omfattar inte företagshemligheter av teknisk natur (5 kap. 12 §). Motsvarande begränsning har funnits i äldre konkurrenslagstiftning och tillämpats åtminstone sedan 1970-talets början, då genom lagen (1970:417) om marknadsdomstol. Den begränsade granskningsrätten knyter an till reglerna om skydd för företagshemligheter, numera reglerat i lagen (2018:558) om företagshemligheter, som omfattar skydd mot obehörigt röjande av affärs- eller driftförhållanden i en näringsidkares rörelse.

I promemorian anförs att den begränsade granskningsrätten inte har stöd i direktivet, som föreskriver minimiharmonisering i det här avseendet. Av det skälet föreslås att bestämmelsen om att det inte finns någon skyldighet att röja företagshemligheter av teknisk natur ska upphävas. *PRV* och *Svenskt Näringsliv* kritiserar förslaget och menar att företagshemligheter av teknisk natur inte innehåller sådan information som bevismässigt kan styrka ett handlande i strid mot konkurrensrätten.

Den information som omfattas av skyddet för företagshemligheter av teknisk natur utgörs exempelvis av ritningar, modeller och andra liknande tekniska förebilder (se Carlsson m.fl. Konkurrenslagen [31 maj 2020, JUNO], kommentaren till 5 kap. 12 § konkurrenslagen). Information av det slaget torde, sett isolerat, normalt inte innehålla uppgifter som behövs för att bedriva en effektiv konkurrenstillsyn. Sett i ett större sammanhang kan det dock inte uteslutas att informationen kan ha betydelse för att kunna genomföra en utredning av en konkurrensöverträdelse. Konkurrenslagen är tillämplig på all verksamhet som företag bedriver på marknaden. Förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete i artikel 101 i EUF-fördraget gäller exempelvis för verksamhet som regleras i avtal om forskning och utveckling, specialiseringsavtal och avtal om tekniköverföring. I anslutning till dessa förbud finns också särskilda konkurrensregler som företagen har att följa för nämnda avtal (se om undantag i avsnitt 4.2). Mot den bakgrunden delar regeringen promemorians bedömning att det för tillsynen av konkurrensreglerna kan

finnas behov av att ta del av företagshemligheter av teknisk natur för att kunna bedöma avtalen. Begränsningen i konkurrenslagen bör därför upphävas för att fullt ut säkerställa att Konkurrensverket får de befogenheter som direktivet anger i artikel 6.1 led b.

Kopiering av och utdrag ur bokföring och affärshandlingar

Befogenheten att göra eller få alla former av kopior eller utdrag ur de räkenskaper och handlingar som konkurrensmyndigheten har rätt att granska enligt artikel 6.1 led c i direktivet motsvaras av den rätt som konkurrenslagen ger Konkurrensverket vid en platsundersökning (5 kap. 6 § första stycket 2). Befogenheten omfattar dock inte företagshemligheter av teknisk natur (5 kap. 12 §). Ovan föreslås att begränsningen avseende granskning av sådana hemligheter ska upphävas. Detta bör även gälla för kopiering. Med den justeringen behöver inga ytterligare åtgärder vidtas för att säkerställa att Konkurrensverket har rätt att kopiera och göra utdrag ur de handlingar som verkets granskningsbefogenhet omfattar.

Ta hand om handlingar för fortsatt sökning efter information

Av artikel 6.1 led c i direktivet följer att konkurrensmyndigheten ska ha befogenhet att i myndighetens eller i någon annan särskilt utsedd lokal söka efter information och välja ut de kopior eller utdrag som behövs för att kunna tillämpa artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget, dvs. myndigheten ska kunna ta hand om handlingar för att fortsätta undersökningen på en annan plats än den där platsundersökningen äger rum. Det är en befogenhet som Konkurrensverket inte har i dag. Enligt konkurrenslagen krävs det samtycke från den som undersökningen genomförs hos för att flytta information till verkets lokaler för fortsatt undersökning (5 kap. 6 § andra stycket). Direktivet innehåller inte något samtyckeskrav. Kravet på samtycke i konkurrenslagen bör därför tas bort.

Samtyckesbestämmelsen i konkurrenslagen omfattar elektroniskt lagrad information. Motsvarande begränsning saknas i direktivet. I direktivet talas om att myndigheten ska få fortsätta att göra ”sådana sökningar efter information och välja ut dessa kopior eller utdrag i de nationella konkurrensmyndigheternas lokaler eller i andra utsedda lokaler”. Formuleringen ”sådana sökningar” torde syfta på befogenheterna i led b, dvs. en rätt att granska räkenskaperna och andra affärshandlingar, oavsett i vilken form de finns, och få tillgång till information som är tillgänglig för den som undersöks. Det torde innebära att befogenheten att fortsätta göra sökningar efter information i konkurrensmyndighetens lokaler omfattar information som finns i en framställning i skrift eller bild samt en upptagning som endast med tekniska hjälpmedel kan läsas eller avlyssnas eller uppfattas på annat sätt (jfr 2 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen). Myndigheten ska alltså ha befogenhet att ta hand om fysiska handlingar för fortsatt sökning efter den information som behövs för att tillämpa konkurrensreglerna, t.ex. ett skriftligt avtal eller minnesanteckningar på papper.

Direktivet torde även kunna uppfattas så att myndigheten har rätt att ta hand om digitala lagringsmedia för fortsatt sökning efter information, t.ex. mobiltelefoner eller datorer. Med hänsyn till direktivets ordalydelse finns det risk för att ett genomförande som, i likhet med konkurrenslagen,

begränsar sig till elektroniskt lagrad information inte uppfyller de krav som ställs på medlemsstaterna. Konkurrenslagens begränsning till elektroniskt lagrad information bör därför slopas. Konkurrensverkets befogenhet bör således omfatta handlingar. I likhet med vad som gäller enligt 4 kap. 6 § lagen (2016:1306) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadsmissbruksförordning bör även pärm, mapp eller liknande förvaringsmaterial få tas om hand. När det gäller digitalt lagrad information, dvs. upptagningar som kan läsas endast med tekniska hjälpmedel, kan det bli aktuellt att ta hand om den enhet där upptagningen finns.

I direktivet anges att sökningen efter information och val av kopior eller utdrag får ske i de nationella konkurrensmyndigheternas lokaler eller i andra utsedda lokaler när myndigheten ”anser det lämpligt”. Direktivet ger ingen ytterligare vägledning om hur lämplighetsprövningen ska gå till och vilka omständigheter som bör beaktas, annat än att inspektionen inte ska dra ut på tiden (skäl 33). Det är alltså effektivitetsskäl som ligger bakom regleringen.

En möjlighet för Konkurrensverket att ta hand om t.ex. pärmar eller datorer för att söka efter relevant information skulle å ena sidan sannolikt effektivisera platsundersökningen för verkets del, bl.a. skulle kostnaderna för att genomföra undersökningen på plats minska. Å andra sidan bör det understrykas att utgångspunkten för bestämmelserna i artikel 6 är att konkurrensmyndighetens befogenheter avser just undersökningar i de lokaler som företag eller sammanslutningar disponerar för att kunna granska och kopiera de handlingar som behövs för sin undersökning av om konkurrensreglerna följs. Med den utgångspunkten skulle det kunna hävdas att ett omhändertagande av handlingar för att genomföra en sökning av information i Konkurrensverkets lokaler bör vara subsidiär till den sökning som kan göras på plats. Först när det framstår som effektivare att genomföra sökningen i verkets lokaler än att genomföra den på plats bör det vara befogat att verket tar hand om handlingar för att genomföra sökningen efter information och välja ut kopior av eller göra utdrag ur räkenskaper eller andra affärshandlingar.

En ordning där en fortsatt undersökning i Konkurrensverkets lokaler eller i andra lokaler är subsidiär till en undersökning på plats hos företaget torde dock inte vara förenlig med direktivet. Enligt direktivet ligger det i konkurrensmyndighetens hand att bedöma när det är lämpligt. Att vid genomförandet av direktivet uppställa ett krav på effektivitet eller liknande torde kunna uppfattas som en begränsning av befogenheten. Något sådant krav bör därför inte införas.

Sammanfattningsvis föreslås att konkurrenslagens bestämmelser om platsundersökning ska kompletteras med en befogenhet för Konkurrensverket att ta hand om handlingar för att kunna fortsätta söka efter information, ta kopior och göra utdrag ur bokföring och affärshandlingar i Konkurrensverkets lokaler eller i någon annan lokal. Befogenheten ska omfatta även pärmar, mappar eller liknande förvaringsmaterial.

Försegling

I artikel 6.1 led d i direktivet föreskrivs att den administrativa konkurrensmyndigheten ska ha befogenheten att försegla företagslokaler,

räkenskaper eller affärshandlingar så länge och i den omfattning det är nödvändigt för inspektionen. Vid en platsundersökning som Konkurrensverket genomför enligt konkurrenslagen har Kronofogdemyndigheten den befogenheten (5 kap. 10 § konkurrenslagen och 2 kap. 17 § utsökningsbalken, se vidare Gregow m.fl., Utsökningsbalken [Version 5, JUNO], kommentaren till 2 kap 17 §). Kronofogdemyndighetens beslut om försegling gäller omedelbart (2 kap. 19 § utsökningsbalken). Med hänvisning till direktivet bör den ordningen ändras. Konkurrensverket bör ges befogenhet att försegla företagslokaler, bokföring eller affärshandlingar så länge och i den omfattning det är nödvändigt för undersökningen. Handräckning bör kunna begäras för att verkställa åtgärden.

Muntliga förklaringar på plats

Enligt artikel 6.1 led e i direktivet ska konkurrensmyndigheten ha befogenhet att begära att företagets eller företagssammanslutningens företrädare eller medarbetare lämnar förklaringar till sakförhållanden eller dokument som har samband med föremålet för och syftet med inspektionen och protokollföra deras svar. Vid en platsundersökning har Konkurrensverket rätt att begära muntliga förklaringar direkt på platsen (5 kap. 6 § första stycket 3 konkurrenslagen), vilket får anses uppfylla direktivets krav i den delen. När det gäller protokollföring av de förklaringar som lämnas får bestämmelserna i 27 § förvaltningslagen anses uppfylla det krav som direktivet ställer.

Skyldigheten att underkasta sig en platsundersökning

Av artikel 6.2 i direktivet framgår att medlemsstaterna är skyldiga att säkerställa att företag och företagssammanslutningar är skyldiga att underkasta sig en platsundersökning, vilket ytterst ska kunna ske under tvång med bistånd från polis eller annan motsvarande rättsvårdande myndighet.

Ett beslut om platsundersökning meddelas av Patent- och marknadsdomstolen. Beslutet får förenas med vite (6 kap. 1 § andra stycket konkurrenslagen). Beslutet ska innehålla uppgift om föremålet för och syftet med undersökningen, tidpunkten när undersökningen ska börja och Konkurrensverkets befogenheter, dvs. de åtgärder som verket får vidta vid undersökningen (5 kap. 8 §). För att genomföra de åtgärder som följer av domstolens beslut får Konkurrensverket begära handräckning av Kronofogdemyndigheten (5 kap. 10 §). Kronofogdemyndigheten får begära biträde av Polismyndigheten om motstånd möts vid förrättningen eller om sådant biträde av annan särskild anledning behövs för att förrättningen ska kunna genomföras (3 kap. 3 § utsökningsförordningen [1981:981]). De möjligheter som finns i svensk rätt att med vitessanktion eller tvång kunna genomföra en platsundersökning får anses uppfylla de krav som direktivet ställer.

Förhandstillstånd

I artikel 6.3 i direktivet framhålls att bestämmelserna i artikel 6 inte påverkar krav enligt nationell rätt om förhandstillstånd för sådana inspektioner från en nationell rättslig myndighet. Som nyss nämnts är det

Patent- och marknadsdomstolen som beslutar att Konkurrensverket ska få genomföra en platsundersökning. Direktivet ger inte anledning att ändra den ordningen som därför bör behållas. I avsnitt 5.3 föreslås att Konkurrensverket ska ges beslutanderätt i fråga om konkurrensskadeavgift och utredningsskadeavgift. Förslaget medför inte att kravet på tillstånd av Patent- och marknadsdomstolen bör avskaffas.

Särskilt om rättssäkerhetsgarantier vid platsundersökningar

En fråga som flera remissinstanser har synpunkter på är vilka rättssäkerhetsgarantier som står till buds när en platsundersökning genomförs. Några väcker frågan om hur rätten till försvar ska kunna iakttas. Ett antal remissinstanser pekar på vikten av att de åtgärder som vidtas är proportionella.

I skälen till direktivet betonas att det bör finnas en jämvikt mellan respekten för de grundläggande rättigheterna för företag och skyldigheten att säkerställa att artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget tillämpas på ett effektivt sätt (skäl 14). Av artikel 3 i direktivet följer bl.a. att utövandet av befogenheterna ska omfattas av lämpliga skyddsåtgärder i fråga om företagets rätt till försvar, inklusive rätten att bli hörda och rätten till effektiva rättsmedel inför en domstol. Vidare framgår att myndigheternas förfaranden för efterlevnadskontroll ska genomföras inom rimlig tid. I promemorian bedöms att det inte behövs några lagstiftningsåtgärder med anledning av det som föreskrivs i om grundläggande rättigheter i direktivet. Regeringen delar bedömningen (avsnitt 8.2).

Konkurrenslagens regler om platsundersökningar är omgärdade av bestämmelser som syftar till att skapa en balans mellan Konkurrensverkets befogenheter och skyddet för företag. För det första får en platsundersökning beslutas endast om vikten av att åtgärden vidtas är tillräckligt stor för att uppväga det intrång eller annat men som åtgärden innebär för den som drabbas av den (5 kap. 3 §). För det andra gäller att beslutet om undersökning ska innehålla uppgifter om bl.a. föremålet och syftet med undersökningen och Konkurrensverkets befogenheter (5 kap. 8 §). För det tredje får den som är föremål för undersökning inte betungas onödigt (5 kap. 13 §). Konkurrensverket får begära handräckning av Kronofogdemyndigheten för att genomföra vissa åtgärder (5 kap. 10 §). Ett beslut om handräckning kan överklagas till allmän domstol enligt bestämmelserna i 18 kap. utsökningsbalken. Det är mot denna bakgrund som remissinstansernas synpunkter behandlas i det följande.

Det föreslås flera ändringar i konkurrenslagen för att genomföra artikel 6 om platsundersökningar. Det införs en befogenhet för Konkurrensverket att utan samtycke ta med handlingar till verket eller något annan lokal för fortsatt sökning av information, granskning och kopiering. Möjligheterna att granska och kopiera företagshemligheter av teknisk natur utökas och en möjlighet för Konkurrensverket att försegla företagslokaler m.m. införs.

För den utökade befogenheten att ta med handlingar till verket eller någon annan lokal för fortsatt undersökning föreslås i promemorian att samma regler som gäller i dag för elektroniskt lagrad information ska tillämpas (5 kap. 6 § andra stycket). Det innebär att den som är föremål för undersökningen har rätt att följa verkets åtgärder och framföra sina

synpunkter på omfattningen av dessa åtgärder och hur de förhåller sig till domstolens undersökningsbeslut. Som *Svensk Handel* framhåller bör det aktuella företaget ges möjlighet att på enkelt sätt följa Konkurrensverkets åtgärder.

Om det råder oenighet om vad som får granskas eller kopieras kan Konkurrensverket begära handräckning av Kronofogdemyndigheten för att få genomföra åtgärderna. En åtgärd som består i att ta hand om handlingar för fortsatt undersökning i verkets eller i någon annan lokal bör enligt promemorian på motsvarande sätt kunna bli föremål för handräckning. Om företaget motsätter sig åtgärden ska alltså Konkurrensverket kunna begära handräckning. Kronofogdemyndighetens beslut kan överklagas och prövas i domstol.

Juridiska fakultetsnämnden vid Stockholms universitet anser emellertid att det finns en uppenbar risk att dagens förfarande innebär att företagen inte vågar tillvarata sina grundläggande rättigheter av rädsla för att påföras sanktionsavgift (se om utredningsskadeavgift i avsnitt 11.4). Fakultetsnämnden förordar i stället att Patent- och marknadsdomstolen ska pröva om en viss handling omfattas av det aktuella undersökningsbeslutet. Även *Stockholms tingsrätt (Patent- och marknadsdomstolen)* anser att prövningen ska göras av Patent- och marknadsdomstolen, men av andra skäl.

Högsta domstolen har bedömt att konkurrenslagens bestämmelser om platsundersökningar och om möjligheterna till överklagande av de åtgärder som vidtas vid sådana undersökningar torde uppfylla Europakonventionens och unionsrättens krav på respekt för privatliv och korrespondens och rätten till en domstolsprövning (NJA 2018 s. 936, p. 23 och 34). Regeringen anser inte att det finns skäl att förändra gällande ordning för prövning av Konkurrensverkets beslut om platsundersökning. Det är inte heller aktuellt att överväga en förändring av vilken domstol som prövar Kronofogdemyndighetens beslut. Kronofogdemyndighetens beslut överklagas till allmän domstol enligt 18 kap. utsökningsbalken. Detta gäller även när myndigheten genomför handräckning för en annan myndighets räkning, vilket förekommer i en rad olika författningar.

När Konkurrensverket överväger att ta hand om handlingar för att genomföra en informationssökning i verkets eller någon annans lokal måste, som flera remissinstanser understryker, proportionalitetsprincipen iakttas. Förenklat innebär principen att en ingripande åtgärd ska vara ägnad att tillgodose det åsyftade ändamålet, vara nödvändig för att uppnå detta ändamål och medföra fördelar som står i rimlig proportion till den skada som åtgärden förorsakar. Det ska alltså finnas en balans mellan mål och medel (se avsnitt 8.2). Proportionalitetsprincipen gäller vid handläggning av ärenden hos myndigheter (5 § tredje stycket förvaltningslagen). För de åtgärder som Konkurrensverket vidtar gäller enligt konkurrenslagen att den som är uppgiftsskyldig eller föremål för undersökning inte får betungas onödigt.

Vid val mellan olika åtgärder för att uppnå samma syfte ska alltså den minst ingripande åtgärden väljas. Det får t.ex. anses mindre ingripande att framställa och ta om hand en kopia av den information som finns lagrad på en hårddisk än att ta hand om hårddisken för att kunna söka efter information i verkets lokaler. Likaså är det mindre ingripande att kopiera originalhandlingar i stället för att ta med sig handlingarna till verkets lokaler för fortsatt granskning. Med utgångspunkt från de proportio-

nalitetskrav som gäller enligt förvaltningslagen och konkurrenslagen torde det, som *Sveriges advokatsamfund* anför, endast i undantagsfall vara lämpligt att flytta material från företaget och det torde sällan finnas skäl att ta med originalhandlingar från företaget, åtminstone inte om de kan kopieras. I det enskilda fallet är det en fråga för rättstillämpningen att ta ställning till om det är proportionellt att ta hand om t.ex. lagringsmedia för digital information för fortsatt sökning i verkets eller i någon annan lokal. Som framgår ovan kan prövningen ske inom ramen för ett överklagande av Kronofogdemyndighetens beslut om handräckning. Det som nu sagts om proportionalitet gäller även vid försegling av företagslokaler m.m.

I promemorian föreslås i fråga om upptagningar som kan uppfattas bara med tekniska hjälpmedel att ett exemplar ska lämnas kvar hos företaget om det är möjligt. Förebilden för förslaget finns i 4 kap. 6 § lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadsmissbruksförordning. *Svenskt Näringsliv* menar att utgångspunkten bör vara att ett exemplar lämnas kvar hos företaget, oavsett vilken form det rör sig om. Liknande synpunkter framförs av *Advokatfirman Per Karlsson & Co*. Regeringen instämmer i synpunkterna. I fråga om handlingar som tas om hand bör alltså ett exemplar lämnas kvar om det är möjligt.

Den som genom Konkurrensverkets åtgärder blir av med sina handlingar och annat material har naturligtvis ett berättigat intresse att få tillbaka materialet efter det att verket har avslutat sin undersökning. En befogenhet att ta hand om handlingar för granskning med en skyldighet att återlämna dem finns på andra rättsområden. Ett exempel är bestämmelserna om återlämnande i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadsmissbruksförordning. Enligt 4 kap. 11 § den lagen ska Finansinspektionen lämna tillbaka handlingar och annat som har tagits om hand så snart de inte längre behövs. Vidare ska inspektionen, om den som beslutet om undersökning gäller har försatts i konkurs när handlingarna ska lämnas tillbaka, överlämna handlingarna till konkursförvaltaren och underrätta den som beslutet gäller om att handlingarna har överlämnats till konkursförvaltaren. Slutligen föreskrivs att inspektionen ska på begäran av den som beslutet gäller pröva om en handling ska lämnas tillbaka. Bestämmelser av det slaget bör införas också i konkurrenslagen.

När det gäller den granskning som föreslås få ske i Konkurrensverkets eller i någon annan lokal anför *Sveriges advokatsamfund* att det bör införas en gräns för hur lång tid granskningen ska få pågå. I avsnitt 8.2 bedöms att förvaltningslagens bestämmelser om att ett ärende ska handläggas så enkelt, snabbt och kostnadseffektivt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts uppfyller direktivet krav om att förfarandena ska genomföras inom rimlig tid. Några särskilda bestämmelser om tidsgränser bör mot den bakgrunden inte införas vid platsundersökningar.

10.2.4 Platsundersökningar hos tredje man

Regeringens förslag: Konkurrensverkets befogenhet att genomföra en undersökning hos ett annat företag än det som är föremål för utredning ska utökas till att omfatta en juridisk person som inte är ett företag.

Kravet att utredningen ska avse en allvarlig överträdelse av konkurrensreglerna för att en undersökning ska få genomföras i

bostäder och andra utrymmen som nyttjas av styrelseledamöter och andra anställda i det företag som är föremål för utredning ska tas bort.

Regeringens bedömning: Övriga bestämmelser i direktivet om konkurrensmyndighetens befogenheter vid platsundersökningar hos tredje man överensstämmer med gällande rätt.

Promemorians förslag och bedömning överensstämmer med regeringens (s. 105).

Remissinstanserna: *Stockholms tingsrätt (Patent- och marknadsdomstolen)* föreslår att konkurrenslagen anpassas till direktivets begreppsanvändning för att undanröja risken att det nuvarande begreppet ”särskild anledning” ges en annan innebörd än direktivets begrepp ”rimlig misstanke”.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Förutsättningar för att genomföra platsundersökningar hos tredje man

På några punkter finns det skillnader mellan konkurrenslagens bestämmelser om platsundersökningar hos tredje man och bestämmelserna i artikel 7.1 i direktivet. För det första är den krets som ett beslut om platsundersökning enligt konkurrenslagen kan avse begränsad till ett annat företag än det som är föremål för utredning (5 kap. 4 §). Motsvarande begränsning saknas i direktivet. För det andra krävs för ett beslut om platsundersökning i bostäder som tillhör styrelseledamöter och andra anställda i det företag som är föremål för utredning att överträdelsen är allvarlig (5 kap. 5 § 4). Något sådant krav finns inte i direktivet.

Konkurrenslagens bestämmelser om platsundersökning hos tredje man överfördes med vissa språkliga och redaktionella ändringar från 1993 års konkurrenslag (prop. 2007/08:135 s. 274–275). De nu aktuella bestämmelserna infördes genom en ändring i 1993 års lag i samband med anpassningar till kommissionens befogenheter vid undersökningar hos tredje man enligt artikel 21 i rådets förordning (EG) nr 1/2003, vilka i det här avseendet överensstämmer med artikel 7.1 i direktivet. Tidigare kunde ett beslut om platsundersökning avse även ”någon annan” än det företag som var föremål för utredning.

I förarbetena till lagändringen diskuterades behovet av att precisera och anpassa lagen till artikel 21 i förordningen. Efter en avvägning mellan olika intressen föreslog regeringen att Konkurrensverkets befogenheter skulle preciseras. Uttrycket ”någon annan” skulle ersättas med ”ett annat företag” och det skulle uttryckligen anges att en undersökning även fick avse styrelseledamöters och anställdas bostäder och andra utrymmen (prop. 2004/05:117 s. 48–53).

Nu när direktivet ska genomföras finns det anledning att ompröva tidigare ställningstaganden. Utgångspunkten för genomförandet är att de befogenheter som konkurrensmyndigheten ska ha också avspeglar sig i konkurrenslagen. Av direktivet följer att undersökningar ska kunna göras hos någon annan än det företag eller den företagssammanslutning som är föremål för utredning, dvs. tredje man. Konkurrenslagens begränsning till ”ett annat företag” torde därmed vara för snäv för att säkerställa att direktivet uppfylls. Det kan nämligen inte uteslutas att det någon gång

skulle kunna vara befogat att söka efter bevis hos någon annan organisation som inte är ett företag i konkurrenslagens mening (jfr 1 kap. 5 §). Lagen bör därför utökas till att omfatta juridiska personer.

När det gäller undersökningar hos privatpersoner föreskrivs i konkurrenslagen att undersökningen får avse bostäder och andra utrymmen som nyttjas av styrelseledamöter och anställda i det företag som är föremål för utredning. En förutsättning för ett beslut om undersökning är att utredningen avser en allvarlig överträdelse (5 kap. 5 § 4). Kravet infördes i samband med anpassningen av lagen till artikel 21 i förordningen som uttryckligen anger att det ska vara fråga om att bevisa en allvarlig överträdelse för att kommissionen ska få genomföra en platsundersökning hos tredje man (prop. 2004/05:117 s. 52). Motsvarande krav saknas i direktivet. Konkurrenslagen bör därför ändras. Lagändringen innebär att frågan om överträdelsens allvar inte uttryckligen kommer att ingå i Patent- och marknadsdomstolens prövning av en ansökan om platsundersökning som avser bostäder och andra utrymmen som nyttjas av styrelseledamöter och anställda i det företag som är föremål för utredning. Vid prövningen gäller dock alltså att åtgärden ska vara proportionell. Vikten av att åtgärden vidtas ska vara tillräckligt stor för att uppväga det intrång eller annat men som åtgärden innebär för den som drabbas av åtgärden (5 kap. 3 § 3). Vid prövningen ska, precis som i dag, beaktas om åtgärden är nödvändig i förhållande till den rätt till skydd för privat- och familjeliv som Europakonventionen och unionsrätten ställer.

För att få genomföra en platsundersökning hos tredje man krävs enligt artikel 7.1 i direktivet att det finns en "rimlig misstanke" om att räkenskaper eller andra affärshandlingar som har samband med undersökningen och som kan vara av betydelse för att bevisa en överträdelse förvaras i andra lokaler m.m. än de som den som är föremål för undersökningen disponerar. Det framgår inte av direktivet vad som avses med beviskravet "rimlig misstanke". Motsvarande beviskrav finns i artikel 21 i förordningen, men inte heller där finns något som antyder vad beviskravet avser.

En förutsättning för att få genomföra en platsundersökning hos tredje man enligt konkurrenslagen är att det finns "särskild anledning" att anta att bevis finns hos den som ansökan avser (5 kap. 3 § 2 och 4 § 2). I samband med anpassningen till artikel 21 i förordningen bedömde regeringen att det inte fanns skäl att ersätta det i svensk lagtext ofta använda uttrycket "särskild anledning" med ett annat för att uppnå överensstämmelse med EU-rätten (prop. 2004/05:117 s. 51). Direktivet ger inte anledning att nu göra någon annan bedömning.

Förhandstillstånd

I konkurrenslagen föreskrivs att en platsundersökning beslutas av Patent- och marknadsdomstolen på ansökan av Konkurrensverket (5 kap. 3–5 §§). Kravet i artikel 7.2 i direktivet om förhandstillstånd från en nationell rättslig myndighet får därmed anses vara uppfyllt.

Befogenheter när platsundersökningen genomförs

Av artikel 7.3 i direktivet följer att konkurrensmyndigheten ska ha samma befogenheter och verkställighetsmöjligheter när en platsundersökning

genomförs hos tredje man som när den genomförs hos den som är föremål för utredning enligt artikel 6.1 leden a–c och punkt 2. Bestämmelserna i artikel 7.3 är av minimikaraktär.

Vid en platsundersökning hos tredje man som genomförs enligt konkurrenslagen har Konkurrensverket samma befogenheter och möjligheter att genomföra undersökningen som vid en undersökning hos den som är föremål för utredning (5 kap. 6 och 10 §§). Detsamma gäller de möjligheter som finns i svensk rätt för att med vitessanktion och tvång kunna genomföra platsundersökningen. Med beaktande av de justeringar som görs i konkurrenslagen om Konkurrensverkets befogenheter vid en undersökning hos den som är föremål för utredning (avsnitt 10.2.3), får svensk rätt anses uppfylla de krav som direktivet ställer.

10.2.5 Platsundersökningar för utredning av andra överträdelser än förbuden mot konkurrensbegränsade samarbete och missbruk av dominerande ställning

Regeringens förslag: Konkurrenslagens bestämmelser om platsundersökningar ska utökas till att omfatta samtliga överträdelser som kan medföra att konkurrens- eller utredningsskadeavgift tas ut.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens (s. 164).

Remissinstanserna: *Konkurrensverket* välkomnar förslaget. *Sveriges advokatsamfund* avstyrker förslaget. Enligt Advokatsamfundet går förslaget i denna del utöver direktivet. Advokatsamfundet ser inte skäl att i svensk lagstiftning gå längre än direktivet och de skäl som framförs är knappast av den tyngd att en så ingripande åtgärd som platsundersökning ska tillåtas i fler fall.

Skälen för regeringens förslag: Vid genomförandet av artikel 13.2 i direktivet införs i konkurrenslagen utredningsskadeavgift som sanktion mot andra överträdelser än sådana som gäller förbuden i artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget. Förslaget är att frågan om avgift ska få prövas av Konkurrensverket (avsnitt 5.3 och 11.4.2). En förutsättning för ett effektivt genomförande av artikel 13.2 är att verket har tillräckliga befogenheter för att kunna utreda en misstänkt överträdelse.

De utredningsbefogenheter som direktivet föreskriver i artiklarna 6–9 är uttryckligen tillämpliga vid utredningar som rör misstänkta överträdelser av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget. Befogenheterna har, med vissa justeringar, sina motsvarigheter i 5 kap. 1 och 3–6 §§ konkurrenslagen. Direktivet saknar bestämmelser om vilka befogenheter de nationella konkurrensmyndigheterna ska ha för att utreda de överträdelser som avses i artikel 13.2.

Av 5 kap. 1 § konkurrenslagen framgår att Konkurrensverket får ålägga ett företag eller någon annan att tillhandahålla uppgifter, handlingar eller annat. Vidare får verket ålägga den som förväntas kunna lämna upplysningar i saken att inställa sig för förhör på tid och plats som verket bestämmer. Dessa befogenheter står verket till buds om det behövs för att verket ska kunna fullgöra sina uppgifter enligt lagen och således även för att utreda sådant som kan föranleda de nya sanktionerna.

Enligt 5 kap. 3 § konkurrenslagen får Patent- och marknadsdomstolen på ansökan av Konkurrensverket besluta att verket får genomföra en undersökning hos ett företag för att utreda om det har överträtt förbuden i 2 kap. 1 § eller 7 § eller artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget. Bestämmelsen torde inte ge utrymme för att besluta om platsundersökningar för att utreda överträdelse av det slag som anges i artikel 13.2 i direktivet, möjligen med undantag för överträdelse som i grunden gäller en tillämpning av förbuden och som utgörs av en underlåtenhet att följa

a) ett åläggande att upphöra med en överträdelse av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget (jfr artikel 10),

b) ett beslut om interimistiska åtgärder (jfr artikel 11), eller

c) ett beslut att godta ett åtagande (jfr artikel 12).

En sådan tolkning får dock anses vara alltför extensiv. Bestämmelserna om platsundersökningar gäller tvångsåtgärder mot enskilda och bör av det skälet tolkas restriktivt.

I fråga om platsundersökningar bör direktivets bestämmelser om ömsesidigt samarbete i artikel 24.2 beaktas. Där föreskrivs att medlemsstaterna ska säkerställa att de nationella administrativa konkurrensmyndigheterna har befogenhet att på deras eget territorium utöva de befogenheter som avses i artiklarna 6–9, i enlighet med deras nationella rätt på andra nationella konkurrensmyndigheters vägnar och för deras räkning för att fastställa huruvida företag eller företagssammanslutningar underlåtit att följa sådana utredningsåtgärder och beslut som fattats av den ansökande nationella konkurrensmyndigheten, som avses i artiklarna 6 och 8–12. De utredningsåtgärder och beslut som avses överensstämmer i sak med den uppräknade som finns i artikel 13.2.

Ett genomförande av artikel 24.2 ställer således vissa krav på svensk lagstiftning. Kraven innebär att Konkurrensverket ska ha de befogenheter som anges i artiklarna 6–9 för att kunna bistå andra konkurrensmyndigheter med utredningsåtgärder, varav en befogenhet gäller platsundersökningar (artiklarna 6 och 7).

I promemorian föreslås att konkurrenslagens bestämmelser om platsundersökningar utökas till att omfatta samtliga överträdelse som kan medföra utdömning av konkurrens- eller utredningsskadeavgift. *Sveriges advokatsamfund* avstyrker förslaget. Advokatsamfundet ser inte skäl att i svensk lagstiftning gå längre än direktivet och de skäl som framförs är knappast av den tyngd att en så ingripande åtgärd som platsundersökning ska tillåtas i fler fall. Regeringen delar inte Advokatsamfundets uppfattning. Av direktivet följer nämligen att Konkurrensverket ska kunna få bistånd med platsundersökning i en annan medlemsstat för att utreda om ett företag har överträtt ett beslut som verket fattat. Att Konkurrensverket inte skulle ha samma möjligheter när företaget finns i Sverige framstår både som inkonsekvent och ineffektivt. Patent- och marknadsdomstolen bör därför få besluta att verket ska få genomföra platsundersökningar för att verket ska kunna utreda om det har skett en överträdelse av de nya sanktionsbestämmelserna. Eftersom sanktionsbestämmelserna också omfattar beslut som kan förenas med vite enligt artikel 16, bör en platsundersökning också kunna genomföras för att utreda om vitesföreläggandet har följts. Sammantaget föreslås att konkurrenslagens bestämmelser om platsundersökningar utökas till att omfatta samtliga överträdelse som kan medföra konkurrens- eller utredningsskadeavgift.

10.3 Begäran om information

10.3.1 Artikel 8 om begäran om information

I artikel 8 i direktivet regleras konkurrensmyndighetens befogenhet att begära information från företag och företagssammanslutningar för tillämpningen av artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget. Skyldigheten att lämna information omfattar all information som är tillgänglig för företaget eller sammanslutningen, oavsett hur den lagras (jfr skäl 35). Konkurrensmyndighetens befogenhet ska också omfatta informationsinhämtning från varje annan fysisk eller juridisk person för tillämpningen av artiklarna 101 och 102. Den information som myndigheten begär ska lämnas inom en given/fastställd och rimlig tidsfrist.

Befogenheten att begära information går dock inte hur långt som helst. Enligt direktivet ska begäran vara proportionerlig. Till exempel bör en begäran inte leda till att företaget eller företagssammanslutningen måste bära alltför höga kostnader eller göra onödiga ansträngningar (skäl 35). Den som tar emot en begäran om information ska heller inte tvingas att erkänna en överträdelse av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget.

10.3.2 Gällande ordning

Om det behövs för att Konkurrensverket ska kunna fullgöra sina uppgifter enligt konkurrenslagen får verket med stöd av 5 kap. 1 § första stycket 1 den lagen ålägga ett företag eller någon annan att tillhandahålla uppgifter, handlingar eller annat. Ett åläggande gäller enligt andra stycket omedelbart. Enligt 5 kap. 13 § får den som är uppgiftsskyldig inte betungas onödigt.

10.3.3 Det införs ett förbud mot att tvingas erkänna en överträdelse

Regeringens förslag: Det ska införas en bestämmelse som anger att den som är föremål för utredning inte får tvingas att erkänna en överträdelse av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget.

Regeringens bedömning: Övriga bestämmelser i direktivet om konkurrensmyndighetens befogenhet att begära information överensstämmer med gällande rätt.

Promemorians förslag och bedömning överensstämmer med regeringens (s. 110).

Remissinstanserna: *Konkurrensverket* har inga synpunkter på förslaget till formulering i sig. Verket anser däremot att det tydligt bör framgå av förarbetena att det nu kodifierade förbudet mot självangivelse inte påverkar företagens eller företagssammanslutningarnas skyldighet att besvara frågor om sakförhållanden och tillhandahålla handlingar.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Befogenhet att begära information

I konkurrenslagen finns bestämmelser som gör det möjligt för Konkurrensverket att inhämta uppgifter för tillämpningen av artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget från såväl företag och företagsammanslutningar som enskilda (5 kap. 1 §). Befogenheten omfattar all information som är tillgänglig för den som uppgifterna begärs av, oavsett hur de lagras. Detta markeras genom att det i lagen föreskrivs att ett åläggande kan avse en skyldighet att tillhandahålla handlingar. Enligt förarbetena har uttrycket handling samma innebörd som i 2 kap. tryckfrihetsförordningen, dvs. det omfattar också material som lagrats digitalt och som kan läsas, avlyssnas eller på annat sätt uppfattas endast med hjälp av tekniska hjälpmedel (prop. 1992/93:56 s. 107). Verkets befogenheter motsvarar de krav som ställs i artikel 8 i direktivet.

Skydd för den enskilde

Artikel 8 i direktivet innehåller bestämmelser till skydd för den som konkurrensmyndigheten begär uppgifter av. För det första ska en begäran vara proportionerlig och för det andra får en begäran att lämna information inte tvinga mottagaren att erkänna en överträdelse av konkurrensreglerna, dvs. det ska finnas ett skydd mot självangivelse. Bestämmelser om företagets grundläggande rättigheter finns också i artikel 3. Artikeln behandlas i avsnitt 8.2.

När det gäller kravet på proportionalitet finns redan i dag särskilda regler i konkurrenslagen som anger att den som är uppgiftsskyldig inte får betungas onödigt (5 kap. 13 §).

Lagen saknar dock bestämmelser till skydd mot självangivelse. Frågan är då om det behövs.

I promemorian anförs att det skydd mot självangivelse som följer av artikel 6 i Europakonventionen torde vara tillämpligt i Konkurrensverkets ärenden som gäller utredningar av överträdelser som kan leda till konkurrensskadeavgift. Europakonventionen gäller enligt lagen om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna som lag här i landet. Av det skälet behöver det enligt promemorian inte införas några särskilda bestämmelser för att säkerställa skyddet mot självangivelse när information begärs inom ramen för en utredning som leder till konkurrensskadeavgift. Regeringen delar promemorians bedömning.

Det skydd mot självangivelse som ska säkerställas enligt artikel 8 gäller emellertid oberoende av vilken åtgärd som vidtas eller vilka sanktioner kan aktualiseras. Av promemorian framgår att det är osäkert om det skydd mot självangivelse som följer Europakonventionen är tillämpligt när information begärs inom ramen för utredning som leder till ett åläggande att upphöra med överträdelsen, vid vite. Mot den bakgrunden anser regeringen att konkurrenslagen ska kompletteras med en bestämmelse som innebär att den som är föremål för utredning inte får tvingas att erkänna en överträdelse av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget. Som *Konkurrensverket* anför påverkar förbudet mot självangivelse inte

skyldigheten att besvara frågor om sakförhållanden och tillhandahålla handlingar (jfr skäl 35 i direktivet).

Skäligt rådrum att lämna upplysningar

Av artikel 8 i direktivet framgår att befogenheten att begära upplysningar ska ge mottagaren ett skäligt rådrum för att lämna upplysningarna. Upplysningarna ska lämnas inom en angiven eller fastställd och rimlig tidsfrist.

Konkurrenslagen innehåller inte några särskilda regler om skäligt rådrum för företag eller andra att lämna de uppgifter som Konkurrensverket begär. I praktiken tillämpas dock den ordningen att verket i sina ålägganden anger när uppgifterna senast ska lämnas. Om verkets åläggande att lämna uppgifter förenas med vite aktualiseras bestämmelserna i lagen (1985:206) om viten. Av 2 § viteslagen följer att det av vitesåläggandet ska framgå vad adressaten ska göra, vilken tidsfrist som gäller för det och att ett beslut om åläggande inte får förenas med vite om adressaten saknar faktisk eller rättslig möjlighet att följa åläggandet. Med hänvisning till den praxis som verket tillämpar och till regleringen i viteslagen görs bedömningen att det inte finns behov av lagreglering för att säkerställa direktivets genomförande i den här delen.

10.4 Förhör

10.4.1 Artikel 9 om förhör

Av artikel 9 i direktivet följer att den nationella administrativa konkurrensmyndigheten ska ha befogenhet att till förhör kalla den som kan ha upplysningar som är relevanta för tillämpningen av artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget. I skälen till direktivet anges att det bör stå medlemsstaterna fritt att föreskriva regler för genomförandet av sådana förhör, förutsatt att reglerna möjliggör en effektiv användning av detta verktyg (skäl 36).

10.4.2 Gällande ordning

Om det behövs för att Konkurrensverket ska kunna fullgöra sina uppgifter enligt konkurrenslagen får verket med stöd av 5 kap. 1 § första stycket 2 den lagen ålägga den som förväntas kunna lämna upplysningar i saken att inställa sig för förhör på tid och plats som verket bestämmer. I 5 kap. 2 § finns bestämmelser om uppteckning och granskning av förhör. Av 8 kap. 14 § följer att det som upptecknats får åberopas i domstol om ett vittne vid sin berättelse avviker från det som han eller hon tidigare har berättat hos verket eller när vittnet förklarar att han eller hon inte kan eller vill yttra sig.

10.4.3 Några lagstiftningsåtgärder behövs inte

Regeringens bedömning: Några lagstiftningsåtgärder behöver inte vidtas med anledning av direktivets bestämmelser om förhör.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens (s. 113).

Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt om promemorians bedömning.

Skälen för regeringens bedömning: Konkurrensverket har enligt gällande rätt möjligheter att kalla den som kan ha relevanta upplysningar för tillämpningen av konkurrensreglerna till förhör. Formerna för att genomföra förhöret är oreglerade, med undantag för att det som sägs under förhöret ska upptecknas, granskas och kan i vissa fall åberopas i domstol. Direktivets krav får därmed anses uppfyllt.

10.5 Konstaterande och upphörande av överträdelser

10.5.1 Artikel 10 om konstaterande och upphörande av överträdelser

Enligt artikel 10.1 första stycket i direktivet ska medlemsstaterna säkerställa att de nationella konkurrensmyndigheterna ska kunna ålägga berörda företag och företagsammanslutningar att upphöra med en överträdelse av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget. Ett åläggande syftar till att återställa konkurrensen på marknaden (skäl 37) och kan antingen vara beteendemässigt eller strukturellt. Åläggandet ska vara proportionerligt i förhållande till överträdelsen och nödvändigt för att få den att upphöra. Vid valet mellan olika åtgärder ska enligt direktivet den åtgärd väljas som är minst betungande för företaget. Enligt andra stycket ska medlemsstaterna säkerställa att nationella konkurrensmyndigheter har befogenhet att konstatera att en överträdelse av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget har ägt rum tidigare.

Artikel 10.2 i direktivet innehåller en bestämmelse som innebär att de nationella konkurrensmyndigheterna ska informera kommissionen om att en utredning av en misstänkt överträdelse avslutats utan något ingripande från myndighetens sida, t.ex. ett sådant åläggande som avses i punkt 1. Bestämmelsen är endast tillämplig i de fall myndigheten informerat kommissionen om utredningen enligt artikel 11.3 i rådets förordning (EG) nr 1/2003. Av den artikeln följer att konkurrensmyndigheten är skyldig att informera kommissionen om sin första formella utredningsåtgärd för att tillämpa artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget.

Enligt artikel 3.3 i direktivet ska medlemsstaterna säkerställa att de nationella konkurrensmyndigheterna antar ett meddelande om invändningar innan de fattar beslut enligt artikel 10. I skälen till direktivet framhålls att myndigheterna bör i synnerhet informera de parter som är föremål för utredning om de preliminära invändningar som har gjorts mot dem enligt artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget i form av ett meddelande om invändningar eller en liknande åtgärd innan de fattar ett beslut i vilket en överträdelse konstateras, och dessa parter bör ha möjlighet att på ett

ändamålsenligt sätt lämna sina synpunkter på dessa invändningar innan ett sådant beslut fattas (skäl 14).

10.5.2 Gällande ordning

Konkurrensverkets befogenhet att ålägga ett företag eller en företagsammanslutning att upphöra med en överträdelse regleras i 3 kap. 1 § konkurrenslagen. Ett sådant åläggande gäller omedelbart, om något annat inte bestäms.

Ett åläggande som verket meddelat får enligt 7 kap. 1 § första stycket 2 konkurrenslagen överklagas till Patent- och marknadsdomstolen. För domstolens handläggning av överklagandet finns bestämmelser i lagen om patent- och marknadsdomstolar. Av 3 kap. 2 § första stycket den lagen framgår att överklagandet handläggs i den ordning som föreskrivs i lagen om domstolsärenden.

10.5.3 Lagen förtydligas och en ny beslutsbefogenhet införs

Regeringens förslag: I konkurrenslagen ska det tydliggöras att ett åläggande att upphöra med en överträdelse av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget får innefatta de beteendemässiga eller strukturella åtgärder som är nödvändiga för att få överträdelsen att upphöra. Vid valet mellan åtgärder som är lika effektiva ska den åtgärd väljas som är minst betungande för företaget.

Konkurrensverket ska få besluta att ett förbud enligt artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget har överträtts. Beslutet ska få överklagas till Patent- och marknadsdomstolen. När ett sådant beslut fått laga kraft ska frågan om en överträdelse har skett inte få prövas på nytt i ett mål om skadestånd enligt konkurrensskadelagen.

Regeringens bedömning: Det bör föreskrivas i förordning att Konkurrensverket ska meddela kommissionen att en utredning om en misstänkt överträdelse av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget har avslutats utan att något ingripande skett.

Övriga bestämmelser i direktivet om konkurrensmyndighetens befogenhet att få en överträdelse att upphöra och skyldigheten att anta ett meddelande om invändningar överensstämmer med gällande rätt.

Promemorians förslag och bedömning överensstämmer i sak med regeringens (s. 115).

Remissinstanserna tillstyrker eller har inga invändningar mot promemorians förslag och bedömning. I fråga om befogenheten att fastställa att ett förbud har överträtts efterlyser *Svensk Försäkring* en analys av hur rättssäkerhet och företagens grundläggande rättigheter, däribland myndigheternas utredningsskyldighet och rätten till försvar, ska säkerställas.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Åläggande att upphöra med en överträdelse

Ett åläggande syftar till att få en pågående överträdelse av konkurrensreglerna att upphöra. Det är en befogenhet som Konkurrensverket har redan i dag enligt konkurrenslagen.

Konkurrenslagen anger inte uttryckligen hur ett åläggande ska utformas. Det ger verket möjlighet att välja det åläggande som bedöms lämpligast i det enskilda fallet. Av förarbetena framgår att ett åläggande kan avse ett förbud att tillämpa ett visst avtal eller avtalsvillkor. Allt efter omständigheterna kan åläggandet också avse ett säljåläggande, rättelseåläggande eller prisåläggande (prop. 1992/93:56 s. 90). Dessa åtgärder är beteendemässiga till sin natur och får därmed anses uppfylla det krav som direktivet ställer i den delen.

När det gäller strukturella åtgärder bör det noteras att bestämmelserna om åläggande i artikel 10.1 i direktivet överensstämmer i huvudsak med artikel 7 i rådets förordning (EG) nr 1/2003. Den artikeln ger kommissionen befogenhet att ålägga företag eller företagssammanslutningar strukturella åtgärder för att få en överträdelse av konkurrensreglerna att upphöra. I propositionen Moderniserad konkurrensövervakning diskuteras om konkurrenslagens bestämmelser om åläggande borde ändras med hänsyn till artikel 7 i förordningen (prop. 2003/04:80 s. 93–102). I propositionen uttalas att ordalydelsen av artikeln inte hindrade en tolkning med innebörden att kommissionen också skulle kunna besluta om uppbyggnad av företagskoncentrationer, om det skulle anses proportionerligt. Regeringen fann det dock olämpligt att införa regler om uppbyggnad av företagskoncentrationer på nationell nivå och ansåg att det inte var lämpligt att ändra reglerna om åläggande i konkurrenslagen med hänsyn till artikel 7 i förordningen.

Alldeles oavsett den bedömning som gjorts i propositionen Moderniserad konkurrensövervakning kräver direktivet att ett åläggande ska kunna omfatta strukturella åtgärder. Med strukturella åtgärder avses åtgärder som påverkar ett företags tillgångar, t.ex. skyldigheten att avyttra aktier i ett konkurrerande företag eller att avyttra en affärsenhet (skäl 37). Som nämnts föreskrivs inte i konkurrenslagen hur ett åläggande ska utformas för att få en överträdelse att upphöra. Lagens ordalydelse hindrar inte heller att företag åläggs att vidta vissa strukturella åtgärder, men avsikten var enligt förarbetena inte att ge utrymme för en uppbyggnad av företagskoncentrationer. För att fullt ut kunna möta direktivets krav om åläggande av strukturella åtgärder föreslås att det i lagen uttryckligen regleras att ett åläggande får innefatta beteendemässiga eller strukturella åtgärder. Vid valet mellan åtgärder som är lika effektiva ska den åtgärd som är minst betungande för företaget väljas.

Proportionalitetsprincipen behandlas i avsnitt 8.2.

Konstaterande att en överträdelse har ägt rum

Det finns i artikel 10.1 andra stycket i direktivet en bestämmelse som innebär att den nationella konkurrensmyndigheten ska ha befogenhet att konstatera att en överträdelse av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget har ägt rum. Bestämmelsen får uppfattas så att myndigheten får, men inte är

skyldig att, fastställa att en överträdelse har skett utan att vidta några övriga åtgärder mot den som gjort sig skyldig till överträdelsen. Sådana åtgärder kan utgöras av konkurrensskadeavgift eller, om överträdelsen alltfjämt pågår, ett åläggande vid vite. I likhet med vad som gäller för ålägganden bör Konkurrensverket tilldelas befogenheten att besluta att en överträdelse har skett. Direktivet ger inte anledning att ställa några lägre krav från rättssäkerhetssynpunkt än vad som annars gäller för beslut enligt konkurrenslagen. Några särskilda åtgärder för att säkerställa företagens grundläggande rättigheter i det här avseendet behöver därför inte vidtas.

Befogenheten att besluta att en överträdelse har skett utgör en ny beslutsbefogenhet. Enligt artikel 9.1 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/104/EU av den 26 november 2014 om vissa regler som styr skadeståndstalan enligt nationell rätt för överträdelser av medlemsstaternas och Europeiska unionens konkurrensrättsliga bestämmelser (skadeståndsdirektivet) gäller att en överträdelse av konkurrensrätten som en nationell konkurrensmyndighet eller en överprövningsdomstol har slagit fast i ett slutligt beslut ska anses vara ett faktum som inte kan vederläggas vid skadeståndstalan som väcks vid deras nationella domstolar enligt artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget eller nationell konkurrensrätt. Bestämmelsen har processekonomiska fördelar och innebär att en domstol inte får pröva den aktuella överträdelsen på nytt i ett efterföljande skadeståndsmål. Direktivet har i huvudsak genomförts i konkurrensskadelagen. Av 5 kap. 9 § den lagen framgår att om det slutligt slagits fast, enligt bestämmelserna i konkurrenslagen, att en överträdelse av konkurrensrätten har skett, får den frågan inte på nytt tas upp till prövning i ett mål om skadestånd enligt den lagen. Konkurrensskadelagen bör kompletteras med en hänvisning till den nya beslutsbefogenheten i konkurrenslagen.

Kompletteringen innebär att Konkurrensverkets beslut att en överträdelse har skett binder Patent- och marknadsdomstolen i ett efterföljande skadeståndsmål. Beslutet har alltså rättsverkningar för den enskilde och bör av det skälet kunna överklagas och bli föremål för överprövning. Överklagandet bör ske till Patent- och marknadsdomstolen.

Underrättelse till kommissionen efter avslutad utredning

Enligt artikel 11.3 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 ska medlemsstaternas konkurrensmyndigheter meddela kommissionen när en utredning av en överträdelse av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget påbörjas. Av artikel 11.4 i förordningen följer att myndigheten ska underrätta kommissionen innan myndigheten t.ex. beslutar att ålägga företaget att upphöra med överträdelsen. Det finns dock ingen skyldighet för myndigheten att meddela kommissionen att utredningen avslutats utan att några åtgärder vidtagits. För att läka denna brist föreskrivs i direktivet att medlemsstaterna ska se till att konkurrensmyndigheterna underrättar kommissionen om att utredningen avslutats. En sådan underrättelseskyldighet för Konkurrensverket rör inte sådana förhållanden som kräver lagreglering enligt 8 kap. 2 § regeringsformen. Föreskrifterna bör därmed kunna meddelas av regeringen med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen.

Meddelande om invändningar

Ett meddelande om invändningar kan närmast beskrivas som ett utkast till beslut i vilket en överträdelse konstateras och som den som är föremål för utredning får möjlighet att lämna synpunkter på (jfr skäl 14 i direktivet). I artikel 3.3 anges att den nationella konkurrensmyndigheten ska anta ett meddelande om invändningar innan den fattar ett beslut enligt artikel 10.

Konkurrensverket har liksom andra myndigheter en allmän skyldighet att underrätta den som är part i ett ärende om material av betydelse för beslutet och ge parten tillfälle att yttra sig över materialet (25 § förvaltningslagen). För verket finns dock vissa särbestämmelser. När det gäller verkets ärenden om konkurrensskadeavgift föreskrivs i konkurrenslagen att det aktuella företaget ska ges tillfälle att yttra sig över ett utkast till stämningsansökan (3 kap. 5 § tredje stycket). Rör ärendet en företagskoncentration gäller enligt konkurrensförordningen att verket ska ge den som avses med ett förbud eller åläggande tillfälle att yttra sig över ett utkast till beslut (3 a §). För beslut i andra ärenden tillämpar verket förvaltningslagens bestämmelser. I praktiken fullgör verket denna skyldighet genom att den som t.ex. ett åläggande riktas mot får del av ett utkast till beslut och handlingarna i det aktuella ärendet (jfr prop. 2017/18:15 s. 32).

Förvaltningslagens allmänna bestämmelser och dess tillämpning av Konkurrensverket bedöms motsvara det krav på meddelade om invändningar som föreskrivs i direktivet. Några åtgärder för att genomföra direktivet behöver således inte vidtas.

10.6 Interimistiska åtgärder

10.6.1 Artikel 11 om interimistiska åtgärder

För att säkerställa att medlemsstaternas konkurrensmyndigheter ska kunna ingripa i fall där det finns en risk att en överträdelse av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget orsakar en allvarlig och irreparabel skada på konkurrensen måste det enligt artikel 11.1 i direktivet finnas en möjlighet att besluta om interimistiska åtgärder. Ett sådant beslut ska vara proportionerligt och gälla för viss tid eller till dess ärendet avgjorts slutligt. Myndigheterna ska underrätta Europeiska konkurrensnätverket om beslutet. Av artikel 11.2 framgår att beslutet ska kunna överklagas och prövas skyndsamt.

10.6.2 Gällande ordning

Konkurrensverkets möjligheter att meddela interimistiska beslut regleras i 3 kap. 3 § konkurrenslagen. Om det finns särskilda skäl får Konkurrensverket ålägga ett företag att upphöra med en överträdelse för tiden till dess att frågan slutligt har avgjorts.

Ett interimistiskt beslut får enligt 7 kap. 1 § första stycket 2 konkurrenslagen överklagas till Patent- och marknadsdomstolen. För domstolens handläggning av överklagandet finns bestämmelser i lagen om

patent- och marknadsdomstolar. Av 3 kap. 2 § första stycket den lagen framgår att överklagandet handläggs i den ordning som föreskrivs i lagen om domstolsärenden.

10.6.3 Underrättelse till Europeiska konkurrensnätverket

Regeringens bedömning: Det bör regleras i förordning att Konkurrensverket ska underrätta Europeiska konkurrensnätverket om interimistiska ålägganden som beslutats för tillämpningen av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget.

Övriga bestämmelser i direktivet om konkurrensmyndighetens befogenheter i fråga om interimistiska åtgärder och överklagande och prövning av ett beslut om sådana åtgärder överensstämmer med gällande rätt.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens (s. 120).

Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt om promemorians bedömning.

Skälen för regeringens bedömning

Interimistiska åtgärder

I konkurrenslagen ges Konkurrensverket befogenhet att besluta om interimistiska åtgärder för att få en överträdelse att upphöra innan verket slutligt avgör frågan om åläggande. För att ett ingripande ska få ske krävs att det finns särskilda skäl. Kravet på särskilda skäl innebär enligt förarbetena att bestämmelsen är tillämplig vid allvarigare överträdelser som kan få negativa konsekvenser av betydelse om inte ett åläggande att omedelbart upphöra med överträdelsen meddelas, men att hänsyn därvid ska tas till effekterna för den som får åläggandet (prop. 1997/98:130 s. 64). Konkurrensverkets interimistiska beslut gäller till dess att det slutliga beslutet fattas. Gällande ordning tillgodoser alltså direktivets krav att ett ingripande ska kunna ske på ett proportionerligt sätt i fall som är brådskande på grund av att konkurrensen riskerar att lida allvarlig och irreparabel skada. Konkurrensverkets befogenheter överensstämmer med de krav som ställs i artikel 11.1 och några ytterligare åtgärder för att genomföra direktivet i den delen behöver inte vidtas.

Proportionalitetsprincipen behandlas i avsnitt 8.2.

Underrättelse till Europeiska konkurrensnätverket

Artikel 11.1 i direktivet innehåller också ett krav på att Europeiska konkurrensnätverket ska underrättas om de interimistiska åtgärder som vidtas för att få en överträdelse av konkurrensreglerna att upphöra. Direktivet saknar bestämmelser om hur detta ska gå till i praktiken, men det får antas att formerna för underrättelseskyldigheten kommer att växa fram inom ramen för samarbetet inom nätverket. Alldeles oavsett att sådana närmare regler kring underrättelseskyldigheten saknas bör det föreskrivas att Konkurrensverket ska underrätta nätverket om de

interimistiska beslut som meddelas beträffande tillämpningen av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget. En sådan skyldighet rör inte förhållanden som kräver lagreglering enligt 8 kap. 2 § regeringsformen. Föreskrifterna bör därmed kunna meddelas av regeringen med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen.

Överklagande till Patent- och marknadsdomstolen

Av artikel 11.2 i direktivet framgår att lagligheten och proportionaliteten i de interimistiska åtgärderna som konkurrensmyndigheten beslutat ska kunna ”prövas i ett påskyndat förfarande för överklagande”.

Ett beslut om ett interimistiskt åläggande som Konkurrensverket meddelat får överklagas till Patent- och marknadsdomstolen. Överklagandet handläggs i den ordning som föreskrivs i lagen om domstolsärenden. Det finns inga bestämmelser som särskilt anger att Patent- och marknadsdomstolen ska handlägga det överklagade ärendet skyndsamt eller med förtur.

Frågor om interimistiska beslut på konkurrensrättens område har hittills inte varit särskilt vanliga i domstol. Under den senaste tioårsperioden har endast tre beslut överprövats av Marknadsdomstolen och ett av Patent- och marknadsdomstolen. I dessa fall har Marknadsdomstolens handläggningstid uppgått till ca tre månader (se MD 2010:5 Luftfartsverket och MD 2010:7 Ekfors Kraft AB samt Marknadsdomstolens beslut den 3 december 2012 i mål A 2/12 Svenska Hockeyligan AB). Patent- och marknadsdomstolen har handlagt ett överklagat beslut och meddelat sitt beslut inom sex veckor (beslut den 17 januari 2020 i ärende PMÅ 17901-19).

Allmänt sett finns det ett stort antal författningar som innehåller krav på att mål och ärenden ska avgöras snabbt. För vissa föreskrivs särskilda krav på ett snabbt avgörande och för några andra framgår kravet på skyndsamt genom att tidsfrister ställs upp för t.ex. att påbörja huvudförhandling eller meddela dom. I domstolarnas instruktioner finns också vissa generella krav som gäller för alla eller flertalet mål och ärenden som domstolarna handlägger. Domstolarnas instruktioner kan sägas bygga på utgångspunkten att mål och ärenden ska handläggas i den ordning som de kommer in (Målutredningens betänkande SOU 2010:44 Mål och medel – särskilda åtgärder för vissa måltyper i domstol, s. 167). För Patent- och marknadsöverdomstolen gäller enligt 20 § förordningen (1996:379) med hovrättsinstruktion att ett mål eller ärende ska avgöras så snart det kan ske och att ett mål eller ärende ska handläggas med förtur om det av någon särskild anledning bör handläggas skyndsamt. Vilka mål och ärenden som det är fråga om ska bestämmas i domstolens arbetsordning. Av arbetsordningen för Svea hovrätt följer att Patent- och marknadsöverdomstolen handlägger överklaganden av interimistiska beslut med förtur (dnr 2019/9, avsnitt 4.6).

Det fåtal interimistiska beslut som överklagats till domstol har handlagts skyndsamt. Den 1 september 2016 reformerades domstolarnas handläggning på konkurrensrättens område. Överklaganden av interimistiska beslut handläggs därefter av Patent- och marknadsdomstolen. Domstolens avgöranden kan överklagas till Patent- och marknadsöverdomstolen (1 kap. 3 § lagen om patent och marknadsdomstolar). Prövningstillstånd

krävs (39 § lagen om domstolsärenden). Genom reformen har det skapats förutsättningar för att säkerställa en hög kvalitet och effektivitet i dömandet (prop. 2015/16:57 s. 127–131). Med hänvisning till det nu anförda och till att Patent- och marknadsöverdomstolen handlägger överklaganden av interimistiska beslut med förtur bedöms direktivets krav på prövning i ett skyndsamt förfarande vara uppfyllt. Några åtgärder behöver inte vidtas för att genomföra artikel 11.2.

10.7 Åtaganden

10.7.1 Artikel 12 om åtaganden

Artikel 12 i direktivet innehåller bestämmelser om åtaganden som företag och företagssammanslutningar erbjuder för att bemöta de farhågor som konkurrensmyndigheten gett uttryck för vid utredningar om misstänkt och pågående överträdelse av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget. Bestämmelserna är fakultativa, dvs. myndigheten får godta ett åtagande men är alltså inte skyldig att göra det. I skälen till direktivet framhålls att ett beslut om åtagande inte är lämpligt vid hemliga karteller och att ett beslut om åtaganden inte påverkar konkurrensmyndigheter och nationella domstolar att fastställa att en överträdelse skett (skäl 39).

Om myndigheten överväger att godta ett åtagande ska den enligt artikel 12.1 i direktivet inhämta synpunkter från marknads aktörer innan det beslutas att åtagandet ska vara bindande för den som lämnat det. I beslutet, som får gälla för viss tid, ska myndigheten fastställa att det inte längre finns skäl för ingripande.

Enligt punkt 2 ska myndigheten ha befogenhet att övervaka att det åtagande som lämnats också genomförs. Det ska också enligt punkt 3 vara möjligt för konkurrensmyndigheten att återuppta sin utredning för att meddela beslut i ärendet. Möjligheten ska finnas om de sakförhållanden som låg till grund för beslutet har ändrats i något väsentligt avseende, om åtagandet inte följs eller beslutet grundade sig på ofullständiga, oriktiga eller vilseledande uppgifter som parterna lämnat.

10.7.2 Gällande ordning

Bestämmelser om åtaganden finns i 3 kap. 4 § konkurrenslagen. Konkurrensverket får godta ett åtagande som lämnats av ett företag när det har uppkommit en fråga om att företaget överträder konkurrensreglerna. Verkets beslut att godta åtagandet får avse en begränsad tid. Så länge beslutet gäller får verket inte meddela ett åläggande att upphöra med överträdelsen eller vidta interimistiska åtgärder. Ett beslut får enligt 6 kap. 1 § tredje stycket förenas med vite.

Ett beslut att godta ett åläggande får återkallas under vissa förutsättningar. En återkallelse får enligt 3 kap. 4 § ske om de omständigheter som låg till grund för beslutet har förändrats i något väsentligt avseende, om den som beslutet gäller bryter mot något åtagande som angetts i beslutet

eller om beslutet grundades på ofullständiga, oriktiga eller vilseledande uppgifter som parterna lämnat.

Av 5 kap. 1 § framgår bl.a. att Konkurrensverket har befogenhet att ålägga ett företag eller någon annan att tillhandahålla uppgifter, handlingar eller annat för att verket ska kunna fullgöra sina uppgifter enligt konkurrenslagen.

10.7.3 Bestämmelserna om åtagande justeras

Regeringens förslag: Innan Konkurrensverket beslutar att godta ett åtagande från ett företag som misstänks ha överträtt förbudet i artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget, ska verket ge andra som berörs av åtagandet tillfälle att lämna synpunkter på det.

Så länge ett åtagande gäller får Konkurrensverket i de avseenden som åtagandet omfattar inte besluta att artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget har överträtts.

Regeringens bedömning: Några åtgärder behöver inte vidtas för att genomföra övriga bestämmelser om åtaganden i direktivet.

Promemorians förslag och bedömning överensstämmer med regeringens (s. 124).

Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt om promemorians förslag och bedömning.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Beslut om åtaganden

Konkurrensverket får inom ramen för sin befogenhet enligt konkurrenslagen besluta att godta ett åtagande från ett företag som är föremål för utredning av en misstänkt överträdelse av konkurrensreglerna och göra åtagandet bindande för företaget. Innebörden av ett sådant åtagande är att det med beaktande av åtagandet inte finns skäl att ingripa mot företaget på grund av den misstänkta överträdelsen. Konkurrenslagen uppfyller därmed de krav som ställs i artikel 12.1 i direktivet i den delen.

Innan konkurrensmyndigheten beslutar att godta ett åtagande från ett företag ska enligt direktivet åsikter från marknadsaktörerna inhämtas. Detta brukar kallas att åtagandet ska marknadstestas. Konkurrenslagen innehåller inget krav på att ett marknadstest ska genomföras innan Konkurrensverket beslutar att godta ett åtagande. För att försäkra sig om att ett åtagande undanröjer de misstänkta konkurrensproblemen låter emellertid Konkurrensverket ofta marknadstesta det åtagande som företaget erbjuder. Det kan ske genom att verket publicerar det erbjudna åtagandet och uppmanar marknadsaktörer att lämna synpunkter på det (se t.ex. Konkurrensverkets beslut den 15 april 2015, dnr 596/2013, p. 35–38).

Frågan är då om skyldigheten att marknadstesta erbjudna åtaganden ska regleras eller om den ordning som verket tillämpar utan författningsreglering är tillräcklig för att uppfylla direktivets krav. Som utgångspunkt för övervägandet bör det noteras att direktivsbestämmelsen är utformad så att ett marknadstest är en förutsättning för att konkurrensmyndigheten ska

få besluta att göra ett åtagande bindande. Ett åtagande får göras bindande först efter att konkurrensmyndigheten "antingen formellt eller informellt ha inhämtat åsikter från marknadsaktörerna". Även om den ordning som Konkurrensverket tillämpar i praktiken tillgodoser kraven i direktivet, bör konkurrenslagen kompletteras med en bestämmelse som innebär att verket ska offentliggöra det åtagande som lämnats och inhämta åsikter från marknadsaktörerna innan verket beslutar att godta åtagandet.

I skälen till artikel 12 berörs två frågor som inte kan sägas återspeglas i artikeltexten (skäl 39). Den ena frågan gäller lämpligheten i att godta åtaganden för överträdelser som utgörs av hemliga karteller. Den andra frågan gäller befogenheten för konkurrensmyndigheter eller nationella domstolar att fastställa att en överträdelse skett och fatta beslut i ett ärende.

Den första frågan omfattar hemliga karteller, dvs. överträdelser som t.ex. innebär att konkurrerande företag i det fördolda tillsammans fastställer sina försäljningspriser. Överträdelser av det slaget anses vara mycket allvarliga, ofta med höga sanktionsavgifter som följd. Att det inte är lämpligt att besluta om åtaganden vid sådana överträdelser uttalas också i förarbetena till konkurrenslagen. Där framhålls att det inte är lämpligt att godta åtaganden i ärenden där Konkurrensverket avser att föra talan om konkurrensskadeavgift (prop. 2003/04:80 s. 142). I det enskilda fallet är det dock Konkurrensverket som har att ta ställning till om ett erbjudet åtagande ska godtas eller ej. Konkurrensverkets beslut att godta eller inte godta ett erbjudet åtagande kan inte överklagas (jfr 7 kap. 1 § andra stycket konkurrenslagen).

Den andra frågan gäller vilka rättsverkningar Konkurrensverkets beslut att godta ett åtagande har. Förutom att företaget blir bundet av beslutet binder det verket i så måtto att verket inte får meddela ett åläggande att upphöra med den överträdelse som åtagandet avser (3 kap. 4 § första stycket konkurrenslagen). Inte heller får konkurrensskadeavgift påföras för överträdelser (3 kap. 7 § första stycket 2). Konkurrensverket bör likaså inte få utnyttja den nya befogenheten att i ett beslut fastställa att ett förbud enligt artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget har överträtts (se avsnitt 10.5.3 och förslaget till 3 kap. 1 a § konkurrenslagen). Skulle ett beslut att godta ett åtagande däremot återkallas av de skäl som anges i 3 kap. 4 § andra stycket, är verket naturligtvis inte förhindrat att ingripa med ett åläggande. Även konkurrensskadeavgift kan påföras, men det gäller endast om beslutet att godta åtagandet har återkallats på den grunden att parterna lämnat ofullständiga, oriktiga eller vilseledande uppgifter (3 kap. 7 § andra stycket). Ett beslut om åtagande torde inte hindra en domstol från att fastställa att en överträdelse har skett inom ramen för en talan om skadestånd eller ogiltighet på konkurrensrättslig grund (prop. 2003/04:80 s. 102).

Övervakning av åtaganden

I Konkurrensverkets uppdrag ingår att fullgöra de uppgifter som följer av konkurrenslagen (3 § första stycket 1 förordningen med instruktion för Konkurrensverket). Bland de verktyg som finns till verkets förfogande är befogenheten att från vem som helst begära uppgifter, handlingar eller annat för att verket ska kunna fullgöra sina uppgifter enligt konkurrenslagen (5 kap. 1 § konkurrenslagen). Verket kan alltså med stöd av lagen

utöva tillsyn över att de åtaganden som verket beslutat att godta också genomförs. Några åtgärder behöver av det skälet inte vidtas för att genomföra artikel 12.2 i direktivet.

Återkallelse av beslut att godta ett åtagande

Konkurrensmyndigheten ska enligt artikel 12.3 i direktivet ha en möjlighet att återuppta sitt förfarande om de sakförhållanden som låg till grund för beslutet har ändrats i något väsentligt avseende, om företaget åsidosätter åtagandet eller om beslutet grundade sig på ofullständiga, oriktiga eller vilseledande uppgifter som parterna lämnat. Motsvarande förutsättningar för att återkalla ett beslut att godta ett åtagande föreskrivs redan i dag i konkurrenslagen. De krav som direktivet ställer på medlemsstaten får därmed anses uppfyllda.

11 Sanktionsavgifter och viten

11.1 Sanktionsavgifter för överträdelser av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget

11.1.1 Artikel 13.1 och 13.3 om sanktionsavgifter för överträdelser av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget

Medlemsstaterna ska enligt artikel 13.1 i direktivet säkerställa att nationella administrativa konkurrensmyndigheter antingen genom beslut i sina egna förfaranden för efterlevnadskontroll kan förordna om eller i icke-straffrättsliga rättsliga förfaranden kan begära att företag och företagsammanslutningar som uppsåtligen eller av oaktsamhet överträder artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget ska påföras effektiva, proportionella och avskräckande sanktionsavgifter.

Av skälen till direktivet framgår att begreppen uppsåt och oaktsamhet bör tolkas utifrån EU-domstolens rättspraxis om tillämpningen av artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget och inte utifrån begreppen uppsåt och oaktsamhet i förfaranden som genomförs av rättsliga myndigheter i samband med brottmål (skäl 42).

Enligt artikel 13.3 i direktivet ska medlemsstaterna säkerställa att de förfaranden som avses i punkt 1 gör det möjligt att påföra effektiva, proportionella och avskräckande sanktionsavgifter.

11.1.2 Gällande ordning

Enligt 3 kap. 5 § konkurrenslagen får domstol på talan av Konkurrensverket besluta att ett företag ska betala konkurrensskadeavgift, om företaget eller någon som handlar på företagets vägnar uppsåtligen eller av oaktsamhet har överträtt förbuden i artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget. En avgift får emellertid inte påföras om någon av de situationer som föreskrivs i 3 kap. 7 § är uppfyllda. Det gäller

1. åtgärder som omfattas av ett vitesåläggande att upphöra med en överträdelse (3 kap. 1–3 §§) eller ett vitesförbud mot offentlig säljverksamhet (3 kap. 27 eller 30 §),

2. åtgärder som vidtagits under den tid då ett beslut om att godta ett åtagande har gällt, om åtgärderna varit förenliga med beslutet, under vissa förutsättningar, eller

3. i ringa fall.

När det gäller konkurrensskadeavgiftens storlek är utgångspunkten enligt 3 kap. 8 § konkurrenslagen att den ska bestämmas efter överträdelsens sanktionsvärde. Vid bedömningen ska det beaktas hur allvarlig överträdelsen är och hur länge den pågått. När allvaret bedöms ska särskilt beaktas överträdelsens art, marknadens omfattning och betydelse, och överträdelsens konkreta eller potentiella verkan på konkurrensen på marknaden. I 3 kap. 9 och 10 §§ anges vilka försvarande och förmildrande

omständigheter hänförliga till överträdelsen som domstolen särskilt ska beakta. Enligt 11 § finns det därutöver möjlighet att ta hänsyn till omständigheter som rör det aktuella företaget.

Av 8 kap. 1 och 2 §§ konkurrenslagen följer att en talan om utdömande av konkurrensskadeavgift väcks i Patent- och marknadsdomstolen och handläggs i den ordning som föreskrivs i rättegångsbalken för tvistemål där förlikning om saken inte är tillåten.

11.1.3 Bestämmelserna om när sanktionsavgift får påföras ändras

Regeringens förslag: Konkurrensskadeavgift ska inte få påföras för en åtgärd som omfattas av ett beslut som förenats med vite om talan om utdömande av vitet har väckts.

Förbudet mot att påföra konkurrensskadeavgift i ringa fall ska upphävas.

Regeringens bedömning: Några åtgärder behöver inte vidtas för att genomföra övriga bestämmelser om sanktionsavgifter i artikel 13.1 och 13.3 i direktivet.

Promemorians förslag och bedömning överensstämmer med regeringens (s. 129).

Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt om promemorians förslag och bedömning.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Befogenhet att påföra avgift

Den reglering som finns i konkurrenslagen i dag när det gäller befogenheten att påföra ett företag eller en företagssammanslutning sanktionsavgift för en överträdelse av konkurrensreglerna överensstämmer med de krav som direktivet ställer. Konkurrensverket väcker talan i domstol om utdömande av konkurrensskadeavgift. Verkets talan handläggs i den ordning som gäller för indispositiva tvistemål, ett förfarande som inte är straffrättsligt. Förfarandet i sig får anses göra det möjligt att påföra effektiva, proportionella och avskräckande avgifter i enlighet med det krav som ställs i artikel 13.3 i direktivet.

I avsnitt 5.3 föreslås att Konkurrensverket ska få fatta beslut i första instans i fråga om konkurrensskadeavgift. Beslutet ska få överklagas till Patent- och marknadsdomstolen och där handläggas enligt lagen om domstolsärenden. Också en sådan ordning bedöms uppfylla kraven i direktivet.

Uppsåt och oaktsamhet

En förutsättning för att påföra ett företag sanktionsavgift är att förbuden i artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget överträtts uppsåtligen eller av oaktsamhet. I skälen till direktivet anges att dessa begrepp bör tolkas utifrån den praxis som utbildas av EU-domstolen. Av domstolens praxis följer att detta villkor är uppfyllt när företaget inte kan ha varit omedvetet

om att dess agerande var konkurrensbegränsande, oberoende av huruvida det var medvetet om att det åsidosatte fördragets konkurrensbestämmelser (dom Schenker, C-681/11, EU:C:2013:404, p. 37 med hänvisningar).

För att en konkurrensskadeavgift ska kunna påföras enligt konkurrenslagen krävs att företaget eller den som handlat på företagets vägnar uppsåtligt eller av oaktsamhet har överträtt förbuden i artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget. Enligt förarbetena är det inte nödvändigt att uppsåt eller oaktsamhet kan konstateras hos den enskilde företagaren själv – eller om det är fråga om en juridisk person, hos person som intar en ledande ställning i denna – utan det räcker att detta kan konstateras hos en person som handlat på företagets vägnar (prop. 1992/93:56 s. 92). Det kan vara fråga om en anställd eller en uppdragstagare.

Mot bakgrund av de uttalanden som gjorts i förarbetena kan konkurrenslagen uppfattas så att det krävs bevisning om vilka personer inom ett företag som handlat uppsåtligt eller oaktsamt för att en avgift ska kunna dömas ut. Svensk rättspraxis på området har emellertid utvecklats i linje med EU-rätten. Kravet på uppsåt anses uppfyllt om ett företag, eller någon som handlat på företagets vägnar, inte kunnat vara omedvetet om att ett påtalat förfarande begränsat konkurrensen (se bl.a. MD 2013:5). Konkurrenslagen får därför anses överensstämmande med de krav som direktivet ställer. Det är en fråga för Konkurrensverket och, efter överklagande, domstolarna att ta ställning till om kravet på uppsåt eller oaktsamhet är uppfyllt i det enskilda fallet. Några lagstiftningsåtgärder behöver inte vidtas.

Fall där avgift inte får påföras

I konkurrenslagen föreskrivs att konkurrensskadeavgift inte får tas ut för åtgärder som omfattas av 1) ett vitesåläggande, 2) för vissa åtgärder som omfattas av ett beslut att godta ett åtagande, eller 3) i ringa fall (3 kap. 7 §). Direktivet saknar motsvarande uppräkningsavgränsning av fall som hindrar att avgift påförs det företag som överträtt förbuden i artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget. I det följande övervägs om undantagen från avgift i konkurrenslagen kan behållas eller om de bör utformas på något annat sätt för att vara förenliga med direktivet.

Det första fallet gäller vitesålägganden. En avgift får inte påföras för åtgärder som omfattas av ålägganden som meddelats vid vite enligt konkurrenslagen. Syftet med förbudet är att förhindra att flera sanktioner tas ut för en överträdelse som bygger på samma grund och då har vitet getts företräde framför avgiftssanktionen (jfr prop. 1981/82:165 s. 301, prop. 1992/93:56 s. 95 och prop. 2007/08:135 s. 254). Det finns dock inget som hindrar att ett företag meddelas både ett vitesåläggande och påförs konkurrensskadeavgift för samma överträdelse. När så är fallet meddelas åläggandet för att få överträdelsen att upphöra och avgiften är en sanktion för överträdelsen fram till att åläggandet beslutas (jfr MD 2015:4).

Förbudet i konkurrenslagen hindrar alltså att avgift påförs för en åtgärd som omfattas av ett vitesåläggande. Eftersom motsvarande begränsning inte finns i direktivet, kan det vara fråga om en inskränkning av de befogenheter som konkurrensmyndigheten ska ha. Ett lojalt genomförande av direktivet kräver i så fall att förbudet utgår eller att bestämmelsen ändras på något annat sätt.

I det här sammanhanget aktualiseras företagens grundläggande rättigheter i artikel 3.1 i direktivet. Där anges att de allmänna principerna i unionsrätten och i EU:s rättighetsstadga ska respekteras när konkurrensmyndigheterna utövar de befogenheter som avses i direktivet. Bestämmelserna i artikeln utgör med andra ord en gräns för myndigheternas befogenheter enligt direktivet.

En ordning som innebär att konkurrensskadeavgift kan påföras och ett vite dömas ut för samma överträdelse väcker frågor om tillämpningen av dubbelbestraffningsförbudet i artikel 50 i EU:s rättighetsstadga och artikel 4.1 i det sjunde tilläggsprotokollet till Europakonventionen. Av artikel 52.3 i stadgan framgår att stadgan i det här avseendet ska ha samma innebörd och räckvidd som Europakonventionen. Stadgan är rättsligt bindande för såväl EU:s institutioner som för medlemsstaterna och de grundläggande rättigheterna som garanteras i konventionen ingår i unionsrätten som allmänna principer, se artikel 6.1 och 3 i EU-fördraget. I det följande görs bedömningen med Europakonventionen som utgångspunkt.

I tilläggsprotokollet till Europakonventionen anges att ingen får lagföras eller straffas på nytt i en brottmålsrättegång i samma stat för ett brott för vilket han eller hon redan blivit slutligt frikänd eller dömd i enlighet med lagen och rättegångsordningen i den staten. Förbudet hindrar både dubbelbestraffning (dvs. ett nytt straff vid ett annat tillfälle än det första) och en andra prövning av samma gärning. Sverige har anslutit sig till det sjunde tilläggsprotokollet. Det gäller som lag här i landet enligt lagen om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Av 2 kap. 19 § regeringsformen följer att en lag inte får meddelas i strid med Sveriges åtaganden på grund av konventionen.

Regeringen har i lagstiftningsärenden på andra rättsområden gjort bedömningen att begreppet straff i den mening som avses i Europakonventionen även anses omfatta vite. I dessa lagstiftningsärenden är det tidpunkten för när en domstolsprocess om utdömande av vite inleds som avgör när ett hinder mot ett andra förfarande för samma gärning eller överträdelse uppkommer (se prop. 2016/17:22 s. 228 och prop. 2017/18:165 s. 60 f.). Bedömningen har gjorts med hänvisning till Europadomstolens praxis och till ett avgörande från Högsta domstolen (NJA 2013 s. 502). I avgörandet uttalade Högsta domstolen att det inte enbart var ett slutligt avgörande som utgjorde ett hinder mot ett andra förfarande. Även en pågående prövning var ett sådant hinder.

Den befogenhet som här är aktuell gäller möjligheterna att påföra sanktionsavgift enligt artikel 13.1 i direktivet. Medlemsstaterna ska säkerställa att effektiva, proportionella och avskräckande sanktionsavgifter ska kunna påföras för överträdelser av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget. Härav följer att Konkurrensverket inte bör vara förhindrat att påföra konkurrensskadeavgift för en åtgärd som omfattas av ett vitesåläggande.

Den ordning som tillämpas på andra rättsområden, och som här skulle innebära att konkurrensskadeavgift inte får påföras när en talan om utdömande av vite har väckts, tillgodoser väl det skydd som följer av Europakonventionen. Om det utsatta vitet inte bedöms vara tillräckligt effektivt, proportionerligt och avskräckande i direktivets mening hindrar

det inte Konkurrensverket från att besluta om avgift i stället för att ansöka om utdömning av vite. En sådan ordning får anses vara förenlig med Sveriges åtaganden på grund av Europakonventionen (2 kap. 19 § regeringsformen) och godtagbar vad gäller befogenheten att påföra sanktionsavgift enligt direktivet. Konkurrenslagens förbud mot att påföra konkurrensskadeavgift för en åtgärd som omfattas av ett vitesåläggande bör därför justeras på så sätt att avgift inte får påföras för åtgärder som omfattas av ett beslut som förenats med vite om talan om utdömning av vitet har väckts. Härigenom tillgodoses också de krav på grundläggande rättigheter för företagen som ställs i artikel 3.1 i direktivet.

Det andra fallet gäller godkända åtaganden. Konkurrensskadeavgift får inte påföras för åtgärder som har vidtagits under den tid då ett beslut om att godta ett åtagande har gällt, om åtgärderna är förenliga med beslutet. En avgift får dock påföras om beslutet har återkallats till följd av ofullständiga, oriktiga eller vilseledande uppgifter som parterna lämnat.

Artikel 12 i direktivet innehåller bestämmelser om åtaganden. Av punkt 3 följer att det ska finnas möjligheter för konkurrensmyndigheten att återuppta förfarandet om beslutet att godta åtagandet grundade sig på ofullständiga, oriktiga eller vilseledande uppgifter som parterna lämnat. Ett lämnat åtagande påverkar alltså inte befogenheten att påföra sanktionsavgift för en åtgärd som är förenlig med ett beslut, under förutsättning att beslutet återkallats. Den ordning som föreskrivs i konkurrenslagen får därmed anses förenlig med direktivet.

Det tredje fallet där avgift inte får påföras gäller fall som är ringa. Med ringa fall avses enligt förarbetena överträdelse som med hänsyn till konkurrenslagens allmänna syfte att främja en effektiv konkurrens framstår som bagatellartade eller försumbara (prop. 1992/93:56 s. 93). Bestämmelserna härrör från en tid då svenska domstolar och Konkurrensverket inte var behöriga att pröva överträdelse av EU:s konkurrensregler. Med hänsyn till att det för EU-reglernas tillämpning krävs att det aktuella förfarandet har samhandelseffekt, dvs. kan påverka handeln mellan medlemsstater, kan det ifrågasättas om en sådan överträdelse kan vara ringa. Bestämmelsen bör därför inte gälla för överträdelse av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget.

Effektiva, proportionella och avskräckande avgifter

I direktivet ställs kravet att de sanktionsavgifter som påförs för överträdelse av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget ska vara effektiva, proportionella och avskräckande. När konkurrensskadeavgift bestäms för sådana överträdelse innehåller konkurrenslagen en metod som kan liknas vid ett argumentationsschema. Metoden bygger på en klar uppdelning mellan omständigheter som är hänförliga till själva överträdelsen och omständigheter som inträffat före eller efter överträdelsen (3 kap. 8–11 §§). I fråga om överträdelsen görs en uppdelning mellan omständigheter som avser överträdelsen (sanktionsvärdet) och omständigheter som rör företagets agerande i samband med överträdelsen. Metoden innebär att samma omständighet inte ska beaktas i flera led. Bestämmelserna i konkurrenslagen gör det möjligt att påföra effektiva, proportionella och avskräckande sanktionsavgifter. Gällande ordning får anses uppfylla kraven i direktivet.

11.2 Beräkning av sanktionsavgift

11.2.1 Artikel 14.1 och 14.2 samt artikel 15 om sanktionsavgiftens storlek

Artikel 14 i direktivet innehåller bestämmelser om sanktionsavgiftens beräkning när det gäller överträdelse av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget. Medlemsstaterna ska enligt artikel 14.1 säkerställa att de nationella konkurrensmyndigheterna tar hänsyn till överträdelsens allvar och varaktighet när avgiften bestäms. I skälen till direktivet framhålls följande (skäl 47):

För att säkerställa att de sanktionsavgifter som åläggs för överträdelse av artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget återspeglar överträdelsens ekonomiska betydelse, bör de nationella konkurrensmyndigheterna ta hänsyn till hur allvarlig överträdelsen är. De nationella konkurrensmyndigheterna bör också kunna fastställa sanktionsavgifter som står i proportion till överträdelsens varaktighet. Dessa faktorer bör bedömas i enlighet med relevant rättspraxis från Europeiska unionens domstol och på ett sätt som säkerställer att de verkar avskräckande. Bedömningen av överträdelsens allvar bör göras från fall till fall för varje typ av överträdelse med beaktande av alla omständigheter i det enskilda fallet. Bland faktorer som skulle kunna beaktas ingår överträdelsens art, alla berörda företags sammanlagda marknadsandel, överträdelsens geografiska omfattning, huruvida överträdelsen genomförts, värdet av företagets försäljning av de varor och tjänster som överträdelsen direkt eller indirekt gäller samt det berörda företagets storlek och inflytande på marknaden. Förekomsten av upprepade överträdelse som samma företag gjort sig skyldigt till vittnar om dess benägenhet att begå sådana överträdelse och är därför en mycket viktig indikator på att nivån på sanktionsavgifterna behöver höjas för att uppnå en effektiv avskräckande verkan. Därför bör nationella konkurrensmyndigheter ha möjlighet att höja de sanktionsavgifter som ska påföras företag eller företagsammanslutningar om kommissionen eller en nationell konkurrensmyndighet tidigare har fattat ett beslut i vilket samma företag eller företagssammanslutning konstateras ha överträtt artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget och om företaget eller företagssammanslutningen fortsätter att begå samma överträdelse eller begår en liknande överträdelse.

I direktivet konstateras också att företagssammanslutningar regelmässigt spelar en roll i konkurrensöverträdelse och därför bör kunna påföras verkningfulla sanktionsavgifter (skäl 48):

Vid bedömningen av överträdelsens allvar i syfte att fastställa bötesbeloppet i förfaranden mot företagssammanslutningar där överträdelsen har samband med dess medlemmars verksamhet, bör hänsyn kunna tas till summan av försäljningen av de varor och tjänster som överträdelsen direkt eller indirekt gäller från de företag som är medlemmar i sammanslutningen. När sanktionsavgifter åläggs inte bara

en sammanslutning utan även dess medlemmar bör, vid beräkningen av sammanslutningens sanktionsavgifter, inte omsättningen beaktas hos de medlemmar som ålagts sanktionsavgifter.

Det ska enligt artikel 14.2 finnas en möjlighet för myndigheterna att ta hänsyn till ersättning som har betalats ut till följd av en uppgörelse i godo när avgiften bestäms. Dessutom bör nationella konkurrensmyndigheter i undantagsfall kunna beakta det berörda företags ekonomiska bärkraft (se skäl 47).

Artikel 15 innehåller bestämmelser om den högsta sanktionsavgift som de nationella konkurrensmyndigheterna minst ska få påföra varje företag eller företagssammanslutning som deltagit i en överträdelse av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget. Den högsta avgiften ska enligt punkt 1 minst uppgå till tio procent av företagets eller sammanslutningens totala globala omsättning under det räkenskapsår som föregick beslutet att påföra avgift. Om en överträdelse som en företagssammanslutning gjort sig skyldig till har samband med dess medlemmars verksamhet ska den högsta avgiften dock vara minst tio procent av den totala summan av den totala globala omsättningen för varje medlem som är verksam på den marknad som påverkas av sammanslutningens överträdelse. Detta framgår av punkt 2, första meningen.

Det bör noteras att bestämmelserna i artiklarna 14 och 15 inte är tillämpliga på de sanktionsavgifter som regleras i artikel 13.2.

11.2.2 Gällande ordning

Regler om konkurrensskadeavgiftens storlek och hur den ska bestämmas för överträdelser av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget finns i 3 kap. 6 och 8–11 §§ konkurrenslagen. Avgiften, som högst får uppgå till tio procent av företagets omsättning föregående räkenskapsår, bestäms efter överträdelsens sanktionsvärde där det beaktas hur allvarlig den är och hur länge den har pågått. Vid bedömningen av överträdelsens allvar beaktas särskilt dess art, marknadens omfattning och betydelse och överträdelsens konkreta eller potentiella påverkan på konkurrensen på marknaden. Därefter sker en bedömning av försvårande och förmildrande omständigheter som har med själva överträdelsen att göra. Som försvårande omständigheter beaktas särskilt om företaget förmått ett annat företag att delta i överträdelsen eller om företaget haft en ledande roll i den. Om företagets medverkan i överträdelsen varit begränsad ska det beaktas som en förmildrande omständighet. Detsamma gäller om företaget gjort upp i godo. Slutligen tas hänsyn till omständigheter som har med företaget att göra. I avgiftshöjande riktning verkar tidigare överträdelser av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget. Om företaget upphört med överträdelsen sedan den påtalats av Konkurrensverket kan den omständigheten beaktas i sänkande riktning. Utrymme finns också att beakta företagets ekonomiska situation, vilket innebär att avgiften kan höjas för ett företag i syfte att få en avhållande och avskräckande effekt eller sänkas för ett företag som befinner sig i en svår ekonomisk situation (prop. 2007/08:135 s. 257).

Av definitionen i 1 kap. 5 § konkurrenslagen framgår att det som i lagen sägs om företag också tillämpas på sammanslutningar av företag.

11.2.3 Bestämmelserna om konkurrensskadeavgiftens storlek för sammanslutningar av företag ändras

Regeringens förslag: Om ett beslut om konkurrensskadeavgift riktas mot en företagssammanslutning för en överträdelse som har samband med dess medlemmars verksamhet, får avgiften inte överstiga tio procent av omsättningen föregående räkenskapsår för de medlemsföretag som är verksamma på den marknad som påverkas av överträdelsen.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens (s. 136).

Remissinstanserna: *Svea hovrätt* anser att taket för den högsta avgift som får påföras ett företag eller företagssammanslutning ska uttryckas på samma sätt i lagen som i artikel 15 i direktivet. För att undvika tolkningsproblem bör enligt hovrätten ett direktiv genomföras på ett sätt som ligger så nära direktivtexten som möjligt.

Skälen för regeringens förslag: Den reglering som finns i konkurrenslagen överensstämmer med direktivets krav i artikel 14.1 och 2. I likhet med direktivet följer av lagen att när avgiften bestäms ska hänsyn tas till överträdelsens allvar och hur länge den pågått och att hänsyn får tas till ersättning som har betalats ut till följd av en uppgörelse i godo.

I skälen till direktivet framhålls att bedömningen av överträdelsens allvar bör göras från fall till fall med beaktande av alla omständigheter i det enskilda fallet. Konkurrenslagens utformning på den här punkten ger stort utrymme för att i det enskilda fallet kunna fastställa en avgift som är avskräckande för företaget i fråga och som avhåller andra från att överträda konkurrensreglerna. Flera av de faktorer som räknas upp i skälen till direktivet är sådana som särskilt ska beaktas enligt konkurrenslagen, så även möjligheten att ta hänsyn till företagets ekonomiska bärkraft när avgiften bestäms. Det bör framhållas att uppräknningen i lagen endast är exemplifierande och att även andra omständigheter kan vara av betydelse (prop. 2007/08:135 s. 255).

När det gäller taket för hur hög avgift som ska få påföras ett företag uppfyller konkurrenslagen direktivets krav i artikel 15.1. I lagen föreskrivs att avgiften inte får överstiga tio procent av företagets årsomsättning föregående räkenskapsår. Tioprocentstaket motsvarar den lägsta nivå som anges i direktivet, dvs. att det ska vara möjligt att påföra en sanktionsavgift för varje överträdelse på en nivå som inte är mindre än tio procent av företagets globala omsättning (skäl 49). I promemorian bedöms att det inte är aktuellt att höja taket i samband med att direktivet genomförs. Regeringen delar bedömningen.

Det som sägs om företag i konkurrenslagen gäller även företags-sammanslutningar (1 kap. 5 §). För sammanslutningar tillämpas alltså även det tioprocentstak som föreskrivs för företag. I artikel 15.2 första meningen föreskrivs emellertid att en sammanslutning ska kunna påföras ännu högre sanktionsavgift om överträdelsen har samband med dess medlemmars verksamhet. Taket ska vara minst tio procent av summan av

den totala globala omsättningen för varje medlem som är verksam på den marknad som påverkas av sammanslutningens överträdelse. En bestämmelse med det innehållet bör därför införas i konkurrenslagen. Den nya bestämmelsens tillämpning på överträdelser som ägt rum före ikraftträdandet behandlas i avsnitt 17.

Som framgår talas det i direktivet om företagets eller företags-sammanslutningens "totala globala omsättning". I jämförelse används uttrycket "sammanlagda omsättning" i artikel 23.2 i förordning (EG) 1/2003. Artikeln anger taket för de böter som kommissionen kan ålägga ett företag eller en företagssammanslutning för en överträdelse av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget. En översiktlig genomgång av andra språkversioner visar att motsvarande skillnader finns mellan direktivet och förordningen. Att ha den totala globala omsättningen som referens när sanktionsavgifter (och vitesbelopp, se avsnitt 11.6) ska fastställas är alltså nytt, men i avsaknad av några närmare förklaringar i skälen till direktivet eller i övrigt bedöms att direktivets ordval inte utgör någon förändring i sak. När det gäller tillämpningen av konkurrenslagen framgår också av förarbetena att med omsättning avses hela företagets omsättning utan begränsning till den produkt eller marknad som förfarandet rör (prop. 1992/93:56 s. 92). Mot den bakgrunden bedömer regeringen att det inte finns skäl att i konkurrenslagen använda samma formuleringar som i direktivet.

11.3 Betalning av sanktionsavgift som påförs företagssammanslutningar

11.3.1 Artikel 14.3 och 14.4 samt artikel 15.2 andra meningen om betalningsansvar när en företagssammanslutning inte kan betala

Frågor som rör betalning av sanktionsavgifter som påförs företags-sammanslutningar behandlas i artikel 14.3 och 14.4 i direktivet. Närmare bestämt gäller bestämmelserna vem som ska betala en avgift när sammanslutningen inte är solvent.

I artikel 14.3 regleras betalningsansvaret för en avgift som har bestämts med hänsyn till medlemmarnas omsättning. I ett sådant fall får avgiften bestämmas till ett belopp som överstiger tio procent av sammanslutningens omsättning (jfr artikel 15.2, första meningen) och vara så hög att sammanslutningen inte kan betala. Medlemsstaterna ska då säkerställa att sammanslutningen är skyldig att kräva betalning från sina medlemmar för att täcka den avgift som ska betalas. Av skälen till direktivet framgår följande (skäl 48):

För att säkerställa en effektiv indrivning av de sanktionsavgifter som ålagts företagssammanslutningar för överträdelser som dessa har begått, är det nödvändigt att fastställa på vilka villkor nationella konkurrensmyndigheter enligt eget gottfinnande kan kräva betalning av sanktionsavgifterna från sammanslutningens medlemmar om sammanslutningen

inte är solvent. De nationella konkurrensmyndigheterna bör därvid ta hänsyn till den relativa storleken på de företag som tillhör sammanslutningen och särskilt situationen för små och medelstora företag. Betalning av sanktionsavgifterna av en eller flera medlemmar av en sammanslutning påverkar inte de bestämmelser i nationell rätt som föreskriver indrivning av det inbetalade beloppet från andra medlemmar i sammanslutningen.

Om medlemmarna i företagssammanslutningen inte betalar sammanslutningen fullt ut inom den tidsfrist som den nationella konkurrensmyndigheten fastställt, föreskrivs i artikel 14.4 första meningen, att myndigheten ska få kräva vilket som helst av de företag vars företrädare var medlemmar i sammanslutningens beslutsfattande organ. Det betyder med andra ord att de medlemsföretag som har representanter i t.ex. sammanslutningens styrelse svarar solidariskt för den obetalda avgiften.

För det fall den utestående avgiften inte kan betalas av de företag som är representerade i sammanslutningens beslutande organ ska betalning få krävas av vilken som helst av de medlemmar som är verksamma på den marknad där överträdelsen ägde rum. Detta framgår av den andra meningen i punkt 4. Av den tredje meningen i samma punkt framgår att ett medlemsföretag som visar att det inte genomfört det beslut som sammanslutningen fattade och som ledde till en överträdelse inte är skyldigt att betala. Som förutsättning för att undgå betalningsansvar gäller dock att företaget antingen inte var medvetet om överträdelsens existens eller tog aktivt avstånd från den innan konkurrensmyndigheten inledde en utredning om den.

Av artikel 15.2 andra meningen följer att ett medlemsföretags betalningsansvar inte får överstiga tio procent av företagets totala globala omsättning under det räkenskapsår som föregick konkurrensmyndighetens beslut om överträdelsen.

11.3.2 Gällande ordning

Den som åläggs att betala konkurrensskadeavgift ska enligt 3 kap. 22 § konkurrenslagen göra det till Konkurrensverket inom 30 dagar från det att domen vann laga kraft eller avgiftsföreläggandet godkändes eller inom den längre tid som anges i domen eller föreläggandet. Om avgiften inte betalas i tid, ska verket lämna den obetalda avgiften för indrivning. Bestämmelser om indrivning finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. Verkställighet får ske enligt utsökningsbalken. Av 3 kap. 23 § konkurrenslagen framgår att en påförd avgift faller bort om verkställighet inte har skett inom fem år från det att domen fått laga kraft eller föreläggandet godkändes.

11.3.3 Medlemmarna i en företagssammanslutning kan bli betalningsskyldiga för sammanslutningens överträdelse

Regeringens förslag: En sammanslutning av företag som inte kan betala en påförd konkurrensskadeavgift inom föreskriven tid ska, om avgiften fastställts med hänsyn till dess medlemmars omsättning på den marknad som påverkas av sammanslutningens överträdelse, kräva att medlemmarna bidrar till den avgift som sammanslutningen ska betala.

Om sammanslutningen inte betalar avgiften inom föreskriven tid, ska Konkursverket få besluta att ett eller flera av de medlemsföretag som vid tidpunkten för överträdelsen var företrädare i sammanslutningens beslutsfattande organ ska betala resterande del av avgiften. Om full betalning inte sker ska Konkursverket få besluta att ett eller flera andra medlemsföretag i sammanslutningen ska betala resterande del av avgiften. En avgift får dock inte beslutas för ett medlemsföretag som visar att det inte genomfört det aktuella beslutet och, innan Konkursverket påbörjade sin utredning, antingen inte var medvetet om det eller aktivt tog avstånd från det.

Den avgift som ett medlemsföretag ska betala får inte överstiga tio procent av företagets omsättning under räkenskapsåret före det år då beslutet om konkurrensskadeavgift meddelades.

Avgiften ska betalas inom 30 dagar eller den längre tid som anges i beslutet. I fråga om verkställighet av det belopp som verket beslutat tillämpas de bestämmelser som gäller för verkställighet av konkurrensskadeavgift.

Konkursverkets beslut ska få överklagas till Patent- och marknadsdomstolen.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens (s. 141). I promemorian lämnas inget förslag som innebär att en avgift inte får beslutas för ett medlemsföretag som var företrädare i sammanslutningens beslutsfattande organ och som visar att det inte genomfört det aktuella beslutet och, innan Konkursverket påbörjade sin utredning, antingen inte var medvetet om det eller aktivt tog avstånd från det.

Remissinstanserna: *Patent- och registreringsverket (PRV)* föreslår att det införs en kompletterande regel som minskar risken för absurda konsekvenser mot enskilda företag som ingår i företagssammanslutningar vars beslut strider mot konkurrenslagen. *Svensk Försäkring* anser att 30 dagar framstår som en alltför kort betalningsfrist. Inom denna tid ska företagssammanslutningen först kontrollera sin egen betalningsförmåga. Därefter ska sammanslutningen kräva medlemmarna på resterande del. Slutligen ska var och en av medlemmarna genomföra den process internt som krävs för en utbetalning. Mot bakgrund av att sammanslutningens betalning kan vara beroende av andras agerande bör en längre betalningsfrist väljas.

Skälen för regeringens förslag

Bakgrund

När det gäller sanktionsavgifter riktade mot företagsammanslutningar bygger direktivet på erfarenheten att sammanslutningar regelbundet spelar en roll i konkurrensöverträdelser och att dessa därför bör kunna påföras verkningfulla sanktionsavgifter. Det är av det skälet som taket för sanktionsavgiften för sammanslutningen i vissa fall kan bestämmas med hänsyn till medlemmarnas omsättning utan att ta hänsyn till den omsättning som sammanslutningen har (se avsnitt 11.2.3). Därmed tas heller ingen hänsyn till sammanslutningens betalningsförmåga.

Konkurrenslagens bestämmelser om betalning av konkurrensskadeavgift är utformade så att betalningsskyldigheten gäller den som ålagts att betala avgiften och ingen annan. Verkställighetsåtgärder kan också vidtas mot den personen. Direktivet föreskriver en annan ordning för avgifter som en sammanslutning av företag ska betala och som är tillämplig när sanktionsavgiften bestämts med hänsyn till medlemmarnas omsättning. Den ordningen har sin förebild i artikel 23.4 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 och saknar motsvarighet i svensk lagstiftning.

Sammanslutningen ska kräva medlemmarna på betalning

Punkt 3 i artikel 14 i direktivet innebär att medlemsstaterna ska införa en skyldighet för sammanslutningar att kräva sina medlemmar på betalning om sammanslutningen inte kan betala den sanktionsavgift som påförts. Skyldigheten är tillämplig när avgiften har bestämts med hänsyn till medlemmarnas omsättning. I detta fall begränsas inte avgiftens storlek av vilken omsättning som sammanslutningen har, utan av medlemmarnas omsättning på den marknad som påverkas av sammanslutningens överträdelse (artikel 15).

De sammanslutningar som kan aktualiseras för ett ingripande driver ofta sin verksamhet i ideell eller ekonomisk förening. När det gäller ingripanden mot sammanslutningar kan från rättspraxis hämtas exempel som den ideella föreningen Svenska försäkringsmäklares förening (MD 2005:25) och den ekonomiska föreningen Södra Skogsägarna (MD 1999:1). Inget av dessa exempel gäller dock avgiftssanktioner.

I promemorian bedöms att det på föreningsrättens område inte är möjligt att inom ramen för genomförandet av direktivet införa en generell skyldighet för föreningar att kräva sina medlemmar på betalning i händelse av insolvens. Det föreslås i stället att en ny bestämmelse ska tas in i konkurrenslagen som innebär att sammanslutningen ska kräva att medlemmarna bidrar till den avgift som sammanslutningen ska betala. Enligt promemorian torde det inte finnas några effektiva åtgärder att tillgripa för att förmå sammanslutningen att iaktta skyldigheten. En ekonomisk sanktion riktad mot en insolvent sammanslutning framstår enligt promemorian som verkninglös och straffrättsliga sanktioner riktade mot dess företrädare torde heller inte vara tillräckliga. Några sanktioner föreslås således inte.

Det ligger i ett svenskt rättsligt sammanhang inte nära till hands att föreskriva att ett privat subjekt ska kräva betalt av en ett annat, särskilt när underlåtenheten att följa skyldigheten inte förenas med någon rättsföljd.

Regeringen delar dock promemorians uppfattning att det saknas andra lämpliga åtgärder för att förmå en sammanslutning att iakttä sin skyldighet. Mot bakgrund av att det i direktivet föreskrivs att medlemsstaterna ska införa en skyldighet för sammanslutningar att kräva sina medlemmar på betalning framstår det som svårt att genomföra direktivet i denna del på något annat sätt än genom lagstiftning. Ett alternativ till promemorians förslag skulle kunna vara att införa en bestämmelse som innebär att medlemmarna är skyldiga att bidra till avgiften. En sådan bestämmelse går emellertid längre än vad direktivet kräver. Dessutom saknas nödvändigt beredningsunderlag. Mot den bakgrunden bör promemorians förslag genomföras.

Den nationella konkurrensmyndigheten får kräva medlemmarna på betalning

Av artikel 14.4 i direktivet följer att den nationella konkurrensmyndigheten ska få kräva betalning från medlemmarna om sammanslutningen inte kan betala. En förutsättning för att tillämpa bestämmelserna är att medlemmarna inte frivilligt bidragit till avgiftens betalning enligt punkt 3 inom den tidsfrist som konkurrensmyndigheten fastställt. Bestämmelserna i punkt 4 utgör således ett starkt incitament för föreningens medlemmar att frivilligt bidra till den avgift som sammanslutningen ska betala. I annat fall kan medlemmarna alltså tvingas att betala avgiften.

Bestämmelserna i punkt 4 är uppdelade i två led: företrädarledet (första meningen) och medlemsledet (andra meningen). Bestämmelserna i företrädarledet innebär att de företag som var företrädare i det beslutsfattande organet är gentemot konkurrensmyndigheten solidariskt ansvariga för betalning av den del av avgiften som sammanslutningen inte betalat. Den nationella konkurrensmyndigheten får kräva vilket som helst av de företag som ingår i det beslutsfattande organet.

Det bör uppmärksammas att direktivet inte innehåller några närmare anvisningar om vad som innefattas i uttrycket sammanslutningens beslutsfattande organ. Som konstateras ovan kan de sammanslutningar som aktualiseras för ingripande utgöras av ideella eller ekonomiska föreningar. För båda dessa sammanslutningar finns det åtminstone två beslutsfattande organ, stämman och styrelsen. Om stämman eller styrelsen fattar ett beslut som utgör en överträdelse av artikel 101 i EUF-fördraget innebär första meningen i artikel 14.4 i direktivet att den nationella konkurrensmyndigheten ska kunna kräva de medlemsföretag som var företrädare vid stämman eller i styrelsen på betalning.

Bestämmelserna i medlemsledet innebär att betalning av utestående avgift i sista hand får sökas hos sammanslutningens medlemmar. Det framgår av formuleringen ”efter det att de nationella konkurrensmyndigheterna har krävt betalning från dessa företag” att den möjligheten står myndigheten till buds först om företagen i företrädarledet inte betalat den avgift som sammanslutningen inte betalat. Betalningsansvaret i medlemsledet är gentemot konkurrensmyndigheten solidariskt.

För både företrädar- och medlemsledet föreskrivs i direktivet en generell begränsning av betalningsansvaret. Betalning ska inte krävas från ett företag som kan visa att det inte genomfört det aktuella beslutet och som

innan utredningen inleddes antingen inte var medvetet om det eller aktivt tog avstånd från det. I promemorians förslag anges att medlemsledets betalningsansvar är begränsat. Eftersom direktivet även begränsar företrädarledets betalningsansvar, bör förslaget justeras på motsvarande sätt.

En fråga om betalning av obetald konkurrensskadeavgift bör prövas av Konkurrensverket. Beslutet bör kunna överklagas till Patent- och marknadsdomstolen och handläggas i den ordning som föreskrivs i lagen om domstolsärenden.

Den närmare utformningen av betalningsansvaret

Som anförs i promemorian är det lämpligt att utforma reglerna om företrädnarnas och medlemmarnas betalningsansvar så att åtgärder kan vidtas redan om sammanslutningen inte betalat avgiften inom 30 dagar från det att beslutet fick laga kraft eller den längre tid som anges i beslutet. I stället för att Konkurrensverket då lämnar den obetalda avgiften för indrivning enligt 3 kap. 22 § konkurrenslagen, ska verket få besluta att i första hand kräva de företag som är företrädda i sammanslutningens beslutsfattande organ och i andra hand medlemmarna i sammanslutningen. Detta sätt att genomföra direktivet framstår som mer tids- och resurseffektiv än att invänta resultatet av en indrivning (jfr skäl 48).

Promemorians förslag innebär att sammanslutningen ska undersöka förutsättningarna för sin egen betalningsförmåga och möjligheterna för medlemmarna att bidra till betalningen inom 30 dagar från det att beslutet fick laga kraft eller den längre tid som anges i beslutet. *Svensk Försäkring* anför att en frist om 30 dagar är alltför kort bl.a. med hänvisning till den tid det kan ta för medlemmarna att genomföra den process internt som krävs för en utbetalning. Inget hindrar dock sammanslutningen från att begära en längre betalningsfrist. Lagen ger utrymme för att bestämma en längre frist i det enskilda fallet.

En reglering av betalningsansvaret för företrädar- och medlemsledet kräver att konkurrenslagen kompletteras med bestämmelser om när betalning ska ske och om verkställighet. I likhet med vad som gäller för betalning av konkurrensskadeavgift bör det föreskrivas att den som åläggs att betala en obetald avgift ska få 30 dagar på sig att betala från det att beslutet fick laga kraft eller den längre tid som anges i beslutet. Vidare bör det föreskrivas att beslutet får verkställas enligt utsökningsbalken, vilket innebär att det inte krävs något domstolsavgörande för att driva in avgiften (se 3 kap. 1 § första stycket 6 utsökningsbalken). Verkställighet får därmed ske enligt utsökningsbalkens bestämmelser. På samma sätt som gäller för konkurrensskadeavgift bör en preskriptionstid om fem år tillämpas. Tiden räknas från det att Konkurrensverkets beslut om betalning av en obetald avgift fick laga kraft.

Med hänvisning till artikel 15.2 i direktivet bör det föreskrivas att en avgift som ett medlemsföretag ska betala inte får överstiga tio procent av företagets omsättning under det räkenskapsår som föregick beslutet om konkurrensskadeavgift. Med en sådan bestämmelse minskar den risk för absurda konsekvenser mot enskilda företag som *PRV* uppmärksammar i sitt yttrande.

Den reglering av betalningsansvaret för företrädar- och medlemsledet som direktivet kräver väcker frågan om det bör införas regler som gör det möjligt att fördela ansvaret för avgiften mellan företrädarna eller medlemmarna. Inom en företagsammanslutning finns det möjligheter att i stadgar eller likande avtal mellan medlemmarna att reglera och fördela ansvaret för eventuella sanktionsavgifter som medlemmarna kan bli skyldiga att betala. Det ligger således i sammanslutningens och medlemmarnas intresse att reglera dessa frågor. Några särskilda regler om hur den betalda avgiften slutligen ska fördelas mellan medlemmarna behöver inte införas. Ytterst är det dock en fråga för rättstillämpningen att ta ställning till i det enskilda fallet.

Sammanfattningsvis föreslås följande. Om en sammanslutning av företag påförts en konkurrensskadeavgift som fastställts med hänsyn till den omsättning som medlemmarna har på den marknad som påverkas av sammanslutningens överträdelse och avgiften inte betalas inom föreskriven tid, får Konkurrensverket besluta att ett eller flera av de medlemsföretag som var företrädare i sammanslutningens beslutsfattande organ ska betala resterande del av avgiften. Om full betalning inte sker får Konkurrensverket besluta att ett eller flera andra medlemsföretag i sammanslutningen ska betala resterande del av avgiften. En avgift får dock inte beslutas för ett medlemsföretag som visar att det inte genomfört det aktuella beslutet och som, innan Konkurrensverket inledde sin utredning, antingen inte var medvetet om det eller aktivt tog avstånd från det. Den avgift som ett medlemsföretag ska betala får inte överstiga tio procent av företagets omsättning under räkenskapsåret före det år då beslutet om konkurrensskadeavgift meddelades. Avgiften ska betalas inom 30 dagar eller den längre tid som anges i beslutet. I fråga om verkställighet av det belopp som verket beslutat tillämpas de bestämmelser som gäller för verkställighet av konkurrensskadeavgift. Konkurrensverkets beslut får överklagas till Patent- och marknadsdomstolen.

11.4 Sanktionsavgift för vissa andra överträdelser

11.4.1 Artikel 13.2 och 13.3 om sanktionsavgifter för vissa andra överträdelser

Medlemsstaterna ska enligt artikel 13.2 i direktivet säkerställa att nationella administrativa konkurrensmyndigheter antingen genom beslut i sina egna förfaranden för efterlevnadskontroll kan förordna om eller i icke-straffrättsliga rättsliga förfaranden kan begära att företag och företagsammanslutningar ska påföras effektiva, proportionella och avskräckande sanktionsavgifter som fastställs i proportion till deras totala globala omsättning om de uppsåtliga eller av oaktsamhet

a) underlåter att underkasta sig inspektionen eller att lägga fram begärda räkenskaper eller andra affärshandlingar som avses i artikel 6.2,

b) bryter sådana förseglingar som anbringats av tjänstemän eller andra medföljande personer som har bemyndigats eller utsetts av de nationella konkurrensmyndigheterna, som avses i artikel 6.1 led d,

c) som svar på en fråga som avses i artikel 6.1 led e lämnar ett oriktigt, vilseledande svar eller underlåter eller vägrar att lämna ett fullständigt svar,

d) lämnar oriktiga, ofullständiga eller vilseledande upplysningar som svar på en begäran som avses i artikel 8, eller inte lämnar upplysningarna inom angiven tidsfrist,

e) underlåter att inställa sig till ett sådant förhör som avses i artikel 9,

f) underlåter att följa ett beslut som avses i artiklarna 10, 11 och 12.

Bestämmelserna i artikel 13.2 syftar till att ge företag och företags-sammanslutningar incitament att underkasta sig konkurrensmyndigheternas utredningsåtgärder och beslut (skäl 41).

Enligt artikel 13.3 ska medlemsstaterna säkerställa att de förfaranden som avses i artikel 13.2 gör det möjligt att påföra effektiva, proportionella och avskräckande sanktionsavgifter.

11.4.2 Bestämmelser om utredningsskadeavgift införs och reglerna om konkurrensskadeavgift utvidgas

Regeringens förslag: Konkurrensverket ska få besluta att ett företag eller en sammanslutning av företag ska betala utredningsskadeavgift om företaget eller sammanslutningen eller någon som handlar på dess vägnar uppsåtligen eller av oaktsamhet vid Konkurrensverkets utredning av om företaget eller sammanslutningen överträtt något av förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete eller missbruk av dominerande ställning

– har lämnat oriktiga, ofullständiga eller vilseledande uppgifter som svar på ett åläggande att lämna uppgifter, handlingar eller annat, eller inte lämnat begärda uppgifter, handlingar eller annat inom en angiven tidsfrist,

– inte har sett till att en företrädare inställt sig till förhör,

– har hindrat Konkurrensverket att genomföra vissa åtgärder under en platsundersökning,

– har brutit sådana förseglingar som Konkurrensverket beslutat, eller

– har lämnat ett oriktigt, ofullständigt eller vilseledande svar på en begäran om förklaring vid en platsundersökning eller inte lämnat någon förklaring.

Utredningsskadeavgiften ska tillfalla staten.

Utredningsskadeavgift ska inte få påföras för en åtgärd som omfattas av ett beslut som har förenats med vite om talan om utdömande av vite har väckts.

En utredningsskadeavgift ska bestämmas med hänsyn till överträdelsens allvar och varaktighet. Avgiften får inte överstiga en procent av företagets eller sammanslutningens omsättning föregående räkenskapsår.

Konkurrenslagens bestämmelser om preskription, kvarstad och betalning av konkurrensskadeavgift ska tillämpas även för utredningsskadeavgift. På samma sätt som gäller för konkurrensskadeavgift ska Konkurrensverket ge företaget tillfälle att yttra sig över ett utkast till beslut om utredningsskadeavgift. Ett beslut om utredningsskadeavgift ska få överklagas till Patent- och marknadsdomstolen.

Konkurrenslagens bestämmelser om konkurrensskadeavgift ska utvidgas till att även omfatta överträdelser som utgörs av att ett företag eller en sammanslutning av företag eller någon som handlar på dess vägnar uppsåtligen eller av oaktsamhet har överträtt

- ett beslut om åläggande att upphöra med en överträdelse av förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete eller missbruk av dominerande ställning,
- ett beslut om interimistiska åtgärder, eller
- ett beslut att godta ett åtagande.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens (s. 148–149).

Remissinstanserna: *Företagarna, Svensk Försäkring* och *Sveriges advokatsamfund* framför synpunkter på vilka förutsättningar som ska gälla för ett beslut om utredningsskadeavgift. Företagarna påtalar vikten av att företag inte ska beslutas göra sig skyldiga till överträdelser under verkets ärendehandläggning för det fall det bara skett ringa fel eller missförstånd. Svensk Försäkring anser att det är av yttersta vikt att bestämmelserna inte tillämpas så att företagen gör sig skyldiga till en överträdelse när de, utan avsikt att sabotera, under utredningen tar tillvara sin grundläggande rätt till försvar. Sveriges advokatsamfund anför att då kravet på uppsåt eller oaktsamhet är relativt lågt ställt, måste det ställas höga krav på precision på Konkurrensverkets ålägganden om att inkomma med information. Enligt Advokatsamfundet ska ett beslut om utredningsskadeavgift inte kunna åläggas med mindre än att Konkurrensverkets begäran om att inkomma med information är tillräckligt precis och tydlig.

Skälen för regeringens förslag

Bestämmelser saknas i huvudsak

I svensk rätt saknas bestämmelser om sanktionsavgifter för företag och företagssammanslutningar för de överträdelser som anges i artikeln och som i huvudsak avser de utredningsåtgärder som Konkurrensverket ska få genomföra enligt direktivet. Det finns dock straffrättsliga bestämmelser som rör genomförande av platsundersökningar och brytande av förseglingar (artikel 13.2 leden a och b i direktivet.) Enligt 17 kap. 13 § första stycket brottsbalken kan den som olovligen tar bort en myndighets försegling dömas för överträdelse av myndighets bud till böter eller fängelse i högst ett år. Av andra stycket i samma paragraf följer att om någon vägrar inträde som förrättningsman äger fordra kan denne dömas för hindrande av förrättning till böter. Straffbestämmelserna omfattar den fysiska person som bryter förseglingen eller hindrar förrättningen. Bestämmelserna omfattar inte det företag som är föremål för konkurrensmyndighetens utredningsåtgärder. Ett företag kan dock under vissa förutsättningar åläggas företagsbot för överträdelse av myndighets bud (36 kap. 7–10 a §§ brottsbalken). Med hänsyn till att sanktionen bl.a. ska fastställas i proportion till företagets totala globala omsättning torde företagsboten inte vara tillräckligt effektiv för att uppfylla de krav som direktivet ställer. Sammantaget finns det därmed skäl att införa nya sanktionsbestämmelser för de överträdelser som anges i artikeln.

Ett företag kan i och för sig drivas av en fysisk person som bedriver näringsverksamhet i en enskild firma. Det kan inte uteslutas att den fysiska personen kan drabbas av både böter och sanktionsavgift om han eller hon brutit en försegling. En sådan situation torde dock vara mycket ovanlig i den praktiska tillämpningen. Om frågan uppstår får den behandlas av domstolarna med beaktande av det skydd mot dubbel bestraffning och dubbel lagföring som följer av Europakonventionen och EU:s rättighetsstadga (jfr avsnitt 8.2, ovan).

Utformningen av de nya sanktionsbestämmelserna

De nya sanktionsbestämmelserna bör utformas i nära anslutning till direktivet, men så långt som möjligt följa konkurrenslagens systematik. Det innebär att sanktionsavgifter ska kunna påföras ett företag eller en företagssammanslutning som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1) överträtt ett beslut om åläggande enligt 3 kap. 1 § första stycket eller 3 § eller att godta ett åtagande enligt 4 § konkurrenslagen,

2) lämnat oriktiga, ofullständiga eller vilseledande uppgifter som svar på ett åläggande enligt 5 kap. 1 § första stycket 1, eller inte lämnat begärda uppgifter, handlingar eller annat inom en angiven tidsfrist,

3) inte sett till att en företrädare inställt sig till ett sådant förhör som avses i 5 kap. 1 § första stycket 2,

4) hindrat Konkurrensverket att ta del av all tillgänglig information, oavsett i vilken form den finns, och genomföra de åtgärder som anges i 5 kap. 6 § första stycket 1–5, i den föreslagna lydelsen,

5) brutit en försegling, eller

6) lämnat ett oriktigt, ofullständigt eller vilseledande svar på en begäran om förklaring som avses i 5 kap. 6 § första stycket 6, i den föreslagna lydelsen, eller inte lämnat någon förklaring.

I artikel 10 i direktivet föreskrivs att den nationella konkurrensmyndigheten ska ha befogenhet att genom ett beslut kunna konstatera att en överträdelse har ägt rum utan att vidta någon ytterligare åtgärd (se avsnitt 10.5.3). Ett sådant beslut innebär inte att det aktuella företaget åläggs att göra något, utan enbart ett konstaterande av att en överträdelse skett. Det kan med andra ord inte bli fråga om att företaget underlåter att följa beslutet. Av det skälet bör det inte bli föremål för någon sanktionsavgift. Det är en annan sak om företaget på nytt tar upp det förfarande som omnämns i beslutet. Inget hindrar då myndigheten från att besluta om vite eller sanktionsavgift, om det finns förutsättningar för det.

En förutsättning för ansvar enligt de nya sanktionsbestämmelserna är att överträdelsen har skett uppsåtligen eller av oaktsamhet. Direktivet ger inte några entydiga besked om vad som ligger i dessa subjektiva rekvisit. I skälen framhålls dock att begreppen uppsåt och oaktsamhet bör tolkas utifrån EU-domstolens rättspraxis om tillämpningen av artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget och inte utifrån begreppen uppsåt och oaktsamhet i förfaranden som genomförs av rättsliga myndigheter i samband med brottmål (skäl 42). Som nämns i avsnitt 11.1.3 följer av EU-domstolens praxis att rekvisiten är uppfyllda när företaget inte kan ha varit omedvetet om att dess agerande var konkurrensbegränsande, oberoende av huruvida det var medvetet om att det åsidosatte fördragets konkurrensbestämmelser. Med motsvarande synsätt på de överträdelser som är aktuella i artikeln bör

en överträdelse anses ha skett med uppsåt eller oaktsamhet om företaget, sammanslutningen eller den som handlade på företagets eller sammanslutningens vägnar t.ex. inte kunde ha varit omedveten att förseglingen bröts eller att svaret var ofullständigt osv. Vilka krav som i det enskilda fallet ska ställas på uppsåt eller oaktsamhet är en fråga som får prövas i rättstillämpningen.

Flera remissinstanser lämnar synpunkter som gäller förutsättningarna för ansvar enligt de nya sanktionsbestämmelserna. Var gränsen för oaktsamhet går när företaget gör gällande att det var fråga om ett missförstånd eller utnyttjar sin rätt till försvar och vilka krav som ska ställas på de ålägganden som läggs till grund för ansvar är frågor som får avgöras i rättstillämpningen.

I likhet med vad som gäller för konkurrensskadeavgift bör utrednings-skadeavgiften tillfalla staten.

Sanktionsavgiftens storlek och beräkning

När det gäller sanktionsavgiftens storlek anges i direktivet att den ska vara effektiv, proportionerlig och avskräckande och fastställas i proportion till företagets eller företagssammanslutningens totala globala omsättning. I övrigt finns det inte några regler om något tak för hur hög avgiften får vara (jfr artikel 15) och hur den bör beräknas (jfr artikel 14). Följaktligen ger direktivet medlemsstaterna stort utrymme att utforma och införa bestämmelser om hur avgiften ska fastställas. Dessa frågor behandlas i det följande.

De överträdelser som anges i artikel 13.2 har i relativt stor utsträckning sin förebild i rådets förordning (EG) nr 1/2003 som reglerar kommissionens befogenheter att ålägga böter. Förordningen bör kunna tjäna som utgångspunkt för ett övervägande om vilka bestämmelser som bör införas för fastställande av sanktionsavgift.

I artikel 23.1 i förordningen föreskrivs att böter upp till en procent av företagets eller företagssammanslutningens sammanlagda omsättning föregående år får åläggas för överträdelser som i huvudsak består i att oriktiga, ofullständiga eller vilseledande uppgifter lämnats som svar på en begäran eller inte lämnas inom föreskriven tid (led a och b), att ett beslut om platsundersökning inte följs (led c), att en oriktig eller vilseledande förklaring om sakförhållanden lämnas vid en platsundersökning (led d) eller att en försegling bryts (led e). Nämnade överträdelser motsvaras av den uppräkningslista som finns i artikel 13.2 leden a–d i direktivet. För att uppnå någon form av rättslikhet med det system som kommissionen tillämpar bör det för en sanktionsavgift som åläggs för motsvarande överträdelser i direktivet sättas ett tak på en procent av omsättningen. Taket bör också vara tillämpligt på överträdelser som utgörs av en underlåtenhet att inställa sig till förhör (artikel 13.2 led e), vilken saknar motsvarighet i artikel 23 i förordningen.

Av artikel 23.2 i förordningen följer att företaget eller sammanslutningen får åläggas böter upp till tio procent av den sammanlagda omsättning föregående år för överträdelser som innebär att ett beslut om interimistiska åtgärder åsidosätts (led b) eller om ett åtagande inte följs (led c). Dessa överträdelser motsvaras av den uppräkningslista som finns i artikel 13.2 led f i direktivet, dvs. beslut om ålägganden att upphöra med

överträdelse, beslut om interimistiska ålägganden och beslut att godta åtaganden. Av rättslikhetsskäl bör taket bestämmas till tio procent för dessa överträdelse.

Taket på tio procent i förordningen tillämpas enligt artikel 23.2 i förordningen även för en sammanslutnings överträdelse, om överträdelsen har samband med dess medlemmars verksamhet. Där anges att böterna inte får överstiga tio procent av summan av den sammanlagda omsättningen hos varje medlem med verksamhet på den marknad som påverkas av sammanslutningens överträdelse. En särskild fråga att överväga är om motsvarande bestämmelse bör införas i svensk rätt.

I avsnitt 11.2.3 föreslås att avgiftstaket för en sammanslutnings överträdelse av förbudet i artikel 101 och 102 i EUF-fördraget, som har samband med dess medlemmars verksamhet, ska bestämmas till tio procent. Eftersom de överträdelse som avses i artikel 13.2 led f i direktivet samtliga är överträdelse av beslut som syftar till att komma till rätta med överträdelse av förbudet, ligger det nära till hands att låta taket för sanktionen vara detsamma. En sådan ordning överensstämmer också med artikel 23.2 i förordningen. När en sammanslutnings överträdelse har samband med medlemmarnas verksamhet bör alltså sanktionsavgiften som högst uppgå till tio procent av summan av den totala globala omsättningen för varje medlem som är verksam på den marknad som påverkas av sammanslutningens överträdelse. Om sammanslutningen inte kan betala avgiften bör den ordning som föreslås i avsnitt 11.3.3 tillämpas. Den innebär i korthet att sammanslutningen i första hand ska kräva att medlemmarna bidrar till avgiften och i andra hand att betalning får sökas hos medlemmarna, med vissa begränsningar. Även den ordningen överensstämmer med artikel 23.4 i förordningen.

När det gäller beräkning av sanktionsavgift för de överträdelse som räknas upp i artikel 13.2 i direktivet anges att avgiften ska vara effektiv, proportionell och avskräckande. Direktivet saknar, som nämns ovan, några bestämmelse eller anvisningar i övrigt om vilka omständigheter som bör läggas till grund för avgiftsberäkningen. I fråga om överträdelse av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget föreskrivs däremot i artikel 14.1 i direktivet att hänsyn ska tas både till hur allvarlig överträdelsen är och hur länge den pågått. Samma utgångspunkt för bedömningen gäller när kommissionen ska fastställa böter för de överträdelse som anges i artikel 23 i förordningen. För kommissionens del gäller enligt artikel 23.3 att hänsyn till överträdelsens allvar och varaktighet ska tas när böter fastställs för en överträdelse som utgörs av att t.ex. en oriktig uppgift lämnats, en försegling brutits eller ett åläggande att upphöra med en överträdelse inte följts. Samma utgångspunkter för bedömningen bör gälla även för de överträdelse som räknas upp i direktivet.

Preskription, kvarstad och betalning av sanktionsavgift

När det gäller konkurrenskadeavgift gäller en preskriptionstid om fem år räknat från det att överträdelsen upphörde. Preskriptionstiden avbryts om företaget får del av ett beslut om platsundersökning eller ges tillfälle att yttra sig över Konkurrensverkets utkast till beslut om konkurrenskadeavgift. I sådana fall får dock avgift påföras endast om verkets beslut meddelas inom tio år från det att överträdelsen upphörde (jfr

förslaget till ändring av 3 kap. 20 § konkurrenslagen). Motsvarande bestämmelser bör gälla för utredningsskadeavgift. Det som sägs om konkurrensskadeavgift bör då i stället gälla utredningsskadeavgift. Eftersom preskriptionstiden avbryts genom ett utkast till beslut, bör det föreskrivas att Konkurrensverket ska ge företaget tillfälle att yttra sig över ett utkast till beslut om utredningsskadeavgift. Frågor om preskription behandlas också i artikel 29 i direktivet. Bestämmelserna är tillämpliga på sanktionsavgifter enligt artikel 13.2 och vad genomförandet av direktivet beträffar hänvisas till avsnitt 14.3.

I konkurrenslagen finns bestämmelser om kvarstad och betalning av konkurrensskadeavgift. Bestämmelserna om kvarstad gör det möjligt för Konkurrensverket att begära att Patent- och marknadsdomstolen ska besluta om kvarstad för att säkerställa ett anspråk på konkurrensskadeavgift (3 kap. 21 § och 8 kap. 1 § 3). För betalning av en påfordrad avgift gäller att den ska betalas till Konkurrensverket inom 30 dagar från det att domen fick laga kraft och om så inte sker ska verket lämna den obetalda avgiften för indrivning (3 kap. 22 §). Vidare anges att en påfordrad avgift faller bort om verkställighet inte sker inom fem år från det att den fick laga kraft (3 kap. 23 §). Dessa bestämmelser bör även vara tillämpliga för de nya sanktionsavgifter som föreslås, dock att avgörandet benämns beslutet.

Domstolsprövning

Frågor om utdömande av konkurrensskadeavgift prövas i dag av Patent- och marknadsdomstolen på talan av Konkurrensverket (3 kap. 5 § och 8 kap. 1 § 2 konkurrenslagen). I denna lagrådsremiss föreslås att Konkurrensverket ska få besluta om konkurrensskadeavgift och att beslutet ska få överklagas till Patent- och marknadsdomstolen. Överklagandet handläggs enligt lagen om domstolsärenden. Frågor som gäller de nya sanktionsavgifterna bör prövas och handläggas på motsvarande sätt.

Några lagtekniska frågor

Många av de frågor som behöver regleras för att genomföra direktivet regleras redan i dag i konkurrenslagen. Det gäller frågor om preskription, kvarstad och betalning av konkurrensskadeavgift (3 kap. 20–23 §§). Vidare finns det bestämmelser om hur konkurrensskadeavgiften ska bestämmas som har vissa likheter med direktivet (3 kap. 8 §). Sedan finns det också regler om när konkurrensskadeavgift inte får dömas ut som kan vara av betydelse för de sanktionsavgifter som nu ska införas (3 kap. 7 §).

De överträdelser som nu ska regleras kan delas in i två grupper. Till den ena gruppen hör sanktionsavgift för överträdelser som gäller Konkurrensverkets befogenheter vid utredningen av en misstänkt överträdelse av förbudet i artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget. Verkets utredningsbefogenheter regleras i 5 kap. konkurrenslagen. Det vore naturligt att ta in de regler som behövs för att kunna påföra avgift i det kapitlet. Avgiften bör benämnas utredningsskadeavgift.

Till den andra gruppen hör sanktioner som utgör överträdelser av beslut som avser att undanröja konkurrensbegränsningar. Sådana åtgärder regleras i 3 kap. konkurrenslagen. Med hänsyn till att förutsättningarna för att kunna påföra avgift i någon mån sammanfaller med bestämmelserna

om konkurrensskadeavgift bör den nya sanktionsavgiften så långt som möjligt samordnas med reglerna om konkurrensskadeavgift. Den nya sanktionsavgiften för överträdelser som tillhör den andra gruppen bör därför kallas konkurrensskadeavgift. Att lägga de nya sanktionsbestämmelserna för dessa överträdelser i 3 kap. skulle således följa konkurrenslagens systematik. Samordningen bör dock inte sträcka sig så långt att den omfattar eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift (3 kap. 12–15 §§).

En ordning som innebär att konkurrensskadeavgift och utredningsskadeavgift regleras i två olika kapitel i lagen kan från lagtekniska utgångspunkter te sig något omständlig. Särskilt som det finns vissa bestämmelser som bör vara gemensamma för avgifterna, t.ex. preskription och betalning av avgift. Att reglera dessa frågor i ett sammanhang skulle å ena sidan göra konkurrenslagens sanktionssystem överskådligt. Å andra sidan skulle den systematik som lagen bygger på äventyras. Vid en samlad bedömning föreslås därför att de nya överträdelser som kan föranleda konkurrensskadeavgift förs in i lagens 3 kap. och att de nya överträdelser som kan föranleda utredningsskadeavgift placeras i 5 kap. I fråga om preskription m.m. avseende utredningsskadeavgift förs det in hänvisningar till bestämmelserna i 3 kap. I likhet med vad som föreslås gälla för påförande av konkurrensskadeavgift bör förutsättningarna för att påföra utredningsskadeavgift för åtgärder som omfattas av ett beslut som förenats med vite regleras på så sätt att avgift inte får påföras om talan om utdömande av vite har väckts (se avsnitt 11.1.3).

De nya sanktionsbestämmelsernas tillämpning på överträdelser som ägt rum före ikraftträdandet behandlas i avsnitt 17.

11.5 Begreppet företag och sanktionsavgift

11.5.1 Artikel 13.5 om begreppet företag

Enligt artikel 13.5 i direktivet ska det säkerställas att begreppet företag tillämpas för ändamålet att påföra moderbolag och rättsliga och ekonomiska efterträdare till företag sanktionsavgifter.

I skälen till direktivet anges följande (skäl 46):

För att säkerställa en effektiv och enhetlig tillämpning av artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget bör begreppet företag enligt artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget tillämpas i enlighet med rättspraxis från Europeiska unionens domstol och förstås som en ekonomisk enhet, även om denna består av flera fysiska eller juridiska personer. I enlighet med detta bör nationella konkurrensmyndigheter kunna tillämpa begreppet företag för att hålla ett moderbolag ansvarigt, och bötfälla detta bolag, för ett av sina dotterbolags agerande när moderbolaget och dess dotterbolag utgör en enda ekonomisk enhet. För att förhindra att företag undgår ansvar för sanktionsavgifter för överträdelser av artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget genom att vidta rättsliga eller organisatoriska förändringar, bör nationella konkurrensmyndigheter kunna hålla juridiska eller ekono-

miska efterträdare till företaget ansvariga och påföra dem sanktionsavgifter för överträdelser av artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget i enlighet med rättspraxis från Europeiska unionens domstol.

11.5.2 Gällande ordning

Enligt 1 kap. 5 § första stycket konkurrenslagen avses med företag en fysisk eller juridisk person som driver verksamhet av ekonomisk eller kommersiell natur, dock inte till den del verksamheten består i myndighetsutövning. Av 3 kap. 5 § framgår att domstolen får besluta att ett företag ska betala konkurrensskadeavgift.

11.5.3 EU-domstolens praxis är tillämplig för att påföra sanktionsavgifter

Regeringens bedömning: Det behöver inte vidtas några lagstiftningsåtgärder för att säkerställa att moderbolaget i ett företag eller företagets rättsliga och ekonomiska efterträdare ska kunna påföras sanktionsavgifter.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens (s. 157).

Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt om promemorians bedömning.

Skälen för regeringens bedömning: Det som ska säkerställas enligt direktivet är att det EU-rättsliga begreppet företag tolkas och tillämpas i enlighet med EU-domstolens praxis när sanktionsavgift för de överträdelser som avses i artikel 13 påförs. I konkurrenslagen föreskrivs att konkurrensskadeavgift får påföras företag. Ovan föreslås att detsamma ska gälla utredningsskadeavgift. Avgiftssubjektet är alltså ett företag.

Frågan om tolkning och tillämpning av konkurrenslagens regler om vem som ska betala konkurrensskadeavgift berörs i lagens förarbeten (prop. 1992/93:56 s. 91–92). Där anges att avgiften ska betalas av det eller de företag i vars verksamhet överträdelsen ägde rum och att, om verksamheten överlåtits eller upphört, avgiften ska betalas av överlåtaren. Vidare framgår att ett anspråk på konkurrensskadeavgift ska rikta sig mot den förmögenhetsmassa som hålls samman av t.ex. ett aktiebolag och att en överlåtelse inte inverkar på frågan om vem som är rätt avgiftssubjekt. I förarbetena berörs inte frågan om vilket ansvar juridiska eller ekonomiska efterträdare till ett företag har för överträdelser som företaget har begått (jfr skäl 46).

Marknadsdomstolen har uttalat att det varken finns något hinder eller några bärande skäl mot en ordning som innebär att det, i likhet med vad som gäller inom EU-rätten, är möjligt att ålägga ett moderbolag att betala konkurrensskadeavgift för en överträdelse av konkurrenslagen som begåtts av ett dotterbolag. Bedömningen måste dock enligt domstolen ske med utgångspunkt i omständigheterna i det enskilda fallet och med ledning av den praxis som utvecklats i EU-rätten (MD 2001:30).

Såvitt känt har det i svensk rättspraxis inte prövats vilket ansvar en köpare av ett företag har för överträdelser som företaget har begått. Av EU-domstolens praxis följer emellertid att en förvärvare av ett bolag under

vissa förutsättningar kan åläggas ansvar i en sådan situation i enlighet med principen om ekonomisk kontinuitet (dom Parker Hannifin Manufacturing Srl och Parker-Hannifin Corp. mot kommissionen, C 434/13 P, EU:C:2014:2456, p. 39–66).

Med hänsyn till att lagtexten ger utrymme för att tillämpa bestämmelserna i enlighet med EU-domstolens praxis och att EU-rätten i rättstillämpningen anses vara vägledande för tolkning och tillämpning får direktivets krav anses uppfyllda. Några lagstiftningsåtgärder behöver inte vidtas för att genomföra artikel 13.5.

11.6 Vite

11.6.1 Artikel 16 om vite

Artikel 16 i direktivet innehåller bestämmelser om vite, närmare bestämt löpande vite. Att det är fråga om löpande vite följer av att vitet ska fastställas per dag för att förmå företaget eller företagssammanslutningen att fullgöra sina skyldigheter. Det får också anses följa av uttrycket ”periodic penalty payments” i den engelska språkversionen.

I artikel 16.1 föreskrivs att den nationella administrativa konkurrensmyndigheten ska ha befogenhet att förelägga effektiva, proportionella och avskräckande viten för att företaget eller sammanslutningen åtminstone ska lämna fullständiga och riktiga upplysningar som svar på en begäran enligt artikel 8 och för att inställa sig till ett sådant förhör som avses i artikel 9. Enligt punkt 2 ska den nationella konkurrensmyndigheten ha befogenhet att förelägga effektiva, proportionella och avskräckande viten för att förmå dem åtminstone att underkasta sig en inspektion som avses i artikel 6.2 och att följa ett beslut som avses i artiklarna 10 (konstaterande och upphörande av överträdelser), 11 (interimistiska åtgärder) och 12 (åtaganden). Såvitt gäller beslut enligt artikel 10 understryks i skälen att vitesbestämmelsen inte bör tillämpas i fråga om överträdelser som konstaterats ha gjorts i det förflutna (skäl 44).

11.6.2 Gällande ordning

Bestämmelser om vite finns i 6 kap. konkurrenslagen. Enligt 6 kap. 1 § får följande beslut och ålägganden förenas med vite:

1. åläggande att upphöra med överträdelser enligt 3 kap. 1 §,
2. beslut om interimistiska åtgärder enligt 3 kap. 3 §,
3. beslut om att godta åtaganden enligt 3 kap. 4 §,
4. åläggande att lämna uppgifter enligt 5 kap. 1 § första stycket 1, och
5. åläggande att inställa sig för förhör enligt 5 kap. 1 § första stycket 2.

Dessa beslut meddelas av Konkurrensverket. Av 3 kap. 2 § följer att Patent- och marknadsdomstolen får förena ett beslut om åläggande att upphöra med en överträdelse och interimistiska åtgärder med vite på talan av ett företag som berörs av överträdelser. Vidare får domstolen förena ett beslut om platsundersökning enligt 5 kap. 3 § med vite.

Allmänna bestämmelser om viten finns i lagen (1985:206) om viten (viteslagen). Lagen är enligt 1 § tillämplig i den mån inte annat följer av vad som är särskilt föreskrivet. I 2 § anges vilka krav ett vitesföreläggande ska uppfylla. När det gäller vitesbeloppets storlek föreskrivs i 3 § att det ska fastställas till ett belopp som med hänsyn till vad som är känt om adressatens ekonomiska förhållanden och till omständigheterna i övrigt kan antas förmå honom att följa det föreläggande som är förenat med vitet.

Som huvudregel gäller enligt 3 § viteslagen att vitet ska fastställas till ett bestämt belopp. Men om det är lämpligt med hänsyn till omständigheterna, får vite enligt 4 § föreläggas som löpande vite. Vitet bestäms då till ett visst belopp för varje tidsperiod av viss längd under vilken föreläggandet inte har följts eller, om föreläggandet avser en återkommande förpliktelse, för varje gång adressaten underlåter att fullgöra denna.

Av 6 kap. 2 § konkurrenslagen framgår att det är Konkurrensverket som, med ett undantag, för talan om utdömning av viten som beslutats med stöd av konkurrenslagen.

11.6.3 Bestämmelser om löpande vite införs

Regeringens förslag: När ett beslut mot ett företag eller en sammanslutning av företag förenas med ett löpande vite ska det fastställas till ett belopp som står i proportion till företagets eller sammanslutningens genomsnittliga dagliga omsättning föregående räkenskapsår räknat från den dag som anges i beslutet.

Regeringens bedömning: Några åtgärder behöver inte vidtas för att genomföra övriga bestämmelser om vite i direktivet. Konkurrenslagens bestämmelser om föreläggande och utdömning av vite bör inte ändras.

Promemorians förslag och bedömning överensstämmer med regeringens (s. 160).

Remissinstanserna: *Svea hovrätt* anser att taket för det högsta vite som får fastställas för ett företag eller företagssammanslutning ska uttryckas på samma sätt i konkurrenslagen som i artikel 16 i direktivet. För att undvika tolkningsproblem bör enligt hovrätten ett direktiv genomföras på ett sätt som ligger så nära direktivtexten som möjligt.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Ålägganden och andra beslut som får förenas med vite

Först bör det konstateras att det redan i dag följer av konkurrenslagen att de ålägganden och andra beslut som anges i artikel 16 i direktivet får förenas med vite. Artikel 10 innehåller förvisso en ny beslutsbefogenhet om konstaterande av att en överträdelse skett (se avsnitt 10.5.3). Den befogenheten regleras för närvarande inte i lagen, men enligt skälen till direktivet bör ett sådant beslut inte förenas med vite (skäl 44). Några åtgärder såvitt avser vilka ålägganden och beslut som ska kunna förenas med vite behöver därför inte vidtas för att genomföra direktivet.

Löpande vite

Huvudregeln enligt viteslagen är att vitet ska fastställas till ett bestämt belopp (3 §), men om det är lämpligt med hänsyn till omständigheterna får löpande vite föreläggas (4 §). Direktivet utesluter inte nationella bestämmelser som innebär att vitet får fastställas till ett bestämt belopp. Kravet enligt direktivet får mera anses innebära att det ska finnas en befogenhet att förelägga effektiva, proportionella och avskräckande viten som ska kunna vara löpande. Dessa krav får anses uppfyllda genom bestämmelserna i viteslagen. Några åtgärder för att genomföra direktivet i den delen behöver därför inte vidtas.

Det löpande vite som riktas mot företag och företagssammanslutningar bör enligt direktivet bestämmas i proportion till företagets eller sammanslutningens genomsnittliga dagliga totala globala omsättning per dag under föregående räkenskapsår, räknat från den dag som anges i beslutet. Bestämmelser av det slaget saknas i viteslagen och bör därför införas i svensk rätt för att uppfylla direktivets krav. Bestämmelserna, som bör införas i konkurrenslagen, bör gälla de beslut vid vite som avses i artikel 16 i direktivet.

Som framgår talas det i direktivet om företagets eller företagsammanslutningens ”totala globala omsättning”. Skälen till direktivet ger inte någon närmare vägledning om vad som avses. I avsnitt 11.2.3 bedöms att uttrycket ”totala globala omsättning” har samma innebörd som uttrycket ”företagets omsättning” i 3 kap. 7 § konkurrenslagen. Härmed avses hela företagets omsättning utan begränsning till den produkt eller marknad som förfarandet rör (prop. 1992/93:56 s. 92). Mot den bakgrunden bedömer regeringen att det inte finns skäl att i konkurrenslagen använda samma formuleringar som i direktivet.

Befogenheten att förena ålägganden och andra beslut med vite

I artikel 16 i direktivet föreskrivs att befogenheterna enligt punkt 1 ska tillkomma nationella administrativa konkurrensmyndigheter. Befogenheterna enligt punkt 2 ska tillkomma nationella konkurrensmyndigheter. Som framgår av avsnitt 7 fullgör Konkurrensverket de uppgifter som ankommer på den administrativa myndigheten och många av de uppgifter som den nationella konkurrensmyndigheten ska fullgöra. Konkurrensverkets befogenheter att besluta om föreläggande förenat med vite omfattar samtliga beslut som räknas upp i artikel 16 utom det som gäller platsundersökningar (punkt 2 led a). Det är Patent- och marknadsdomstolen som har befogenhet att förena ett beslut om platsundersökning med vite. Direktivet hindrar inte att domstolen i egenskap av nationell konkurrensmyndighet fullgör denna uppgift. Några lagändringar behöver således inte genomföras i denna del för att tillgodose de krav som direktivet ställer.

Befogenheten att döma ut vite

Vad gäller utdömning av viten görs den bedömningen, särskilt med utgångspunkt från den svenska språkversionen, att nuvarande bestämmelser om att domstol prövar frågor om utdömning av vite som beslutas av Konkurrensverket är förenliga med direktivet och att någon ändring av konkurrenslagen därför inte krävs av EU-rätten.

12 Eftergift och nedsättning av sanktionsavgift

12.1 Eftergiftsprogram för hemliga karteller

12.1.1 Artiklarna 17–19 om eftergiftsprogram

I artiklarna 17–19 i direktivet finns bestämmelser om befrielse från och nedsättning av sanktionsavgift för ett företag som frivilligt samarbetar med en konkurrensmyndighet genom att ge information om en hemlig kartell som företaget varit en del av. I utbyte mot sitt samarbete kan företaget befrias från avgift eller få den reducerad. Uttrycket eftergiftsprogram definieras i artikel 2.1 led 16.

Direktivet ställer i artiklarna 17.1 och 18.1 krav på att medlemsstaterna ska säkerställa att nationella konkurrensmyndigheter har inrättat ett eftergiftsprogram för hemliga karteller. Detta krav hindrar dock inte myndigheterna att inrätta eftergiftsprogram även för andra överträdelser än hemliga karteller eller program som gör det möjligt för dem att bevilja fysiska personer befrielse från sanktionsavgift.

Gemensamt för att få såväl befrielse som nedsättning av sanktionsavgift är enligt artiklarna 17.2 och 18.2 att det sökande företaget ska uppfylla de villkor som anges i artikel 19 och avslöja sitt deltagande i kartellen. Villkoren i artikel 19 innebär i sammandrag att företaget ska ha upphört med sitt deltagande i kartellen, samarbeta fullt ut med myndigheten och inte ha förstört bevis eller avslöjat att det lämnat in en ansökan om befrielse från sanktionsavgift.

För att få befrielse från eller nedsättning av sanktionsavgift krävs att företaget lägger fram bevisning om kartellen. Det ställs högre krav för att få befrielse än nedsättning av avgift. För befrielse gäller att företaget ska vara först med att lägga fram bevis som antingen gör det möjligt för myndigheten att ingripa genom en platsundersökning eller är tillräcklig för att myndigheten ska kunna konstatera att en överträdelse som omfattas av eftergiftsprogrammet skett (artikel 17.2 led c). För nedsättning gäller att beviset ska ha ett betydande mervärde för att kunna bevisa en överträdelse som omfattas av eftergiftsprogrammet, i förhållande till den bevisning som myndigheten redan förfogade över vid den tidpunkt då ansökan gjordes. Om bevisningen är sådan att den kan användas för att styrka ytterligare omständigheter som leder till att sanktionsavgifterna höjs i förhållande till de sanktionsavgifter som annars skulle ha ålagts kartelldeltagarna, ska myndigheten inte beakta omständigheterna när avgiften för den som lämnat in beviset fastställs (artikel 18.3).

Artikel 17 innehåller några ytterligare krav som är tillämpliga i fråga om befrielse från sanktionsavgift. Ett krav innebär att företag som vidtagit åtgärder för att tvinga andra företag att gå med i den hemliga kartellen eller att stanna kvar i den inte ska vara berättigade till befrielse från sanktionsavgift (punkt 3). Ett annat krav är att konkurrensmyndigheten ska informera sökanden om huruvida den har beviljats villkorlig befrielse från sanktionsavgift. Sökanden ska också kunna begära att få skriftlig

information om resultatet av sina ansökningar. Om myndigheten avslagit en ansökan om befrielse får sökanden begära att myndigheten överväger att betrakta ansökan som en ansökan om nedsättning av sanktionsavgift (punkt 4).

12.1.2 Gällande ordning

Bestämmelser om eftergift och nedsättning av konkurrenskadeavgift finns i 3 kap. 12–15 §§ konkurrenslagen. Bestämmelserna är tillämpliga på överträdelse av förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete i 2 kap. 1 § konkurrenslagen eller artikel 101 i EUF-fördraget.

Enligt 3 kap. 12 § första stycket får konkurrenskadeavgiften efterges för ett företag om det är först med att anmäla överträdelsen till Konkurrensverket och anmälan innehåller sådana uppgifter att verket först genom dessa har tillräckligt underlag för att ingripa mot överträdelsen. Av 3 kap. 15 § framgår att verket på ansökan av företaget i ett beslut ska förklara att förutsättningarna för eftergift enligt 12 § första stycket är uppfyllda. Ett sådant beslut är bindande för verket och domstol i mål om konkurrenskadeavgift.

I den mån verket redan har tillräckligt underlag för ingripande får avgiften enligt 3 kap. 12 § andra stycket efterges för ett företag som överträtt förbudet om företaget är först med att lämna sådana uppgifter som leder till att det kan klarläggas att överträdelsen förekommit eller om företaget på annat sätt i högst väsentlig mån underlättat utredningen av överträdelsen.

Om ett företag lämnar uppgifter som i väsentlig mån underlättar Konkurrensverkets utredning av överträdelsen får enligt 3 kap. 13 § konkurrenskadeavgiften fastställas till ett lägre belopp än vad som annars bort ske. Vid bedömningen ska det beaktas om något annat företag redan lämnat sådana uppgifter som i väsentlig mån underlättat utredningen.

Det finns i 3 kap. 14 § vissa gemensamma krav som måste vara uppfyllda för att eftergift eller nedsättning ska kunna beviljas. Företaget måste lämna all information och bevisning om överträdelsen som den har eller får tillgång till. Vidare måste företaget aktivt samarbeta med Konkurrensverket under utredningen av överträdelsen och inte förstöra bevis eller på annat sätt försvåra framtida eller pågående utredning av överträdelsen. Slutligen ska företaget när anmälan för eftergift görs eller uppgifter för nedsättning lämnas ha upphört med eller snarast därefter upphört med sitt deltagande i överträdelsen.

I 3 kap. 14 a § finns bestämmelser om ett s.k. kölappssystem för eftergift. Bestämmelserna behandlas i avsnitt 12.3.2.

Konkurrensverket har utfärdat allmänna råd om eftergift och nedsättning av konkurrenskadeavgift (KKVFS 2015:1). I de allmänna råden informerar Konkurrensverket om hur verket tolkar och tillämpar bestämmelserna i konkurrenslagen om eftergift och nedsättning och om hur verket handlägger sådana frågor.

12.1.3 Eftergiftsreglerna justeras

Regeringens förslag: Konkurrenslagens bestämmelser om eftergift av konkurrensskadeavgift för ett företag som på annat sätt i högst väsentlig mån har underlättat utredningen av en överträdelse ska upphävas.

Det ska inte längre krävas en ansökan från den som anmält en överträdelse för att Konkurrensverket ska fastställa att företaget anmälde överträdelsen först och att verket genom anmälan fick tillräckligt underlag för att kunna ingripa.

Om ett företag har lämnat sådana uppgifter som leder till att konkurrensskadeavgiften fastställs till ett högre belopp än vad som annars hade varit fallet, ska dessa uppgifter inte beaktas när avgiften fastställs för det företaget.

Regeringens bedömning: De krav på samarbete som ska gälla för att komma i fråga för eftergift eller nedsättning bör regleras i förordning.

Några åtgärder behöver inte vidtas för att genomföra övriga bestämmelser om eftergift i artiklarna 17–19 i direktivet.

Promemorians förslag och bedömning överensstämmer med regeringens (s. 168).

Remissinstanserna: *Svenskt Näringsliv* beklagar att möjligheterna att tillämpa eftergift i situationer där företag i högst väsentlig mån har underlättat utredningen av överträdelsen slopas och poängterar att en sådan situation kan och bör aktualisera en nedsättning av en eventuell efterföljande konkurrensskadeavgift.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Direktivet uppfylls redan i huvudsak

Konkurrenslagens bestämmelser om eftergift och nedsättning uppfyller i huvudsak de krav som direktivet ställer. Lagens eftergiftsprogram omfattar alla överträdelser av förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete i 2 kap. 1 § konkurrenslagen eller artikel 101 i EUF-fördraget, inklusive hemliga karteller. Direktivet ger inte anledning att begränsa programmet till hemliga karteller.

I fråga om befrielse från konkurrensskadeavgift, eftergift enligt konkurrenslagens terminologi, och nedsättning av avgift är utgångspunkten i lagen att det sökande företaget ska avslöja sitt deltagande i överträdelsen (jfr artiklarna 17.2 led b och 18.2 led b i direktivet). Den sökande ska för eftergift vara först med att lägga fram bevis som gör det möjligt för Konkurrensverket att ingripa eller, under vissa förutsättningar, vara tillräcklig för att konstatera en överträdelse (jfr artikel 17.2 led c). För nedsättning ska företaget lämna uppgifter som i väsentlig mån underlättar utredningen av överträdelsen och vid bedömningen av nedsättningens storlek ska det beaktas om något annat företag redan lämnat sådana uppgifter (jfr artikel 18.2 led c). I dessa delar bedöms i promemorian att direktivet får anses uppfyllt. Regeringen delar bedömningen.

I promemorian bedöms att lagstiftningsåtgärder inte behöver vidtas för att säkerställa att ett företag som tvingat ett annat företag att delta i överträdelsen inte ska få eftergift (jfr artikel 17.3). Kravet för

diskvalifikation i direktivet är emellertid annorlunda formulerat. Eftergift ska inte få ges ett företag som vidtagit åtgärder för att tvinga andra företag att gå med i en hemlig kartell eller stanna kvar i den. Formuleringen kan ge intryck av att möjligheten till eftergift enligt direktivet ska vara något mer begränsad än vad konkurrenslagen ger uttryck för. Då nödvändigt beredningsunderlag saknas för vidare överväganden finns inte utrymme för att i detta lagstiftningsärende göra någon annan bedömning än den som kommit till uttryck i promemorian.

På några punkter är det enligt promemorian tveksamt om konkurrenslagens bestämmelser om eftergift fullt ut motsvarar de krav som ställs i direktivet. Det gäller bestämmelserna om eftergift för företag som på annat sätt i högst väsentlig mån har underlättat utredningen av överträdelsen (3 kap. 12 § andra stycket 2) och om förklaring (3 kap. 15 §). Det gäller också bestämmelserna om de allmänna villkoren för att få komma i fråga för eftergift eller nedsättning (3 kap. 14 §). Därutöver saknas bestämmelser som säkerställer att den som lämnat övertygande bevis som sedan används för att styrka ytterligare omständigheter som leder till en höjning av sanktionsavgiften inte själv drabbas av höjningen (artikel 18.3). Dessa frågor behandlas i det följande.

Eftergift för företag som i högst väsentlig mån underlättat utredningen

Eftergiftsreglerna i konkurrenslagen innebär att endast ett företag kan komma i fråga för eftergift. Om Konkurrensverket haft tillräckligt underlag för att ingripa kan avgiften efterges endast om företaget antingen var först att lämna sådana uppgifter som leder till att det antingen kan klarläggas att en överträdelse förekommit eller om företaget i högst väsentlig mån underlättat utredningen av överträdelsen (3 kap. 12 § andra stycket 2). Av förarbetena framgår att sistnämnda grund för eftergift ska tillämpas med återhållsamhet (prop. 2001/02:167 s. 100 och prop. 2007/08:135 s. 258).

Direktivet avser att till fullo harmonisera medlemsstaternas regler om eftergift rörande hemliga karteller (skäl 11). Möjligheten till eftergift för företag som på annat sätt i högst väsentlig mån har underlättat utredningen av överträdelsen kan av den anledningen inte behållas för överträdelser som utgörs av hemliga karteller. Den möjligheten till eftergift bör därför utgå. Att behålla möjligheten för andra överträdelser än hemliga karteller skulle kunna leda till gränsdragningsproblem. Dessutom får behovet av eftergift för sådana andra överträdelser anses begränsat, särskilt mot bakgrund av det krav på restriktiv tillämpning som uttalas i förarbetena.

Med anledning av *Svenskt Näringslivs* synpunkt vill regeringen understryka att förslaget inte påverkar tillämpningen av bestämmelserna om nedsättning av konkurrenskadeavgift.

Information till den som ansöker om eftergift

I den första meningen i artikel 17.4 föreskrivs att medlemsstaterna ska säkerställa att nationella konkurrensmyndigheter informerar sökanden om huruvida de har beviljats villkorlig befrielse från sanktionsavgifter. Det anges inte vad som avses med villkorlig befrielse.

Inom EU:s konkurrensrätt förekommer uttrycket villkorlig immunitet i kommissionens tillkännagivande om immunitet mot böter och nedsättning

av böter i kartellärenden (2006/C 298/11). Av tillkännagivandet framgår att kommissionen kan bevilja ett företag villkorlig immunitet från böter om företaget är det första att inkomma med upplysningar och bevismaterial som enligt kommissionen ger den möjlighet att genomföra en målinriktad inspektion eller konstatera en överträdelse av artikel 101 i EUF-fördraget, tillsammans med viss information och bevisning (se punkt 18 med hänvisningar).

Direktivet har onekligen vissa gemensamma drag med tillkännagivandet i den här delen. Förutsättningen för att bevilja villkorlig befrielse från sanktionsavgifter bör av det skälet motsvara de krav som kommissionen ställer för villkorlig immunitet i sitt tillkännagivande. Dessa krav får anses överensstämmande med de krav som ska vara uppfyllda för att Konkurrensverket ska kunna besluta om förklaring (3 kap. 15 § konkurrenslagen), dvs. att företaget var först att anmäla överträdelsen till myndigheten och att anmälan innehåller sådana uppgifter att myndigheten först genom dessa fick tillräckligt underlag för ingripande (jfr 3 kap. 12 § första stycket).

Om uttrycket villkorlig befrielse ges samma innebörd som uttrycken villkorad immunitet i kommissionens tillkännagivande och villkorad förklaring i konkurrenslagen, kan det konstateras att det i konkurrenslagen föreskrivs att förklaringen lämnas först efter ansökan från det företag som anmält överträdelsen (3 kap. 15 §). Det ligger i och för sig i företagets intresse att ansöka om förklaring, men med hänsyn till formuleringen i direktivet bör lagen justeras. Konkurrensverket ska i ett beslut fastställa om det finns förutsättningar för det och informera sökanden om beslutet. Något särskilt formkrav för informationen bör inte föreskrivas.

Enligt den andra meningen i artikel 17.4 ska sökanden kunna begära att få skriftlig information från den nationella konkurrensmyndigheten om resultatet av sina ansökningar. Det kravet får anses uppfyllt genom bestämmelserna om villkorad förklaring, även genom den justering som föreslås i föregående stycke. Inget hindrar nämligen att sökanden begär att få beslutet i skriftlig form.

Den tredje och sista meningen i punkt 4 innebär att en ansökan om eftergift ska kunna betraktas som en ansökan om nedsättning om eftergift inte beviljas. Situationen kan uppkomma när det inte finns förutsättningar för Konkurrensverket att besluta om förklaring, t.ex. därför att företaget inte anmälde överträdelsen först. Det är också en situation som kan uppkomma när verket i och för sig beslutat om villkorad förklaring, men där företaget inte i övrigt uppfyllt det krav på samarbete m.m. som gäller för att eftergift ska beviljas.

När det inte finns förutsättningar för eftergift kan den information som företaget lämnat i sin eftergiftsansökan aktualisera en nedsättning av avgiften. Konkurrenslagen innehåller inte något formkrav för att nedsättning ska kunna ske. Lagen föreskriver endast att avgiften får fastställas till ett lägre belopp än vad som bort ske om företaget lämnat uppgifter som i väsentlig mån underlättat utredningen av överträdelsen. Vid bedömningen av nedsättningens storlek ska det beaktas om något annat företag redan lämnat sådana uppgifter som i väsentlig mån underlättat utredningen (3 kap. 13 §).

Även om det i lagen inte uttryckligen anges att företaget får ansöka om nedsättning i fall dess ansökan om eftergift inte beviljas, är det inget som

hindrar företaget från att göra en sådan framställan till Konkurrensverket. Inget hindrar heller verket från att pröva om det finns förutsättningar för nedsättning av avgiften, även utan att företaget begär det särskilt. Den tredje och sista meningen i punkt 4 kräver således inte någon ytterligare författningsreglering för att genomföras.

Allmänna villkor för eftergift och nedsättning

Den sista punkten där det råder tveksamhet om konkurrenslagens bestämmelser till fullo motsvarar de krav som direktivet ställer gäller de allmänna villkoren som ska uppfyllas för att kunna komma i fråga för befrielse eller nedsättning av sanktionsavgift. De allmänna villkoren för eftergift finns i artikel 19. Dessa villkor gäller enligt artikel 18.2 led a även vid nedsättning av sanktionsavgift. Det som i artikel 19 i enskilda delar sägs om eftergift gäller alltså även för nedsättning av avgift.

Villkoren i artikel 19 är förhållandevis detaljerade. För det första ställs i led a kravet att företaget ska ha upphört med sitt deltagande i den misstänkta hemliga kartellen senast omedelbart efter att ha lämnat in sin ansökan om eftergift. Detta gäller med undantag för vad som enligt den nationella konkurrensmyndighetens åsikt rimligen kan vara nödvändigt för att ”bevara integriteten i dess utredning”. Med det menas exempelvis att säkerställa att andra påstådda deltagare i kartellen inte upptäcker att den nationella konkurrensmyndigheten fått kännedom om den misstänkta kartellen innan den genomför utredningsåtgärder såsom oanmälda inspektioner (skäl 54). Enligt konkurrenslagen ska företaget när anmälan görs eller uppgifterna lämnas eller snarast därefter ha upphört med sitt deltagande i överträdelsen (3 kap. 14 § 4). Bestämmelsen ger det utrymme som krävs för att företaget ska kunna avveckla sitt deltagande i god ordning utan att Konkurrensverkets utredning äventyras (prop. 2001/02:167 s. 103).

För det andra krävs enligt artikel 19 led b att företaget samarbetar med den nationella konkurrensmyndigheten. Motsvarande krav finns också i konkurrenslagen (3 kap. 14 § 2). Kravet på samarbete omfattar enligt direktivet att

1) utan dröjsmål förse den nationella konkurrensmyndigheten med all relevant information och alla relevanta bevis rörande den misstänkta hemliga kartellen som sökanden besitter eller har tillgång till,

2) fortsatt stå till den nationella konkurrensmyndighetens förfogande för att svara på alla frågor som kan bidra till fastställandet av faktiska omständigheter,

3) se till att ledare, direktörer och andra medarbetare kan höras av den nationella konkurrensmyndigheten och göra rimliga ansträngningar för att se till att tidigare ledare, direktörer och andra medarbetare kan höras av den nationella konkurrensmyndigheten,

4) inte förstöra, förfalska eller undanhålla relevanta uppgifter eller bevis, och

5) inte avslöja det faktum att ansökan om eftergift lämnats in, eller något av innehållet i denna, innan den nationella konkurrensmyndigheten har gjort invändningar i förfarandet för efterlevnadskontroll i fråga, såvida inte annat överenskommit.

Bestämmelsen i punkt 1 om att lämna relevant information och bevisning till myndigheten får anses överensstämma med de krav som ställs i konkurrenslagen (3 kap. 14 § 1). Därtill innehåller direktivet också detaljerade bestämmelser om vad informationskravet innefattar, t.ex. sökandens namn och adress, namn på andra kartelldeltagare och en detaljerad beskrivning av kartellen. Sådana bestämmelser finns inte i konkurrenslagen, men de överensstämmer i huvudsak med de krav som Konkurrensverket ställer i sina allmänna råd om eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift (se p. 10 och 43).

Kravet i punkt 4 att inte förstöra, förfalska eller undanhålla relevanta uppgifter eller bevis får även anses överensstämma med konkurrenslagens krav (3 kap. 14 § 3). Övriga bestämmelser om samarbete i direktivet förefaller dock sakna motsvarighet i lagen. Det gäller punkt 2 om att stå till förfogande för att svara på frågor som kan bidra till att fastställa de faktiska omständigheterna, punkt 3 om att se till att företagets ledare eller anställda kan höras av myndigheten och punkt 5 om att inte avslöja att en ansökan om eftergift har lämnats in. Enligt Konkurrensverkets allmänna råd innefattas dessa punkter i det samarbetskrav som föreskrivs i konkurrenslagen (se bl.a. p. 13 och 17).

Det tredje villkoret enligt artikel 19 är att sökanden innan en ansökan lämnas in inte får ha förstört bevisning eller avslöjat att en ansökan kommer att lämnas in. Närmare bestämt föreskrivs i led c att sökanden inte får ha förstört, förfalskat eller undanhållit bevis avseende den misstänkta hemliga kartellen eller ha avslöjat det faktum att den övervägt att lämna in en ansökan, eller något av innehållet i denna, utom för andra konkurrensmyndigheter eller tredje länders konkurrensmyndigheter. Det tredje villkoret för eftergift får anses överensstämma med konkurrenslagens krav att företaget inte ska förstöra bevis eller på något annat sätt försvåra framtida eller pågående utredning av överträdelsen (3 kap. 14 § 3).

Sammantaget får de första och tredje villkoren för eftergift och nedsättning enligt artikel 19 i direktivet anses uppfyllda genom bestämmelserna i konkurrenslagen. Det andra villkoret om samarbete är delvis reglerat i konkurrenslagen. Övriga delar som omfattas av kravet på samarbete överensstämmer i huvudsak med de krav som Konkurrensverket ställer i sina allmänna råd om eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift. I syfte att säkerställa ett korrekt genomförande av direktivet bör dock kraven föreskrivas i en bindande författning.

Fastställande av avgift för den som lämnar ytterligare bevisning

Artikel 18.3 i direktivet innehåller en bestämmelse som syftar till att säkerställa att den som lägger fram bevisning som t.ex. visar att kartellen har pågått under en längre tid än vad konkurrensmyndigheten funnit i sin utredning inte ska drabbas av den höjning av sanktionsavgiften som bevisningen medför. Konkurrenslagen innehåller inte någon regel som uttryckligen ger den som lämnar uppgifter av det här slaget partiell immunitet mot konkurrensskadeavgift. Lagen bör därför kompletteras med en bestämmelse med det innehållet.

Några lagtekniska frågor

När det gäller lagtextens utformning bör det beaktas att direktivet avser att till fullo harmonisera reglerna för eftergift och nedsättning såvitt avser hemliga karteller. Som tidigare anförts ger inte direktivet anledning att begränsa det svenska programmet till hemliga karteller. Programmet bör alltså ha samma omfattning som hittills, men med undantag för att eftergift inte ska kunna ges till företag som i högst väsentlig mån underlättat utredningen av en överträdelse.

Många bestämmelser i direktivet har en hög detaljeringsgrad. Det gäller särskilt bestämmelserna i artikel 19 om samarbete där vissa får anses utgöra närmare preciseringar av vad samarbetskravet omfattar. Sådana mer preciserade bestämmelser bör kunna meddelas av regeringen som verkställighetsföreskrifter med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen. Det är viktigt att det av lagen framgår att den kan komma att kompletteras med verkställighetsföreskrifter. En bestämmelse som upplyser om att regeringen kan meddela närmare föreskrifter i dessa frågor bör tas in i konkurrenslagen.

12.2 Formkrav för förklaringar inom ramen för eftergiftsprogrammet

Regeringens bedömning: Handläggningen av en anmälan om eftergift och en fråga om nedsättning av konkurrensskadeavgift bör regleras i förordning.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens (s. 178).

Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt om promemorians bedömning.

Skälen för regeringens bedömning: Artikel 20 i direktivet innehåller bestämmelser om formen för en förklaring inom ramen för eftergiftsprogrammet. En förklaring inom ramen för eftergiftsprogrammet är ett begrepp som används i direktivet och som definieras artikel 2.1 led 17. I korthet är det en muntlig eller skriftlig redogörelse som ett företag lämnar till en konkurrensmyndighet om en kartell och företagets roll i denna. Redogörelsen ska ha utarbetats särskilt för att lämnas till konkurrensmyndigheten för att denna ska bevilja befrielse från eller nedsättning av sanktionsavgifter inom ramen för ett eftergiftsprogram. I svensk lagstiftning används begreppet i konkurrensskadelagen.

Av artikel 20.1 framgår att den sökande skriftligen ska kunna lämna in förklaringar inom ramen för eftergiftsprogrammet. Det finns inga särskilda lagregler om formerna för en sådan förklaring i svensk rätt. Allmänna bestämmelser om vilka krav som ställs på en framställning från en enskild finns i 19 § förvaltningslagen. Generellt kan sägas att framställningen ska innehålla uppgifter om den enskildes identitet, den information som behövs för att myndigheten ska kunna komma i kontakt med honom eller henne och vad den enskilde vill att myndigheten ska göra. Det ska också framgå vilka omständigheter som ligger till grund för den enskildes begäran, om det inte är uppenbart obehövt. Av förarbetena framgår att det inte ställs något krav på att framställningen ska ha viss form (prop.

2016/17:180 s. 305). Inget hindrar alltså sökanden från att lämna in sin förklaring till Konkurrensverket skriftligen. Konkurrensverket anger också i sina allmänna råd om eftergift och nedsättning av konkurrenskadeavgift att en anmälan om eftergift eller uppgifter för nedsättning kan tas emot såväl skriftligen som muntligen (se p. 64, 79 och 82).

Vidare anges i artikel 20.1 att det ska säkerställas att den nationella konkurrensmyndigheten har inrättat ett system som gör det möjligt för den att godta förklaringar muntligt eller på något annat sätt som tillåter sökanden att inte ta förklaringen i sin besittning, i förvar eller under sin kontroll. Som nyss nämnts finns det inte något formkrav för en förklaring i svensk rätt. En anmälan om eftergift eller uppgifter som lämnas för nedsättning av konkurrenskadeavgift kan alltså lämnas på ett sätt som inte kräver att avsändaren tar förklaringen i sin besittning, i förvar eller under sin kontroll.

I artikel 20.2 anges att konkurrensmyndigheten ska på sökandens begäran skriftligen bekräfta när en förklaring har mottagits, med uppgift om datum och klockslag för mottagandet. Sökanden är redan i dag oförhindrad att begära uppgift om datum och klockslag, men det finns ingen skyldighet för Konkurrensverket att lämna uppgiften skriftligen. En sådan skyldighet bör regleras. Regeringen bör kunna meddela föreskrifterna inom ramen för sin kompetens enligt 8 kap. 7 § regeringsformen. Skriftlighetskravet bör inte hindra verket från att lämna uppgifterna digitalt.

För att kunna tillmötesgå en begäran om uppgifter måste konkurrensmyndigheten också ha noterat datum och klockslag för mottagandet. Det finns i 22 § förvaltningslagen regler om hur ankomstdagen för när en handling kommit in till myndigheten ska bestämmas. Några särskilda regler om att även klockslaget ska noteras föreskrivs inte och något sådant krav på Konkurrensverket finns inte i dag. Av det skälet bör det, utöver förvaltningslagens bestämmelser om ankomstdag, meddelas föreskrifter om att verket även ska notera klockslag för mottagandet av en förklaring. Föreskrifterna kan meddelas av regeringen med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen.

När det gäller vilket språk som ska användas i en förklaring föreskrivs i artikel 20.3 att den ska kunna lämnas på det eller de officiella språk som används i medlemsstaten. Av 4, 5 och 10 §§ språklagen (2009:600) framgår att svenska är huvudspråk i Sverige, att det ska kunna användas inom alla samhällsområden och att språket i domstolar, förvaltningsmyndigheter och andra organ som fullgör uppgifter i offentlig verksamhet är svenska. Rätten att använda nationella minoritetsspråk och annat nordiskt språk regleras i lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk. I den här delen krävs inte några särskilda åtgärder för att genomföra direktivet.

I artikel 20.3 föreskrivs också att en förklaring ska kunna lämnas på ett annat av unionens officiella språk efter överenskommelse mellan myndigheten och sökanden. Syftet med bestämmelsen torde vara att minska de administrativa bördorna och den stora tidsåtgången för sökanden (skäl 59).

En möjlighet att träffa överenskommelser om användning av ett annat av unionens officiella språk för tillämpningen av konkurrenslagens bestämmelser om eftergift och nedsättning utgör ett undantag från

språklagens krav på svenska som huvudspråk. Det följer av 3 § språklagen att undantaget kräver författningsstöd i lag eller förordning. I detta fall får det anses vara fråga om en verkställighetsföreskrift till konkurrenslagens bestämmelser som regeringen kan meddela med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen.

Sammanfattningsvis bör således regeringen meddela föreskrifter om handläggningen av en anmälan om eftergift och en fråga om nedsättning. En upplysningsbestämmelse bör tas in i konkurrenslagen.

12.3 Kölappssystem

12.3.1 Artikel 21 om markeringar för ansökningar om befrielse från sanktionsavgifter

Genom bestämmelserna i artikel 21 i direktivet ska medlemsstaterna inrätta ett s.k. kölappssystem för att företag enkelt ska kunna begära att få eftergift av sanktionsavgift för sitt deltagande i en misstänkt kartell. Systemet går ut på att konkurrensmyndigheten ger företaget anstånd med att lämna in de bevis och uppgifter som krävs för att det sedan ska få eftergift.

Av artikel 21.1 framgår att det aktuella företaget ska ges en kölapp för eftergift av den nationella konkurrensmyndigheten och en tidsfrist inom vilken bevisningen och uppgifterna ska lämnas in till myndigheten. Enligt punkt 2 ska konkurrensmyndigheten ha befogenhet att bevilja en kölapp. I denna punkt räknas också upp vilka uppgifter som företaget ska lämna, om de finns tillgängliga, såsom

- a) sökandens namn och adress,
- b) bakgrunden till de farhågor som ledde till begäran,
- c) namnen på alla andra företag som deltar eller har deltagit i den misstänkta hemliga kartellen,
- d) de berörda produkterna och territorierna,
- e) det misstänkta hemliga kartellbeteendets varaktighet och art, och
- f) uppgifter om eventuella tidigare eller möjliga framtida ansökningar om eftergift till andra konkurrensmyndigheter eller konkurrensmyndigheter i tredje land i samband med den misstänkta hemliga kartellen.

Om företaget lämnar de uppgifter och bevis inom den tidsfrist som konkurrensmyndigheten fastställt ska det enligt punkt 3 anses ha lämnats vid den tidpunkt då begäran gjordes.

I punkt 4 regleras vissa språkfrågor. Av punkt 5 framgår att medlemsstaterna får göra det möjligt för företag som vill ansöka om nedsättning av sanktionsavgifter att inledningsvis begära en plats i kön för eftergift.

12.3.2 Gällande ordning

Konkurrensverket får enligt 3 kap. 14 a § konkurrenslagen i två fall ge ett företag anstånd med att lämna sådana uppgifter som krävs för att konkurrensskadeavgift ska få efterges. I båda fallen anses uppgifterna ha

lämnats när anmälan gjordes, om uppgifterna lämnats innan anståndstiden löpt ut. För att få eftergift krävs vidare att företaget uppfyller de allmänna kraven om samarbete, inte förstöra bevis m.m. som föreskrivs i 14 §.

Det första fallet regleras i 3 kap. 14 a § första stycket. Det avser den situationen att företaget anmäler en överträdelse av förbudet i 2 kap. 1 § konkurrenslagen eller artikel 101 i EUF-fördraget till verket och anmälan innehåller sådana uppgifter att verket först genom dessa har tillräcklig grund för att ingripa mot överträdelsen. Anmälan ska innehålla information om vilken produkt som överträdelsen avser, vilka andra företag som deltar i överträdelsen och vad överträdelsen syftar till.

Det andra fallet regleras i 3 kap. 14 a § andra stycket. Det tar sikte på den situationen att verket i och för sig redan har tillräckligt underlag för att ingripa, men de uppgifter företaget lämnar leder till att det kan klarläggas att en överträdelse förekommit.

Konkurrensverket har utfärdat allmänna råd om eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift (KKVFS 2015:1). De allmänna råden innehåller information om verkets handläggning av anmälningar av överträdelser där det saknas tillräckligt underlag för ingripande, dvs. det första fallet (se p. 60–63).

12.3.3 Bestämmelserna om kölapp ändras

Regeringens förslag: Konkurrenslagens bestämmelser om anstånd med att lämna sådana uppgifter som krävs för att konkurrensskadeavgift ska få efterges ska begränsas till att omfatta fall där ett företag varit först med att anmäla en överträdelse till Konkurrensverket och anmälan innehåller sådana uppgifter att verket först genom dessa har fått tillräckligt underlag för att ingripa mot överträdelsen.

Regeringens bedömning: Det bör meddelas föreskrifter i förordning om vilken information ett företag ska lämna för att få anstånd med att lämna sådana uppgifter som krävs för att konkurrensskadeavgift ska få efterges.

Promemorians förslag och bedömning överensstämmer med regeringens (s. 180).

Remissinstanserna: *Svenskt Näringsliv* välkomnar de ändringar som genomförs i de bestämmelser som reglerar när och hur Konkurrensverket ska ge anstånd med att inkomma med vissa uppgifter vid eftergiftsansökan men beklagar att det inte införs ett kölappssystem även för nedsättning av sanktionsavgift.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Det kölappssystem som föreskrivs i direktivet skiljer sig på en väsentlig punkt från det system som regleras i konkurrenslagen. En kölapp kan enligt konkurrenslagen ges dels i fall där Konkurrensverket inte har tillräckligt underlag för att ingripa (3 kap. 14 a § första stycket), dels i fall där företaget lämnar sådana uppgifter som leder till att det kan klarläggas att en överträdelse skett (andra stycket). Båda fallen omfattas i och för sig av direktivets eftergiftsprogram för hemliga karteller (artikel 17.2 led c, p. 1 och 2), men enbart det första fallet torde omfattas av det kölappssystem som regleras i artikel 21. Det följer av artikel 21.2 där det anges att företaget bl.a. ska

lämna uppgifter om bakgrunden till de farhågor som ledde till begäran (led b), namnen på alla andra företag som deltar eller har deltagit i den misstänkta hemliga kartellen (led c) och de berörda produkterna och territorierna (led d). Med hänsyn till att direktivet föreskriver att reglerna om eftergiftsprogram ska harmonisera medlemsstaternas lagstiftning till fullo, bedöms det inte finnas utrymme att behålla möjligheten att ge anstånd till ett företag enligt 3 kap. 14 a § andra stycket i fråga om misstänkta hemliga karteller. För att undvika gränsdragningsproblem bör möjligheten att ge anstånd enligt andra stycket avseende andra överträdelse än hemliga karteller utgå.

När det gäller den information som företaget ska lämna till konkurrensmyndigheten vid sin begäran om kölapp innehåller artikel 21.2 en lista över uppgifter som ska lämnas, ”om sådana finns tillgängliga”. Uppräkningen inleds med orden ”såsom följande”. Citaten ger intryck av att kravet för att få en kölapp är lågt ställt och att uppräknningen är exemplifierande.

I konkurrenslagen föreskrivs att Konkurrensverket får ge ett företag anstånd med att lämna uppgifter om anmälan innehåller information om vilken produkt som överträdelsen avser, vilka andra företag som deltar i överträdelsen och vad överträdelsen syftar till. Av förarbetena framgår att det är fråga om uppgifter som ska lämnas för att verket ska kunna ge anstånd med att lämna ytterligare uppgifter (prop. 2013/14:135 s. 32). Vid en jämförelse med direktivets informationskrav är konkurrenslagens krav för kölapp något högre. Kraven för att få kölapp bör därför ändras.

I avsnitt 13.2 bedöms att de uppgifter som ska lämnas för att uppfylla kravet på samarbete enligt artikel 19 led b bör regleras i föreskrifter som meddelas av regeringen. De uppgifter som, om de finns tillgängliga, ska lämnas för att få en kölapp enligt direktivet motsvarar i viss utsträckning de uppgifter som ska lämnas för att uppfylla samarbetskravet. Regeringen bör mot den bakgrunden även kunna meddela föreskrifter om de uppgifter som krävs för att få en kölapp.

Konkurrenslagens eftergiftsregler är tillämpliga på alla typer av överträdelse av artikel 101 i EUF-fördraget, inte enbart hemliga karteller. Som nämnts finns det inget hinder mot att tillämpa eftergiftsreglerna i direktivet på andra misstänkta konkurrensöverträdelse än hemliga karteller. Av det skälet finns det heller ingen anledning att justera eftergiftsprogrammet omfattning. Samma regler bör alltså gälla för kölapp oavsett vilket typ av överträdelse av artikel 101 i EUF-fördraget det är fråga om.

I artikel 21.5 i direktivet anges att medlemsstaterna får göra det möjligt för företag som vill ansöka om nedsättning av sanktionsavgifter att inledningsvis begära en plats i kön för eftergift. Bestämmelsen får i avsaknad av några skäl förstås så att medlemsstaterna får införa och tillämpa ett kölappssystem även i fråga om nedsättning av konkurrensskadeavgift. Direktivet kräver således inte att medlemsstaterna inför ett kölappssystem för nedsättning av sanktionsavgift.

Även om det kan finnas fördelar med ett kölappssystem för nedsättning, inte minst från effektivitetssynpunkt, kräver ett införande av systemet mer djupgående analyser än vad som är möjligt inom ramen för att genomföra direktivet. Bestämmelsen i artikel 21.5 föranleder därför inte nu några förslag.

12.4 Förenklade ansökningar

12.4.1 Artikel 22 om förenklade ansökningar

Artikel 22 i direktivet bör läsas mot bakgrund av att kommissionen och de nationella konkurrensmyndigheterna har delad behörighet att tillämpa artikel 101 i EUF-fördraget. Den som ansökt om eftergift hos kommissionen i samband med en misstänkt hemlig kartell bör av det skälet kunna lämna in förenklade ansökningar till nationella konkurrensmyndigheter som gäller samma kartell, förutsatt att ansökan till kommissionen omfattar mer än tre medlemsstater som berörda territorier (skäl 60). Syftet med systemet med förenklade ansökningar är att minska den administrativa bördan för den som lämnar in en ansökan om eftergift till kommissionen (skäl 62).

Av artikel 22.1 i direktivet framgår att medlemsstaterna ska säkerställa att myndigheterna godtar förenklade ansökningar om eftergift. Bestämmelserna är tillämpliga när ansökningarna omfattar fler än tre medlemsstater som berörda territorier, dvs. minst fyra medlemsstater.

I artikel 22.2 sägs att en förenklad ansökan ska innehålla en kort beskrivning av följande uppgifter:

- a) sökandens namn och adress,
- b) namn på övriga parter i den misstänkta hemliga kartellen,
- c) den eller de berörda produkterna och territorierna,
- d) det misstänkta hemliga kartellbeteendets varaktighet och art,
- e) den eller de medlemsstater där bevisen för den misstänkta hemliga kartellen sannolikt finns, och
- f) uppgifter om alla tidigare eller eventuella framtida ansökningar om eftergift som gjorts vid andra konkurrensmyndigheter eller konkurrensmyndigheter i tredjeländer vad avser den misstänkta hemliga kartellen.

I artikelpunkt 3 regleras dels frågan om vilken konkurrensmyndighet som det sökande företaget ska ha kontakt med, dels vilken information de aktuella medlemsstaternas myndigheter ska få begära. Bestämmelserna är tillämpliga när kommissionen tagit emot en fullständig ansökan om eftergift från ett företag och de nationella konkurrensmyndigheterna tagit emot förenklade ansökningar rörande samma misstänkta kartell. Det är kommissionen som är den huvudsakliga samarbetspartnern för sökanden till dess det är klarlagt om huruvida kommissionen kommer att gå vidare med ärendet. Särskilt gäller detta om sökanden ska instrueras att genomföra interna utredningar. Kommissionen ska på begäran informera berörda nationella konkurrensmyndigheter om läget. Medlemsstaternas konkurrensmyndigheter möjligheter att begära information är begränsade.

Artikel 22.4 innehåller bestämmelser om vilka åtgärder den nationella konkurrensmyndigheten ska vidta när en förenklad ansökan tas emot. Myndigheten ska först kontrollera om den har tagit emot en förenklad eller fullständig ansökan från något annat företag avseende den misstänkta hemliga kartellen. Har den inte tagit emot någon sådan ansökan ska den, om ansökan innehåller de uppgifter som nämns i punkt 2, informera sökanden om detta.

I artikelpunkt 5 finns bestämmelser om fullständiga ansökningar. Medlemsstaterna ska säkerställa att sökande ges möjlighet att lämna in en

fullständig ansökan till den nationella konkurrensmyndigheten när kommissionen informerat myndigheten om sitt beslut att inte driva ärendet vidare. Det anges att det bara är i undantagsfall, när det är helt nödvändigt för avgränsning eller fördelning av ärenden, som myndigheten får begära att en fullständig ansökan lämnas innan dess. Vidare föreskrivs att myndigheten ska ha befogenhet att fastställa en rimlig tidsfrist inom vilken sökanden ska lämna in den fullständiga ansökan, inklusive bevisning och annan information. Slutligen föreskrivs att detta inte påverkar sökandens rätt att frivilligt lämna in en fullständig ansökan i ett tidigare skede.

Tidpunkten för när en fullständig ansökan ska anses ha lämnats till den nationella konkurrensmyndigheten regleras i artikel 22.6. Den ska anses ha lämnats vid den tidpunkt då den förenklade ansökan lämnades in. Detta gäller dock endast om den omfattar samma hemliga kartell som ansökan om eftergift till kommissionen avser i fråga om produkt, territorium och varaktighet.

12.4.2 Gällande ordning

Konkurrensverkets allmänna råd om eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift (KKVFS 2015:1) innehåller ett avsnitt om summariska ansökningar. Där konstateras inledningsvis att en ansökan om eftergift som lämnats till en konkurrensmyndighet inom Europeiska unionen inte räknas sökanden till godo i andra länder och att det därför är nödvändigt att ansöka om eftergift hos flera konkurrensmyndigheter när den aktuella överträdelsen har effekter i flera länder (p. 66). Om ett företag har anmält eller avser att anmäla en överträdelse till kommissionen, kan anmälan till verket ske genom en mindre omfattande ansökan om eftergift.

I ansökan ska företaget lämna följande uppgifter (p. 68):

- a) företagets namn och adress,
- b) vilka företag som har deltagit i samarbetet,
- c) vilka varor eller tjänster samarbetet omfattar,
- d) vilket geografiskt område samarbetet omfattar,
- e) när samarbetet har inletts och eventuellt avslutats,
- f) vad det konkurrensbegränsande samarbetet avser (t.ex. uppdelning av marknader eller fastställande av inköps- eller försäljningspriser),
- g) de medlemsstater i vilka bevis kan tänkas finnas, och
- h) om företaget tidigare har ansökt eller avser att ansöka om eftergift avseende samma eller en närliggande överträdelse.

I de allmänna råden föreskrivs att företaget ska lämna ytterligare uppgifter om Konkurrensverket begär det (p. 69). Vidare framgår att det är möjligt att ge anstånd med att lämna uppgifter, dvs. en kölapp (p. 71). I den delen anges att anstånd beviljas till dess Konkurrensverket beslutar att inleda en utredning. Om Konkurrensverket inleder en utredning av den anmälda överträdelsen ska den summariska ansökan kompletteras med de uppgifter som krävs för eftergift.

12.4.3 Föreskrifter om förenklade ansökningar kan meddelas i förordning

Regeringens bedömning: Det bör meddelas föreskrifter i förordning om vilken information ett företag ska lämna för att få anstånd med att lämna sådana uppgifter som krävs för att konkurrensskadeavgift ska få efterges när anmälan om eftergift omfattar fler än tre EU-medlemsstater som berörda territorier. Föreskrifterna bör avse fall där en ansökan om eftergift har gjorts till kommissionen. Föreskrifterna bör också omfatta Konkurrensverkets handläggning av en sådan anmälan.

Promemorians förslag: Regeringen bemyndigas att meddela föreskrifter om förenklade ansökningar om eftergift som omfattar mer än tre medlemsstater inom Europeiska unionen som berörda territorier (s. 184).

Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt om promemorians förslag.

Skälen för regeringens bedömning: Ett system med förenklade ansökningar i samband med en ansökan om eftergift hos kommissionen tillämpas av Konkurrensverket sedan 2015. Systemet har påtagliga likheter med det som föreskrivs i direktivet. Den information som företaget behöver lämna enligt de allmänna råden i en s.k. summarisk ansökan är begränsad. Genom en tillämpning av konkurrenslagens kölapssystem ges också det ansökande företaget skydd mot ingripande från Konkurrensverkets sida. Det får också anses vara syftet med direktivet som i huvudsak får anses uppfyllt genom den tillämpning som föreskrivs i de allmänna råden.

De allmänna råden är emellertid inte bindande för Konkurrensverket. Det bedöms därför vara tveksamt om de allmänna råden tillsammans med konkurrenslagens kölapssystem ger den rättsliga ram som på bästa sätt säkerställer att det resultat som eftersträvas med direktivet uppnås. I sina enskildheter finns också skillnader på detaljnivå som bör beaktas. Mot den bakgrunden bör en reglering övervägas. Frågan är då hur regleringen bör utformas.

Reglerna om förenklade ansökningar syftar till att ge det enskilda företaget ett skydd mot ingripande från andra konkurrensmyndigheter för den överträdelse som företaget har anmält till kommissionen för eftergift. Enligt artikel 22.1 ska det säkerställas att den nationella konkurrensmyndigheten godtar en förenklad ansökan. Vidare föreskrivs i punkt 2 i detalj vilka uppgifter som företaget ska beskriva i en förenklad ansökan för att den ska kunna godtas. I punkt 3 anges att konkurrensmyndigheten ska få begära vissa förtydliganden från företaget. Punkt 4 föreskriver att företaget ska få viss information som gäller myndighetens handläggning av ansökan och punkt 5 innehåller regler om företagets möjligheter att lämna in en fullständig ansökan om eftergift för den händelse att kommissionen informerat konkurrensmyndigheten om sin avsikt att låta bli att helt eller delvis driva ärendet vidare.

Som nämns ger konkurrenslagens kölapssystem redan i dag ett skydd vid summariska ansökningar. Några särskilda lagstiftningsåtgärder behöver därför inte vidtas i den delen. Det som ska säkerställas är att de krav på information som ett företag ska lämna uppfyller kraven i artikel 22.2 och att den förenklade ansökan handläggs av Konkurrensverket på det sätt som föreskrivs i artikeln i övrigt. I promemorian föreslås att detta

ska säkerställas genom föreskrifter som riksdagen bemyndigar regeringen att utfärda enligt 8 kap. 3 § regeringsformen. Regeringen bedömer dock att det är fråga om verkställighetsföreskrifter som gäller handläggningen av en anmälan om eftergift enligt 3 kap. 12 § konkurrenslagen och att det gäller vilken information som företaget ska lämna för att få anstånd enligt 3 kap. 14 a §. Sådana föreskrifter kan regeringen meddela med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen (jfr avsnitt 12.3.3). Av det sagda följer att det bör meddelas föreskrifter i förordning om vilken information ett företag ska lämna för att få anstånd med att lämna sådana uppgifter som krävs för att konkurrensskadeavgift ska få efterges när anmälan om eftergift omfattar fler än tre EU-medlemsstater som berörda territorier. Föreskrifterna bör avse fall där en ansökan om eftergift har gjorts till kommissionen. Föreskrifterna bör också omfatta Konkurrensverkets handläggning av en sådan anmälan.

12.5 Skydd för företagsledare

12.5.1 Artikel 23 om samspelet mellan ansökningar om befrielse från sanktionsavgifter och sanktioner som åläggs fysiska personer

Bestämmelserna i artikel 23 i direktivet syftar till att skydda fysiska personer från sanktioner för deras deltagande i en hemlig kartell som omfattas av en ansökan om befrielse från sanktionsavgift. Härigenom undanröjs de hinder i form av individuella sanktioner, såsom sanktionsavgifter, diskvalifikation eller fängelse som kan ha betydelse för företagets intresse av att ansöka om eftergift (skäl 64).

Artikel 23.1 innehåller regler om skydd mot sanktioner som åläggs i administrativa förfaranden och icke-strafrättsliga förfaranden för överträdelse av nationell rätt som i huvudsak har samma syfte som artikel 101 i EUF-fördraget. Som förutsättning för skydd föreskrivs i sammandrag att

a) företaget ska i sin ansökan avslöja sitt deltagande i den hemliga kartellen och vara först med att lägga fram bevis som antingen gör det möjligt för myndigheten att ingripa genom en platsundersökning eller är tillräcklig för att myndigheten ska kunna konstatera att en överträdelse som omfattas av eftergiftsprogrammet skett (artikel 17.2 leden b och c),

b) företagets nuvarande och tidigare ledare, direktörer och andra medarbetare ska aktivt samarbeta med den konkurrensmyndighet som driver ärendet, och

c) företagets ansökan om befrielse från sanktionsavgifter ska ha lämnats in före den tidpunkt då dess nuvarande eller tidigare ledare, direktörer och andra berörda medarbetare av medlemsstaternas behöriga myndigheter uppmärksammades på de förfaranden som leder till åläggande av sanktioner som avses i denna punkt.

I artikel 23.2 och 23.3 finns bestämmelser om skydd mot sanktioner som åläggs i straffrättsliga förfaranden.

Artikel 23.4 handlar om den praktiska hanteringen av situationer där den behöriga myndigheten för sanktioner eller lagföring ligger i en annan

jurisdiktion än den nationella konkurrensmyndighet som driver ärendet. När så är fallet ska den nationella konkurrensmyndigheten i jurisdiktionen för den behöriga myndigheten för sanktioner eller lagföring säkerställa kontakterna.

I artikel 23.5 förklaras att bestämmelserna i artikeln inte påverkar rätten till skadestånd i enlighet med skadeståndsdirektivet.

12.5.2 Gällande ordning

Genom ett beslut om näringsförbud enligt lagen om näringsförbud kan en näringsidkares rätt att bedriva eller ta del i näringsverksamhet begränsas. Ett sådant beslut kan avse den som faktiskt har utövat ledningen av en näringsverksamhet som en juridisk person bedrivit eller bl.a. ledamöter och suppleanter samt verkställande och vice verkställande direktör i ett aktiebolag, se 2–3 §§ lagen om näringsförbud.

Med stöd av 7 § kan ett förbud meddelas den som grovt har åsidosatt sina skyldigheter i en näringsverksamhet där förbudet i 2 kap. 1 § konkurrenslagen eller artikel 101 i EUF-fördraget överträtts på ett sätt som inneburit att företag i samma produktions- eller handelsled fastställer försäljningspriser, begränsar eller kontrollerar produktion eller delar upp marknader. En förutsättning för förbud är att det är påkallat från allmän synpunkt.

Ett näringsförbud ska dock enligt 9 § lagen om näringsförbud inte anses påkallat från allmän synpunkt, om den som kan komma i fråga för ett sådant förbud själv eller inom ramen för den bedrivna näringsverksamheten har medverkat till att i väsentlig mån underlätta en sådan utredning av överträdelsen som görs av Konkurrensverket, en konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen eller kommissionen.

Av 17 § framgår att ett yrkande om näringsförbud på konkurrensrättslig grund får framställas av Konkurrensverket i ett mål om konkurrens-skadegift. Målet handläggs enligt rättegångsbalkens regler om tvistemål där förlikning om saken inte är tillåten. Om Konkurrensverket inte för talan om konkurrensskadegift, får verket i stället framställa ett yrkande om näringsförbud genom ansökan till Patent- och marknadsdomstolen. Ansökan handläggs med tillämpning av lagen om domstolsärenden, se 18 § lagen om näringsförbud.

12.5.3 Lagstiftningsåtgärder behöver inte vidtas

Regeringens bedömning: Några lagstiftningsåtgärder behöver inte vidtas med anledning av direktivets bestämmelser om samspelet mellan ansökningar om befrielse från sanktionsavgifter och sanktioner som åläggs fysiska personer.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens (s. 188).

Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt om promemorians bedömning.

Skälen för regeringens bedömning: Det ska först noteras att direktivet inte kräver att medlemsstaterna inför en befogenhet att ålägga enskilda personer sanktioner för deras deltagande i någon form av konkurrens-

rättsliga överträdelser, inte ens hemliga karteller. Syftet med den aktuella artikeln får i stället anses vara att säkerställa att om det finns sanktioner av det slaget, ska de i vart fall inte påverka incitamenten för företag att ansöka om eftergift (jfr skäl 66).

Den ordning med näringsförbud på grund av konkurrensrättsliga överträdelser som tillämpas i svensk rätt förutsätter att förbudet är påkallat från allmän synpunkt. Ett förbud anses inte påkallat från allmän synpunkt om den som avses med förbudet själv eller inom ramen för den bedrivna näringsverksamheten medverkar till att i väsentlig mån underlätta en sådan utredning av överträdelserna som görs av Konkurrensverket, en konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen eller kommissionen (9 § lagen om näringsförbud).

Vad gäller kravet på medverkan framhålls i förarbetena att det är fråga om att självmant föra fram viktig information eller dylikt som konkurrensmyndigheten inte redan förfogar över eller lätt kan ta fram. I de fall det är fråga om att beakta medverkan som skett i utredningar som har gjorts av en annan konkurrensmyndighet eller kommissionen bör uttrycket ”i väsentlig mån” tolkas på sådant sätt att det stämmer överens med vad som i den medlemsstaten eller inom EU-rätten krävs för att avgiften eller böterna ska sättas ned (prop. 2007/08:135 s. 293 och prop. 2013/14:215 s. 94).

Det krav på medverkan som föreskrivs i lagen torde kunna jämföras med det krav på aktivt samarbete som ställs i artikel 23.1 i direktivet. Om kravet uppfylls är alltså den enskilde helt skyddad från näringsförbud på konkurrensrättslig grund, dvs. sanktioner som åläggs i administrativa förfaranden och icke-straffrättsliga förfaranden som har samband med hans eller hennes deltagande i den kartell som ansökan och befrielse från sanktionsavgift avser.

Till skillnad från direktivet krävs inte i lagen om näringsförbud att företaget som ansökt om eftergift ska uppfylla vissa krav. Inte heller krävs att företagets ansökan lämnas in före en viss tidpunkt för att ett näringsförbud inte ska vara påkallat från allmän synpunkt. Lagen förutsätter för sin tillämpning över huvud taget inte att en ansökan om eftergift har gjorts hos konkurrensmyndigheten. För att skyddas mot näringsförbud är det för den enskildes del fullt tillräckligt att han eller hon medverkar till att i väsentlig mån underlätta konkurrensmyndighetens utredning.

Svensk rätt ger således ett mer omfattande skydd mot sanktioner som kan åläggas fysiska personer än vad direktivet föreskriver. Genom skyddet får förutsättningarna för den enskilde att bidra till konkurrensmyndighetens utredning utan risk för näringsförbud anses väl uppfylla direktivets syfte. Några lagstiftningsåtgärder med anledning av artikel 23.1 behöver därför inte vidtas.

Frågor om näringsförbud kommer, som ett resultat av att Konkurrensverket ges beslutanderätt i fråga om konkurrensskadeavgift, att handläggas endast med tillämpning av lagen om domstolsärenden. Möjligheten att framställa ett yrkande om näringsförbud i ett mål om konkurrensskadeavgift faller således bort. Handläggning enligt lagen om domstolsärenden är inte ett straffrättsligt förfarande, varför artikel 23.2 och 23.3 inte är tillämpliga för svensk del. Eftersom det är Konkurrensverket som utreder och ansöker om näringsförbud kräver inte heller punkt 4 i artikeln några

lagstiftningsåtgärder. Övriga bestämmelser i artikel 23 föranleder inte några författningsändringar.

12.6 Konkurrenslagens definition av företag justeras

Regeringens förslag: Konkurrenslagens definition av företag ska justeras så att en sammanslutning av företag inte längre jämföras med företag vid tillämpningen av lagens bestämmelser om eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens (s. 192).

Remissinstanserna: *Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet* avstyrker förslaget. Fakultetsstyrelsen anför att olika definitioner av företag skapar osäkerhet i regelförståelsen och regeltillämpningen.

Skälen för regeringens förslag: Av artikel 17 och skäl 52 i direktivet framgår att företag, men inte en sammanslutning av företag som deltar i en misstänkt kartell för sina medlemmars räkning, ska kunna beviljas befrielse från eller nedsättning av sanktionsavgift enligt ett eftergiftsprogram.

I 1 kap. 5 § första stycket konkurrenslagen anges att med företag avses i lagen en fysisk eller juridisk person som driver verksamhet av ekonomisk eller kommersiell natur, dock inte till den del verksamheten består i myndighetsutövning. I andra stycket anges att med företag avses också en sammanslutning av företag.

Den ordningen att ett företag och en sammanslutning av företag jämföras i konkurrenslagstiftningen har gällt alltsedan början av 1990-talet. Detta har i den praktiska tillämpningen såvitt kan bedömas fungerat väl och har de fördelarna att lagtexten blir mindre komplicerad och att det i rättstillämpningen får avgöras i vilka situationer jämförelsen har relevans.

Genom direktivet införs den ordningen att en sammanslutning av företag som utgångspunkt inte ska kunna komma i fråga för eftergift eller nedsättning av konkurrensskadeavgift. Det framgår av att endast företag och inte företagssammanslutningar nämns i fråga om eftergift i artikel 17 och nedsättning i artikel 18. En företagssammanslutning som bedriver ekonomisk verksamhet kan dock vara berättigad till eftergift eller nedsättning om den deltar i en misstänkt kartell för egen räkning och inte för sina medlemmars räkning (skäl 52). Den närmare innebörden av detta är inte klar. Den tolkning som ligger närmast till hands torde vara att sammanslutningen i sådana fall bedriver ekonomisk verksamhet på en marknad och därmed i konkurrensrättslig mening är att betrakta som ett företag snarare än en sammanslutning av företag.

Under alla förhållanden bör konkurrenslagen anpassas till de nya förutsättningar som direktivet ställer upp för eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift. I promemorian föreslås att det bör ske genom att det i den definitionsbestämmelse som jämför företag och sammanslutningar av företag anges att detta inte gäller vid tillämpningen av lagens bestämmelser om eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift. *Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet*, som avstyrker förslaget, anför att olika definitioner av företag skapar osäkerhet i regelförståelsen

och regeltillämpningen. Regeringen delar inte fakultetsstyrelsens uppfattning och bedömer att förslaget inte leder till några problem i rättstillämpningen.

13 Ömsesidigt bistånd

13.1 Samarbete om utredningsåtgärder

13.1.1 Artikel 24 om samarbete mellan nationella administrativa konkurrensmyndigheter

En konkurrensmyndighet i en medlemsstat får i dag, enligt artikel 22.1 i rådets förordning (EG) nr 1/2003, genomföra utredningsåtgärder inom sitt territorium och enligt sin nationella lagstiftning på uppdrag av en myndighet i en annan medlemsstat för att denna myndighet ska kunna konstatera om förbudet i artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget överträtts. Artikel 22.1 i förordningen ger alltså en konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat möjlighet att begära att utredningsåtgärder genomförs för myndighetens räkning, men den myndighet som får begäran är inte skyldig att utföra åtgärderna.

Artikel 22.1 i förordningen ger inte den konkurrensmyndighet som begär hjälp med utredningsåtgärder någon rätt att delta i de åtgärder som den andra myndigheten utför. För att läka denna brist föreskrivs i artikel 24.1 i direktivet att tjänstemän och andra medföljande personer som bemyndigats av den ansökande konkurrensmyndigheten ska ha rätt att närvara och aktivt bistå den anmodade konkurrensmyndigheten under tillsyn av dess tjänstemän. Rätten att närvara och bistå avser den inspektion eller det förhör som den anmodade myndigheten genomför i enlighet med artiklarna 6, 7 och 9. Den gäller alltså när den anmodade myndigheten utövar sin befogenhet att genomföra platsundersökningar och att hålla förhör.

De artiklar som nu har berörts gäller samarbete om utredningar av misstänkta överträdelse av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget. Artikel 24.2 i direktivet gäller i stället samarbete för att utreda hur företag eller företagssammanslutningar följt beslut som avses i artiklarna 6 och 8–12. Dessa beslut gäller platsundersökningar i ett företags lokaler, begäran om information, kallelser till förhör, konstaterande och upphörande av överträdelse, interimistiska åtgärder och åtaganden.

Artikel 24.2 i direktivet kan sägas vara en spegelbild av artikel 22.1 i förordningen. Den ger den ansökande myndigheten rätt att be den anmodade myndigheten om hjälp, men föreskriver ingen skyldighet för den anmodade myndigheten att hjälpa till. Detta framgår inte uttryckligen av artikeltexten, utan av skälen till direktivet. I skälen anges att de nationella konkurrensmyndigheterna bör bemyndigas att be andra nationella konkurrensmyndigheter om bistånd för att fastställa huruvida företag eller företagssammanslutningar har underlåtit att följa utredningsåtgärder och beslut som fattats av ansökande nationella konkurrensmyndigheter (skäl 68). Det bör framhållas att direktivet inte föreskriver att den ansökande myndigheten ska ha rätt att närvara och bistå vid inspektionen eller förhöret.

I artikel 24.2 i direktivet föreskrivs slutligen att myndigheterna ska ha befogenhet att utbyta och använda information i bevissyfte, med förbehåll

för de skyddsåtgärder som fastställs i artikel 12 i förordningen. Artikeln, som enligt sin ordalydelse är tillämplig på informationsutbyte för tillämpningen av artiklarna 81 och 82 i fördraget (nu artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget), fastställer i punkt 2 att information som utbytt endast får användas som bevisning beträffande den sakfråga för vilken informationen inhämtades av den översändande myndigheten. Vidare fastställs i punkt 3 att informationen får användas som bevismedel för att ålägga fysiska personer påföljder om det i den översända myndighetens lagstiftning förutses påföljder av likande slag eller, om så inte är fallet, informationen har inhämtats på ett sätt som respekterar samma nivå av skydd av fysiska personers rätt till försvar som föreskrivs enligt de nationella bestämmelser som gäller för den mottagande myndigheten. Dock får den mottagande myndigheten inte använda den utbytta informationen för att utdöma frihetsstraff.

13.1.2 Gällande ordning

Bestämmelserna i artikel 22.1 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 är direkt tillämpliga. Som nyss nämnts får en konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat inom Europeiska unionen begära att en medlemsstats konkurrensmyndighet genomför alla sådana inspektioner eller andra undersökningsåtgärder enligt sin nationella lagstiftning för att den förstnämnda myndigheten ska kunna konstatera om artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget har överträtts. Av artikel 22.1 i förordningen framgår också att allt utbyte och all användning av information som inhämtats ska genomföras i enlighet med artikel 12 i förordningen. Innehållet i artikel 12 har redovisats ovan. Konkurrensverket fullgör de uppgifter som enligt förordningen ska utföras av en nationell konkurrensmyndighet i det här avseendet (se avsnitt 7).

De befogenheter som Konkurrensverket har för att kunna tillmötesgå en begäran från en konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat regleras i 5 kap. 13 och 14 §§ konkurrenslagen. Där föreskrivs att bestämmelserna i 1 och 11–13 §§ tillämpas för att inhämta uppgifter och 3–13 §§ för att genomföra platsundersökningar. Konkurrensverkets befogenheter att vidta åtgärder på begäran överensstämmer alltså med de befogenheter som verket har för att genomföra sina egna utredningar. Konkurrensverket är dock inte skyldigt att enligt 2 § uppteckna förhållanden.

Mellan de nordiska länderna Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige finns ett avtal om samarbete i konkurrensfrågor. Avtalet innehåller bestämmelser om utbyte och användning av information (artikel 3), inhämtande och utbyte av information för en annan konkurrensmyndighets räkning (artikel 4) och genomförande av platsundersökningar på uppdrag av en sådan myndighet (artikel 5). Avtalet och Sveriges anslutning till det behandlas i propositionen Nordiskt avtal om samarbete i konkurrensfrågor (prop. 2017/18:222). Riksdagen har godkänt avtalet (bet. 2017/18:NU20, rskr. 2017/18:361). Konkurrensverkets befogenheter i anledning av avtalet regleras i 5 kap. 19 och 20 §§ konkurrenslagen. I 7 § förordningen med instruktion för Konkurrensverket finns bestämmelser som innebär att sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen inte hindrar att verket

lämnar ut uppgifter till konkurrensmyndigheterna när det är nödvändigt för att uppfylla avtalet.

13.1.3 En rätt att närvara vid ett förhör eller en platsundersökning införs

Regeringens förslag: En konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen som framställt en begäran om utredningsåtgärder som avses i artikel 22 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 ska ha rätt att närvara och aktivt bistå Konkurrensverket vid ett förhör eller en platsundersökning.

Regeringens bedömning: I förordning bör frågor regleras som gäller Konkurrensverkets befogenheter att begära att en konkurrensmyndighet genomför utredningsåtgärder på verkets vägnar samt utbyte och användning av information.

Konkurrenslagens bestämmelser om inhämtande av uppgifter och platsundersökningar på uppdrag av en konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen uppfyller de krav som ställs i direktivet för att kunna tillmötesgå en begäran om utredningsåtgärder för att konstatera om vissa beslut inte har följts.

Promemorians förslag och bedömning överensstämmer med regeringens (s. 194).

Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt om promemorians förslag och bedömning.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Frågor som direktivet väcker

Ett fungerande samarbete mellan nationella administrativa konkurrensmyndigheter är av stor betydelse för tillsynen av EU:s konkurrensregler. Genom bestämmelserna i artikel 24 i direktivet ökar förutsättningarna för att bedriva både samarbetet och tillsynen effektivt.

Artikel 24 innehåller bestämmelser om utredningsåtgärder som vidtas på uppdrag av en konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat i EU. Det gäller dels, via hänvisning till förordningen, åtgärder som avser tillämpningen av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget, dels åtgärder som gäller undersökningar av om vissa beslut följs som myndigheten fattat. De frågor som direktivet väcker behandlas i det följande.

Genomförande av utredningsåtgärder för att konstatera om artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget har överträtts

Av artikel 22.1 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 följer att en konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat i EU har rätt att begära att Konkurrensverket genomför vissa utredningsåtgärder på myndighetens uppdrag för att kunna konstatera om det skett en överträdelse av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget. Konkurrenslagen innehåller bestämmelser som gör det möjligt för Konkurrensverket att genomföra sådana utredningsåtgärder (5 kap. 14 och 15 §§). För att uppfylla direktivets krav

på samarbete i artikel 24.1 i direktivet bör dessa bestämmelser kompletteras med en rätt för den myndighet som begär hjälp (dvs. den sökande myndigheten) att närvara och aktivt bistå Konkurrensverket när begäran framställts med tillämpning av artikel 22 i förordningen. Rätten att närvara och aktivt bistå verket förändrar inte det förhållandet att det alltjämt är verket som ansvarar för myndighetsutövningen, dvs. genomför de aktuella utredningsåtgärderna. Orden aktivt bistånd bör av det skälet inte förstås så att den sökande myndighetens tjänstemän ska kunna genomföra åtgärderna på egen hand.

Genomförande av utredningsåtgärder för att undersöka om vissa beslut har följts

Artikel 24.2 första meningen i direktivet innebär att en konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat i EU ska ha rätt att begära att Konkurrensverket genomför utredningsåtgärder på myndighetens uppdrag för att kunna konstatera om vissa beslut som meddelats i den ansökande myndighetens medlemsstat inte har följts. Det får anses vara fråga om sådana beslut som omfattas av en avgiftssanktion enligt artikel 13.2 eller ett vite enligt artikel 16.

Konkurrensverkets befogenheter enligt direktivet ska vid en begäran enligt artikel 24.2 omfatta platsundersökningar enligt artiklarna 6 och 7, begäran om information enligt artikel 8 och kallelser till förhör enligt artikel 9. Enligt gällande ordning får de utredningsåtgärder som Konkurrensverket får genomföra på begäran av en konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat avse inhämtande av uppgifter (5 kap. 14 §) och platsundersökningar (5 kap. 15 §). Såvitt gäller platsundersökningar är befogenheten begränsad till utredningar rörande överträdelser av förbuden i artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget. Vid en jämförelse med direktivet framgår att verkets utredningsbefogenheter i det här avseendet behöver utökas till att även omfatta platsundersökningar för att genomföra utredningar avseende de överträdelser som avses i artiklarna 13.2 och 16 i direktivet.

I avsnitt 10.2.5 föreslås att konkurrenslagens bestämmelser om platsundersökningar i 5 kap. 3 § ska utvidgas och omfatta utredningar av misstänkta överträdelser av de beslut som kan föranleda avgiftssanktion (jfr artikel 13.2 i direktivet) och utdömande av vite (jfr artikel 16). Bestämmelserna i 5 kap. 3 § bör gälla när en konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat begär bistånd med att fastställa huruvida företag eller företagssammanslutningar underlåtit att följa sådana beslut som den myndigheten fattat. Några författningsändringar är dock inte nödvändiga för att genomföra direktivet i den här delen. Det beror på att 5 kap. 15 § konkurrenslagen hänvisar till 5 kap. 3 § och hänvisningen kommer i fortsättningen att avse 3 § i den föreslagna lydelsen.

Bestämmelserna i artikel 24.2 innebär omvänt att Konkurrensverket ska ha rätt att begära att en konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat i EU genomför utredningsåtgärder på verkets vägnar för att verket ska kunna utreda om t.ex. ett åläggande att upphöra med en överträdelse följts (jfr skäl 68). Frågan är då om befogenheten att be en myndighet i en annan medlemsstat om hjälp bör regleras.

När det gäller tillämpningen av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget följer det av artikel 22.1 i förordningen att Konkurrensverket ska ha möjlighet att begära att en annan myndighet vidtar utredningsåtgärder på verkets vägnar. Förordningen är direkt tillämplig. Verkets befogenhet att begära hjälp med att inhämta utredning behöver därför inte regleras i konkurrenslagen. Nu när direktivet ger motsvarande möjligheter att begära hjälp att undersöka om vissa beslut följs, bör Konkurrensverkets befogenhet också författningsregleras för att säkerställa ett korrekt genomförande av direktivet.

Befogenheten att be en annan myndighet om hjälp med utredningen rör inte några förhållanden som kräver att föreskrifterna meddelas genom lag enligt 8 kap. 2 § regeringsformen. Föreskrifterna bör alltså kunna meddelas i förordning med stöd av 8 kap. 7 §. I förordningen bör det upplysas om att bestämmelser om hjälp med att genomföra utredningsåtgärder finns i EU-förordningen och i överenskommelsen om rättslig hjälp i konkurrensärenden.

Utbyte och användning av information som bevis

Den andra meningen i artikel 24.2 i direktivet innehåller två delar. I den första delen föreskrivs att den information som inhämtats ska få utbytas och användas för att bevisa om företaget eller företagssammanslutningen underlåtit att följa ett beslut som fattats av den ansökande nationella administrativa konkurrensmyndigheten. Den första delen innehåller i princip samma befogenheter som ges konkurrensmyndigheterna vid tillämpningen av artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget enligt artikel 12.1 i rådets förordning (EG) nr 1/2003. I den andra delen finns ett undantag som innebär att de skyddsåtgärder som föreskrivs i artikel 12.2 och 3 i förordningen ska beaktas när informationen används som bevisning.

När frågan om genomförande av direktivet i den här delen övervägs uppkommer samma fråga som vid genomförande av artikel 24.1 i direktivet, se ovan. Utbyte och användning av information som bevisning för tillämpningen av artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget är reglerad i en bindande EU-förordning. Utbyte och användning av information inom ramen för avtalet mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om samarbete i konkurrensfrågor regleras i det avtal som riksdagen godkänt. Även här finns risken att ett genomförande som enbart tar sikte på direktivet ger en splittrad bild av vilka möjligheter och begränsningar som finns i fråga om utbyte och användning av information. Det bör mot den bakgrunden införas en reglering som klargör i vilken omfattning Konkurrensverket får utbyta information och använda information som verket fått del av från andra konkurrensmyndigheter. Detta bör ske genom en hänvisning till direktivet och en upplysning om att bestämmelser finns i förordningen och i överenskommelsen om rättslig hjälp i konkurrensärenden. Föreskrifterna kan meddelas i förordning.

Frågor om sekretess vid ömsesidigt bistånd behandlas i avsnitt 13.5.

13.2 Ömsesidigt bistånd med delgivning och indrivning

13.2.1 Artikel 25–27 om bistånd med delgivning och indrivning

Artikel 25 om bistånd med delgivning

Medlemsstaterna ska enligt artikel 25 i direktivet säkerställa att den anmodade myndigheten på begäran av den ansökande myndigheten och på dennas vägnar delger mottagaren

a) preliminära invändningar mot den påstådda överträdelsen av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget och sådana beslut som fattats med tillämpning av dessa artiklar,

b) varje annan förfarandeakt som antagits inom ramen för förfaranden för efterlevnadskontroll och som bör delges i enlighet med nationell rätt, och

c) alla andra relevanta handlingar som rör tillämpningen av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget, inbegripet handlingar som rör verkställighet av beslut om påförandet av sanktionsavgifter eller föreläggande av viten.

Artikel 26 om bistånd med indrivning

Artikel 26 i direktivet innehåller bestämmelser om verkställighet av beslut som antagits i enlighet med artiklarna 13 och 16, dvs. beslut om sanktionsavgift eller betalning av viten. Bestämmelserna är enligt artikel 26.1 tillämpliga när det aktuella företaget eller företagssammanslutningen saknar tillräckliga tillgångar i den medlemsstat där beslutet fattats eller, enligt artikelpunkt 2, när företaget eller sammanslutningen inte har etablerats i medlemsstaten.

En förutsättning för att tillmötesgå en begäran om verkställighet enligt punkt 1 är att den ansökande myndigheten gjort rimliga ansträngningar för att driva in avgiften eller vitet på sitt eget territorium. Motsvarande krav gäller inte för verkställighet enligt punkt 2. Det markeras särskilt genom en upplysning om att artikel 27.3 d inte ska tillämpas. Av den artikeln framgår att en begäran ska innehålla uppgift om vilka rimliga ansträngningar som den ansökande myndigheten gjort för att verkställa beslutet på sitt eget territorium.

Enligt artikel 26.3 får den ansökande myndigheten endast begära verkställighet av ett slutligt beslut. Ett slutligt beslut är enligt artikel 2.1 led 22 ett beslut som inte kan, eller som inte längre kan, överklagas genom ordinära rättsmedel. I artikel 26.4 föreskrivs slutligen att frågor om preskriptionsfrister för verkställighet av sanktionsavgifter eller viten ska regleras av den nationella rätten i den ansökande myndighetens medlemsstat.

Artikel 27.1–6 om allmänna principer för samarbete

Artikel 27 i direktivet innehåller bestämmelser om samarbetet mellan myndigheterna. I artikel 27.1 ska medlemsstaterna säkerställa att

delgivning och verkställighet sker av den anmodade myndigheten och i enlighet med nationell rätt i den myndighetens medlemsstat. Av artikelpunkt 2 framgår att en begäran om delgivning eller verkställighet ska handläggas skyndsamt genom ett enhetligt dokument. Till dokumentet ska det fogas en kopia av den akt som ska delges eller verkställas. De allmänna uppgifter som det enhetliga dokumentet ska innehålla räknas sedan upp i punkten. I fråga om verkställighet ska dokumentet innehålla ytterligare uppgifter som anges i punkt 3.

Det enhetliga dokumentet ska enligt artikel 27.4 utgöra den enda grunden för de åtgärder som vidtas av den anmodade myndigheten. Om dokumentet innehåller de uppgifter som föreskrivs i punkt 2 krävs enligt punkt 4 inte någon form av erkännande, komplettering eller ersättande i den anmodade myndighetens medlemsstat. I denna lagrådsremiss bedöms att detta även omfattar de uppgifter som ska lämnas enligt punkt 3 vid en begäran om verkställighetsåtgärder.

I artikel 27.5 regleras vilket språk som ska användas i det enhetliga dokumentet. Som huvudregel föreskrivs att det är det eller något av de officiella språken i den anmodade myndighetens medlemsstat som ska användas, men att myndigheterna kan i det enskilda fallet komma överens om att använda ett annat språk. När det gäller den handling som ska delges eller det beslut som ska verkställas, föreskrivs att handlingen eller beslutet ska översättas till det eller något av de officiella språken i den anmodade myndighetens medlemsstat, om det krävs enligt nationell rätt i den medlemsstaten. Här öppnar dock direktivet för att myndigheterna i det enskilda fallet kan komma överens om att översättning får ske till ett annat språk.

Den anmodade myndighetens skyldighet att tillmötesgå en begäran om bistånd är enligt artikel 27.6 inte utan undantag. Myndigheten får neka en begäran om bistånd som inte uppfyller kraven i artikel 27. Detsamma gäller om myndigheten kan påvisa rimliga skäl som visar att det begärda biståndet skulle strida mot grunderna för rättsordningen i den aktuella medlemsstaten. Nekas bistånd ska den ansökande myndigheten kontaktas.

13.2.2 Gällande ordning

Delgivning

Bestämmelser om delgivning finns i delgivningslagen (2010:1932). Enligt 7 § är det den myndighet som handlägger ett mål eller ett ärende som ska se till att delgivning sker. Av 3 § följer att delgivning får ske med en person som vistas utomlands om den stat där delgivning ska ske tillåter det.

Bistånd med delgivning utomlands kan sökas hos Länsstyrelsen i Stockholms län enligt förordningen (2013:982) om bistånd med delgivning utomlands och i Sverige. Bistånd för delgivning utomlands får enligt 3 § lämnas om myndigheten eller domstolen själv har försökt att delge mottagaren i den andra staten, men detta inte har kunnat ske, om det saknas möjlighet för myndigheten eller domstolen att själv ansöka om bistånd med delgivning i den andra staten, eller om den andra staten kräver att en ansökan om delgivning skickas genom en centralmyndighet. Bistånd med delgivning i Sverige får enligt 9 § lämnas av Länsstyrelsen i

Stockholms län, om ansökan om sådant bistånd getts in av utländsk domstol eller myndighet eller någon som enligt en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige är behörig att ansöka om bistånd med delgivning.

Delgivning i Norden kan också ske enligt den nordiska överenskommelsen den 26 april 1974 mellan Finland, Danmark, Island, Norge och Sverige om inbördes rättshjälp genom delgivning och bevisupptagning (SÖ 1975:42). En begäran om bistånd med delgivning görs då hos behörig myndighet i den stat där delgivning ska ske, se 4 § förordningen om bistånd med delgivning utomlands och i Sverige. Enligt 9 § den förordningen ska en ansökan om bistånd med delgivning i Sverige med stöd av överenskommelsen ges in till länsstyrelsen i det län där delgivningsmottagaren är folkbokförd eller har sitt säte.

Vid bistånd med delgivning i Sverige får enligt 4 a § andra stycket delgivningslagen delgivning av en handling som är skriven på eller översatt till ett annat språk än svenska eller ett språk som följer av en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige, endast ske med delgivningsmottagarens samtycke om det inte står klart att han eller hon förstår det andra språket. I fråga om den nordiska överenskommelsen accepteras danska och norska, se artikel 3. Om något avtal inte finns ska endast svenska accepteras (prop. 2012/13:182 s. 46).

För delgivning i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur av handlingar som ska sändas från en medlemsstat till en annan finns bestämmelser om delgivning i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1393/2007 av den 13 november 2007 om delgivning i medlemsstaterna av rättegångshandlingar och andra handlingar i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur ("delgivning av handlingar") och om upphävande av rådets förordning (EG) 1348/2000.

Indrivning

Kronofogdemyndighetens möjligheter att genomföra indrivningsåtgärder utomlands är små. Principen om staters suveränitet i den allmänna folkrätten innebär att en stat inte får ägna sig åt maktutövning på en främmande stats territorium. Myndigheten får därför inte använda exekutiv tvång annat än i Sverige. Det medför att myndigheten måste begära handräckning för verkställighet av offentligrättsliga fordringar med stöd av EU-rätten eller en internationell överenskommelse för att få en svensk exekutionstitel verkställd i en annan stat.

Inom Norden finns sedan lång tid ett samarbete angående verkställighet av bl.a. viten som dömts ut på konkurrensrättslig grund. Samarbetet grundar sig inte på någon konvention utan baseras på likformig lagstiftning som utfärdats i de olika staterna (prop. 1962:203 s. 11). För svensk del regleras detta i lagen (1963:193) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m. Kompletterande bestämmelser finns i förordningen (1963:194) om samarbete med Danmark, Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m.m.

13.2.3 Frågor om ömsesidigt bistånd regleras i en ny lag

Regeringens förslag: Ömsesidigt bistånd med delgivning och indrivning på konkurrensområdet ska regleras i en ny lag.

En fråga om ömsesidigt bistånd vid delgivning av handlingar och beslut som gäller tillämpningen av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget ska prövas av Konkurrensverket. När det gäller delgivning inom ramen för en begäran om ömsesidigt bistånd med indrivning ska dock frågan prövas av Kronofogdemyndigheten.

Delgivning i Sverige ska ske med tillämpning av delgivningslagen. Delgivning som har skett med bistånd av en nationell konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat i enlighet med den medlemsstatens lagar, författningar och administrativa praxis, ska anses ha samma verkan som om delgivningen hade ägt rum i Sverige.

En fråga om ömsesidigt bistånd med indrivning ska prövas av Kronofogdemyndigheten. Vid indrivning i Sverige ska lagen om indrivning av statliga fordringar m.m. och lagen om avräkning vid återbetalning av skatter och avgifter tillämpas. Verkställighet enligt utsökningsbalken ska få äga rum på grund av det enhetliga dokument som avses i artikel 27 i direktivet. Vid indrivning av en annan medlemsstats fordran ska i fråga om preskription lagstiftningen i den andra medlemsstaten gälla. De avgifter och viten som Kronofogdemyndigheten driver in ska överföras till den medlemsstat som begärt indrivning. En begäran om bistånd med indrivning i en annan medlemsstat ska endast få ske av ett beslut eller en dom som fått laga kraft och där Kronofogdemyndigheten inte själv kan driva in fordringen.

Bistånd med delgivning och indrivning ska få vägras om de krav som anges i artikel 27 i direktivet inte är uppfyllda, om den enskildes grundläggande rättigheter och friheter inte har respekterats eller om det begärda biståndet skulle strida mot allmänna hänsyn.

Ett beslut om bistånd ska inte få överklagas.

Regeringens bedömning: Frågor om vilket språk som ska tillämpas i en ansökan om bistånd bör regleras i förordning.

Promemorians förslag och bedömning överensstämmer med regeringens (s. 202).

Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt om promemorians förslag och bedömning.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Utgångspunkter

De aktuella artiklarna i direktivet innehåller bestämmelser om ömsesidigt bistånd med delgivning och indrivning som rör konkurrensmyndigheternas tillämpning av artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget i mål och ärenden som inte är av civil eller kommersiell natur (jfr Europaparlamentets och rådets förordning [EG] nr 1393/2007). Det finns i dag inga regler om ömsesidigt bistånd mellan nationella konkurrensmyndigheter om delgivning och indrivning. Förvisso finns det vissa

bestämmelser som kan tillämpas vid delgivning och i viss mån även i fråga om indrivning av utdömda viten, men dessa torde inte vara tillräckliga för att säkerställa direktivets genomförande. Direktivet bör alltså genomföras oberoende av vilka möjligheter som i dag finns för delgivning och indrivning i de avseenden som förutses i artiklarna 25 och 26 i direktivet.

De föreskrifter om bistånd med delgivning och indrivning som krävs för att genomföra direktivet får i huvudsak anses vara av sådant slag att de avser förhållandet mellan enskilda och det allmänna som gäller skyldigheter för enskilda eller i övrigt ingrepp i enskildas ekonomiska förhållanden. Föreskrifterna bör därför som utgångspunkt meddelas i lag (8 kap. 2 § första stycket 2 regeringsformen).

Ansökande och anmodad myndighet

I direktivet talas det om ansökande myndighet respektive anmodad myndighet. Ansökande myndighet är en nationell konkurrensmyndighet som framställer en begäran om ömsesidigt bistånd som avses i artikel 24, 25, 26, 27 eller 28 (artikel 2.1 led 20). Anmodad myndighet är en nationell konkurrensmyndighet som tar emot en begäran om ömsesidigt bistånd och som vid en begäran om bistånd som avses i artikel 25, 26 27 eller 28 betyder det behöriga offentliga organet som har huvudansvaret för att genomföra sådana beslut enligt nationella lagar, författningar och administrativa praxis (artikel 2.1 led 21).

Definitionen av ansökande myndighet är klar. Det är den nationella konkurrensmyndighet som en medlemsstat enligt artikel 35 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 har utsett att ansvara för tillämpningen av artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget. Beroende på vad saken gäller är det Konkurrensverket eller allmän domstol som i dag har uppgiften att vara nationell konkurrensmyndighet, se 4 § konkurrensförordningen och avsnitt 7.

Definitionen av anmodad myndighet innebär att den anmodade myndigheten i en medlemsstat inte behöver vara densamma som den ansökande myndigheten i samma medlemsstat, dvs. vara den myndighet som utsetts att ansvara för tillämpningen av artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget. Med andra ord skulle vid ett korrekt genomförande av direktivet Kronofogdemyndigheten kunna vara nationell konkurrensmyndighet. Kronofogdemyndighetens huvudsakliga uppgifter är enligt 1 § förordningen (2016:1333) med instruktion för Kronofogdemyndigheten bl.a. indrivning och verkställighet. När det gäller delgivning skulle det dock kunna vara den myndighet som utsetts till nationell konkurrensmyndighet. Enligt 7 § delgivningslagen är det den myndighet som handlägger ett mål eller ett ärende som ska se till att delgivning sker.

I ett system där de nationella konkurrensmyndigheterna tillsammans med kommissionen har parallell behörighet att tillämpa artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget är det viktigt att se till att samarbetet mellan de nationella konkurrensmyndigheterna löper så smidigt som möjligt. Myndigheterna har ett omfattande och väl utvecklat samarbete på konkurrensområdet inom ramen för Europeiska konkurrensnätverket. En ordning som innebär att flera myndigheter har en uppgift att fylla när det gäller frågor om ömsesidigt bistånd kan mot den bakgrunden te sig något omständlig, i vart fall för konkurrensmyndigheter i andra medlemsstater.

Från svensk sida är det Konkurrensverket som deltar i nätverket och samarbetar med andra europeiska konkurrensmyndigheter. Konkurrensverket bör därför som utgångspunkt sköta de uppgifter som en ansökande eller anmodad myndighet har när det gäller delgivning av handlingar enligt artikel 25 i direktivet. Eftersom indrivning är en fråga för Kronofogdemyndigheten, bör den myndigheten tilldelas de uppgifter som både anmodad och sökande myndighet när det gäller indrivning enligt artikel 26. Myndigheten bör också svara för de delgivningsuppgifter som förekommer vid indrivning (jfr artikel 25 led c).

Sammanfattningsvis föreslås att Konkurrensverket ska handlägga frågor om ömsesidigt bistånd med delgivning och Kronofogdemyndigheten vid ömsesidigt bistånd med indrivning och delgivning av beslut som är relevanta när det gäller frågor om indrivning.

Bistånd med delgivning eller indrivning i Sverige

Artikel 27 i direktivet innehåller allmänna principer för samarbete som ska tillämpas vid ömsesidigt bistånd i Sverige. Av artikel 27.1 följer att en begäran ska genomföras i enlighet med svensk rätt. För Sveriges del innebär detta att delgivningslagen ska vara tillämplig. Vad gäller begäran om indrivning ska de bestämmelser som gäller för verkställighet enligt utsökningensbalken hos Kronofogdemyndigheten vara tillämpliga.

Av artikelpunkt 2 framgår att en begäran om delgivning och indrivning ska åtföljas av ett enhetligt dokument och en kopia av den akt som ligger till grund för begäran. Det enhetliga dokumentet ska innehålla uppgifter som är relevanta för att delgivning eller indrivning ska kunna ske. Uppgifterna utgörs t.ex. av namn och adress för adressaten, sammanfattning av relevanta fakta och upplysningar och den tidsfrist inom vilken delgivningen eller indrivningen ska äga rum. I punkt 3 finns ytterligare krav på vad dokumentet ska innehålla när indrivning begärs. Uppfylls kraven ska den anmodade myndigheten enligt punkt 4 vidta alla nödvändiga åtgärder för att bistånd ska kunna lämnas. Några krav på erkännande eller liknande får inte ställas. Om det enhetliga dokumentet uppfyller de krav som ställs i artikel 27.2 i direktivet ska delgivning alltså ske av de handlingar som anges i artikel 25, dvs. handlingar som rör tillämpningen av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget. För indrivning krävs det således att det enhetliga dokumentet uppfyller kraven i artikel 27.2 och 3 i direktivet.

Indrivningsåtgärderna gäller enligt artikel 26 sådana beslut om sanktionsavgifter eller viten som avses i artikel 13 eller 16. Författningstekniskt bör lagtexten hänvisa till artiklarna i den ursprungliga lydelsen. Härigenom tillförs lagtexten ett materiellt innehåll, dvs. bistånd får avse beslut som räknas upp i artiklarna, och eventuella framtida ändringar i direktivet ska underställas riksdagens godkännande innan de genomförs. Som nämnts gäller enligt artikel 27.4 att några krav på erkännande eller liknande inte får ställas för att delgivning eller indrivning ska få ske. Det bör anges särskilt i den nya lagen.

Av artikel 27.6 led a följer att Konkurrensverket respektive Kronofogdemyndigheten inte ska vara skyldigt att lämna bistånd om kraven i artikel 27 inte är uppfyllda. Enligt artikel 27.6 led b finns heller ingen skyldighet att lämna bistånd om det kan påvisas att ett genomförande av begäran

skulle strida mot grunderna för rättsordningen. En begäran om bistånd ska alltså kunna avslås. Befogenheten att avslå en biståndsansökan bör regleras genom en hänvisning till artikel 27 i dess ursprungliga lydelse. Hänvisningen innebär att den sökande myndigheten måste kontaktas innan ansökan avslås. Om Konkurrensverket efter sin prövning bedömer att kraven för att bistå med delgivning är uppfyllda bör verket svara för att delgivning sker i enlighet med delgivningslagen. Är det fråga om indrivning av en sanktionsavgift eller ett utdömt vite bör Kronofogdemyndigheten driva in den aktuella fordran.

De avgifter och viten som Kronofogdemyndigheten driver in på begäran av en nationell konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat ska överföras till den medlemsstat som begärt indrivning. Då dessa avgifter och viten som grundar sig på direktivet inte tillfaller den svenska staten, behöver utskökningsförordningen kompletteras med en hänvisning till den nya lagen för att klargöra att fordringarna handläggs som allmänna mål hos Kronofogdemyndigheten.

I upplysningssyfte bör det i den nya lagen tas in en hänvisning till lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. och lagen (1985:146) om avräkning vid återbetalning av skatter och avgifter (avräkningslagen) som är de lagar som innehåller särskilda bestämmelser om indrivning som bara är tillämpliga i allmänna mål. Det bör också klarläggas att det enhetliga dokument som avses i artikel 27 är en sådan utländsk exekutionstitel som får läggas till grund för indrivning i Sverige. Det sker lämpligen genom att det föreskrivs att verkställighet enligt utskökningsbalken får äga rum vid indrivningen.

Frågan om avräkningslagen är tillämplig när motfordringen är en utländsk fordran som drivs in i Sverige har berörts i förarbetena till lagen (2016:1231) om ömsesidigt bistånd med indrivning av vissa sanktionsavgifter vid utstationering (prop. 2016/17:26 s. 28 f). Där konstateras att avräkningslagen är tillämplig på sådana fordringar.

Direktivet innehåller inte några bestämmelser om att den ansökande myndigheten ska kunna överklaga ett beslut som innebär att bistånd inte lämnas. I andra regelverk som gäller bistånd med delgivning och indrivning tillämpas en ordning som innebär att ett sådant beslut inte kan överklagas, se t.ex. 8 § lagen om ömsesidigt bistånd med indrivning av vissa sanktionsavgifter vid utstationering (prop. 2016/17:26 s. 39). Motsvarande förbud mot överklagande bör införas i den nya lagen.

Bistånd med delgivning eller indrivning i en annan medlemsstat

En förutsättning för att bistånd ska kunna begäras i en annan medlemsstat är att ansökan uppfyller de krav som ställs i artikel 27 i direktivet. De krav som ställs på en ansökan kommer att regleras i den anmodade myndighetens rättsordning. Direktivet förutsätter i den delen inte något genomförande i svensk rätt.

När det gäller bistånd med delgivning är det enligt delgivningslagen den myndighet som handlägger ett ärende eller ett mål som ska se till att delgivning sker (7 §). I de ärenden som Konkurrensverket handlägger är det alltså verket som svarar för delgivningen. När det gäller mål eller ärenden i domstol som rör tillämpningen av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget är det en uppgift som faller på patent- och marknadsdomstolarna.

Kronofogdemyndigheten får begära delgivning av handlingar som är relevanta för att en begäran om bistånd med indrivning ska kunna göras i en annan medlemsstat.

För närvarande kan bistånd med delgivning sökas hos Länsstyrelsen i Stockholms län enligt förordningen om bistånd med delgivning utomlands. När direktivet genomförts kommer det enligt artikel 25 i direktivet finnas en möjlighet att begära bistånd med delgivning i andra medlemsstater i ärenden som rör tillämpningen av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget. Den hittillsvarande möjligheten som innebär att länsstyrelsen bistår med delgivning utomlands torde därmed vara utesluten. Om bistånd behövs ska det begäras av den nationella konkurrensmyndigheten i den medlemsstat där delgivningen ska ske, inte av länsstyrelsen. Det bör i den nya lagen regleras att det är Konkurrensverket som begär bistånd med delgivning av en handling som gäller tillämpningen av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget. Närmare föreskrifter om bistånd med delgivning av en sådan handling i ett mål eller ärende i domstol kan meddelas i förordning.

I den nya lagen bör också frågor om Kronofogdemyndighetens begäran om bistånd med indrivning av konkurrens- och utredningsskadeavgifter samt utdömda viten regleras, så även delgivning av handlingar som är relevanta för indrivning av sådana fordringar. Som förutsättning för en begäran om bistånd bör föreskrivas att beslutet eller domen ska ha fått laga kraft (jfr artikel 26.3 i direktivet) och att myndigheten inte själv har kunnat driva in fordringen (jfr artikel 27.3 led d).

När det gäller delgivning som har skett med bistånd av en nationell konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat i enlighet med den medlemsstatens lagar, författningar och administrativa praxis, bör det i den nya lagen föreskrivas att delgivningen ska anses ha samma verkan som om delgivningen hade ägt rum i Sverige. Detta har betydelse för att Kronofogdemyndigheten ska kunna begära bistånd med indrivning i en annan medlemsstat.

Preskription

Frågor som gäller preskriptionsfrister för verkställighet av sanktionsavgifter eller viten ska enligt artikel 26.4 i direktivet regleras av den nationella rätten i den ansökande myndighetens medlemsstat. Det betyder att svensk rätt ska tillämpas på fordringar om avgift eller utdömda viten som ska drivas in i en annan medlemsstat. Av 3 kap. 23 § konkurrenslagen framgår att en påförd konkurrensskadeavgift faller bort i den mån inte verkställighet har skett inom fem år från det att domen fick laga kraft eller avgiftsföreläggandet godkändes. Samma tid gäller för utdömda viten, se 35 kap. 7 § brottbalken. Någon ytterligare reglering för att genomföra direktivet i den delen behövs inte, förutom de justeringar som följer av att Konkurrensverket får besluta om konkurrensskadeavgift och att bestämmelserna om avgiftsförelägganden utgår.

Vid bistånd med indrivning i Sverige framgår av direktivet att det är lagen i den ansökande myndighetens medlemsstat som ska tillämpas. Frågan är om det fordras någon reglering i svensk rätt med avseende på ”inkommande” ärenden, dvs. när en utländsk sanktionsavgift eller ett utdömt vite ska drivas in i Sverige med stöd av direktivet. Inte minst för

att så långt som det är möjligt undvika invändningar mot vidtagna indrivningsåtgärder är det viktigt med en tydlig reglering av vad som gäller i fråga om de utländska fordringarna, särskilt om preskriptionstiden enligt den sökande medlemsstatens bestämmelser är lång och en svensk fordran av motsvarande slag skulle ha varit preskriberad vid tidpunkten för åtgärderna. En bestämmelse bör därför införas om att lagstiftningen i den andra medlemsstaten gäller i fråga om preskription vid indrivning i Sverige av en annan medlemsstats fordran.

Språkfrågan

Huvudregeln i artikel 27.5 i direktivet är att det enhetliga dokumentet ska vara avfattat på det eller de officiella språken i den anmodade myndighetens medlemsstat, dvs. språket eller språken i den stat där delgivning eller indrivning ska ske. Den ansökande och den anmodade myndigheten kan dock komma överens om att använda ett annat språk i det enskilda fallet. För åtgärder som ska genomföras i Sverige innebär detta att de uppgifter som ska lämnas i det enhetliga dokumentet till Konkurrensverket ska vara avfattade på svenska, med möjlighet att komma överens om annat. Föreskrifter om vilket språk som ska gälla för en ansökan om bistånd med delgivning eller indrivning i Sverige kan meddelas i förordning. Vilket språk som ska tillämpas vid bistånd med delgivning eller indrivning i en annan medlemsstat regleras i den andra medlemsstatens rättsordning.

Den handling som ska delges eller som ska ligga till grund för indrivning ska enligt artikel 27.5 översättas till något av de officiella språken i den anmodade myndighetens medlemsstat om myndighetens nationella rätt så kräver. Vid bistånd med delgivning i Sverige ska handlingen översättas till svenska och vid bistånd med delgivning i en annan medlemsstat ska den översättas till den medlemsstatens språk. Översättningen bekostas av den ansökande myndigheten, se artikelpunkterna 7 och 8 (kostnadsfrågan behandlas i avsnitt 13.3.2).

Direktivet öppnar emellertid för att myndigheterna ska ha rätt att i det enskilda fallet enas om att en översättning av handlingarna får tillhandahållas på ett annat språk. Direktivet torde t.o.m. kunna uppfattas så att myndigheterna kan komma överens om att handlingarna inte behöver översättas över huvud taget. Vid en jämförelse mellan direktivet och delgivningslagen föreskrivs i lagen att delgivning av en handling som är skriven på eller översatt till ett annat språk än svenska eller ett språk som följer av en internationell överenskommelse som är bindande för Sverige, endast får ske med delgivningsmottagarens samtycke om det inte står klart att han eller hon förstår det andra språket (4 a § andra stycket). Direktivet är alltså något mer flexibelt i det här avseendet än vad delgivningslagen ger utrymme för.

Delgivningslagen är dock subsidiär till delgivningsbestämmelser som finns i andra författningar (1 § andra stycket). Lagen hindrar alltså inte en reglering som innebär att myndigheterna får träffa överenskommelser i det enskilda fallet om vilket språk som handlingarna ska vara avfattade på, vilket kan förefalla effektivt från kostnadssynpunkt. Mot detta kan emellertid anföras att det från rättssäkerhetssynpunkt får anses vara av grundläggande betydelse att mottagaren av en delgivning också förstår

innebörden av de handlingar som delges. Den befogenhet som omtalas i direktivet, rätten för myndigheterna att enas om till vilket språk som handlingen ska vara översatt, bör därför inte sträcka sig längre än att mottagaren kan förväntas förstå det aktuella språket. Med det synsättet förhindras att delgivningen sker på ett sätt som skulle kunna utgöra en kränkning av en parts rätt till en rättvis rättegång (jfr artikel 6 i Europakonventionen och artiklarna 41 och 48 i EU:s rättighetsstadga samt EU-domstolens avgörande Kyrian, C-233/08, EU:C:2010:11). Den flexibilitet som direktivet föreskriver bör av nu nämnda skäl hanteras inom ramen för delgivningslagen. En särskild reglering om språköverenskommelser i det enskilda fallet bör inte införas.

13.3 Kostnader för biträde och valuta

13.3.1 Artikel 27.7 och 27.8 om kostnader för biträde och valuta

Medlemsstaterna ska enligt artikel 27.7 i direktivet säkerställa att den ansökande myndigheten fullt ut står för alla rimliga extra kostnader i samband med åtgärder som vidtas enligt artikel 24 eller 25. De extra kostnaderna inkluderar kostnader för översättning, arbetskraft och administration. För åtgärder som vidtas enligt artikel 26 gäller enligt artikel 27.8 att den anmodade myndigheten får dra av kostnaderna från de avgifter eller viten som drivs in. Det står dock medlemsstaterna fritt att föreskriva att kostnaderna ska betalas av den som ska betala sanktionsavgiften eller vitet. Om indrivningen misslyckas får myndigheten begära att den ansökande myndigheten står för de kostnader som uppkommit.

De belopp som verkställigheten avser ska drivas in i den anmodade myndighetens valuta. Vid behov ska beloppen räknas om till valutan i den myndighetens medlemsstat. Beloppet ska bestämmas efter den växelkurs som tillämpades det datum då sanktionsavgifterna påfördes eller vitena dömdes ut.

13.3.2 Ersättning för kostnader och tillämplig växelkurs

Regeringens förslag: Kronofogdemyndigheten ska ta ut ersättning för kostnader i målet i enlighet med vad som gäller vid indrivning av en svensk fordran av motsvarande slag.

Kronofogdemyndigheten ska, så snart en begäran om bistånd med indrivning tagits emot, räkna om sanktionsavgiften eller vitet till svenska kronor enligt den växelkurs som har offentliggjorts i Europeiska unionens officiella tidning för den dag då det beslutades att sanktionsavgift eller vite skulle tas ut.

Ett belopp som har drivits in ska överföras till den sökande medlemsstaten.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens (s. 214).

Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt om promemorians förslag.

Skälen för regeringens förslag: När Konkurrensverket genomför en platsundersökning på uppdrag av en annan konkurrensmyndighet enligt artikel 22 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 begärs inte ersättning för kostnaderna för undersökningen från den andra konkurrensmyndigheten. Ersättning tas heller inte ut för de kostnader som uppkommer inom ramen för det nordiska avtalet om samarbete i konkurrensfrågor. De nya uppgifter som verket får genom biståndsbestämmelserna i artikel 24 i direktivet bör från ersättnings synpunkt behandlas på motsvarande sätt.

Nästa fråga gäller den ersättning för kostnader som uppkommer vid bistånd enligt artiklarna 25 och 26 i direktivet. För bedömning av frågan bör ledning sökas i andra rättsområden som innehåller regler om ömsesidigt bistånd.

Vid bistånd enligt lagen (2011:1537) om bistånd med indrivning av skatter och avgifter inom Europeiska unionen ska Kronofogdemyndigheten enligt 15 § ta ut ersättning för kostnader i målet i enlighet med vad som gäller vid indrivning av en svensk fordran av motsvarande slag. Eftersom verkställighet äger rum enligt utsökningsbalken tillämpas bestämmelserna i balken och i förordningen (1992:1094) om avgifter vid Kronofogdemyndigheten. I fråga om ersättning för bistånd med indrivning får Kronofogdemyndigheten komma överens med den behöriga myndigheten i den andra medlemsstaten om ersättning som är anpassad till det enskilda fallet, om indrivningen är förenad med särskilt stora svårigheter eller kostnader, eller avser organiserad brottslighet, se 9 § förordningen (2011:1546) om bistånd med indrivning av skatter och avgifter inom Europeiska unionen.

Bistånd med delgivning som lämnas enligt förordningen om bistånd med delgivning utomlands och i Sverige är enligt 17 § avgiftsfritt. Länsstyrelsen tar alltså inte ut någon avgift för sitt arbete. Detsamma gäller för delgivning som sker med tillämpning av den nordiska överenskommelsen den 26 april 1974 om inbördes rättshjälp genom delgivning och bevisupptagning.

Lagen om ömsesidigt bistånd med indrivning av vissa sanktionsavgifter vid utstationering innehåller inga bestämmelser om ersättning för kostnader för delgivning och indrivning. Enligt 6 § tillfaller dock det indrivna beloppet staten. Detta följer av artikel 19 i det direktiv som genomförs i lagen, Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/67/EU av den 15 maj 2014 om tillämpning av direktiv 96/71/EG om utstationering av arbetstagare i samband med tillhandahållande av tjänster och om ändring av förordning (EU) nr 1024/2012 om administrativt samarbete genom informationssystemet för den inre marknaden (IMI-förordningen).

Syftet med bestämmelserna om ersättning för kostnader i direktivet är att det bistånd som den anmodande myndigheten ger inte ska drabba myndigheten ekonomiskt. De extra kostnader som uppstår i samband med platsundersökningar och vid delgivning ska betalas av den ansökande myndigheten. Kostnaderna för indrivning får i första hand dras av från det indrivna beloppet. Om indrivningen misslyckas ska den ansökande myndigheten stå för kostnaderna. Ersättning kan också krävas av galdenären, dvs. det företag som är föremål för exekutionsåtgärder.

Som framgår ovan finns det bestämmelser på andra rättsområden om ersättning för kostnader vid bistånd med delgivning och verkställighet.

Sammantaget framkommer att myndigheter som enbart bistår med delgivning inte begär ersättning för de kostnader som uppkommit, men att Kronofogdemyndigheten tar ut avgifter för indrivning av en fordran. Motsvarande ordning bör tillämpas när direktivet genomförs. Det innebär att det inte finns behov av att reglera frågor som gäller ersättning för Konkurrensverkets kostnader vid delgivning enligt artikel 25 i direktivet. För åtgärder som vidas enligt artikel 26 bör samma ordning tillämpas som gäller enligt lagen om bistånd med indrivning av skatter och avgifter inom Europeiska unionen, dvs. ersättning tas ut i enlighet med vad som gäller vid indrivning av en svensk fordran av motsvarande slag. I enlighet med artikel 27.8 första stycket bör kostnaderna dras av från det belopp som drivits in. Föreskrifterna bör meddelas i lag. Bestämmelsen i artikel 27.8 första stycket sista meningen om att få återkräva kostnader rör främst förhållandet mellan den sökande och den anmodade myndigheten och kräver inte någon reglering i lag.

Även beträffande företrädesordningen mellan kostnaderna och den sökande medlemsstatens fordran är det de nationella bestämmelserna som ska tillämpas. Belopp som motsvarar kostnaderna ska redovisas mot inkomstitel på statsbudgeten på samma sätt som influtna avgifter i andra utskökningsmål.

I artikel 27.8 andra och tredje styckena i direktivet finns bestämmelser om vilken valuta som fordringarna ska drivas in i och efter vilken växelkurs eventuell omräkning ska ske. Innebörden av bestämmelserna är att den anmodade myndigheten i förekommande fall ska räkna om fordringsbeloppet till sin egen medlemsstats valuta innan någon indrivningsåtgärd vidtas. Omräkningen ska göras enligt den växelkurs som gällde vid det datum som avgiften eller vitet beslutades. I avsaknad av närmare bestämmelser får det antas att myndigheterna kan använda den växelkurs som Europeiska centralbanken publicerat för det aktuella datumet, vilket är dagen för det slutliga avgörandet (jfr artikel 26.3). Växelkurserna offentliggörs i Europeiska unionens officiella tidning (EUT).

Bestämmelserna om valuta och växlingskurs får direkt betydelse för gäldenären, bl.a. om det inträffar förändringar i växelkursen under förfarandet. Föreskrifterna bör därför meddelas i lag.

I likhet med det som föreskrivs i lagen om bistånd med indrivning av skatter och avgifter inom Europeiska unionen bör det i den nya lagen anges att ett belopp som har drivits in ska överföras till den medlemsstat som har begärt bistånd.

13.4 Tvister som rör begäran om delgivning och indrivning

13.4.1 Artikel 28 om tvister som rör begäran om delgivning och verkställighet

Artikel 28 i direktivet innehåller två punkter. Av den första punkten följer att lagenligheten av den handling som ska delges eller ligga till grund för

indrivning och lagenligheten i det enhetliga dokumentet som medger att åtgärderna vidtas ska prövas i den ansökande myndighetens medlemsstat och omfattas av den nationella rätten i den staten. Tvister som rör verkställighets- och delgivningsåtgärder som vidtagits i den anmodade myndighetens medlemsstat ska enligt den andra punkten prövas och omfattas av rätten i den staten.

13.4.2 Inga åtgärder behöver vidtas

Regeringens bedömning: Några lagstiftningsåtgärder behöver inte vidtas för att genomföra artikel 28 i direktivet om tvister som rör begäran om delgivning och verkställighet.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens (s. 218).

Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt om promemorians bedömning.

Skälen för regeringens bedömning: Bestämmelserna i artikel 28 i direktivet får ses som en reglering av kompetensfördelningen mellan de olika medlemsstaterna. I artikeln klargörs att om det finns en möjlighet till överklagande ska det ske i den ansökande respektive den anmodade myndighetens medlemsstat. Prövningen ska sedan ske enligt den medlemsstatens rätt. Det finns i direktivet inget som tyder på att artikeln ska uppfattas som ett krav på medlemsstaterna att införa ytterligare bestämmelser om överklagande av de beslut som avses i artikel 25 och som rör artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget. Detsamma gäller sådana verkställighetsåtgärder som avses i artikel 26 i direktivet. I avsnitt 13.2.3 föreslås att ett beslut om bistånd inte ska få överklagas.

I artikel 28.1 led b anges dock att tvister som rör lagenligheten av ett enhetligt dokument som medger verkställighet i den anmodade myndighetens medlemsstat omfattas av de behöriga organen i den ansökande myndighetens medlemsstat och omfattas av rätten i den medlemsstaten. Frågan är då om artikeln i den delen bör uppfattas som att det ska införas bestämmelser om överklagande.

Till grund för en begäran om delgivning eller indrivning ligger enligt artikel 27.4 det enhetliga dokumentet som inte får bli föremål för någon form av åtgärd för erkännande eller liknande i den anmodade myndighetens medlemsstat. Innehållet i det enhetliga dokumentet regleras i artikel 27.2 och 27.3. Som exempel kan nämnas att dokumentet ska innehålla uppgifter som syftar till att identifiera adressaten, en sammanfattning av relevanta fakta och omständigheter, en sammanfattning av den handling som ska delges eller ligga till grund för indrivning, dagen då ett beslut om sanktionsavgift eller vitesbelopp blev slutligt och avgiftens eller beloppets storlek. Det enhetliga dokumentet ska således återge det sakliga innehållet i det aktuella ärendet. Till dokumentet fogas också en kopia av den akt som ska delges eller verkställas. Några ställningstaganden i sak ska inte göras när dokumentet upprättas och de felaktigheter som då kan uppstå kan inte vara annat än skriv- eller räknefel. Mot den bakgrunden bedöms det inte finnas något skäl att ge möjlighet att överklaga det enhetliga dokumentet. Invändningar mot det beslut som ska delges eller den fordran som ska drivas in får hanteras genom överklagande av det

ursprungliga beslutet. Några lagstiftningsåtgärder behöver därmed inte vidtas för att genomföra artikel 28.

13.5 Frågor om sekretess vid ömsesidigt bistånd

Regeringens bedömning: Det bör regleras i förordning att sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen inte hindrar att Konkurrensverket lämnar ut uppgifter till en nationell konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen när det är nödvändigt för att uppfylla direktivets bestämmelser om ömsesidigt bistånd.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens (s. 219).

Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt om promemorians bedömning.

Skälen för regeringens bedömning: Inom ramen för det ömsesidiga samarbetet enligt artiklarna 24–27 i direktivet kan det inte uteslutas att uppgifter som omfattas av sekretess kan behöva lämnas ut till en myndighet i en annan medlemsstat. Det kan exempelvis röra sig om uppgifter om en enskilds affärs- eller driftförhållanden som omfattas av sekretess enligt 30 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen, OSL, eller uppgifter som omfattas av sekretesskyddet vid utsökning och indrivning enligt 34 kap. OSL. Av 8 kap. 3 § samma lag följer att uppgift för vilken sekretess gäller inte får röjas för utländsk myndighet annat än om utlämnande sker i enlighet med särskild föreskrift i lag eller förordning, eller om uppgiften i motsvarande fall skulle få lämnas ut till en svensk myndighet och det enligt den utlämnande myndighetens prövning står klart att det är förenligt med svenska intressen att uppgiften lämnas till den utländska myndigheten.

Det bedöms att det bör framgå av lag eller förordning att utlämnande av uppgifter som omfattas av sekretess får ske för att kunna genomföra det samarbete som föreskrivs i direktivet. Då en sådan bestämmelse närmast är en instruktion till Konkurrensverket är det tillräckligt med en förordningsbestämmelse. I en förordning bör således föreskrivas att sekretess enligt OSL inte hindrar att Konkurrensverket lämnar ut uppgifter till en konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat i EU när det är nödvändigt för att uppfylla direktivets bestämmelser om ömsesidigt bistånd. En motsvarande bestämmelse finns i 7 § förordningen med instruktion för Konkurrensverket. Bestämmelsen gäller uppgiftslämnande inom ramen för det nordiska avtalet om samarbete i konkurrensfrågor.

Handlingar som ges in till Konkurrensverket eller Kronofogdemyndigheten från en ansökande myndighet i en annan medlemsstat omfattas av tryckfrihetsförordningens bestämmelser om handlingsoffentlighet. En förutsättning för att en myndighet ska kunna hemlighålla en sådan handling, eller delar av den, är att sekretess gäller för uppgifterna i handlingen enligt någon av bestämmelserna i OSL. I varje enskilt fall måste således en sedvanlig sekretessprövning göras.

Enligt 15 kap. 1 a § OSL gäller sekretess för en uppgift som en myndighet har fått från ett utländskt organ på grund av bl.a. en bindande EU-rättsakt, om det kan antas att Sveriges möjlighet att delta i det internationella samarbete som avses i rättsakten försämras om uppgiften

röjs. Denna sekretessbestämmelse är bl.a. tillämplig på uppgifter som har överlämnats från ett utländskt organ inom ramen för ett direktivstyrt samarbete mellan EU:s medlemsstater. Sekretessen är dock inte absolut, utan gäller endast om ett utlämnande skulle riskera att försämra det samarbete som regleras av direktivet i fråga. Ett typiskt exempel på en sådan situation är när ett utlämnande skulle stå i strid med sekretessbestämmelser i ett direktiv.

När det gäller ömsesidigt bistånd finns inga bestämmelser om sekretess i direktivet. Det bör dock inte tas till intäkt för att det skulle saknas ett intresse av sekretess vid ömsesidigt bistånd, tvärtom upprätthåller många medlemsstater i EU ett mer omfattande sekretesskydd än det som gäller i Sverige. Bestämmelsen i 15 kap. 1 a § OSL får anses tillgodose det behov av sekretess som kan finnas hos Konkurrensverket, exempelvis i fråga om uppgifter som finns i den handling som biståndsbegäran omfattar. Därutöver finns det bestämmelser om sekretess vid bistånd med delgivning i 22 kap. 5 § OSL och vid utsökning och indrivning i 34 kap. OSL. Någon ytterligare reglering i svensk rätt bedöms inte vara nödvändig.

14 Preskriptionsfrister

14.1 Artikel 29 om preskriptionsfrister för påförande av sanktionsavgifter eller föreläggande av viten

Enligt artikel 29.1 i direktivet ska medlemsstaterna säkerställa att preskriptionsfristerna för de nationella konkurrensmyndigheternas påförande av sanktionsavgifter eller föreläggande av vite tillfälligt ska upphöra eller avbrytas så länge som ett förfarande pågår vid konkurrensmyndigheter i andra medlemsstater eller vid kommissionen rörande en överträdelse som gäller samma avtal, beslut av en företagssammanslutning, samordnade förfarande eller annat agerande som strider mot artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget.

Preskriptionsfristen ska tillfälligt upphöra eller avbrytas från och med delgivningen av den första formella utredningsåtgärden till minst ett företag som är föremål för utredning och gälla alla företag eller företagssammanslutningar som har deltagit i överträdelsen.

Det tillfälliga upphörandet eller avbrottet ska avslutas den dag då det finns ett överträdelseavgörande eller när myndigheten avslutat sitt förfarande på annat sätt. Avbrotts- eller upphörandeperiodens varaktighet påverkar inte absoluta preskriptionsfrister i nationell rätt.

Enligt artikel 29.2 i direktivet ska preskriptionsfristen tillfälligt upphöra eller avbrytas så länge som den nationella konkurrensmyndighetens beslut är föremål för ett förfarande vid en överprövningsdomstol.

Artikel 29.3 innehåller en bestämmelse som riktar sig till kommissionen.

14.2 Gällande ordning

Enligt 3 kap. 20 § konkurrenslagen får konkurrensskadeavgift påföras bara om stämningsansökan har delgetts den som anspråket riktas mot inom fem år från det att överträdelsen upphörde. Om det berörda företaget inom denna tid får del av ett beslut om undersökning enligt 5 kap. 3 § eller ges tillfälle att yttra sig över Konkurrensverkets utkast till stämningsansökan, ska tiden i stället räknas från den dag detta skedde. I sådana fall gäller dock att avgift får påföras endast om den som anspråket riktas mot har delgetts stämningsansökan inom tio år från det att överträdelsen upphörde.

Av 6 kap. 1 § konkurrenslagen framgår att ett antal beslut av Konkurrensverket får förenas med vite. Det finns dock inga bestämmelser om preskription av möjligheten att besluta om vitesföreläggande.

När det gäller utdömmande av ett förelagt vite följer av 9 § tredje stycket lagen om viten att vite bortfaller, om talan om att det ska dömas ut inte har delgetts adressaten inom två år från det att förutsättningarna för att väcka en sådan talan uppkom.

14.3 Nya bestämmelser om preskriptionsavbrott införs

Regeringens förslag: Det ska i konkurrenslagen införas bestämmelser som innebär att den femåriga preskriptionsfristen för påförande av konkurrensskadeavgift och utredningsskadeavgift avbryts när ett förfarande som avser samma överträdelse av konkurrensreglerna pågår vid en annan nationell konkurrensmyndighet eller kommissionen.

Avbrottet ska gälla alla företag eller företagsammanslutningar som deltagit i överträdelsen.

En ny frist ska löpa från den dag det finns ett överträdelseavgörande eller myndigheten avslutat sitt förfarande på något annat sätt.

Regeringens bedömning: Några bestämmelser om preskriptionsavbrott under handläggning i domstol eller i fråga om föreläggande av vite behövs inte.

Promemorians förslag och bedömning överensstämmer med regeringens (s. 222).

Remissinstanserna: *Svenskt Näringsliv* anför att förslaget leder till osäkerhet för företagen när det inte anges i vilka situationer som preskriptionstiden avbryts och efterlyser en närmare reglering.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Här kan inledningsvis konstateras att bestämmelserna om preskription i 3 kap. 20 § konkurrenslagen behöver justeras med anledning av att Konkurrensverket ges beslutanderätt i fråga om konkurrensskadeavgift och utredningsskadeavgift (se avsnitt 5.3).

I konkurrenslagen saknas bestämmelser om att preskriptionsfristen för att påföra konkurrensskadeavgift upphör att löpa eller avbryts när andra nationella konkurrensmyndigheter eller kommissionen vidtar åtgärder med avseende på en misstänkt överträdelse av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget. Det finns inte heller några bestämmelser om att preskriptionsavbrottet även kan omfatta företag som inte på något sätt har underrättats om den preskriptionsavbrytande åtgärden eller som inte ens visste om att en utredning pågick. Om en regel av sist nämnda innebörd, efter förebild från rådets förordning (EG) nr 1/2003, borde införas behandlades i förarbetena till den nuvarande konkurrenslagen. Regeringens ståndpunkt var då att så inte skulle ske och att det borde krävas att Konkurrensverket underrättar varje berört företag om den åtgärd som föranleder ett preskriptionsavbrott (prop. 2007/08:135 s. 105). Direktivets ordalydelse ger dock inte några valmöjligheter i det hänseendet. Bestämmelser av innebörden att preskriptionstiden upphör att löpa eller avbryts när andra nationella konkurrensmyndigheter eller kommissionen vidtar åtgärder och att avbrottet gäller alla företag som är inblandade i överträdelsen, oavsett om de underrättas om den preskriptionsavbrytande åtgärden eller inte, måste därför införas. Bestämmelserna bör lämpligen placeras i konkurrenslagen.

En första fråga som direktivet öppnar för är om fristens löptid ska tillfälligt upphöra eller om den ska avbrytas. Skillnaden mellan att fristen tillfälligt upphör och att den avbryts är att preskriptionsfristen i det första fallet stoppas och i det andra fallet att en ny frist börjar löpa efter den

preskriptionsavbrytande händelsen. I preskriptionslagen (1981:130) tillämpas en ordning som innebär att en ny preskriptionstid börjar löpa från exempelvis den dag en dom meddelas (7 § första stycket). Så är fallet även enligt 3 kap. 20 § konkurrenslagen. Denna ordning bör gälla också i fråga om de nya bestämmelserna om preskription som motiveras av direktivet.

Enligt artikel 29.1 andra stycket i direktivet ska preskriptionsfristen avbrytas från och med delgivningen av den första formella utredningsåtgärden till minst ett företag som är föremål för förfarandet. Uttrycket ”den första formella utredningsåtgärden” återfinns även i artikel 11.3 i rådets förordning (EG) nr 1/2003. Vilka slags åtgärder som avses är inte närmare angivet i direktivet eller i förordningen och kan naturligtvis variera från medlemsstat till medlemsstat. Den nya bestämmelsen bör därför utformas i nära anslutning till direktivtexten. Regeringen delar i och för sig *Svenskt Näringslivs* uppfattning att detta kan leda till osäkerhet för företagen, men någon närmare reglering är inte möjlig att införa. Tolkningen av den nya bestämmelsen måste därför överlämnas till rättstillämpningen.

Det bör av den nya bestämmelsen också framgå att avbrottet upphör den dag det finns ett överträdelseavgörande eller när den andra konkurrensmyndigheten eller kommissionen har avslutat sitt förfarande på något annat sätt.

Om det är flera andra konkurrensmyndigheter, inklusive kommissionen, som utreder samma ifrågasatta överträdelse så börjar en ny frist inte att löpa förrän samtliga myndigheter har fattat beslut eller avslutat sina förfaranden på annat sätt.

Enligt artikel 29.2 i direktivet ska preskriptionsfristen avbrytas eller tillfälligt upphöra så länge som den nationella konkurrensmyndighetens beslut är föremål för ett förfarande vid en överprövningsdomstol. Vad gäller överprövning av Konkurrensverkets beslut finns inte skäl att med anledning av direktivet förordna om avbrott eller upphörande av preskription under domstolsprövningen eftersom preskriptionstiden hänförs till åtgärder som verket vidtar. Om Konkurrensverket beslutar att påföra ett företag en konkurrensskadeavgift exempelvis fyra år efter att överträdelsen upphörde är det tillräckligt för att avgift ska få påföras, även om ett lagakraftvunnet avgörande i patent- och marknadsdomstolarna föreligger mer än fem år efter att överträdelsen upphörde.

Som framgått ska upphörandet av preskriptionstiden inte påverka absoluta preskriptionsfrister som föreskrivs i nationell rätt. Det innebär att den yttersta fristen i 3 kap. 20 § konkurrenslagen om tio år från det att överträdelsen upphörde ska finnas kvar, dock att tioårsfristens slutpunkt ska vara dagen för Konkurrensverkets beslut om konkurrensskadeavgift.

Som redovisas i avsnitt 11.4.2 föreslås att begreppet konkurrensskadeavgift ges en utvidgad innebörd och omfattar, förutom överträdelser av de materiella förbuden, även överträdelser av ett åläggande enligt 3 kap. 1 § första stycket eller 3 § och ett beslut att godta ett åtagande enligt 3 kap. 4 § första stycket konkurrenslagen.

I avsnitt 11.4.2 föreslås vidare att det, för att genomföra direktivet, i konkurrenslagen införs en ny sanktionsavgift, utredningsskadeavgift. Enligt artikel 29 ska preskriptionsfristen avbrytas även för påförandet av en sådan sanktion om en annan konkurrensmyndighet prövar samma överträdelse av konkurrensreglerna. Det är svårt att se det praktiska

behovet av en avbruten frist t.ex. i de fall någon brutit en försegling, inte inställt sig till förhör eller lämnat felaktiga uppgifter. För att korrekt genomföra direktivet bör trots det en sådan bestämmelse införas. Också för utredningsskadeavgift bör det gälla en absolut preskriptionsfrist om tio år från det att det beteende som föranleder en sådan avgift upphörde.

Vad så gäller viten finns i konkurrenslagen inte någon bestämmelse om preskription. Det faller sig naturligt eftersom exempelvis ett åläggande vid vite om att upphöra med en överträdelse av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget enligt konkurrenslagen förutsätter att överträdelsen fortfarande pågår.

Även om artikel 29 i direktivet tolkas mot sin ordalydelse så att den inte bara omfattar beslut om vitesföreläggande utan också utdömande av vite är det svårt att förstå varför preskriptionstiden för utdömande av vitet skulle behöva förlängas utöver viteslagens två år av det skälet att en annan nationell konkurrensmyndighet eller kommissionen utreder samma överträdelse. Förutsättningarna för att väcka talan om utdömande av vitet är ju redan är uppfyllda när tvåårsfristen börjar löpa.

Sammantaget föranleder vad som sägs om viten i artikel 29 i direktivet inte någon lagstiftningsåtgärd.

15 Direktivets allmänna bestämmelser

15.1 Konkurrensverkets roll inför Patent- och marknadsdomstolen

15.1.1 Artikel 30 om nationella administrativa konkurrensmyndigheters roll inför nationella domstolar

Enligt artikel 30.1 i direktivet ska medlemsstater, som utser både en nationell administrativ konkurrensmyndighet och en nationell rättslig konkurrensmyndighet som ansvarar för tillämpningen av artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget, säkerställa att den administrativa myndigheten kan väcka talan direkt hos den rättsliga myndigheten.

I den mån nationella domstolar prövar beslut som fattats av nationella konkurrensmyndigheter ska, enligt artikel 30.2 i direktivet, medlemsstaterna säkerställa att konkurrensmyndigheten fullt ut kan delta som part i förfarandena vid domstolen.

Enligt artikel 30.3 ska den nationella administrativa konkurrensmyndigheten ha rätt att överklaga dels nationella domstolars avgöranden om beslut som konkurrensmyndigheter fattat, dels en nationell rättslig myndighets vägran att bevilja förhandstillstånd till inspektioner.

15.1.2 Gällande ordning

Patent- och marknadsdomstolen får på talan av Konkurrensverket besluta att ett företag ska betala en särskild avgift, konkurrensskadeavgift, om företaget överträtt artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget eller motsvarande bestämmelser i konkurrenslagen. Detta framgår av 3 kap. 5 § samma lag. På ansökan av Konkurrensverket får Patent- och marknadsdomstolen även besluta att verket får göra platsundersökningar, se t.ex. 5 kap. 3 §. Enligt 6 kap. 2 § förs en talan om utdömning av förelagt vite som huvudregel av Konkurrensverket.

Ett flertal beslut som fattas av Konkurrensverket kan överklagas till Patent- och marknadsdomstolen, se 7 kap. 1 § första stycket. Av 3 kap. 2 § första stycket lagen om patent- och marknadsdomstolar följer att lagen om domstolsärenden tillämpas i domstolen vid handläggning av överklaganden. Om en enskild överklagar en förvaltningsmyndighets beslut är förvaltningsmyndigheten, i detta fall Konkurrensverket, enligt 11 § i sist nämnda lag, motpart till den som överklagat.

Av 1 kap. 3 § första stycket lagen om patent- och marknadsdomstolar framgår att Patent- och marknadsöverdomstolen, om inte något annat är föreskrivet. En dom i ett tvistemål, t.ex. om konkurrensskadeavgift, får överklagas av en part. Detta följer av 50 kap. 1 § rättegångsbalken. Ett beslut enligt lagen om domstolsärenden, t.ex. i fråga om platsundersökning eller avseende ett överklagat beslut av Konkurrensverket,

får enligt 36 § den lagen överklagas av den som beslutet rör, om det gått honom eller henne emot.

15.1.3 Inga ytterligare regler krävs om Konkurrensverkets roll i domstol

Regeringens bedömning: Det krävs inga lagstiftningsåtgärder med anledning av direktivets bestämmelser om nationella konkurrensmyndigheters roll inför nationella domstolar.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens (s. 227).

Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt om promemorians bedömning.

Skälen för regeringens bedömning: I artikel 30 och i direktivet i övrigt förekommer ett antal begrepp vars inbördes relation och betydelse inte är alldeles lätt att förstå. Det talas således om konkurrensmyndigheter, nationella konkurrensmyndigheter, nationella administrativa konkurrensmyndigheter, nationella rättsliga konkurrensmyndigheter, nationella domstolar och även om nationell rättslig myndighet. Definitionerna i direktivets artikel 2 är inte heller ägnade att bringa någon större klarhet i vad som avses med det ena eller det andra. I exempelvis artikel 2.1 led 1 definieras ”nationell administrativ konkurrensmyndighet” som en administrativ myndighet som en medlemsstat har utsett för att fullgöra samtliga eller vissa av en nationell konkurrensmyndighets uppgifter. I artikel 2.1 led 2 anges att en ”nationell rättslig konkurrensmyndighet” är en rättslig myndighet som en medlemsstat har utsett för att fullgöra vissa av en nationell konkurrensmyndighets uppgifter.

Redan med anledning av rådets förordning (EG) nr 1/2003 hade regeringen att ta ställning till vilken eller vilka myndigheter som skulle utses till nationell konkurrensmyndighet och hur det skulle ske. Den lösning som valdes återfinns numera i 4 § konkurrensförordningen och innebär att när rådsförordningen i enskilda artiklar anger uppgifter som en nationell konkurrensmyndighet har så ankommer dessa på Konkurrensverket eller allmän domstol som nationell konkurrensmyndighet, i den mån motsvarande uppgifter ges till myndigheten enligt bestämmelser i konkurrenslagen. Enligt paragrafens andra stycke är Konkurrensverket nationell konkurrensmyndighet också när uppgifter enligt rådsförordningen saknar motsvarighet i konkurrenslagen. I dagsläget innebär detta att Patent- och marknadsdomstolen är nationell konkurrensmyndighet när den dömer ut konkurrensskadeavgift (se artikel 5 första stycket sista strecksatsen i förordning [EG] nr 1/2003). I övrigt är Konkurrensverket sådan myndighet.

Med anledning av vad som föreslås i denna lagrådsremiss om beslutanderätt för Konkurrensverket avseende konkurrensskadeavgift och utredningsskadeavgift kommer Patent- och marknadsdomstolen inte längre att vara nationell konkurrensmyndighet i fråga om sådana avgifter.

Av redogörelsen för gällande ordning framgår att Konkurrensverket har rätt att fullt ut medverka som part i domstolen vid prövningen av överklagade beslut och att föra talan om utdömmande av vite. Konkurrensverket har vidare rätt att överklaga Patent- och marknadsdomstolens

avgöranden i ärenden om överprövning av verkets beslut och ärenden om tillstånd till platsundersökning. I sist nämnda avseende får domstolen anses vara nationell rättslig myndighet. Gällande rätt får således väl anses uppfylla vad direktivet kräver. Några lagstiftningsåtgärder är därför inte påkallade.

15.2 Användning av bevis mot fysiska personer

15.2.1 Artikel 31.1 om användning av bevisning för att ålägga fysiska personer sanktioner

I artikel 31.1 i direktivet ges medlemsstaterna en möjlighet att föreskriva att upplysningar som en fysisk person lämnar i ett konkurrensärende inte får användas för att ålägga den fysiska personen eller dennes nära anhöriga sanktioner.

15.2.2 Gällande ordning

Genom ett beslut om näringsförbud meddelas en näringsidkare under viss tid begränsningar i rätten att bedriva eller ta del i näringsverksamhet, 1 § lagen om näringsförbud.

Enligt 7 § lagen om näringsförbud kan den som grovt har åsidosatt sina skyldigheter i en näringsverksamhet där förbudet i 2 kap. 1 § konkurrens-lagen eller artikel 101 i EUF-fördraget har överträtts på ett sätt som inneburit att företag i samma produktions- eller handelsled fastställer försäljningspriser, begränsar eller kontrollerar produktion eller delar upp marknader, meddelas näringsförbud om ett sådant förbud är påkallat från allmän synpunkt.

Vid bedömningen av om näringsförbud är påkallat från allmän synpunkt ska särskild hänsyn tas till bland annat om förfarandet har varit ägnat att allvarligt hindra, begränsa eller snedvrیدا konkurrensen, 9 § första stycket lagen om näringsförbud.

Näringsförbud ska inte anses påkallat från allmän synpunkt om den som kan komma i fråga för ett sådant förbud själv eller inom ramen för den bedrivna verksamheten har medverkat till att i väsentlig mån underlätta en utredning av överträdelsen som görs av Konkurrensverket, av en konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat eller av Europeiska kommissionen, 9 § andra stycket lagen om näringsförbud.

Ett yrkande om näringsförbud får framställas av Konkurrensverket hos Patent- och marknadsdomstolen.

15.2.3 Ett användningsförbud bör inte införas

<p>Regeringens bedömning: Det bör inte införas några bestämmelser om att vissa uppgifter som framkommit under en utredning vid en nationell konkurrensmyndighet inte får användas som bevis för att ålägga fysiska personer påföljder.</p>

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens (s. 229).
Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt om promemorians bedömning.

Skälen för regeringens bedömning: Konkurrenslagens förbud riktar sig mot företag. En fysisk person som bedriver näringsverksamhet i en enskild firma omfattas av begreppet företag och kan åläggas att betala konkurrensskadeavgift. Om en sådan bestämmelse införs som artikel 31.1 i direktivet ger möjlighet till, skulle utredningen av ärenden mot enskilda näringsidkare försvåras, även om den praktiska betydelsen av detta förhållande inte ska överdrivas.

Av större intresse är bestämmelserna om näringsförbud. Ett sådant förbud riktar sig mot enskilda näringsidkare och dem som faktiskt har utövat ledningen av en näringsverksamhet som en juridisk person har bedrivit, 2 § och 3 § första stycket lagen om näringsförbud. I 3 § andra stycket samma lag räknas ett antal befattningshavare i olika juridiska personer upp som alltid omfattas av lagens förbudsbestämmelser. Som ett exempel kan nämnas ledamot och suppleant i styrelsen samt verkställande direktör och vice verkställande direktör i aktiebolag.

De personer som omfattas av reglerna om näringsförbud kan typiskt sett antas ha goda insikter i den verksamhet som bedrivits och är därmed viktiga uppgiftslämnare i Konkurrensverkets utredningar. Om den information de lämnar inte skulle få användas i fråga om näringsförbud riskerar bestämmelserna om sådana förbud att urholkas.

Sammantaget görs alltså bedömningen att några bestämmelser av det slag som artikel 31.1 öppnar för inte ska införas.

15.3 Tystnadsplikt

15.3.1 Artikel 31.2 om sekretess

Enligt artikel 31.2 i direktivet ska medlemsstaterna säkerställa att nationella konkurrensmyndigheter, deras tjänstemän, anställda och övriga personer som arbetar under överinseende av dessa myndigheter inte röjer upplysningar som inhämtats på grundval av den befogenhet som avses i direktivet i ett konkurrensärende och som är av sådant slag att de omfattas av sekretess, med undantag för fall där sådant röjande medges enligt den nationella rätten.

15.3.2 Gällande ordning

Av 2 kap. 1 § tryckfrihetsförordningen, TF, följer förenklat uttryckt att var och en har rätt att ta del av och använda allmänna handlingar. Den rätten är emellertid inte obegränsad. I 2 kap. 2 § TF anges ett antal syften för vilka rätten att ta del av allmänna handlingar får begränsas. I paragrafens andra stycke sägs att begränsningar av rätten att ta del av allmänna handlingar ska anges noga i en särskild lag eller, om det anses lämpligare i ett visst fall, i en annan lag som den särskilda lagen hänvisar till. Den

särskilda lagen som avses är offentlighets- och sekretesslagen, förkortad OSL.

I OSL finns bestämmelser som behandlar frågan om sekretess hos Konkurrensverket. Som exempel kan nämnas 17 kap. 3 § om utredningssekretess, 30 kap. 1 § om sekretess för affärs- och driftförhållanden m.m. och 30 kap. 3 § om sekretess för uppgift i anmälan eller utsaga från enskild. Även bestämmelserna om så kallad utrikessekretess i 15 kap. 1 § och om sekretess i det internationella samarbetet i 15 kap. 1a § är av relevans i Konkurrensverkets verksamhet.

Förbud att röja eller utnyttja en uppgift enligt OSL gäller för myndigheter. Ett sådant förbud gäller också för en person som fått kännedom om uppgiften genom att för det allmännas räkning delta i en myndighetsverksamhet t.ex. på grund av anställning eller uppdrag hos myndigheten eller på annan liknande grund (2 kap. 1 § OSL).

I 13 kap. OSL finns samtidigt bestämmelser om rätten att meddela och offentliggöra uppgifter. Kapitlet innehåller huvudsakligen upplysningar om vad som följer av TF och yttrandefrihetsgrundlagen, YGL, vad gäller rätten att meddela och offentliggöra uppgifter och i dessa grundlagar föreskrivna undantag från den rätten (1–4 §§ och 5 § första stycket). Därutöver anges i 5 § dels vissa bestämmelser i OSL om tystnadsplikt som följer av förbehåll och som inskränker rätten att meddela och offentliggöra uppgifter (andra stycket), dels en upplysning om att ytterligare bestämmelser om tystnadsplikt som inskränker rätten att meddela och offentliggöra uppgifter finns i anslutning till berörda sekretessbestämmelser (tredje stycket). Vad gäller det sist nämnda kan i detta sammanhang hänvisas till 15 kap. 6 §, 17 kap. 8 § och 30 kap. 30 § OSL.

15.3.3 Gällande regler är tillräckliga

Regeringens bedömning: Det behövs inte några lagstiftningsåtgärder med anledning av det som föreskrivs om en skyldighet för befattningshavare vid en nationell konkurrensmyndighet att inte röja uppgifter som omfattas av sekretess.

Promemorians förslag och bedömning överensstämmer med regeringens (s. 231).

Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt om promemorians bedömning.

Skälen för regeringens bedömning: Som framgått av redovisningen ovan finns det bestämmelser i OSL om sekretess hos Konkurrensverket, som är den myndighet i Sverige som inhämtar information på grundval av den befogenhet som avses i direktivet. Av 2 kap. 1 § OSL följer att anställda och andra som deltagit i verksamheten för det allmännas räkning har tystnadsplikt avseende uppgifter som omfattas av sekretess. Denna tystnadsplikt kan genombrytas av rätten enligt TF och YGL att meddela och offentliggöra uppgifter. Regleringen är således förenlig med vad direktivet föreskriver. Några lagstiftningsåtgärder behövs därför inte.

15.4 Tillgång till vissa handlingar

15.4.1 Artikel 31.3 om tillgång till förklaringar och förlikningsinlagor

Enligt artikel 31.3 i direktivet ska medlemsstaterna säkerställa att tillgång till förklaringar inom ramen för eftergiftsprogrammet eller till förlikningsinlagor endast beviljas parter i förfarandet vid konkurrensmyndigheten och endast för att dessa ska kunna utöva sin rätt till försvar.

15.4.2 Gällande ordning

Förklaringar inom ramen för eftergiftsprogram och förlikningsinlagor som kommit in till Konkurrensverket är allmänna handlingar som kan begäras ut av var och en. De kan innehålla uppgifter som omfattas av sekretess. Det kan därvid t.ex. vara fråga om uppgifter om enskilda affärs- och driftförhållanden (30 kap. 1 § OSL) eller uppgifter i anmälan eller utsaga från en enskild (30 kap. 3 § OSL). För tiden intill dess Konkurrensverket fattar ett beslut eller på något annat sätt avslutar sitt förfarande kan det även råda utredningssekretess (17 kap. 3 § OSL). Det kan även finnas uppgifter som omfattas av utrikessekretess eller sekretess i det internationella samarbetet (15 kap. 1 och 1 a §§ OSL).

I 10 § förvaltningslagen finns bestämmelser om partsinsyn. Den som är part i ett ärende har rätt att ta del av allt material som har tillförts ärendet. Rätten att ta del av uppgifter gäller med de begränsningar som följer av 10 kap. 3 § OSL.

Enligt 25 § första stycket förvaltningslagen ska en myndighet, innan den fattar ett beslut i ett ärende, om det inte är uppenbart obehövt, underrätta den som är part om allt material av betydelse för beslutet och ge parten tillfälle att inom en bestämd tid yttra sig över materialet. I 25 § tredje stycket anges att underrättelseskyldigheten gäller med de begränsningar som följer av 10 kap. 3 § OSL.

I nämnda bestämmelse i OSL föreskrivs i första stycket att sekretess inte hindrar att en enskild eller en myndighet som är part i ett mål eller ärende hos domstol eller annan myndighet och som på grund av sin partsställning har rätt till insyn i handläggningen tar del av en handling eller annat material i målet eller ärendet. En sådan handling eller ett sådant material får dock inte lämnas ut till parten i den utsträckning det av hänsyn till allmänt eller enskilt intresse är av synnerlig vikt att sekretessbelagd uppgift i materialet inte röjs. I sådana fall ska myndigheten på annat sätt lämna parten upplysning om vad materialet innehåller i den utsträckning det behövs för att parten ska kunna ta till vara sin rätt och det kan ske utan allvarlig skada för det intresse som sekretessen ska skydda.

15.4.3 En sekretessreglering införs

Regeringens förslag: Tillgång till förklaringar inom ramen för eftergiftsprogram och förlikningsinlagor ska endast beviljas parter vid Konkurrensverket. Detta genomförs genom en bestämmelse om

sekretess för uppgifter i sådana handlingar. Sekretess ska dock inte gälla för sådana uppgifter som tas in i vissa närmare angivna utkast till beslut och beslut av Konkurrensverket.

För uppgift i en allmän handling ska sekretessen gälla i högst tjugo år. Den tystnadsplikt som följer av bestämmelsen ska inte ha företräde framför rätten att meddela och offentliggöra uppgifter.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens (s. 233).

Remissinstanserna: *Stockholms tingsrätt (Patent- och marknadsdomstolen)* anför att den sekretessbestämmelse som föreslås i OSL utgör en primär sekretessbestämmelse hos Konkurrensverket. Motsvarande bestämmelse bör införas även för patent- och marknadsdomstolarna. *Svea hovrätt* anför att promemorian saknar överväganden om gällande rätt tillgodoser behovet av sekretess vid domstolarna eller om förslaget bör kompletteras i detta avseende. Närmare överväganden behövs därför i denna del.

Skälen för regeringens förslag: Artikel 31.3 i direktivet föreskriver att medlemsstaterna ska säkerställa att endast parter i det relevanta förfarandet ska beviljas tillgång till förklaringar inom ramen för eftergiftsprogram och förlikningsinlagor. Den fråga som därmed uppstår är om rätten till partsinsyn och myndighetens underrättelseskyldighet enligt förvaltningslagen tillsammans med bestämmelserna i OSL är tillräckliga, om de behöver modifieras eller om det är något annat som är påkallat för att genomföra direktivet i denna del.

Företagets rätt till partsinsyn garanteras genom bestämmelserna i 10 § förvaltningslagen och 10 kap. 3 § OSL. Tillämpningen av den sist nämnda bestämmelsen kan leda till att den sekretess som gäller för en uppgift får vika.

Som konstaterats är handlingar av aktuellt slag som kommit in till Konkurrensverket allmänna handlingar och kan alltså begäras ut av var och en. Handlingarna kan, men behöver inte, innehålla uppgifter som omfattas av sekretess. Om en sådan begäran kommer in har verket att pröva om handlingen kan lämnas ut, helt eller delvis.

Det kan med dagens reglering alltså inte med någon säkerhet sägas att endast parter kommer att beviljas tillgång till handlingarna. För att åstadkomma det, och för att korrekt genomföra direktivet, bedöms det som nödvändigt att införa en regel om absolut sekretess. Även en sådan regel genombryts av 10 kap. 3 § OSL i den mån som där sägs och träder alltså inte partens rätt till insyn förnär. Den kan lämpligen utformas som att sekretess gäller hos Konkurrensverket för uppgift i handlingar av aktuellt slag.

En sådan bestämmelse bör emellertid kompletteras med ett undantag för sådana uppgifter som Konkurrensverket tar in i sina olika beslut. Det som undantag bör gälla för är uppgifter i ålägganden att upphöra med en överträdelse, beslut om att en överträdelse tidigare ägt rum samt utkast till- och beslut om konkurrensskadeavgift och sådan utredningsskadeavgift som regeringen föreslår i denna lagrådsremiss.

Bestämmelsen kan lämpligen placeras i den del av 30 kap. OSL som behandlar Konkurrensverkets tillsyn och utredning.

Patent- och marknadsdomstolen och *Svea hovrätt* väcker frågan om vad som ska gälla i fråga om sekretess av detta slag hos domstolarna.

Den saken behandlas inte i promemorian och väcker frågor bl.a. om överföring av sekretess från Konkurrensverket till domstol (se t.ex. Patent- och marknadsöverdomstolens beslut den 27 oktober 2016 i ärendet PMÖD 2016:1) och om behovet av en primär sekretessbestämmelse för domstolarna, t.ex. för det fall en handling av ifrågavarande slag ges in till domstolen av en annan part än Konkurrensverket.

Att införa bestämmelser om absolut sekretess hos domstol är något som kräver noggranna överväganden. Förslag av sådan innebörd bör också bli föremål för sedvanlig remissbehandling. Mot den bakgrunden, och för att inte försena genomförandet av andra delar av direktivet, behandlas den väckta frågan om sekretess i domstol inte i det här lagstiftningsärendet.

Sekretessen enligt den föreslagna bestämmelsen bör gälla i högst tjugo år. Bestämmelsen är inte av sådan art att den tystnadsplikt som följer av den bör ha företräde framför rätten att meddela och offentliggöra uppgifter enligt 1 kap. 1 och 7 §§ tryckfrihetsförordningen och 1 kap. 1 och 10 §§ yttrandefrihetsgrundlagen (jfr prop. 2017/18:43 s. 9).

15.5 Förbud mot att åberopa visst skriftligt bevis

15.5.1 Artikel 31.4 om begränsning att använda viss information

Enligt artikel 31.4 i direktivet ska medlemsstaterna säkerställa att den part som har fått tillgång till ärendeakten i de nationella konkurrensmyndigheternas förfarande för efterlevnadskontroll endast får använda information som tas från förklaringar inom ramen för eftergiftsprogram och förlikningsinlagor då det är nödvändigt för utövandet av rätten till försvar i ett förfarande vid nationella domstolar i fall som är direkt knutna till det ärende i vilket tillgång har beviljats och endast om förfarandet gäller fördelningen mellan kartelldeltagarna av sanktionsavgifter som solidariskt ålagts dem av en nationell konkurrensmyndighet, eller prövning av ett beslut genom vilket en nationell konkurrensmyndighet har konstaterat en överträdelse av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget eller bestämmelser i nationell konkurrensrätt.

15.5.2 Gällande ordning

I Sverige gäller principerna om fri bevisföring och fri bevisvärdering. I princip är alla bevismedel tillåtna.

På konkurrensområdet finns dock ett nyligen infört undantag. Konkurrenskadlagen trädde i kraft den 27 december 2017. Lagen reglerar frågor om skadestånd till följd av överträdelser av konkurrensrätten och genomför skadeståndsdirektivet.

Av 5 kap. 8 § första stycket tillsammans med 5 kap. 5 § första stycket 1 och 2 konkurrenskadlagen följer att förklaringar inom ramen för ett eftergiftsprogram och förlikningsinlagor inte får åberopas som bevis i ett mål om skadestånd på konkurrensrättslig grund.

Enligt 3 kap. 6 § andra stycket konkurrenslagen ska, om en talan om konkurrensskadeavgift riktas mot flera företag, avgiften fastställas särskilt för vart och ett dem.

15.5.3 Ett partiellt åberopsförbud införs

Regeringens förslag: En part som i ett förfarande vid en nationell konkurrensmyndighet inom Europeiska unionen fått tillgång till en förklaring inom ramen för ett eftergiftsprogram eller en förlikningsinlaga får inte åberopa handlingen som bevis i ett mål eller ärende enligt konkurrenslagen. Handlingen får dock åberopas om målet eller ärendet vid domstolen avser prövning av ett beslut där en överträdelse av konkurrensrätten har konstaterats och ett åberopande är nödvändigt för att parten ska kunna utöva sin rätt till försvar.

Regeringens bedömning: Det behövs inte någon bestämmelse om att en handling får åberopas om målet eller ärendet vid domstolen gäller fördelningen av solidariskt ålagda sanktionsavgifter.

Promemorians förslag och bedömning överensstämmer med regeringens (s. 236).

Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt om promemorians förslag och bedömning.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Som artikel 31.4 i direktivet är utformad skulle den kunna tolkas som att informationen i de angivna handlingarna i alla andra sammanhang än de som anges där skulle vara diskvalificerad som bevis. Med en sådan tolkning skulle det alltså inte vara möjligt att åberopa informationen i exempelvis en tvist om skiljande av en anställd från dennes tjänst på den grunden att vederbörande dragit in företaget i en kartell eller i en rättegång om påstådd trolöshet mot huvudman som har samband med en överträdelse av konkurrensreglerna. Det kan ifrågasättas om den angivna rättsliga grunden gör en sådan tolkning möjlig.

Direktivets huvudsyfte är att ge medlemsstaternas konkurrensmyndigheter befogenhet att mer effektivt kontrollera efterlevnaden av konkurrensreglerna och säkerställa en väl fungerande inre marknad. Enligt artikel 1.2 omfattar direktivet tillämpningen av artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget och den parallella tillämpningen av nationell konkurrensrätt på samma ärende. När det gäller artikel 31.3 och 31.4 i direktivet omfattar direktivet också tillämpningen av nationell konkurrensrätt på fristående grund.

Det kan också konstateras att det nämnda skadeståndsdirektivet innehåller bestämmelser som till sitt sakliga innehåll överensstämmer med bevisförbudet i artikel 31.4 (och 31.5) utan att den saken ens kommenteras i skälen till det här direktivet. Om tillämpningsområdet för artikel 31.4 (och 31.5) skulle vara generellt framstår detta som anmärkningsvärt.

Mot den angivna bakgrunden görs bedömningen att bevisförbudet endast bör omfatta mål och ärenden enligt konkurrenslagen och föreskrivas i den lagen.

När det så gäller frågan om sanktionsavgifter som ålagts solidariskt kan konstateras att någon sådan möjlighet inte finns enligt konkurrenslagen.

Någon lagbestämmelse som genomför artikel 31.4 led a i direktivet behövs därför inte.

15.6 Andra inskränkningar i användningen av bevis

15.6.1 Artikel 31.5 om användningen av viss bevisning

Enligt artikel 31.5 i direktivet ska en part som i ett förfarande vid en nationell konkurrensmyndighet inom Europeiska unionen har fått tillgång till handlingar av följande slag inte få använda dessa som bevis i ett förfarande vid nationella domstolar förrän konkurrensmyndigheten genom att anta ett beslut eller på något annat sätt har avslutat sitt förfarande:

a) Information som andra fysiska eller juridiska personer tagit fram särskilt för förfarandet för efterlevnadskontroll vid den nationella konkurrensmyndigheten.

b) Information som den nationella konkurrensmyndigheten tagit fram och överlämnat till parterna under handläggningen av ett förfarande för efterlevnadskontroll.

c) Förlikningsinlagor som återkallats.

15.6.2 Gällande ordning

Några bestämmelser av det slag som denna del av artikeln behandlar finns inte i konkurrenslagen.

I sak nästan identiska bestämmelser finns i skadeståndsdirektivet. Dessa kommer till uttryck i 5 kap. 5 § första stycket 3–4 och i andra stycket samt i 5 kap. 8 § första stycket konkurrensskadelagen.

15.6.3 Ett partiellt användningsförbud införs

Regeringens förslag: En part som i ett förfarande vid en nationell konkurrensmyndighet inom Europeiska unionen har fått tillgång till handlingar av följande slag ska inte i domstol få använda dessa som bevis i ett mål eller ärende enligt konkurrenslagen förrän konkurrensmyndigheten genom att anta ett beslut eller på något annat sätt har avslutat sitt förfarande:

1. handlingar som andra har tagit fram särskilt för förfarandet vid konkurrensmyndigheten,
2. handlingar som den nationella konkurrensmyndigheten har tagit fram och överlämnat till parterna, och
3. förlikningsinlagor som har återkallats.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens (s. 239).

Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt om promemorians förslag.

Skälen för regeringens förslag: Här görs samma överväganden som i avsnitt 15.5.3, nämligen att det som omfattas av (här det temporära) bevisförbudet är mål och ärenden enligt konkurrenslagen. Den

lagbestämmelse som genomför artikel 31.5 bör utformas i enlighet med detta och placeras i den lagen.

15.7 Visst informationsutbyte

15.7.1 Artikel 31.6 om utbyte av förklaringar

Enligt artikel 31.6 i direktivet ska medlemsstaterna säkerställa att förklaringar inom ramen för eftergiftsprogram endast bli föremål för utbyte mellan konkurrensmyndigheter enligt artikel 12 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 och under två alternativa förutsättningar.

Den första är att den som ansökt om eftergift lämnar sitt samtycke till att förklaringen skickas vidare.

Den andra är inte alldeles lättillgängligt formulerad. Den synes innebära att om samtycke inte finns får en konkurrensmyndighet sända en förklaring till en annan konkurrensmyndighet endast om den myndighet som ska ta emot förklaringen redan har fått en förklaring avseende samma överträdelse från samma sökande. Därtill krävs att den som ansökt om eftergift hos den myndighet som står i begrepp att skicka ansökan inte har rätt att ta tillbaka informationen i den.

15.7.2 Gällande ordning

Några bestämmelser som preciserar tillämpningen av artikel 12 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 finns inte i svensk rätt.

15.7.3 En samtyckesregel för informationsutbyte införs

Regeringens förslag: Konkurrensverket ska få översända förklaringar inom ramen för eftergiftsprogram till en annan konkurrensmyndighet inom Europeiska unionen eller till Europeiska kommissionen endast med tillämpning av artikel 12 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 och endast om den som gett in handlingen samtycker till det.

Regeringens bedömning: Någon bestämmelse om att Konkurrensverket får översända förklaringar under vissa andra omständigheter bör inte införas.

Promemorians förslag och bedömning överensstämmer med regeringens (s. 240).

Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt om promemorians förslag och bedömning.

Skälen för regeringens förslag och bedömning: Artikel 12 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 ger medlemsstaternas konkurrensmyndigheter möjlighet att utbyta information, även konfidentiella uppgifter, och använda den som bevisning. Detta gäller även i förhållande till kommissionen.

Genom direktivsbestämmelsen inskränks och preciseras dessa möjligheter i fråga om förklaringar inom ramen för eftergiftsprogram.

Eftersom artikel 31.6 i direktivet tar sin utgångspunkt i artikel 12 i förordningen görs bedömningen att det är utbyte mellan konkurrensmyndigheter inom unionen som omfattas av artikeln. När det är fråga om utbyte av förklaringar mellan dessa ska det endast ske enligt artikel 12. Den lagbestämmelse som genomför artikel 31.6 i direktivet ska därför inte utformas så att den begränsar utbyte av information på annan grund, t.ex. det nordiska avtalet om samarbete i konkurrensfrågor (jfr prop. 2017/18:222).

En annan utgångspunkt vid genomförandet är att det som bör regleras är vad Konkurrensverket har att iaktta om verket står i begrepp att sända en förklaring till en annan konkurrensmyndighet, inte vad som ska gälla i fråga om verkets möjligheter att ta emot sådana handlingar.

När det gäller förutsättningarna för att utbyta information så föranleder det första alternativet, sökandens samtycke, inga mer detaljerade överväganden. En bestämmelse om att Konkurrensverket i ett sådant fall får sända handlingar av ifrågavarande slag till andra konkurrensmyndigheter inom unionen bör införas.

Vad gäller det andra alternativet, att verket om villkoren i artikel 31.6 led b är uppfyllda ska få sända informationen utan sökandens samtycke, görs följande bedömning.

Det torde vara förhållandevis enkelt för Konkurrensverket att ta reda på om sökanden har lämnat in en ansökan också till den mottagande myndigheten avseende samma överträdelse.

Vad som däremot måste övervägas är frågan om vad som avses med att sökanden inte har rätt att ta tillbaka informationen i sin ansökan. Det är en sak att sökanden inte torde ha framgång med en begäran om att Konkurrensverket återsänder ansökan utan att spara någon kopia. En annan sak är att sökanden naturligtvis alltid har möjlighet att återkalla sin ansökan och därmed sitt erkännande och lämna ny information om sakförhållanden och annat. Det kan inte heller uteslutas t.ex. att en person som visserligen är behörig att företräda företaget av något skäl lämnar felaktiga uppgifter i syfte att skada företaget eller dess konkurrenter och att företagets ledning därför inte vidgår dessa uppgifter.

Slutsatsen av det anförda är att det andra ledet i artikel 31.6 led b, att sökanden ska vara förhindrad att från Konkurrensverket ta tillbaka informationen i en förklaring enligt eftergiftsprogrammet, inte kan vara för handen enligt gällande svensk rätt. Det bedöms inte heller att direktivet kräver att en bestämmelse av sådan innebörd införs. Vid sådant förhållande bör den lagbestämmelse som genomför direktivet i denna del utformas så att Konkurrensverket får översända förklaringar inom eftergiftsprogrammet till andra konkurrensmyndigheter inom unionen eller Europeiska kommissionen endast med tillämpning av artikel 12 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 och endast med sökandens samtycke.

15.8 Formen för förklaringar inom ramen för eftergiftsprogram

15.8.1 Artikel 31.7 om formkrav

Enligt artikel 31.7 i direktivet ska den form i vilken förklaringar inom ramen för eftergiftsprogram inlämnas inte påverka bestämmelserna om partsinsyn och bevisning i artikel 31.3–6.

15.8.2 Gällande ordning

Enligt 19 § förvaltningslagen inleds ett ärende hos en myndighet genom ansökan, anmälan eller annan framställning. Av förarbetena till bestämmelsen framgår att det inte ställs upp något krav på att framställningen ska ha en viss form. Den kan alltså göras såväl skriftligen som muntligen. Bestämmelsen ger också utrymme för användning av digitala tjänster för att inleda ett ärende (prop. 2016/17:180 s. 305).

Av 24 § förvaltningslagen följer att en myndighet ska ge en part tillfälle lämna uppgifter muntligt, om det inte framstår som obehövt. I 27 § samma lag föreskrivs att en myndighet som får uppgifter på något annat sätt än genom en handling snarast ska dokumentera dem, om de kan ha betydelse för ett beslut i ärendet.

Enligt 2 kap. 3 § första stycket tryckfrihetsförordningen förstås med handling en framställning i skrift eller bild samt upptagning som kan läsas, avlyssnas eller på något annat sätt uppfattas endast med tekniskt hjälpmedel. Av förarbetena till 1993 års konkurrenslag framgår att begreppet handling i lagen ska ha samma innebörd som i 2 kap. tryckfrihetsförordningen (prop. 1992/93:56 s. 107). Den saken berördes inte då den aktuella bestämmelsen fördes över till 2008 års konkurrenslag. I samband med vissa lagändringar år 2014 uttalade regeringen att den rätt som Konkurrensverket har att granska handlingar avser såväl handlingar i sedvanlig fysisk form som handlingar som företaget håller lagrade i digital form och som kan läsas med tekniska hjälpmedel (prop. 2013/14:135 s. 23).

15.8.3 En reglering om formkrav behöver inte införas

Regeringens bedömning: Det behövs inte någon lagstiftningsåtgärd med anledning av att formen för en förklaring inom ramen för eftergiftsprogrammet inte ska ha betydelse för frågor om partsinsyn och bevisning.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens (s. 243).

Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt om promemorians bedömning.

Skälen för regeringens bedömning: Mot bakgrund av redovisade bestämmelser i förvaltningslagen och förarbetsuttalanden kring handlingsbegreppet i konkurrenslagen görs bedömningen att de bestämmelser som föreslås för att genomföra artikel 31.3–6 i direktivet inte kommer att

påverkas av i vilken form som förklaringar inom ramen för eftergiftsprogrammet lämnas till Konkurrensverket. Någon särskild bestämmelse om detta behövs därför inte.

15.9 Tillåtlighet av bevis inför nationella konkurrensmyndigheter

15.9.1 Artikel 32 om tillåtligheten av bevis

Enligt artikel 32 i direktivet ska medlemsstaterna säkerställa att de typer av bevis som tillåts vid en nationell konkurrensmyndighet omfattar handlingar, muntliga förklaringar, elektroniska meddelanden, inspelningar och alla övriga föremål som innehåller information, oberoende av vilken form den tar och på vilket medium informationen lagras.

15.9.2 Gällande ordning

I konkurrenslagen är inte uttryckligen reglerat vilka typer av bevis som ska få användas vid tillämpning av lagen. Det kan dock konstateras att handlingar, i den vida mening som avses i tryckfrihetsförordningen, kan begäras in av Konkurrensverket, ytterst vid vite (5 kap. 1 § första stycket 1) och får kopieras vid en platsundersökning (5 kap. 6 § första stycket 2). Verket får också vid en platsundersökning begära muntliga förklaringar direkt på platsen (5 kap. 6 § första stycket 3). Konkurrensverket får vidare ålägga den som förväntas kunna lämna upplysningar i saken att inställa sig för förhör (5 kap. 1 § första stycket 2). Syftet med dessa bestämmelser kan inte gärna vara något annat än att uppgifterna ska få användas som bevis vid tillämpning av lagen.

15.9.3 Någon reglering behövs inte

Regeringens bedömning: Vilka typer av bevis som tillåts i ett förfarande enligt konkurrenslagen behöver inte regleras.

Promemorians bedömning överensstämmer med regeringens (s. 244).
Remissinstanserna yttrar sig inte särskilt om promemorians bedömning.

Skälen för regeringens bedömning: Med hänsyn till att begreppet handlingar enligt konkurrenslagen har samma innebörd som enligt tryckfrihetsförordningen (se bl.a. avsnitt 15.9.2) och det förhållandet att Konkurrensverket enligt konkurrenslagen kan inhämta upplysningar även muntligen, föranleder artikel 32 i direktivet ingen lagstiftningsåtgärd.

16 Konkurrensverkets befogenheter vid överträdelser som saknar samhandelseffekt

Regeringens förslag: De bestämmelser som genomför direktivet ska även tillämpas i fråga om överträdelser som saknar samhandelseffekt.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens (s. 245).

Remissinstanserna: *Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet* avstyrker förslaget och menar att direktivets EU-dimension har förts över i det nationella perspektivet utan tillräcklig motivering. De olika nationella marknadernas särdrag kan innebära att särskilda hänsyn behöver tas i regleringshänseende, exempelvis vad avser lantbrukssektorn och taxinäringen.

Skälen för regeringens förslag: Enligt artikel 1.2 omfattar direktivet tillämpningen av artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget och den parallella tillämpningen av nationell konkurrensrätt på samma ärende. När det gäller artikel 31.3 och 31.4 i direktivet omfattar det också tillämpningen av nationell konkurrensrätt på fristående grund.

I konkurrenslagen görs ingen åtskillnad mellan ärenden där 2 kap. 1 eller 7 § konkurrenslagen tillämpas fristående och ärenden där artiklarna 101 eller 102 i EUF-fördraget tillämpas för sig själva eller parallellt med nyss nämnda bestämmelser. Det innebär att reglerna i lagen om undersökningar, uppgiftsskyldighet, sanktioner med mera inte påverkas av om det så kallade samhandelskriteriet är uppfyllt eller ej.

Direktivet möjliggör, med visst undantag, att det genomförs på ett sådant sätt att de ändrade och utökade befogenheterna för Konkurrensverket med mera endast gäller för ärenden som avser tillämpningen av artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget och den parallella tillämpningen av konkurrenslagen. Ett sådant genomförande skulle leda till en mycket svåröverskådlig lagstiftning där Konkurrensverket närmast omedelbart skulle behöva ta ställning till om den ifrågasatta överträdelsen påverkar handeln mellan medlemsstaterna på ett sådant sätt att artiklarna 101 eller 102 i EUF-fördraget är tillämpliga. En sådan ordning framstår som direkt olämplig eftersom svaret på den frågan i vissa fall kan stå klart först när utredningen har genomförts. Det framstår också som en egendomlig ordning att verkets initiala ställningstagande i frågan skulle få konsekvenser i fråga om t.ex. de sanktioner på utredningsstadiet som föreslås i denna lagrådsremiss. Man kan också fråga sig hur ett sådant ställningstagande skulle komma till uttryck och om det skulle kunna överklagas.

Av dessa skäl bör de regler som genomför direktivet tillämpas också i de fall 2 kap. 1 eller 7 § konkurrenslagen tillämpas fristående. *Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet* anför att tillräcklig hänsyn då inte tas till att vissa marknader kan ha speciella nationella särdrag. Enligt regeringens mening behöver sådana hänsyn inte tas när det gäller att reglera vilka befogenheter Konkurrensverket bör ha vid sin tillsyn.

17 Ikräftträdande- och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: De nya bestämmelserna ska träda i kraft den 4 februari 2021.

Äldre bestämmelser ska tillämpas i mål där talan om konkurrensskadeavgift har väckts före ikräftträdandet. Detsamma gäller i fråga om avgiftsförelägganden som har godkänts före ikräftträdandet.

Äldre bestämmelser ska tillämpas för ett företag som före ikräftträdandet på annat sätt i högst väsentlig mån har underlättat utredningen av en överträdelse. Äldre bestämmelser ska även tillämpas för anstånd som före ikräftträdandet har beviljats med att lämna sådana uppgifter som krävs för att konkurrensskadeavgift ska få efterges.

De nya bestämmelserna om preskription ska tillämpas även på överträdelser som har ägt rum före ikräftträdandet, om inte möjligheten att påföra konkurrensskadeavgift har fallit bort dessförinnan enligt äldre bestämmelser.

De nya bestämmelserna om eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift för sammanslutningar av företag, ålägganden att upphöra med överträdelser och fastställelse av att ett förbud har överträtts ska endast tillämpas för överträdelser som har ägt rum efter ikräftträdandet. Detsamma gäller de nya bestämmelserna om befogenheten att påföra konkurrensskadeavgift för en åtgärd som omfattas av ett beslut om vite och hur ett löpande vite ska fastställas.

När ett åläggande att upphöra med en överträdelse eller ett beslut att godta ett åtagande inte har följts, ska konkurrensskadeavgift få påföras endast för överträdelser som ägt rum efter att de nya bestämmelserna har trätt i kraft.

Utredningsskadeavgift ska endast få påföras för överträdelser som ägt rum efter att de nya bestämmelserna har trätt i kraft.

Äldre bestämmelser ska gälla för yrkanden om näringsförbud som har framställts i mål om konkurrensskadeavgift före ikräftträdandet.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens (s. 247–248).

Remissinstanserna: *Statskontoret* anför att det inte finns något som utesluter ett tidigare ikräftträdande och saknar argumentation för vald tidpunkt.

Skälen för regeringens förslag: Enligt artikel 34.1 i direktivet ska medlemsstaterna senast den 4 februari 2021 sätta i kraft de bestämmelser i lagar och andra författningar som är nödvändiga för att följa direktivet. De nya bestämmelserna som föreslås i denna lagrådsremiss ska därmed träda i kraft vid den tidpunkten. Med hänsyn till de rutiner som gäller för beredning av och beslut om lagförslag torde ett tidigare ikräftträdande inte var möjligt.

Genomförandet av direktivet aktualiserar vissa övergångsfrågor som behandlas i det följande. Även övergången till beslutanderätt för Konkurrensverket i fråga om konkurrensskadeavgift behöver beaktas (avsnitt 5.3).

I mål om konkurrensskadeavgift som är anhängiggjorda före ikräftträdandet bör äldre bestämmelser tillämpas. Det innebär t.ex. att

domstolen behåller sin behörighet att pröva frågan om avgift i första instans. Även för avgiftsförelägganden som har godkänts före ikraftträdandet bör äldre bestämmelser tillämpas. Detta bör komma till uttryck i övergångsbestämmelserna till ändringarna i utsökingsbalken och konkurrenslagen.

Ett godkänt avgiftsföreläggande har betydelse för tillämpning av rättskraftsbestämmelsen i 5 kap. 9 § konkurrensskadelagen. Bestämmelsen innebär att den överträdelse av konkurrensrätten som föreläggandet omfattar inte får tas upp till prövning på nytt i ett mål om skadestånd enligt den lagen. För att inte rubba förutsättningarna för parterna i målet behöver en övergångsbestämmelse införas som betyder att äldre bestämmelser tillämpas för föreläggande som har fått laga kraft före i kraftträdandet. I fråga om överträdelser som fastställs genom ett beslut enligt förslaget till ny 3 kap. 1 a § konkurrenslagen tillämpas den nya lydelsen av konkurrensskadelagen (avsnitt 10.5.3). Någon särskild övergångsbestämmelse om det behöver inte införas eftersom utgångspunkten i svensk rätt när det gäller processrättslig lagstiftning är att nya regler ska tillämpas genast efter ikraftträdandet.

När det gäller frågor om eftergift av konkurrensskadeavgift föreslås ändringar i konkurrenslagen som innebär att avgiften inte kan efterges för företag som i högst väsentlig mån har underlättat utredningen av en överträdelse (avsnitt 12.1.3). Vidare föreslås att det s.k. kölapssystemet ska begränsas (avsnitt 12.3.3). Anstånd får inte ges till ett företag som är först med att lämna sådana uppgifter som leder till att det kan klarläggas att en överträdelse har förekommit. Det bör införas en bestämmelse som innebär att utredningar som underlättats i högst väsentlig mån före ikraftträdandet kan berättiga till eftergift även efter det att ändringarna trätt i kraft. Samma sak bör gälla för anstånd som har lämnats före ikraftträdandet.

I lagrådsremissen föreslås nya bestämmelserna om preskriptionsavbrott i konkurrenslagen (avsnitt 14.3). Bestämmelserna bör tillämpas även på överträdelser som ägt rum före ikraftträdandet. Det bör dock inte gälla för överträdelser där möjligheten att påföra konkurrensskadeavgift fallit bort dessförinnan.

I fråga om reglerna om eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift föreslås en ändring som innebär att en sammanslutning av företag inte längre omfattas av reglerna efter ikraftträdandet (avsnitt 12.6). Det gäller överträdelser som utgörs av ett beslut av en sammanslutning. I de fall sammanslutningen agerar på en marknad är den alltjämt att betrakta som ett företag och omfattas därmed av reglerna om eftergift och nedsättning. Ändringen bör tillämpas endast för överträdelser som ägt rum efter ikraftträdandet.

När det gäller Konkurrensverkets befogenhet att utforma ett åläggande att upphöra med en överträdelse föreslås att det i konkurrenslagen ska tydliggöras att ett åläggande får innefatta beteendemässiga eller strukturella åtgärder. Det föreslås också att verket ska få besluta att ett förbud överträts, utan att vidta några ytterligare åtgärder mot överträdelserna (avsnitt 10.5.3). De nya befogenheterna bör endast avse överträdelser som ägt rum efter ikraftträdandet. Detsamma bör gälla de nya bestämmelserna om hur ett löpande vite ska fastställas (avsnitt 11.6.3).

I lagrådsremissen föreslås att förbudet mot att påföra konkurrenskadeavgift för åtgärder som omfattas av ett åläggande eller förbud som har meddelats vid vite ändras (avsnitt 11.1.3). Ändringen innebär att avgift får påföras för sådana åtgärder så länge som talan om utdömande av vite inte har väckts. Ändringen bör endast omfatta överträdelser som ägt rum efter ikraftträdandet.

Enligt gällande rätt får konkurrenskadeavgift som påförs en sammanslutning av företag inte överstiga tio procent av sammanslutningens omsättning. I lagrådsremissen föreslås att hänsyn i stället ska tas till medlemsföretagens omsättning (avsnitt 11.2.3). Därtill föreslås att medlemsföretagen ska kunna förpliktas att betala den avgift som sammanslutningen inte kan betala (avsnitt 11.3.3).

Av regeringsformen framgår att ingen får dömas till svårare brottpåföljd för en gärning än den som var föreskriven då gärningen begicks (2 kap. 10 §). Med beaktande av detta förbud bör de nya bestämmelserna som gäller påförande av och betalningsansvar för konkurrenskadeavgift som åläggs sammanslutningar av företag endast tillämpas på överträdelser som äger rum efter ikraftträdandet.

I lagrådsremissen föreslås nya administrativa sanktioner (avsnitt 11.4.2). Det införs en ny sanktion, utredningsskadeavgift, för överträdelser av vissa beslut som Konkurrensverket fattat under utredningen av en misstänkt överträdelse. Vidare ska bestämmelserna om konkurrenskadeavgift utvidgas och omfatta överträdelser av ålägganden att upphöra med överträdelser, även interimistiska ålägganden, och beslut om att godta åtaganden.

Det finns i regeringsformen ett förbud mot retroaktiv strafflagstiftning (2 kap. 10 §). Förbudet omfattar formellt inte administrativa sanktioner. Enligt förarbetena skulle det emellertid innebära ett kringgående av förbudet att ge retroaktiv verkan åt administrativa sanktioner av uppenbart repressiv, straffliknande karaktär (prop. 1975/76:209 s. 125). De nya avgiftssanktionerna i konkurrenslagen bör därför inte ges retroaktiv verkan. Sanktioner bör endast få beslutas för överträdelser som har ägt rum efter ikraftträdandet. Det bör framgå av övergångsbestämmelserna.

Äldre bestämmelser bör gälla för yrkanden om näringsförbud som har framställts i mål om konkurrenskadeavgift före den 4 februari 2021. Detta bör framgå av en övergångsbestämmelse till ändringarna i lagen om näringsförbud.

När det gäller förslaget till ändring i offentlighets- och sekretesslagen bedöms det inte finnas något behov av några övergångsbestämmelser (avsnitt 15.4.3).

18 Förslagens konsekvenser

18.1 Förslagens syfte och alternativa lösningar

Förslagen i denna lagrådsremiss syftar till att stärka Konkurrensverkets möjligheter att övervaka och ingripa mot överträdelser av konkurrenslagens och EUF-fördragets bestämmelser om konkurrensbegränsande samarbete och missbruk av dominerande ställning. Detta görs dels genom att genomföra direktivet om konkurrensmyndigheternas befogenheter att mer effektivt kontrollera efterlevnaden av konkurrensreglerna och om att säkerställa en väl fungerande inre marknad, dels genom att utöka Konkurrensverkets befogenhet att besluta om sanktioner. Förutom en ny lag om ömsesidigt bistånd med delgivning och indrivning på konkurrensområdet föreslås vissa ändringar i utskökningsbalken, konkurrenslagen, offentlighets- och sekretesslagen, lagen om näringsförbud och konkurrensskadelagen.

I fråga om direktivet begränsar sig förslagen till det som är nödvändigt för att genomföra direktivet och till att de föreslagna reglerna även ska kunna tillämpas i de fall förbudet enligt 2 kap. 1 eller 7 § konkurrenslagen tillämpas fristående. Att inte tillämpa de föreslagna reglerna i de fall samhandelskriteriet inte är uppfyllt skulle följaktligen leda till att samma fråga kan komma att bedömas olika beroende på om nationell konkurrensrätt eller EU:s konkurrensrätt är tillämplig i det enskilda fallet. Någon alternativ lösning som bedöms mer förmånlig och som säkerställer att Sverige lever upp till direktivet bedöms inte finnas.

Som nämnts omfattar förslagen i denna lagrådsremiss även en utökad beslutanderätt för Konkurrensverket. Enligt förslaget får Konkurrensverket besluta om konkurrensskadeavgift och utredningsskadeavgift i stället för att väcka talan om utdömande av avgift vid Patent- och marknadsdomstolen. Konkurrensverkets beslut ska kunna överklagas till Patent- och marknadsdomstolen.

Syftet med förslaget om utökad beslutanderätt för Konkurrensverket är att skapa förutsättningar för att ytterligare effektivisera handläggningsprocessen i konkurrensärenden, bl.a. för att kunna möta den snabba digitala teknikutvecklingen som påverkar både företag och konsumenter. Förslaget bedöms även skapa större överensstämmelse mellan de nationella lagregler som finns i dag och de befogenheter som kommissionen och andra nationella konkurrensmyndigheter inom EU har för att ingripa mot överträdelser av de konkurrensreglerna. Konkurrensverket som tillsynsmyndighet bör ha beslutsbefogenheter som är behovsanpassade och effektiva så att tillsynen kan bedrivas snabbt, rättssäkert och effektivt med hög kvalitet i beslutsfattandet.

En utökad beslutanderätt för Konkurrensverket innebär en förstärkt och mer synlig roll för Konkurrensverket, vilket kan få preventiv effekt. En myndighet som beslutar om ingripande upplevs som tydlig för marknadens aktörer. Det kan också ge företagen incitament att avstå från konkurrensbegränsande åtgärder.

18.2 Berörda myndigheter och andra aktörer

De myndigheter som huvudsakligen berörs av förslagen i denna lagrådsremiss är Konkurrensverket, patent- och marknadsdomstolarna och Kronofogdemyndigheten. Myndigheterna och domstolarna påverkas av varandras agerande, vilket gör det svårt att närmare fördela de ekonomiska effekterna mellan dem.

18.2.1 Konsekvenser för Konkurrensverket

Genomförandet av direktivet

Enligt kommissionen kan direktivet medföra vissa kostnader för utbildning och åtgärder för att skapa förtroendet med de ändringar som införs och potentiellt en begränsad ökning av personalstyrkan i vissa nationella konkurrensmyndigheter. Det framgår av artikel 5 i direktivet att den nationella konkurrensmyndigheten ska ha tillräckliga resurser för att kunna utföra sitt uppdrag och effektivt tillämpa artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget. Av skälen till direktivet framgår att personalen ska vara kvalificerad och kunna göra rättsliga och ekonomiska bedömningar, att det ska finnas finansiella medel, teknisk och teknologisk expertis och adekvata it-verktyg. Det kan inte uteslutas att genomförandet av direktivet i detta avseende skulle kunna medföra ökade kostnader för Konkurrensverket i form av personalkostnader och kostnader för sådan teknisk utrustning som kan komma att behövas för att möta de krav som ställs i direktivet. De tillkommande kostnaderna ryms inom Konkurrensverkets befintliga ekonomiska ramar.

Genom förslagen i denna lagrådsremiss införs en utredningsskadeavgift som kan bli aktuell om ett företag eller en företagssammanslutning bl.a. lämnar oriktiga, ofullständiga eller vilseledande uppgifter som svar på ett åläggande eller inte lämnar begärda uppgifter inom angiven tidsfrist (avsnitt 11.4.2) Vidare föreslås att konkurrenslagens bestämmelser om konkurrensskadeavgift utvidgas till att omfatta överträdelse som utgörs av att ett företag eller en företagssammanslutning underlåtit att följa ett åläggande att upphöra med en överträdelse, underlåtit att följa ett beslut om interimistiska åtgärder eller underlåtit att följa ett beslut att godta ett åtagande.

Konkurrensverket föreslås också få vissa nya befogenheter. När det gäller platsundersökningar föreslås att Konkurrensverket, även utan medgivande av det företag där undersökningen genomförs, ska kunna ta handlingar och annat om hand för att kunna fortsätta söka efter information, ta kopior eller göra utdrag ur bokföring och affärshandlingar i Konkurrensverkets lokaler eller i någon annan lokal (avsnitt 10.2.3). Denna utökade möjlighet för Konkurrensverket att ta hand om t.ex. pärmar eller datorer för att söka efter relevant information i egna lokaler kan effektivisera platsundersökningen och därmed medföra att kostnaderna för att genomföra undersökningen minskar.

Andra nya befogenheter som Konkurrensverket får genom förslagen i denna lagrådsremiss rör sig exempelvis om att fatta beslut för att fastställa att en överträdelse av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget har skett

(avsnitt 10.5.3) samt att, i vissa fall, fatta beslut om betalningsansvar för medlemsföretag i en företagsammanslutning som inte betalar en sanktionsavgift inom föreskriven tid (avsnitt 11.3.3).

De utökade befogenheter som redogörs för ovan kan sammantaget komma att medföra ökad arbetsbelastning hos Konkurrensverket, både initialt och permanent, och utgörs till största delen av de nya arbetsuppgifter som följer av införandet av utredningsskadeavgift som redogörs för nedan, att konkurrensskadeavgift ska kunna påföras i fler fall och de utökade uppgifterna vad gäller internationell samverkan avseende exempelvis utredning och delgivning. De utökade befogenheter som föreslås i denna lagrådsremiss rymms inom Konkurrensverkets befintliga ekonomiska ramar.

Utökad beslutanderätt

Genom förslagen i denna lagrådsremiss får Konkurrensverket befogenhet att besluta om konkurrensskadeavgift vid överträdelser av förbuden mot konkurrensbegränsande samarbete och missbruk av dominerande ställning. Verket föreslås också få rätt att besluta om utredningsskadeavgift.

Det bedöms att Konkurrensverkets handläggning för att få fram beslutsunderlag inte förändras märkbart vid en utökad beslutanderätt. Det krävs lika mycket noggrant utredningsarbete vare sig Konkurrensverket har att väcka talan i domstol om överträdelse av konkurrensreglerna eller om Konkurrensverket ska fatta beslut om sanktionsavgifter. Eftersom framtagande av en stämningsansökan kräver mycket omfattande utredningsarbete bedöms den sammanlagda tid Konkurrensverket lägger ned på ett ärende vara oförändrad om myndigheten, i stället för att väcka talan i domstol, avslutar ärendet med ett beslut. Den tid som kan sparas är den tid som i dag går åt att driva ärenden i domstol. Konkurrensverket har uppgett att ca två tredjedelar av handläggningstiden för konkurrensärenden utgörs av tid i domstol. Om Konkurrensverket har befogenhet att besluta om sanktionsavgifter i stället för att väcka talan i domstol kan handläggningstiden kortas ned i de ärenden där verkets beslut inte överklagas. En sådan förkortning av handläggningstiden leder till att det genomsnittligt går åt mindre resurser för att nå ett lagakraftvunnet avgörande, något som i sin tur innebär att verkets resurser kan användas mer effektivt för att undanröja och motverka hinder för en effektiv konkurrens. Från allmän synpunkt är det också av stor vikt att det så snabbt som möjligt ges ett auktoritativt besked som marknaden kan förhålla sig till, det gäller inte minst för konkurrenter, leverantörer och konsumenter.

Det bedöms inte uppstå några ekonomiska konsekvenser för Konkurrensverket till följd av förslagen om utökad beslutanderätt i ärenden om konkurrensskadeavgift och det finns inte anledning att anta att verkets resursbehov kommer att förändras. Eventuella anpassningar avseende den utökade beslutanderätten som föreslås i denna lagrådsremiss rymms inom Konkurrensverkets befintliga ekonomiska ramar.

18.2.2 Konsekvenser för patent- och marknadsdomstolarna

Som framgår ovan får Konkursverket vissa nya befogenheter genom förslagen, exempelvis att fatta beslut om konkurrensskadeavgift och i ett beslut fastställa att en överträdelse har skett. Enligt förslagen införs även en ny utredningsskadeavgift som Konkursverket får besluta om. Samtliga dessa beslut ska kunna överklagas till Patent- och marknadsdomstolen.

Den föreslagna utredningsskadeavgiften kan bli aktuell t.ex. om ett företag eller en företagssammanslutning lämnar oriktiga, ofullständiga eller vilseledande uppgifter som svar på ett åläggande eller inte lämnar begärda uppgifter inom angiven tidsfrist, hindrar Konkursverket att genomföra en platsundersökning eller bryter sådana förseglingar som Konkursverket anbringat. Syftet med avgiften är att säkerställa att företagen har incitament att underkasta sig Konkursverkets utredningsåtgärder och beslut. Ett beslut om utredningsskadeavgift kan tänkas bli mindre omstritt än ett beslut om konkurrensskadeavgift eftersom det endast blir aktuellt när ett företag har försvårat Konkursverkets utredning t.ex. genom att inte lämna uppgifter inom angiven tidsfrist. Bedömningen är att Konkursverket kan komma att hantera 3–4 ärenden om utredningsskadeavgift per år. Det bedöms därför bli tämligen få överklaganden till Patent- och marknadsdomstolen avseende utredningsskadeavgift. Dessa ärenden torde vara av förhållandevis enkel karaktär. Sammantaget bedöms ändringarna inte medföra ökat resursbehov för domstolarna.

Samtidigt kan antalet ärenden i domstol minska till följd av att Konkursverket föreslås få besluta om konkurrensskadeavgift i första instans om företag väljer att inte överklaga verkets beslut. I de fall företag väljer att överklaga Konkursverkets beslut förväntas ärendemängden i domstolarna vara oförändrad. Vid ett överklagande av Konkursverkets beslut kommer handlingarna i Konkursverkets ärende att överlämnas till Patent- och marknadsdomstolen respektive Patent- och marknadsöverdomstolen, vilket innebär att domstolarna kan behöva ta emot och hantera begäran om utlämnande av handlingar. Det skulle kunna innebära en viss ökad arbetsbörda för domstolarna med avseende på de aktuella ärendena. Det bedöms emellertid att det är fråga om ett mycket begränsat antal tillkommande ärenden.

Samtantaget bedöms förslagen inte leda till några ökade kostnader för domstolarna.

18.2.3 Konsekvenser för Kronofogdemyndigheten

Enligt förslagen i denna lagrådsremiss får Kronofogdemyndigheten nya uppgifter enligt lagen om ömsesidigt bistånd med delgivning och indrivning på konkurrensområdet vilket kan medföra ökad arbetsbelastning för Kronofogdemyndigheten. Myndigheten föreslås få ta ut ersättning för dessa kostnader i enlighet med vad som gäller vid indrivning av en svensk fordran av motsvarande slag. Kronofogdemyndighetens ökade kostnader ryms därmed inom befintliga ekonomiska ramar.

18.2.4 Konsekvenser för företag

Förslagen i denna lagrådsremiss berör företag i alla näringslivets branscher. Förslagen berör små, medelstora och stora företag som bedriver verksamhet på marknader i eller med koppling till Sverige.

Förslaget att utvidga Konkurrensverkets befogenhet att vid platsundersökningar ta hand om handlingar eller annat för att fortsätta undersökningen på en annan plats än där platsundersökningen äger rum kan medföra något ökade kostnader för berörda företag för att kunna följa de åtgärder som Konkurrensverket genomför hos verket eller i någon annan lokal. Det kan emellertid även minska företagets kostnader och störningar i dess verksamhet då Konkurrensverkets personal inte behöver uppta plats i företagets lokaler.

Förslaget att införa utredningsskadeavgift och utvidga konkurrenslagens bestämmelser om konkurrensskadeavgift kan medföra ökade sanktionsavgifter för enskilda företag som överträder konkurrenslagen. Väljer företag att inte överklaga Konkurrensverkets beslut kan förslagen leda till minskade processkostnader för företagen jämfört med i dag. I de fall företag väljer att överklaga Konkurrensverkets beslut förväntas inte företagets kostnader öka.

18.3 Samhällsekonomiska konsekvenser

Enligt kommissionen kommer direktivet att gynna både konsumenter och företag, från små och medelstora till stora företag, genom att främja en effektiv tillsyn av konkurrensreglerna och genom att skapa mer likvärdiga konkurrensvillkor. Detta kommer att stimulera företag att bedriva innovation och erbjuda ett större urval av varor och tjänster av högre kvalitet till rimliga priser. Kommissionen bedömer att direktivet kommer att tillförsäkra konsumenterna ett likvärdigt skydd i hela Europa mot affärsmetoder som håller priserna på varor och tjänster på en konstgjort hög nivå.

En konkurrensmyndighet som har befogenhet att ingripa mot företag, bör upplevas som mer tydlig för marknadens aktörer än en myndighet som behöver ansöka om stämning vid domstol. En effektiv konkurrensmyndighet påverkar företagets incitament att avstå från konkurrensbegränsande åtgärder. Att kostnaderna för företag som överväger att bryta mot konkurrensreglerna kan komma att överstiga de eventuella vinsterna av ett konkurrensbegränsande beteende förebygger att företag bryter mot reglerna.

Vid en utökad beslutanderätt för Konkurrensverket kommer det första beslutet om en överträdelse att meddelas tidigare än i dag. Det är inte möjligt att klart förutsäga den närmare effekten av en tydligare och tidigare signaleffekt till marknaden men det kan ge en positiv samhällsekonomisk effekt.

En effektivare konkurrensmyndighet kan också leda till en mer effektiv konkurrens på marknaden. Det faktum att det finns en myndighet som ingriper mot företag som på ett eller annat sätt försöker missbruka sin marknadsmakt, underlättar för andra företag som vill etablera sig på marknaden.

De samhällsekonomiska konsekvenserna av förslaget att utöka Konkurrensverkets beslutanderätt beror på i vilken grad beslutskedjan i målen påverkas positivt, dvs. att det går åt mindre resurser för att nå lagakraftvunna avgöranden. Om den utökade beslutanderätten leder till att det genomsnittligt går åt mindre resurser för att nå lagakraftvunna avgöranden kommer fler ärenden att hinnas med, vilket påverkar samhällsekonomin positivt. Sammantaget bedöms förslagen i denna lagrådsremiss att ha positiva samhällsekonomiska effekter.

19 Författningskommentar

19.1 Förslaget till lag om ömsesidigt bistånd med delgivning och indrivning på konkurrensområdet

Tillämpningsområde

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om ömsesidigt bistånd med delgivning av handlingar som gäller tillämpningen av artikel 101 eller 102 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget). Lagen innehåller också bestämmelser om ömsesidigt bistånd med indrivning av sådana sanktionsavgifter och viten som avses i artiklarna 13 och 16 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1 av den 11 december 2018 om att ge medlemsstaternas konkurrensmyndigheter befogenhet att mer effektivt kontrollera efterlevnaden av konkurrensreglerna och om att säkerställa en väl fungerande inre marknad.

I paragrafen anges lagens tillämpningsområde. Lagen innehåller bestämmelser om ömsesidigt bistånd med delgivning och indrivning på konkurrensområdet. Det är fråga om bistånd med delgivning av vissa handlingar och indrivning av vissa sanktionsavgifter och viten i Sverige på uppdrag av en nationell konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat inom Europeiska unionen. Lagen innehåller också bestämmelser om bistånd med delgivning av sådana handlingar och indrivning av sådana avgifter och viten i en annan medlemsstat.

De handlingar som avses i lagen gäller tillämpningen av förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete i artikel 101 och förbudet mot missbruk av dominerande ställning i artikel 102 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget). Frågor om bistånd med delgivning av sådana handlingar i Sverige behandlas i 2, 3 och 6 §§. Frågor om bistånd med delgivning i en annan medlemsstat behandlas i 8–10 §§.

De sanktionsavgifter och viten som omfattas av lagens bestämmelser om indrivning gäller överträdelse av något av förbuden i EUF-fördraget eller vissa beslut som en nationell konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat meddelat. Frågor om bistånd med indrivning av sådana avgifter och viten i Sverige behandlas i 3–7 §§. Frågor om bistånd med indrivning i en annan medlemsstat behandlas i 11 §.

Genom lagen genomförs artiklarna 25–28 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1 av den 11 december 2018 om att ge medlemsstaternas konkurrensmyndigheter befogenhet att mer effektivt kontrollera efterlevnaden av konkurrensreglerna och om att säkerställa en väl fungerande inre marknad (direktivet).

Övervägandena finns i avsnitt 13.2.3.

Bistånd på begäran av en nationell konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat

Bistånd med delgivning av vissa handlingar

2 § Konkurrensverket ska, om inte något annat följer av 3 eller 6 §, på begäran av en nationell konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat inom Europeiska unionen, utan krav på några vidare formaliteter, se till att sådana handlingar delges som gäller tillämpningen av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget.

Delgivning sker enligt delgivningslagen (2010:1932).

I paragrafen regleras förutsättningarna för att Konkurrensverket ska bistå en nationell konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat inom Europeiska unionen med delgivning av handlingar. Uttrycket nationell konkurrensmyndighet definieras i artikel 2.1 led 1 i direktivet.

En begäran om bistånd med delgivning ska enligt artikel 27.2 i direktivet verkställas på grundval av ett enhetligt dokument. Till dokumentet ska en kopia av den aktuella handlingen bifogas. Dokumentet ska innehålla uppgifter om adressaten, en sammanfattning av relevanta fakta och omständigheter, en sammanfattning av handlingen som ska delges, kontaktuppgifter till den myndighet som begärt bistånd och vilken tidsfrist för delgivning som gäller. Vidare följer av artikelpunkt 5 att dokumentet ska vara avfattat på svenska och att den handling som ska delges är översatt till svenska, om myndigheterna inte kommer överens om annat i det enskilda fallet.

Förutsättningarna för att bistå med delgivning är att de krav som direktivet ställer på det enhetliga dokumentet och på den handling som ska delges är uppfyllda. Detta markeras i första stycket med en hänvisning till 6 § som anger när en begäran om bistånd får avslås, se kommentaren till den paragrafen. Vidare föreskrivs att delgivning ska ske utan krav på några vidare formaliteter. Här avses att det inte krävs någon form av erkännande av domstol eller liknande för att delgivning ska kunna ske.

Skyldigheten att bistå med delgivning omfattar enligt *första stycket* sådana handlingar som gäller tillämpningen av förbuden i artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget. Med uttrycket ”gäller tillämpningen av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget” omfattas alla handlingar som inom ramen för den ansökande myndighetens nationella rätt behöver delges för att förbudsreglerna ska kunna tillämpas i den medlemsstaten. Det gäller utkast till beslut avseende en påstådd överträdelse (s.k. preliminära invändningar) och beslut om t.ex. ålägganden, förbud eller sanktioner mot överträdelser av förbuden (artikel 25 led a i direktivet). Det gäller också beslut om utredningsåtgärder, t.ex. ett åläggande att lämna information, som syftar till att den ansökande myndigheten ska kunna utreda och vidta åtgärder mot en överträdelse (artikel 25 led b), och alla andra relevanta handlingar som rör tillämpningen av förbuden (artikel 25 led c). Skyldigheten att bistå gäller dock inte handlingar som är relevanta för indrivning. Frågor om bistånd med delgivning av sådana handlingar handläggs av Kronofogdemyndigheten enligt 3 §.

I *andra stycket* finns en bestämmelse som klargör att delgivning i Sverige sker enligt delgivningslagen (2010:1932).

Paragrafen är utformad med 3 § lagen (2016:1231) om ömsesidigt bistånd med indrivning av vissa sanktionsavgifter vid utstationering som förebild.

Genom paragrafen genomförs artikel 25 i direktivet. Paragrafen bidrar också till att genomföra artikel 27.1, 2, 4 och 5.

Övervägandena finns i avsnitt 13.2.3.

Bistånd med indrivning av sanktionsavgift eller vite

3 § Kronofogdemyndigheten ska, om inte något annat följer av 6 §, på begäran av en nationell konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat inom Europeiska unionen, utan krav på några vidare formaliteter,

1. delge sådana beslut om sanktionsavgifter eller utdömda viten som avses i artikel 13 eller 16 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1, i den ursprungliga lydelsen, och som inte längre kan överklagas, eller andra handlingar som är relevanta för indrivning, och

2. driva in sådana avgifter och viten.

Delgivning sker enligt delgivningslagen (2010:1932).

I paragrafen regleras förutsättningarna för att Kronofogdemyndigheten ska bistå en nationell konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat inom Europeiska unionen med indrivning av sanktionsavgifter och viten som har beslutats i en annan medlemsstat. Uttrycket nationell konkurrensmyndighet definieras i artikel 2.1 led 1 i direktivet.

En begäran om bistånd enligt artikel 27.2 i direktivet ska verkställas på grundval av ett enhetligt dokument. Till dokumentet ska en kopia av den handling som ska delges eller verkställas bifogas. Dokumentet ska innehålla uppgifter om adressaten, en sammanfattning av relevanta fakta och omständigheter, en sammanfattning av handlingen som ska delges eller verkställas, kontaktuppgifter till den myndighet som har begärt bistånd och vilken tidsfrist för verkställighet som gäller. Enligt artikelpunkt 3 ska det enhetliga dokumentet innehålla information om det beslut som medger verkställighet i den ansökande myndighetens medlemsstat, dagen då beslutet blev slutligt, uppgift om sanktionsavgift eller vitesbelopp och information som visar de rimliga ansträngningar som den ansökande myndigheten gjort för att verkställa beslutet på sitt eget territorium. Vidare följer av artikelpunkt 5 att dokumentet ska vara avfattat på svenska och att det beslut som medger verkställighet ska vara översatt till svenska, om myndigheterna inte kommer överens om annat i det enskilda fallet.

Förutsättningarna för att bistå med indrivning är att de krav som direktivet ställer på det enhetliga dokumentet och på det beslut som ska verkställas är uppfyllda. Detta markeras i *första stycket* med en hänvisning till 6 § som anger när en begäran om bistånd får avslås, se kommentaren till den paragrafen.

Bistånd enligt paragrafen ska enligt *punkt 1* lämnas för delgivning av sådana beslut om sanktionsavgifter eller utdömda viten som avses i artikel 13 eller 16 i direktivet som har fått laga kraft, dvs. beslut som inte längre kan överklagas med ordinära rättsmedel. Delgivning får även ske av handlingar som är relevanta för indrivning. Bistånd ska enligt *punkt 2* lämnas för indrivning av sådana avgifter och viten. Det är i artikel 13 fråga om sanktionsavgifter som beslutats av en nationell administrativ

konkurrensmyndighet eller av domstol, i förfaranden som inte är straffrättsliga, för överträdelse av förbudet i artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget (13.1) eller som inte följt vissa ålägganden eller beslut som myndigheten meddelat (13.2). Avgifter som beslutats inom ramen för ett straffrättsligt förfarande omfattas alltså inte av paragrafen. I artikel 16 är det fråga om viten som gäller underlåtelse att lämna vissa upplysningar eller inställa sig för förhör (16.1). Vidare gäller det viten för underlåtelse att underkasta sig ett beslut om platsundersökning eller att följa vissa ålägganden (16.2). Hänvisningen till direktivet i paragrafen är statisk, dvs. den avser direktivet i den angivna lydelsen.

Såväl delgivning som indrivning ska enligt första stycket ske utan krav på några vidare formaliteter. Här avses att det inte krävs någon form av erkännande av domstol eller liknande för att det beslut som ligger till grund för en begäran om indrivning ska kunna verkställas.

I *andra stycket* finns, liksom i 2 §, en bestämmelse som klargör att delgivning i Sverige sker enligt delgivningslagen (2010:1932).

Första och andra styckena i paragrafen är utformade med 3 § första stycket lagen (2016:1231) om ömsesidigt bistånd med indrivning av vissa sanktionsavgifter vid utstationering som förebild.

Genom paragrafen genomförs artikel 26.1 och 2 i direktivet. Den bidrar också till att genomföra artikel 27.1–5.

Övervägandena finns i avsnitt 13.2.3.

4 § Bestämmelser om indrivning i Sverige finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. och lagen (1985:146) om avräkning vid återbetalning av skatter och avgifter. Verkställighet enligt utsökningsbalken får äga rum på grund av det enhetliga dokument som avses i artikel 27 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1, i den ursprungliga lydelsen.

Vid indrivning i Sverige av en annan medlemsstats fordran gäller i fråga om preskription lagstiftningen i den andra medlemsstaten.

Paragrafen innehåller bestämmelser om indrivning och preskription. Genom hänvisningen i *första stycket* till lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. och lagen (1985:146) om avräkning vid återbetalning av skatter och avgifter erinras om att det andra landets fordran vid indrivningen handläggs enligt bestämmelserna om indrivning i s.k. allmänna mål. Det innebär bl.a. att Kronofogdemyndigheten under vissa förutsättningar kan medge uppskov med verkställigheten och att den rätt till återbetalning av ett belopp som gäldenären kan ha enligt sist nämnda lag ska användas för att betala den sanktionsavgift eller det vite som indrivningen gäller. Slutligen klargörs i sista meningen att det enhetliga dokument som avses i artikel 27 i direktivet utgör en exekutionstitel vid verkställighet i Sverige (jfr 3 kap. 2 § utsökningsbalken). Hänvisningen till direktivet är statisk, dvs. den avser direktivet i den angivna lydelsen.

I *andra stycket* tydliggörs att det är preskriptionsreglerna i den ansökande myndighetens medlemsstat som är tillämpliga vid indrivning.

Paragrafen är utformad med 14 § och 18 § första stycket lagen (2011:1537) om bistånd med indrivning av skatter och avgifter inom Europeiska unionen som förebild.

Genom paragrafen genomförs artikel 26.1, 2 och 4 i direktivet. Den bidrar också till att genomföra artikel 27.1–5.

Övervägandena finns i avsnitt 13.2.3.

5 § Kronofogdemyndigheten ska ta ut ersättning för kostnader i målet i enlighet med vad som gäller vid indrivning av en svensk fordran av motsvarande slag.

I paragrafen klargörs att Kronofogdemyndigheten ska ta ut ersättning för kostnader i enlighet med vad som gäller vid indrivning av en svensk fordran av motsvarande slag. Verkställighet äger rum enligt utsökningsbalken, vilket bl.a. innebär att bestämmelserna i balken och i förordningen (1992:1094) om avgifter vid Kronofogdemyndigheten är tillämpliga.

Paragrafen är utformad med 15 § första stycket lagen (2011:1537) om bistånd med indrivning av skatter och avgifter inom Europeiska unionen som förebild.

Genom paragrafen genomförs artikel 27.8 första stycket första meningen i direktivet.

Övervägandena finns i avsnitt 13.3.2.

Vägransgrunder

6 § En begäran om bistånd får avslås om begäran inte uppfyller de krav som anges i artikel 27 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1, i den ursprungliga lydelsen. En begäran om bistånd får också avslås om den enskildes grundläggande rättigheter och friheter inte har respekterats eller om delgivningen eller indrivningen skulle strida mot allmänna hänsyn.

Paragrafen innehåller bestämmelser om s.k. vägransgrunder, dvs. när Konkurrensverket eller Kronofogdemyndigheten får avslå en begäran om bistånd som framställts av en nationell konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat enligt 2 eller 3 §.

I *första meningen* anges att en begäran får avslås om den inte uppfyller de krav som anges i artikel 27 i direktivet. Det är framför allt fråga om de krav som ställs på det enhetliga dokumentet i punkterna 2 och 3 samt språkkravet i punkt 5. Men det kan också röra sig om att den ansökande myndigheten inte vill stå för översättningskostnader eller liknande enligt punkterna 7 och 8. Hänvisningen till direktivet i paragrafen är statisk, dvs. den avser direktivet i den angivna lydelsen.

Enligt den *andra meningen* får en begäran avslås om den enskildes grundläggande rättigheter och friheter inte har respekterats eller om delgivningen eller indrivningen skulle strida mot allmänna hänsyn, dvs. om begäran uppenbart skulle strida mot grunderna för den svenska rättsordningen (jfr artikel 27.6 första stycket led b i direktivet). Bestämmelsen är utformad efter förebild av de bestämmelser som vanligen förekommer i lagstiftning om administrativt samarbete på skatte- och avgiftsområdet, se t.ex. 4 § andra stycket 3 lagen (2016:1231) om ömsesidigt bistånd med indrivning av vissa sanktionsavgifter vid utstationering.

Genom paragrafen genomförs artikel 27.6 i direktivet.

Övervägandena finns i avsnitt 13.2.3.

Växelkurs och överföring av indrivet belopp

7 § Kronofogdemyndigheten ska, så snart en begäran som avses i 3 § har tagits emot, räkna om sanktionsavgiften eller vitet till svenska kronor enligt den växelkurs som har offentliggjorts i Europeiska unionens officiella tidning för den dag då avgiften eller vitet beslutades.

I den utsträckning som den andra medlemsstatens fordran har drivits in, ska beloppet överföras till den medlemsstaten.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilken växelkurs som ska tillämpas vid indrivning och om överföring av det belopp som drivits in.

I *första stycket* finns en bestämmelse om valuta. Vid indrivning i Sverige gäller generellt att denna äger rum i svenska kronor, dvs. i förekommande fall avser motvärdet i svenska kronor av en fordran som är fastställd i någon annan valuta. En omräkning till svenska kronor ska göras så snart begäran har registrerats hos Kronofogdemyndigheten och innan någon ytterligare åtgärd vidtas. Redan i det första kravet, den s.k. avin, ska alltså fordringens storlek kunna utläsas i svenska kronor. För omräkningen gäller växelkursen vid det datum då avgiften eller vitet beslutades.

Enligt *andra stycket* ska det indrivna beloppet överföras till den medlemsstat som har begärt bistånd med indrivning.

Första stycket är utformat med 6 § första stycket lagen (2016:1231) om ömsesidigt bistånd med indrivning av vissa sanktionsavgifter vid utstationering som förebild. Det andra stycket är utformat med 15 § tredje stycket lagen (2011:1537) om bistånd med indrivning av skatter och avgifter inom Europeiska unionen som förebild.

Genom paragrafens första stycke genomförs artikel 27.8 tredje och fjärde styckena i direktivet. Paragrafens andra stycke bidrar till att genomföra artikel 26.

Övervägandena finns i avsnitt 13.3.2.

Begäran om bistånd i en annan medlemsstat

Bistånd med delgivning

8 § Konkursverket får av en nationell konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen begära bistånd med delgivning av en handling som gäller tillämpningen av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget.

I paragrafen finns bestämmelser om begäran om bistånd med delgivning i en annan medlemsstat. Bestämmelserna kan sägas utgöra en spegelbild av det som föreskrivs i 2 §.

Konkurrensverkets befogenhet att begära bistånd med delgivning omfattar sådana handlingar som gäller tillämpningen av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget. Uttrycket ”gäller tillämpningen av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget” omfattar t.ex. ålägganden att lämna uppgifter enligt 5 kap. 1 § konkurrenslagen (2008:579) eller ett beslut om konkurrens-skadeavgift enligt 3 kap. 5 § samma lag i ärenden där EU:s konkurrensregler tillämpas.

Övervägandena finns i avsnitt 13.2.3.

9 § Kronofogdemyndigheten får av en nationell konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen begära bistånd med delgivning av en handling

som är relevant för indrivning av konkurrensskadeavgift, utredningsskadeavgift eller vite enligt konkurrenslagen (2008:579) och som har påförts med tillämpning av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget.

I paragrafen finns bestämmelser om begäran om bistånd med delgivning i en annan medlemsstat. Bestämmelserna kan sägas utgöra en spegelbild av det som föreskrivs i 3 §.

Kronofogdemyndighetens befogenhet enligt paragrafen är begränsad till den delgivning som behövs inom ramen för handläggningen av ett allmänt mål enligt utskönningsbalken. Eftersom det i Sverige inte finns något krav på att ett indrivningsförfarande ska inledas med delgivning av exekutionstiteln, har paragrafen sin praktiska betydelse när det gäller delgivning av exempelvis ett beslut om en utmätning som ägt rum här.

Paragrafen är utformad med 7 § första stycket lagen (2016:1231) om ömsesidigt bistånd med indrivning av vissa sanktionsavgifter vid utstationering som förebild.

Övervägandena finns i avsnitt 13.2.3.

10 § Delgivning som har skett med bistånd enligt 8 eller 9 § i enlighet med den medlemsstatens lagar, författningar och administrativa praxis, ska anses ha samma verkan som om delgivningen hade ägt rum i Sverige.

Av paragrafen framgår att delgivning som skett med bistånd av en nationell konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat i enlighet med dess lagar, författningar och administrativa praxis anses ha samma verkan som om delgivningen hade ägt rum i Sverige. Paragrafen har framför allt betydelse vid delgivning av t.ex. beslut om konkurrensskadeavgift enligt 3 kap. 5 § konkurrenslagen (2008:579) eller ett beslut om utmätning.

Paragrafen har utformats med 7 § tredje stycket lagen (2016:1231) om ömsesidigt bistånd med indrivning av vissa sanktionsavgifter vid utstationering som förebild.

Övervägandena finns i avsnitt 13.2.3.

Bistånd med indrivning

11 § Kronofogdemyndigheten får av en nationell konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen begära bistånd med indrivning av sådana avgifter och viten som avses i 9 § om

1. beslutet eller domen har fått laga kraft, och
2. Kronofogdemyndigheten inte själv kan driva in fordringen.

I paragrafen finns bestämmelser om begäran om bistånd med indrivning i en annan medlemsstat. Bestämmelserna kan sägas utgöra en spegelbild av det som föreskrivs i 3 §.

Kronofogdemyndighetens befogenhet enligt paragrafen är begränsad till sådana avgifter och viten som anges i 9 §. Det är således fråga om beslut om konkurrensskadeavgift enligt 3 kap. 5 eller 23 b § konkurrenslagen (2008:579), utredningsskadeavgift enligt 5 kap. 21 § och utdömda viten enligt 6 kap. 2 §.

I paragrafen uppställs två förutsättningar för att Kronofogdemyndigheten ska få begära bistånd med indrivning. Av *punkt 1* framgår att en begäran om bistånd endast får avse ett avgörande som fått laga kraft. I

punkt 2 föreskrivs att Kronofogdemyndigheten inte själv kan driva in fordringen. När det gäller indrivning finns det inte alltid en skarp gräns mellan vad som är möjligt och vad som inte är möjligt. Det kan vara så att indrivning i Sverige skulle vara möjlig men medföra orimliga svårigheter. I praktisk tillämpning får bestämmelsen förstås så att Kronofogdemyndigheten har möjlighet att begära bistånd med indrivningen om indrivningen i Sverige skulle medföra orimliga svårigheter (jfr 12 § andra stycket 2 i lagen [2011:1537] om bistånd med indrivning av skatter och avgifter inom Europeiska unionen).

Bestämmelserna i paragrafen är utformade med 7 § första stycket 1 lagen (2016:1231) om ömsesidigt bistånd med indrivning av vissa sanktionsavgifter vid utstationering som förebild.

Genom paragrafen genomförs artikel 26 i direktivet.

Övervägandena finns i avsnitt 13.2.3.

Förbud mot överklagande

12 § Beslut enligt denna lag får inte överklagas.

Paragrafen innehåller en bestämmelse om överklagandeförbud. Den motsvarar vad som gäller exempelvis enligt lagen (2011:1537) om bistånd med indrivning av skatter och avgifter inom Europeiska unionen och lagen (2016:1231) om ömsesidigt bistånd med indrivning av vissa sanktionsavgifter vid utstationering. Bestämmelsen tar sikte på sådana beslut och åtgärder som direkt rör tillämpningen av denna lag, t.ex. att åberopa eller inte åberopa en viss vägransgrund eller att tillämpa en viss växelkurs för omräkning av ett belopp i utländsk valuta till svenska kronor. Bestämmelsen innebär inte någon begränsning i rätten att överklaga beslut och åtgärder under själva verkställigheten med tillämpning av bestämmelserna i utsökningsbalken, jfr prop. 2011/12:15 s. 69.

Övervägandena finns i avsnitt 13.2.3.

Närmare föreskrifter

13 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om bistånd enligt denna lag.

Paragrafen innehåller en s.k. upplysningsbestämmelse. Bestämmelsen innebär att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela närmare föreskrifter om bistånd enligt lagen, såsom frågor om bistånd med delgivning av vissa handlingar i ett mål eller ärende i domstol och vilket språk som ska tillämpas i en ansökan om bistånd. Något bemyndigande är inte nödvändigt då de frågor som regleras i förordning eller genom myndighetsföreskrifter faller inom regeringens kompetens enligt 8 kap. 7 § regeringsformen.

Övervägandena finns i avsnitt 13.2.3.

19.2 Förslaget till lag om ändring i utsökningsbalken

3 kap. Exekutionstitlar

Strafföreläggande och föreläggande av ordningsbot

14 § Godkänt strafföreläggande och godkänt föreläggande av ordningsbot verkställs *som en dom som har fått laga kraft*.

Ändringen innebär att andra stycket upphävs och är en följd av att avgiftsföreläggande utgår ur konkurrenslagen (2008:579). Paragrafen har även justerats språkligt. Ändringen i paragrafen medför en justering av rubriken närmast före 14 §.

Bestämmelsen berörs i avsnitt 5.3.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 4 februari 2021.
2. Äldre bestämmelser gäller för avgiftsförelägganden som har godkänts före ikraftträdandet.

Bestämmelserna behandlas i avsnitt 17.

19.3 Förslaget till lag om ändring i konkurrenslagen (2008:579)

1 kap. Inledande bestämmelser

Definitioner

5 § I denna lag avses med *företag* en fysisk eller juridisk person som driver verksamhet av ekonomisk eller kommersiell natur, dock inte till den del verksamheten består i myndighetsutövning.

Med företag avses också en sammanslutning av företag.

Andra stycket tillämpas inte i fråga om eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift enligt 3 kap. 12–15 §§.

I paragrafen, som anger vad som avses med företag i lagen, har ett nytt tredje stycke lagts till.

Av *tredje stycket* framgår att uttrycket företag i lagen inte omfattar sammanslutningar av företag när det gäller eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift enligt 3 kap. 12–15 §§. Det innebär att en sammanslutning av företag inte omfattas av lagens bestämmelser om eftergift eller nedsättning av konkurrensskadeavgift.

Ändringen i paragrafen bidrar till att genomföra artiklarna 17 och 18 i direktivet.

Övervägandena finns i avsnitt 12.6.

3 kap. Åtgärder mot konkurrensbegränsningar

Åläggande

1 § Konkurrensverket får ålägga ett företag att upphöra med överträdelse av förbudet i 2 kap. 1 eller 7 § eller i artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget.

Ett åläggande enligt första stycket får innefatta beteendemässiga eller strukturella åtgärder som är nödvändiga för att överträdelsen ska upphöra. Vid valet mellan åtgärder som är lika effektiva ska den åtgärd väljas som är minst betungande för företaget.

Ett åläggande enligt första stycket gäller omedelbart, om något annat inte bestäms.

Paragrafen innehåller bestämmelser om ålägganden att upphöra med överträdelse av förbudet i 2 kap. 1 eller 7 § eller i artikel 101 eller 102 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget). Mellan det första och det andra stycket har ett nytt stycke förts in. Det tidigare andra stycket är därefter det tredje stycket i paragrafen.

I *andra stycket första meningen* anges att ett åläggande enligt första stycket får innefatta beteendemässiga eller strukturella åtgärder. En beteendemässig åtgärd kan exempelvis utgöras av att tillämpa en viss prissättning. En strukturell åtgärd kan exempelvis bestå i att avyttra en del av ett företag. Åtgärderna ska vara nödvändiga för att få överträdelsen att upphöra och återställa konkurrensen på marknaden. Kravet på nödvändighet innebär att åtgärden ska vara proportionell och alltså inte gå längre än vad som krävs i det enskilda fallet. Även det aktuella företagets intressen ska beaktas när åläggandet utformas. Det markeras i *andra meningen* som anger att den minst betungande åtgärden för företaget ska väljas om valet står mellan två åtgärder som är lika effektiva.

Ändringen bidrar till att genomföra artikel 10.1 i direktivet.

Övervägandena finns i avsnitt 10.5.3 och 16.

1 a § Konkurrensverket får besluta att ett förbud enligt 2 kap. 1 eller 7 § eller enligt artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget har överträtts.

Paragrafen är ny. Den innebär att Konkurrensverket får besluta att ett förbud enligt 2 kap. 1 eller 7 § eller enligt artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget har överträtts, utan att vidta några andra åtgärder mot överträdelsen såsom ett åläggande enligt 1 § eller ett beslut att godta ett åtagande enligt 4 §. Konkurrensverkets beslut kan överklagas till Patent- och marknadsdomstolen, se 7 kap. 1 § första stycket 3.

Genom paragrafen genomförs artikel 10.1 andra stycket i direktivet.

Övervägandena finns i avsnitt 10.5.3 och 16.

Åtagande från företag

4 § Om det har uppkommit en fråga om att ett företag överträder något av förbudet i 2 kap. 1 eller 7 § eller i artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget, kan ett åtagande från företaget ge Konkurrensverket anledning att inte ingripa. Verkets beslut att godta åtagandet får avse en begränsad tid. Så länge beslutet gäller får verket i de avseenden som åtagandet omfattar inte meddela ett åläggande enligt 1 eller 3 § eller ett beslut enligt 1 a §.

Konkurrensverket får återkalla ett beslut enligt första stycket om

1. de omständigheter som låg till grund för beslutet har förändrats i något väsentligt avseende,

2. den som beslutet gäller bryter mot något åtagande som har angetts i beslutet, eller

3. beslutet grundades på ofullständiga, oriktiga eller vilseledande uppgifter som parterna har lämnat.

Innan Konkurrensverket beslutar att godta ett åtagande enligt första stycket, ska verket ge andra som berörs av åtagandet tillfälle att lämna synpunkter på det.

Paragrafen innehåller bestämmelser om Konkurrensverkets beslut att godta ett åtagande från ett företag när fråga om en överträdelse av något av förbuden i 2 kap. 1 eller 7 § eller i artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget uppkommit.

Första stycket tredje meningen innehåller ett förbud för Konkurrensverket att besluta om ålägganden enligt 1 eller 3 § när ett beslut om åtagande gäller. Förbudet har utvidgats och omfattar även ett beslut enligt 1 a § och innebär att Konkurrensverket inte heller i en sådan situation får fastställa att en överträdelse av förbuden har skett.

I det *tredje stycket*, som är nytt, föreskrivs att andra som berörs av ett åtagande, dvs. marknadsaktörerna, ska ges tillfälle att lämna sina synpunkter på det innan Konkurrensverket beslutar att godta åtagandet. Synpunkterna kan inhämtas genom att verket offentliggör åtagandet och samtidigt ger marknadsaktörer tillfälle att inom viss tid lämna sina synpunkter på det.

Ändringen i tredje stycket bidrar till att genomföra artikel 12.1 i direktivet.

Övervägandena finns i avsnitt 10.7.3 och 16.

Konkurrensskadeavgift

5 § *Konkurrensverket* får besluta att ett företag ska betala en särskild avgift (*konkurrensskadeavgift*), om företaget eller någon som handlar på dess vägnar uppsåtligen eller av oaktsamhet har överträtt

1. ett förbud enligt 2 kap. 1 eller 7 § eller enligt artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget,

2. ett beslut om åläggande enligt 1 § första stycket eller 3 §, eller

3. ett beslut att godta ett åtagande enligt 4 § första stycket.

Avgiften tillfaller staten.

Innan Konkurrensverket *beslutar* om konkurrensskadeavgift för ett företag, ska företaget ges tillfälle att yttra sig över verkets utkast till *beslut*.

I paragrafen, som justerats med anledning av den nya ordningen att Konkurrensverket beslutar om konkurrensskadeavgift, regleras förutsättningarna för att påföra ett företag en sådan avgift. Bestämmelserna har i *första stycket 2* och *3* kompletterats med överträdelser av ett beslut om åläggande enligt 1 § första stycket eller 3 § eller ett beslut att godta ett åtagande enligt 4 § första stycket.

Genom kompletteringen genomförs artikel 13.2 led f i direktivet.

Övervägandena finns i avsnitt 5.3, 11.4.2 och 16.

6 § Konkurrensskadeavgiften får inte överstiga tio procent av företagets omsättning föregående räkenskapsår.

Om ett beslut om konkurrensskadeavgift riktas mot en sammanslutning av företag för en överträdelse som har samband med dess medlemmars verksamhet, får avgiften inte överstiga tio procent av den samlade omsättningen föregående räkenskapsår för de medlemsföretag som är verksamma på den marknad som påverkas av överträdelsen.

Om beslutet riktas mot flera företag eller sammanslutningar av företag, ska avgiften fastställas särskilt för vart och ett av dem.

Paragrafen innehåller bestämmelser om taket för den konkurrensskadeavgift som får påföras ett företag eller en företagssammanslutning (jfr 1 kap. 5 §). Mellan det första och det andra stycket har ett nytt stycke förts in. Det tidigare andra stycket är därefter det tredje stycket i paragrafen.

Det nya *andra stycket* är ett undantag från tioprocentsregeln i första stycket. Undantaget är tillämpligt när ett beslut riktas mot en sammanslutning av företag och avser den situationen att överträdelsen har samband med den verksamhet som sammanslutningens medlemmar bedriver på marknaden. En sådan överträdelse utgörs typiskt sett av en överträdelse av förbudet mot konkurrensbegränsande samarbete i 2 kap. 1 § eller artikel 101 i EUF-fördraget genom ett beslut av en sammanslutning av företag (jfr 1 kap. 6 §). Enligt bestämmelsen är då inte sammanslutningens omsättning relevant för att bedöma hur hög konkurrensskadeavgift som kan påföras, utan det är medlemsföretagens samlade omsättning som ska avgöra taket för avgiften. När det gäller medlemsföretagens ansvar för betalning av en påförd konkurrensskadeavgift finns bestämmelser i 23 a–d §§.

Bestämmelsen i *tredje stycket* har justerats med anledning av den nya ordningen att Konkurrensverket beslutar om konkurrensskadeavgift.

Genom det andra stycket genomförs artikel 15.2 första meningen i direktivet.

Övervägandena finns i avsnitt 5.3, 11.2.3 och 16.

7 § Konkurrensskadeavgift får inte påföras

1. för åtgärder som omfattas av ett åläggande enligt 1, 2 eller 3 § eller ett förbud enligt 27 eller 30 § som har meddelats vid vite enligt denna lag om talan om utdömande av vitet har väckts, eller

2. för åtgärder som har vidtagits under den tid då ett beslut om att godta ett åtagande enligt 4 § första stycket har gällt, om åtgärderna är förenliga med beslutet.

I fall som avses i första stycket 2 får konkurrensskadeavgift påföras om beslutet har återkallats med stöd av 4 § andra stycket 3.

I paragrafen regleras i vilka fall konkurrensskadeavgift inte får påföras för en överträdelse som anges i 5 §. Ändringar har gjorts i första stycket 1 och den tidigare tredje punkten i stycket har utgått.

Ändringen i *första stycket 1* innebär att konkurrensskadeavgift inte får påföras ett företag för exempelvis en åtgärd som utgör en överträdelse av förbudet i 2 kap. 7 § om talan om utdömande av vite har väckts rörande samma åtgärd. Bestämmelsen hindrar inte att avgift påförs för en åtgärd som omfattas av ett åläggande som förenats med vite, förutsatt att talan om utdömande av vite inte har väckts.

Första stycket 2 har ändrats språkligt.

Ändringen i första stycket 1 bidrar till att genomföra artikel 3.1 i direktivet.

Övervägandena finns i avsnitt 11.1.3 och 16.

Eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift

12 § Konkurrensskadeavgift får efterges för ett företag som har överträtt förbudet i 2 kap. 1 § eller i artikel 101 i EUF-fördraget, om företaget är det första att anmäla överträdelsen till Konkurrensverket och anmälan innehåller sådana uppgifter att verket först genom dessa har tillräckligt underlag för att ingripa mot överträdelsen.

När Konkurrensverket redan har tillräckligt underlag för att ingripa mot överträdelsen, får konkurrensskadeavgift efterges för ett företag som överträtt nämnda förbud om företaget är först med att lämna sådana uppgifter som leder till att det kan klarläggas att överträdelsen *har* förekommit.

Konkurrensskadeavgift får inte efterges för ett företag som har tvingat ett annat företag att delta i överträdelsen. I fall som avses i andra stycket får konkurrensskadeavgift inte heller efterges om

1. ett annat företag har fått anstånd enligt 14 a § och sådana uppgifter som krävs för eftergift har lämnats innan anståndstiden löpt ut, eller

2. *ett beslut* enligt 15 § har meddelats.

Paragrafen innehåller, tillsammans med 14 §, förutsättningarna för eftergift av konkurrensskadeavgift. Bestämmelserna i paragrafen är inte tillämpliga på sammanslutningar av företag, se kommentaren till 1 kap. 5 §.

Andra stycket har ändrats. Ändringen innebär att möjligheten till eftergift för ett företag som på annat sätt i högst väsentlig mån har underlättat utredningen av en överträdelse har utgått. Ändringen är en följd av att direktivet inte medger eftergift på den grunden. Inget hindrar dock att de omständigheter som tidigare kunde ha berättigat till eftergift beaktas enligt 13 § när avgiften fastställs. Stycket har också ändrats språkligt.

Tredje stycket har ändrats redaktionellt och språkligt.

Ändringen i andra stycket bidrar till att genomföra artikel 17 i direktivet.

Övervägandena finns i avsnitt 12.1.3 och 16.

13 § Konkurrensskadeavgift får fastställas till ett lägre belopp än vad som *följer* av 8–11 §§ för ett företag som har överträtt förbudet i 2 kap. 1 § eller i artikel 101 i EUF-fördraget, om företaget lämnar uppgifter *till Konkurrensverket* som i väsentlig mån underlättar utredningen av överträdelsen.

Vid bedömning av nedsättningens storlek ska det beaktas om något annat företag redan lämnat sådana uppgifter som i väsentlig mån underlättat utredningen.

Om ett företag har lämnat sådana uppgifter som leder till att konkurrensskadeavgiften kan fastställas till ett högre belopp än vad som annars hade varit fallet, ska dessa uppgifter inte beaktas när avgiften fastställs för det företaget.

Paragrafen innehåller, tillsammans med 14 §, förutsättningarna för nedsättning av konkurrensskadeavgift för ett företag som i väsentlig mån underlättat utredningen av en överträdelse. Bestämmelserna i paragrafen är inte tillämpliga på sammanslutningar av företag, se kommentaren till 1 kap. 5 §.

Första stycket har ändrats språkligt.

Tredje stycket är nytt. Bestämmelserna är tillämpliga när ett företag lämnat uppgifter som leder till att konkurrensskadeavgiften kan fastställas till ett högre belopp än vad som annars hade varit fallet. Sådana uppgifter kan exempelvis utgöras av att överträdelsen har haft en längre varaktighet, omfattat andra produkter eller haft en annan geografisk utbredning än vad som tidigare framkommit i utredningen (jfr 8 §). Om uppgifterna leder till att avgiften kan fastställas till ett högre belopp, ska höjningen inte drabba det företag som lämnat uppgifterna.

Genom det nya tredje stycket genomförs artikel 18.3 i direktivet.

Övervägandena finns i avsnitt 12.1.3 och 16.

14 a § Konkurrensverket får ge ett företag anstånd med att lämna sådana uppgifter som krävs för att konkurrensskadeavgift ska få efterges enligt 12 § första stycket. Om företaget lämnar uppgifterna innan anståndstiden *har* löpt ut, ska uppgifterna anses ha lämnats när anmälan gjordes.

I paragrafen finns bestämmelser om anstånd med att lämna sådana uppgifter som krävs för att få eftergift enligt 12 §. Bestämmelserna i paragrafen är inte tillämpliga på sammanslutningar av företag, se kommentaren till 1 kap. 5 §.

Paragrafen har ändrats. De uppgifter som ett företag ska lämna för att få anstånd får regleras i verkställighetsföreskrifter som utfärdas av regeringen, se 15 a § 3. Paragrafen har också ändrats språkligt. Vidare har paragrafen ändrats på så sätt att det andra stycket har utgått, vilket innebär att det inte är möjligt att ge anstånd för att konkurrensskadeavgift ska få efterges enligt 12 § andra stycket. Ändringen, som är en följd av att direktivet inte medger att anstånd lämnas på den grunden, bidrar till att genomföra artikel 21 i direktivet.

Övervägandena finns i avsnitt 12.3.3 och 16.

15 § Konkurrensverket *ska* i ett beslut *fastställa* om det finns förutsättningar för eftergift enligt 12 § första stycket *för det företag som anmält överträdelsen och informera företaget om beslutet*. Ett sådant beslut är bindande för verket i *ett ärende* enligt 5 §.

Paragrafen innehåller bestämmelser om beslut om att förutsättningarna för eftergift enligt 12 § första stycket är uppfyllda, dvs. att företaget var först och att anmälan innehöll sådana uppgifter att Konkurrensverket först genom dessa fick tillräckligt underlag för att ingripa mot överträdelsen. Bestämmelserna i paragrafen är inte tillämpliga på sammanslutningar av företag, se kommentaren till 1 kap. 5 §.

Ändringen i *första meningen* innebär att Konkurrensverket i ett beslut ska fastställa om det finns förutsättningar för eftergift enligt 12 § och informera företaget om beslutet. Det föreskrivs inga formkrav för hur informationen ska lämnas, men inget hindrar att företaget begär att få informationen skriftligen. Första meningen har också ändrats språkligt. Ordet *förklara* har ersatts med ordet *fastställa*.

Ändringen i *andra meningen* är en följd av att Konkurrensverket beslutar om konkurrensskadeavgift.

Genom ändringarna i första meningen i paragrafen genomförs artikel 17.4 första och andra meningen i direktivet.

Övervägandena finns i avsnitt 12.1.3 och 16.

15 a § *Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om*

- 1. handläggningen av en anmälan om eftergift enligt 12 § eller en fråga om nedsättning enligt 13 §,*
- 2. de krav på samarbete som ska gälla enligt 14 § 2, och*
- 3. den information som ett företag ska lämna för att få anstånd enligt 14 a §.*

Paragrafen är ny. Den innehåller en upplysning om att regeringen kan meddela närmare föreskrifter om handläggning av en anmälan om eftergift eller en fråga om nedsättning (*punkt 1*), samarbetskrav (*punkt 2*) och den information som ska lämnas för att få anstånd (*punkt 3*).

Paragrafen bidrar till att genomföra artiklarna 19–21 i direktivet.

Övervägandena finns i avsnitt 12.1.3, 12.2 och 12.4.3.

Preskription

20 § *För att konkurrensskadeavgift ska få påföras måste Konkurrensverket ha meddelat beslut om sådan avgift inom fem år från det att överträdelsen upphörde. Om det berörda företaget inom denna tid får del av ett beslut om undersökning enligt 5 kap. 3 § eller ges tillfälle att yttra sig över Konkurrensverkets utkast till beslut, ska tiden i stället räknas från den dag detta skedde. I sådana fall gäller dock att avgift får påföras endast om Konkurrensverkets beslut om konkurrensskadeavgift meddelas inom tio år från det att överträdelsen upphörde.*

Paragrafen innehåller bestämmelser om preskription av konkurrensskadeavgift. Genom ändringarna anpassas paragrafen till att Konkurrensverket ges befogenhet att fatta beslut om konkurrensskadeavgift. Till skillnad från 20 a § gäller preskriptions-avbrotten endast i förhållande till de företag som fått del av ett beslut om undersökning eller fått tillfälle att yttra sig över verkets utkast till beslut.

Bestämmelsen berörs i avsnitt 5.3 och 14.3.

20 a § *Fristerna enligt 20 § avbryts om en nationell konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat inom Europeiska unionen eller Europeiska kommissionen prövar samma avtal eller annat förfarande som kan strida mot artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget som Konkurrensverket utreder eller kan utreda.*

En frist som avses i första stycket avbryts när minst ett företag delges den första formella utredningsåtgärden. Avbrottet gäller alla företag som har deltagit i överträdelsen.

En ny frist löper från den dag det finns ett överträdelseavgörande eller när den nationella konkurrensmyndigheten eller kommissionen har avslutat sitt förfarande på något annat sätt. Den nya fristen ska dock aldrig sträcka sig längre än tio år från det att överträdelsen upphörde.

Paragrafen är ny. Den innehåller bestämmelser om preskriptionsavbrott till följd av åtgärder som vidtas av en nationell konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat inom Europeiska unionen eller av kommissionen. Uttrycket nationell konkurrensmyndighet definieras i artikel 2.1 led 1 i direktivet.

Den preskriptionsfrist som gäller för att påföra ett företag konkurrensskadeavgift är enligt 20 § fem år räknat från det att överträdelsen upphörde

till dess Konkursverket meddelar beslut om avgift. Preskriptionsfristen avbryts om det berörda företaget inom denna tid får del av ett beslut om undersökning enligt 5 kap. 3 § eller ges tillfälle att yttra sig över ett utkast till beslut.

I *första stycket* anges att fristen enligt 20 § också kan avbrytas om en nationell konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat inom Europeiska unionen eller kommissionen prövar samma avtal eller annat förfarande som kan strida mot artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget som Konkursverket utreder eller kan utreda. Det betyder att den preskriptionsbrytande åtgärden kan vidtas inom ramen för en annan nationell rättsordning eller, vad kommissionen beträffar, enligt artikel 25 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna 81 och 82 i fördraget (numera artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget).

I *andra stycket första meningen* regleras hur fristen avbryts. Den avbryts när minst ett företag delges den första formella utredningsåtgärden. Vad som är den första formella utredningsåtgärden kan variera från medlemsstat till medlemsstat, men gemensamt för medlemsstaterna är att konkurrensmyndigheten, enligt artikel 11.3 i rådets förordning (EG) nr 1/2003, skriftligen ska meddela kommissionen före eller utan dröjsmål efter påbörjandet av åtgärden. Sådana meddelanden ska kommissionen enligt artikel 29.3 i direktivet göra tillgängliga för de andra nationella konkurrensmyndigheterna som ingår i Europeiska konkurrensnätverket.

Av *andra stycket andra meningen* framgår att avbrottet inte bara gäller det företag som delgetts den första formella utredningsåtgärden, utan även alla andra företag som har deltagit i överträdelsen. En motsvarande ordning tillämpas av kommissionen enligt artikel 25.3 i förordningen.

Enligt *tredje stycket första meningen* löper en ny frist från den dag det finns ett överträdelseavgörande eller när konkurrensmyndigheten eller kommissionen avslutar sitt förfarande på något annat sätt.

I *tredje stycket andra meningen* finns en bestämmelse om att den nya fristen aldrig är längre än tio år från det att överträdelsen upphörde. Det innebär att den nya fristen är högst fem år, men att den kan löpa ut tidigare. Den yttersta gränsen för att påföra någon konkurrensskadeavgift är alltså även i dessa fall tio år från det att överträdelsen upphörde.

Genom paragrafen genomförs artikel 29.1 och 2 i direktivet.

Övervägandena finns i avsnitt 14.3.

Betalning av konkurrensskadeavgift m.m.

22 § Konkurrensskadeavgift ska betalas till Konkursverket inom trettio dagar från det att *beslutet fick* laga kraft eller inom den längre tid som anges i *beslutet*.

Om konkurrensskadeavgiften inte betalas i tid, ska Konkursverket lämna den obetalda avgiften för indrivning. Bestämmelser om indrivning finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. Verkställighet får ske enligt utsökningsbalkens bestämmelser.

Paragrafen innehåller bestämmelser om betalning av konkurrensskadeavgift. Ändringen i *första stycket* är föranledd av att Konkursverket beslutar om konkurrensskadeavgift i första instans.

Bestämmelsen berörs i avsnitt 5.3.

23 § En påförd konkurrensskadeavgift faller bort i den mån verkställighet inte har skett inom fem år från det att *beslutet fick laga kraft*.

Paragrafen innehåller bestämmelser om preskription av en påförd konkurrensskadeavgift. Ändringen är föranledd av att Konkurrensverket beslutar om konkurrensskadeavgift i första instans.

Bestämmelsen berörs i avsnitt 5.3.

23 a § *En sammanslutning av företag som inte kan betala en påförd konkurrensskadeavgift inom den tid som anges i 22 § första stycket ska kräva att medlemsföretagen bidrar till den avgift som sammanslutningen ska betala, om avgiften har fastställts med hänsyn till dess medlemmars omsättning på den marknad som påverkas av sammanslutningens överträdelse.*

Paragrafen är ny. Den är tillämplig när en sammanslutning av företag påförts konkurrensskadeavgift som fastställts med hänsyn till dess medlemmars omsättning, se 6 § andra stycket.

Genom paragrafen införs en skyldighet för en sammanslutning av företag att kräva att dess medlemsföretag bidrar till den konkurrensskadeavgift som sammanslutningen påförts och som den inte kan betala med egna medel. Skyldigheten inträder så snart det står klart att avgiften inte kan betalas till Konkurrensverket inom den tid som anges i 22 § första stycket, dvs. inom trettio dagar från det att beslutet fick laga kraft eller den lägre tid som anges i beslutet. En underlåtelse att iaktta skyldigheten är inte förenad med några sanktioner. Inte heller innebär paragrafen någon skyldighet för medlemsföretagen att bidra till den avgift som sammanslutningen ska betala. Medlemsföretagens betalningsansvar regleras i 23bd §§.

Genom paragrafen genomförs artikel 14.3 i direktivet.

Övervägandena finns i avsnitt 11.3.3 och 16.

23 b § *Om en konkurrensskadeavgift som har påförts en sammanslutning av företag har fastställts med hänsyn till den omsättning som medlemmarna i sammanslutningen har och full betalning inte sker inom den tid som anges i 22 § första stycket, får Konkurrensverket besluta att ett eller flera av de medlemsföretag som vid tidpunkten för överträdelsen var företrädare i sammanslutningens beslutsfattande organ ska betala resterande del av avgiften.*

Om full betalning inte sker enligt första stycket får Konkurrensverket besluta att ett eller flera andra medlemsföretag ska betala resterande del av avgiften.

Den avgift som ett företag ska betala enligt första eller andra stycket får inte överstiga tio procent av företagets omsättning under räkenskapsåret före det år då beslutet om konkurrensskadeavgift meddelades.

Paragrafen är ny. Den reglerar medlemmarnas ansvar för betalning av den konkurrensskadeavgift som en sammanslutning av företag har ålagts att betala, men inte betalat inom föreskriven tid.

Av *första stycket* följer att Konkurrensverket i första hand får besluta att ett eller flera av de medlemsföretag som var företrädare i sammanslutningens beslutsfattande organ, dvs. de företag som var företrädare när överträdelsen ägde rum, ska betala den avgift som sammanslutningen inte har betalat inom föreskriven tid.

Om dessa företag inte kan betala avgiften till fullo, exempelvis av det skälet att tillräckliga medel saknas eller att avgiften annars skulle överskrida det tak som föreskrivs i tredje stycket, får Konkurrensverket enligt *andra stycket* besluta att ett eller flera andra medlemsföretag ska betala resterande del.

Tredje stycket innehåller ett tak för hur hög avgift ett medlemsföretag ska betala. Avgiften får högst uppgå till tio procent av företagets omsättning under det räkenskapsår som föregick beslutet där sammanslutningen påfördes konkurrensskadeavgift.

Genom paragrafen genomförs artiklarna 14.4 första och andra meningen och 15.2 i direktivet.

Övervägandena finns i avsnitt 11.3.3 och 16.

23 c § *En avgift enligt 23 b § får inte beslutas för ett medlemsföretag som visar att det inte genomförde det beslut av sammanslutningen som ledde till överträdelsen och innan Konkurrensverket påbörjade sin utredning av överträdelsen*

- 1. var omedvetet om beslutet, eller*
- 2. aktivt tog avstånd från beslutet.*

Paragrafen, som är ny, innehåller en begränsning av medlemsföretagens skyldighet att betala den avgift som Konkurrensverket får besluta enligt 23 b §. Ett medlemsföretag är inte betalningsansvarigt om det visar att det inte genomfört det beslut som ledde till överträdelsen och, innan Konkurrensverket påbörjade sin utredning av överträdelsen, antingen var omedvetet om beslutet eller aktivt tog avstånd från det. Ett sätt att aktivt ta avstånd från ett sådant beslut kan vara att uttryckligen reservera sig mot det.

Genom paragrafen genomförs artikel 14.4 tredje meningen i direktivet.

Övervägandena finns i avsnitt 11.3.3 och 16.

23 d § *En avgift enligt 23 b § ska betalas till Konkurrensverket inom trettio dagar från det att beslutet fick laga kraft eller den längre tid som anges i beslutet.*

I fråga om verkställighet av ett beslut enligt 23 b § tillämpas 22 § andra stycket och 23 §.

Paragrafen är ny. Den reglerar frågor om betalning av avgift och verkställighet av ett beslut som rör en sammanslutning av företag enligt 23 b §.

I *första stycket* anges att betalning ska ske till Konkurrensverket inom trettio dagar eller den längre tid som anges i beslutet.

Andra stycket reglerar, genom en hänvisning till 22 § andra stycket och 23 §, frågor om verkställighet av den avgift som Konkurrensverket beslutat att ett medlemsföretag ska betala. Av hänvisningen till 23 § följer att den där föreskrivna femårsfristen ska räknas från den tidpunkt då det ursprungliga beslutet om konkurrensskadeavgift fick laga kraft.

Paragrafen bidrar till att genomföra artikel 14.4 i direktivet.

Övervägandena finns i avsnitt 11.3.3.

5 kap. Utredning av konkurrensärenden

Utredning initierad av Konkurrensverket

3 § Patent- och marknadsdomstolen får på ansökan av Konkurrensverket besluta att verket får genomföra en undersökning hos ett företag för att utreda om det har överträtt förbuden i 2 kap. 1 eller 7 § eller i artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget, om

1. det finns anledning att anta att en överträdelse har skett,
2. *den som ansökan gäller* inte rättar sig efter ett åläggande enligt 1 § första stycket 1 eller det annars finns risk för att bevis undanhålls eller förvanskas, och
3. vikten av att åtgärden vidtas är tillräckligt stor för att uppväga det intrång eller annat men som åtgärden innebär för den som drabbas av åtgärden.

Ett beslut enligt första stycket får också avse en utredning som gäller en överträdelse av

1. ett beslut om åläggande enligt 3 kap. 1 eller 3 §,
2. ett beslut att godta ett åtagande enligt 3 kap. 4 §, eller
3. 21 § första stycket 1–5.

Paragrafen innehåller bestämmelser om platsundersökningar som får genomföras av Konkurrensverket hos ett företag.

I *första stycket* har i *punkten 2* ordet företag ersatts med formuleringen ”den som ansökan gäller”. Ändringen är av författningsteknisk natur.

Andra stycket, som är nytt, ger Konkurrensverket befogenhet att efter Patent- och marknadsdomstolens beslut genomföra en platsundersökning för att utreda överträdelser av ett beslut om åläggande enligt 3 kap. 1 eller 3 § (*punkten 1*) eller ett beslut att godta ett åtagande enligt 3 kap. 4 § (*punkten 2*). Det ger också befogenhet att genomföra en platsundersökning för att utreda om det finns förutsättningar att påföra utredningsskadeavgift enligt 21 § första stycket 1–5 (*punkten 3*). En förutsättning för att få genomföra platsundersökningen är att de krav som ställs i första stycket 1–3 är uppfyllda.

Det nya andra stycket bidrar till att genomföra artikel 24.2 i direktivet.

Övervägandena finns i avsnitt 10.2.5 och 16.

4 § Ett beslut enligt 3 § får *också avse en juridisk person eller något annat företag* än det *företag* som är föremål för utredning, om

1. *förutsättningarna* i 3 § första stycket 1–3 är *uppfyllda*, och
2. det finns särskild anledning att anta att bevis finns hos *den som ansökan gäller*.

I paragrafen regleras möjligheten att besluta om undersökningar hos en juridisk person eller något annat företag än det företag som är föremål för Konkurrensverkets utredning. Ändringen innebär att undersökningar också kan göras hos en juridisk person som inte är ett företag eller utgör en sammanslutning av företag (jfr 1 kap. 5 §), t.ex. en ideell förening. Paragrafen har även ändrats språkligt och redaktionellt. Den tidigare tredje punkten har arbetats in i hänvisningen i *punkt 1*, som nu hänvisar till 3 § första stycket 1–3. Uttrycket ”hos den som ansökan gäller” har i *punkt 2* ersatt ordet företag.

I *andra stycket*, som är nytt, tydliggörs att det enbart är sådana fysiska personer som avses i 5 § som omfattas av ett beslut enligt 3 §.

Ändringarna i paragrafen bidrar till att genomföra artikel 7.1 och 7.2 i direktivet.

Övervägandena finns i avsnitt 10.2.4 och 16.

5 § Ett beslut enligt 3 § får *också* avse bostäder och andra utrymmen som nyttjas av styrelseledamöter och anställda i det företag som är föremål för utredning, om

1. *föresätningarna* i 3 § *första stycket 1–3 är uppfyllda, och*
2. det finns särskild anledning att anta att bevis finns hos den som ansökan gäller.

Paragrafen innehåller bestämmelser om möjligheterna att besluta om undersökningar hos privatpersoner, vilka är begränsade till styrelseledamöter och anställda i det företag som är föremål för utredning. *Punkt 1* har ändrats redaktionellt och språkligt, *punkt 2* språkligt. Tidigare punkten 3 omfattas av hänvisningen i punkten 1 och den tidigare punkten 4 har utgått.

Ändringarna i paragrafen bidrar till att genomföra artikel 7.1 och 7.2 i direktivet.

Övervägandena finns i avsnitt 10.2.4 och 16.

6 § När Konkurrensverket genomför en undersökning har verket rätt att

1. få tillträde till lokaler, markområden, transportmedel och andra utrymmen,
2. *ta del av all information som är tillgänglig för den som undersökningen genomförs hos, oavsett i vilken form den finns,*
3. granska bokföring och andra affärshandlingar,
4. ta kopior av eller göra utdrag ur bokföring och affärshandlingar,
5. *försegla företagslokaler, bokföring eller affärshandlingar så länge och i den omfattning det är nödvändigt för att genomföra undersökningen, och*
6. begära muntliga förklaringar direkt på platsen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om Konkurrensverkets befogenheter vid en undersökning som har beslutats enligt 3, 4 eller 5 §.

Paragrafen har ändrats redaktionellt på så sätt att bestämmelsen i tidigare punkt 4 har flyttats och återfinns numera i *punkt 1*, tidigare punkt 1 återfinns i *punkt 3*, tidigare punkt 2 återfinns i *punkt 4* och tidigare punkt 3 återfinns i *punkt 6*.

Bestämmelsen i *punkt 2* är ny. Där förtydligas att Konkurrensverket har befogenhet att ta del av all information som är tillgänglig för den som undersökningen genomförs hos och oavsett i vilken form informationen finns. Denna befogenhet inbegriper rätten att söka efter handlingar, filer eller uppgifter på enheter som inte är fastställda i beslutet i förväg. Det kan exempelvis vara fråga om dataservrar, datorer, läsplattor, mobiler och andra digitala lagringsmedier såsom usb-minnen och molntjänster. Vidare kan det vara privata enheter och medier som används i arbetet och som påträffas under platsundersökningen. Genom befogenheten säkerställs att verket kan få tillgång till den information som behövs för att kunna genomföra undersökningen (jfr skäl 32 i direktivet).

Bestämmelsen i *punkt 5* är ny. Den ger Konkurrensverket befogenhet att försegla företagslokaler, bokföring eller affärshandlingar så länge och i den omfattning det är nödvändigt för att genomföra undersökningen. Med uttrycket företagslokaler förstås utrymmen som det aktuella företaget eller företagssammanslutningen disponerar. Befogenheten omfattar alltså inte

utrymmen som disponeras av någon som inte utgör ett företag i konkurrenslagens mening.

Ändringarna i paragrafen bidrar till att genomföra artikel 6.1 i direktivet. Övervägandena finns i avsnitt 10.2.3 och 16.

6 a § *Konkurrensverket får ta hand om en handling för att genomföra åtgärderna i 6 § 3 och 4 i Konkurrensverkets lokaler eller i någon annan lokal.*

När en handling tas om hand får även pärmar, mappar eller liknande förvaringsmaterial tas med.

Om det är möjligt ska ett exemplar av den handling som tas om hand lämnas kvar.

Paragrafen är ny och innehåller bestämmelser om Konkurrensverkets befogenhet att vid en platsundersökning ta med sig handlingar och annat för fortsatt undersökning.

Av första stycket följer att Konkurrensverket får ta med sig handlingar från den som undersökningen genomförs hos till verkets lokaler eller någon annan lokal för att där kunna genomföra den granskning, ta de kopior eller göra de utdrag som verket har rätt att göra enligt 6 § 3 och 4. Begreppet handling har samma betydelse som i tryckfrihetsförordningen, dvs. en framställning i skrift eller bild och en upptagning som endast med tekniska hjälpmedel kan läsas eller avlyssnas eller uppfattas på annat sätt (jfr 2 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen).

Av andra stycket framgår att när en handling tas om hand får även pärmar, mappar eller liknande förvaringsmaterial tas med. Syftet med bestämmelsen är att handlingarna efter omhändertagandet inte ska förvaras osorterade, utan i den pärm eller mapp som de förvarades i när de togs omhand. Självklart är det bara förvaringsmaterial som handlingen förvaras i som får tas med. När det gäller digitalt lagrad information, dvs. upptagningar som kan läsas endast med tekniska hjälpmedel, kan det bli aktuellt att ta hand om den enhet där upptagningen finns.

När en handling tas om hand ska enligt tredje stycket ett exemplar lämnas kvar om det är möjligt. Det innebär att en kopia av den handling som tas om hand ska lämnas kvar hos den som undersökningen genomförs hos. När det gäller digitalt lagrat material bör dock det vanliga vara att Konkurrensverket tar med sig en kopia och lämnar kvar originalet.

För utövandet av de befogenheter som föreskrivs i paragrafen gäller enligt 13 §, precis som vid utövandet av andra utredningsbefogenheter, att den som är föremål för undersökningen inte får betungas onödigt.

Paragrafen har i viss utsträckning utformats med förebild i 4 kap. 6 § lagen (2016:1306) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadsmissbruksförordning.

Paragrafen bidrar till att genomföra artikel 6.1 i direktivet.

Övervägandena finns i avsnitt 10.2.3 och 16.

6 b § *När Konkurrensverket vidtar åtgärder enligt 6 § 3 och 4 i Konkurrensverkets lokaler eller i någon annan lokal har den som undersökningen gäller rätt att följa de åtgärder som verket vidtar.*

Paragrafen motsvarar i sak tidigare 6 § andra stycket andra meningen och ger den som undersökningen gäller rätt att följa den granskning och

kopiering som sker i fråga om de handlingar som flyttats till Konkurrensverket eller någon annan lokal för fortsatt undersökning (jfr prop. 2014/15:96 s. 16).

Paragrafen bidrar till att genomföra artikel 3.1 och 2 i direktivet.

Övervägandena finns i avsnitt 10.2.3 och 16.

6 c § *Konkurrensverket ska lämna tillbaka handlingar och annat som har tagits om hand enligt 6 a § så snart de inte längre behövs.*

Om den som beslutet om undersökning gäller har försatts i konkurs, ska Konkurrensverket

1. överlämna handlingarna och annat till konkursförvaltaren, och

2. underrätta den som beslutet gäller om att handlingarna har lämnats över.

Konkurrensverket ska på begäran av den som beslutet gäller pröva om en handling eller annat som tagits om hand ska lämnas tillbaka.

Paragrafen är ny. Den innehåller bestämmelser om återlämnande av handlingar och annat som tagits om hand vid en undersökning.

Av *första stycket* följer att Konkurrensverket ska lämna tillbaka handlingar och annat som tagits om hand så snart de inte längre behövs för att verket ska kunna utföra de åtgärder som avses i 6 a §. Det behov som kan finnas rör den tid det tar att slutföra undersökningen och ta kopior eller göra de utdrag som behövs för den fortsatta utredningen av den misstänkta överträdelsen där handlingarna kan behövas som bevisning. Med handling avses en framställning i skrift eller bild och en upptagning som endast med tekniska hjälpmedel kan läsas eller avlyssnas eller uppfattas på annat sätt (jfr 2 kap. 3 § tryckfrihetsförordningen). Ordet annat syftar på pärm, mapp eller likande förvaringsmaterial, se kommentaren till 6 a § andra stycket.

Enligt *andra stycket* ska handlingarna och annat som tagits om hand lämnas till konkursförvaltaren om den som beslutet gäller har försatts i konkurs.

I *tredje stycket* föreskrivs att Konkurrensverket på begäran av den som beslutet gäller ska pröva om en handling eller annat som tagits om hand ska lämnas tillbaka. Ett avslag på begäran får inte överklagas, se 7 kap. 1 § andra stycket.

Paragrafen har i viss utsträckning utformats med förebild i 4 kap. 11 § lagen (2016:1306) med kompletterande bestämmelser till EU:s marknadsmissbruksförordning.

Övervägandena finns i avsnitt 10.2.3 och 16.

8 § *Ett beslut om undersökning ska innehålla uppgifter om*

1. föremålet för och syftet med undersökningen,

2. tidpunkten när undersökningen ska börja, och

3. Konkurrensverkets befogenheter enligt 6 § och 6 a § första och andra styckena.

Ett beslut enligt första stycket gäller omedelbart, om rätten inte bestämmer något annat.

I paragrafen finns bestämmelser om vad ett beslut om undersökning ska innehålla.

Första stycket 3 har kompletterats med de befogenheter som regleras i 6 a § första och andra stycket.

Andra stycket har ändrats språkligt.

Övervägandena finns i avsnitt 10.2.3 och 16.

10 § Konkurrensverket får begära handräckning av Kronofogdemyndigheten för att genomföra de åtgärder som avses i 6 § 1–5 eller 6 a § första och andra styckena.

Vid handräckning gäller bestämmelserna i utskökningsbalken om verkställighet av förpliktelser som inte avser betalningsskyldighet, avhysning eller avlägsnande. Kronofogdemyndigheten ska dock inte underrätta den som undersökningen ska genomföras hos innan verkställighet sker.

I paragrafen behandlas frågor om handräckning.

Ändringen i första stycket är en följd av de ändringar som skett i 6 § och de nya befogenheter som införts i 6 a §. Frågan om handräckning kan aktualiseras oavsett om åtgärderna ska vidtas hos den som undersökningen genomförs hos eller, såvitt avser 6 a § första och andra styckena, i Konkurrensverkets eller i någon annan lokal.

I andra stycket förtydligas att utskökningsbalkens bestämmelser om avlägsnande inte gäller vid handräckning (jfr prop. 2018/19:38 s. 37 f.).

Ändringen i första stycket bidrar till att genomföra artikel 6.2 i direktivet.

Övervägandena finns i avsnitt 10.2.3 och 16.

13 § Den som är uppgiftsskyldig eller är föremål för undersökning enligt denna lag får inte betungas onödigt eller tvingas att erkänna en överträdelse av ett förbud enligt 2 kap. 1 eller 7 § eller enligt artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget.

Paragrafen innehåller en allmän proportionalitetsprincip som Konkurrensverket ska beakta vid utövandet av de befogenheter som lagen ger. Genom ändringen i paragrafen förbjuds åtgärder som innebär att den som är uppgiftsskyldig eller föremål för undersökning tvingas att erkänna en överträdelse av förbudsreglerna.

Ändringen i paragrafen bidrar till att genomföra artikel 8 i direktivet.

Övervägandena finns i avsnitt 10.3.3 och 16.

Utredning på begäran av EU-kommissionen eller myndighet i annan medlemsstat

14 a § Konkurrensverket får översända en sådan handling som anges i 1 kap. 2 § 10 konkurrensskadelagen (2016:964) till en annan konkurrensmyndighet inom Europeiska unionen eller till Europeiska kommissionen endast med tillämpning av artikel 12 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 och endast om den som har gett in handlingen samtycker till det.

Paragrafen är ny. Den anger under vilka villkor Konkurrensverket får översända en förklaring inom ramen för ett eftergiftsprogram till en annan konkurrensmyndighet inom Europeiska unionen eller till kommissionen. Förutom att översändandet endast får ske enligt bestämmelserna om informationsutbyte i artikel 12 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 så krävs det, vilket går utöver den artikeln, även att den som har gett in förklaringen samtycker till översändandet. Bestämmelsen hindrar inte att Konkurrensverket, utan sådant samtycke, sänder en handling av ifrågavarande slag till en konkurrensmyndighet utanför unionen, t.ex. med tillämpning av det nordiska avtalet om samarbete i konkurrensfrågor.

Genom paragrafen genomförs artikel 31.6 i direktivet.
Övervägandena finns i avsnitt 15.7.3.

15 a § *En konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen som har framställt en sådan begäran som avses i artikel 22 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 har rätt att närvara och aktivt bistå Konkurrensverket när ett förhör enligt 1 § första stycket 2 hålls eller en undersökning enligt 6 § genomförs.*

Paragrafen är ny. Den innebär att om en konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat begärt biträde av Konkurrensverket med utredningsåtgärder i Sverige så har den begärande myndighetens personal rätt att närvara och aktivt bistå verket. Det är dock inte fråga om att den utländska personalen ska utöva myndighet här i landet t.ex. genom tillämpning av reglerna om vite, bistånd av Kronofogdemyndigheten eller liknande. Om sådana eller liknande behov uppstår prövas saken av Konkurrensverket. Det är alltså verket som ska ta ställning till och besluta vilka åtgärder som ska genomföras under en platsundersökning.

Genom paragrafen genomförs artikel 24.1 i direktivet.
Övervägandena finns i avsnitt 13.1.3.

Utredningsskadeavgift

21 § *Konkurrensverket får besluta att ett företag ska betala en särskild avgift (utredningsskadeavgift), om företaget eller någon som handlar på dess vägnar uppsåtligen eller av oaksamhet vid Konkurrensverkets utredning av om företaget överträtt något av förbuden i 2 kap. 1 eller 7 § eller artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget*

1. har lämnat oriktiga, ofullständiga eller vilseledande uppgifter som svar på ett åläggande enligt 1 § första stycket 1, eller inte lämnat begärda uppgifter, handlingar eller annat inom en angiven tidsfrist,

2. inte har sett till att en företrädare inställt sig till ett sådant förhör som avses i 1 § första stycket 2,

3. har hindrat Konkurrensverket att genomföra någon av de åtgärder som anges i 6 § 1–5,

4. har brutit en sådan försegling som avses i 6 § 5, eller

5. har lämnat ett oriktigt, ofullständigt eller vilseledande svar på en begäran om förklaring som avses i 6 § 6 eller inte lämnat någon förklaring.

Avgiften tillfaller staten.

Innan Konkurrensverket beslutar om utredningsskadeavgift för ett företag, ska företaget ges tillfälle att yttra sig över verkets utkast till beslut.

Paragrafen är ny och innehåller bestämmelser om utredningsskadeavgift. Närmast före paragrafen har en ny rubrik införts.

Det är enligt *första stycket* Konkurrensverket som får besluta om utredningsskadeavgift. Av första stycket framgår vidare att det endast är det företag som är föremål för Konkurrensverkets utredning av om det överträtt något av förbuden i 2 kap. 1 eller 7 § eller artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget som kan åläggas utredningsskadeavgift. Med företag avses i det här sammanhanget också en sammanslutning av företag (jfr 1 kap. 5 §). Bestämmelserna är således inte tillämpliga på företag som inte misstänks ha överträtt något av förbuden. Inte heller är de tillämpliga inom ramen för Konkurrensverkets utredningar som gäller konkurrens-

begränsande offentlig säljverksamhet (3 kap. 27 §) eller företagskoncentrationer (4 kap.).

För att en utredningsskadeavgift ska kunna påföras krävs att företaget eller den som handlat på företagets vägnar uppsåtligen eller oaktsamhet har överträtt någon av punkterna 1–5. Det är inte nödvändigt för ansvar att uppsåt eller oaktsamhet kan konstateras hos någon viss person i ledande ställning i företaget eller någon som handlat på företagets vägnar, exempelvis en anställd eller en uppdragstagare. På samma sätt som gäller för konkurrensskadeavgift enligt 3 kap. 5 § bör EU-domstolens rättspraxis om tillämpningen av artiklarna 101 och 102 i EUF-fördraget vara vägledande för bedömningen.

Utgångspunkten för en överträdelse enligt *punkt 1* är att företaget inte följt det åläggande som Konkurrensverket beslutat med stöd av 1 § första stycket 1. Det kan antingen vara fråga om att de uppgifter som lämnats har varit oriktiga, ofullständiga eller vilseledande, eller att de inte lämnats inom angiven tidsfrist. En förutsättning för ansvar enligt denna punkt är att det av åläggandet framgår vilka uppgifter som efterfrågas. *Punkt 2* hänvisar till 1 § första stycket 2, men ansvaret är begränsat till att företaget inte sett till att en företrädare inställt sig till förhör, jfr artiklarna 9 och 13.2 led e i direktivet. Med företrädare avses både den som faktiskt har utövat ledningen av företaget och företagets legala ställföreträdare. Ansvaret omfattar alltså inte fall där andra anställda inom företaget inte inställt sig till förhör hos Konkurrensverket. I *punkt 3* föreskrivs att företaget ska betala utredningsskadeavgift om det hindrat Konkurrensverket att genomföra de åtgärder som anges i 6 § 1–5. Överträdelsen kan t.ex. bestå i att företaget inte gett verket tillträde till lokaler eller berett verket möjlighet att granska bokföring och andra affärshandlingar. I *punkt 4* anges att en bruten försegling kan leda till att företaget påförs utredningsskadeavgift. Av *punkt 5* följer att företaget ansvarar för oriktiga eller vilseledande uppgifter som lämnats på en sådan begäran om förklaring som avses i 6 § 6. Ansvaret omfattar också underlåtelser eller vägran att lämna ett fullständigt svar på en sådan begäran.

I *andra stycket* anges att avgiften tillfaller staten.

Av *tredje stycket* framgår att Konkurrensverket ska ge det företag som är föremål för verkets beslut om utredningsskadeavgift tillfälle att yttra sig över ett utkast till beslut. Bestämmelsen motsvarar vad som gäller för konkurrensskadeavgift enligt 3 kap. 5 § tredje stycket.

Genom paragrafen genomförs artikel 13.2 leden a–e i direktivet.

Övervägandena finns i avsnitt 11.4.2 och 16.

22 § Utredningsskadeavgift får inte påföras för en åtgärd som omfattas av ett beslut som har förenats med vite enligt denna lag om talan om utdömande av vite har väckts.

Paragrafen är ny. Den innehåller ett förbud mot att påföra utredningsskadeavgift för en åtgärd som förenats med vite om talan om utdömande av vite har väckts. Bestämmelsen överensstämmer i sak med 3 kap. 7 § första stycket 1, se kommentaren till den paragrafen.

Paragrafen bidrar till att genomföra artikel 3.1 i direktivet.

Övervägandena finns i avsnitt 11.4.2 och 16.

23 § När utredningsskadeavgiftens storlek bestäms ska hänsyn tas till överträdelsens allvar och varaktighet.

Utredningsskadeavgiften får inte överstiga en procent av företagets omsättning föregående räkenskapsår.

Paragrafen är ny och innehåller bestämmelser om utredningsavgiftens storlek.

I *första stycket* föreskrivs att såväl överträdelsens allvar som dess varaktighet ska beaktas när avgiften bestäms. I *andra stycket* anges ett tak för den avgift som får påföras enligt 21 §.

Paragrafen har utformats med artiklarna 23.1 och 23.3 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 som förebild och bör tillämpas på motsvarande sätt.

Genom paragrafen genomförs artikel 13.3 i direktivet.

Övervägandena finns i avsnitt 11.4.2 och 16.

24 § I fråga om utredningsskadeavgift tillämpas bestämmelserna om

1. preskription i 3 kap. 20 och 20 a §§,

2. kvarstad i 3 kap. 21 §, och

3. betalning av konkurrensskadeavgift i 3 kap. 22 och 23 §§.

Det som där sägs om konkurrensskadeavgift gäller då i stället utredningsskadeavgift.

Paragrafen är ny och innehåller ytterligare bestämmelser om utredningsavgiften. Genom en hänvisning till vissa bestämmelser om konkurrensskadeavgift gäller dessa bestämmelser också i fråga om utredningsskadeavgift.

Av *första stycket 1* följer att ett anspråk på utredningsskadeavgift preskriberas om inte Konkurrensverkets beslut meddelas inom fem år från det att överträdelsen enligt 21 § första stycket upphörde och att preskriptionsavbrott kan ske på det sätt som föreskrivs i 3 kap. 20 och 20 a §§. Vidare följer av hänvisningen till 3 kap. 20 och 20 a §§ att den yttersta gränsen för att påföra någon utredningsskadeavgift är tio år från det att överträdelsen upphörde. Enligt *punkt 2* är bestämmelserna om kvarstad tillämpliga även på ett anspråk på utredningsskadeavgift. I *punkt 3* regleras frågor om betalning av utredningsskadeavgift. Där anges också att avgiften faller bort om verkställighet inte sker inom fem år från det att beslutet fick laga kraft.

I *andra stycket* förtydligas att det som sägs om konkurrensskadeavgift i de bestämmelser som hänvisningen i första stycket avser ska i stället gälla utredningsskadeavgift.

Genom första stycket 1 i paragrafen genomförs artikel 29.1 och 29.2 i direktivet. I övrigt bidrar paragrafen till genomförandet av artikel 13.2 och 3.

Övervägandena finns i avsnitt 11.4.2.

6 kap. Vite

Föreläggande av vite

1 a § När följande beslut förenas med löpande vite, ska det fastställas till ett belopp som står i proportion till företagets genomsnittliga dagliga omsättning föregående räkenskapsår räknat från den dag som anges i beslutet:

1. åläggande enligt 3 kap. 1, 2, eller 3 §,
2. beslut enligt 3 kap. 4 § första stycket,
3. åläggande enligt 5 kap. 1 § första stycket 1 eller 2 vid utredning av om företaget överträtt något av förbuden i 2 kap. 1 eller 7 § eller artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget, eller
4. beslut enligt 5 kap. 3 §.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om löpande vite och hur det fastställs. Av 3 § lagen (1985:206) om viten följer att vitet ska fastställas till ett belopp som med hänsyn till vad som är känt om adressatens ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt kan antas förmå honom att följa det föreläggande som är förenat med vitet. I paragrafen, som är ny, finns ytterligare anvisningar om hur löpande vite ska fastställas när sådant föreläggs för att sanktionera de ålägganden och andra beslut som räknas upp, nämligen att vitesbeloppet ska fastställas i proportion till företagets genomsnittliga dagliga omsättning föregående räkenskapsår. Det är företagets hela omsättning som avses och inte enbart den omsättning som kan hänföras till den produkt eller marknad som beslutet gäller.

Bestämmelserna riktar sig både till Konkurrensverket (t.ex. 3 kap. 1 §) och Patent- och marknadsdomstolen (3 kap. 2 § och 5 kap. 3 §). Ålägganden och beslut i fråga om företagskoncentrationer och förbud enligt bestämmelserna om konkurrensbegränsande offentlig säljverksamhet omfattas inte av paragrafen. Inte heller omfattas ålägganden enligt 5 kap. 1 § första stycket 3.

Genom paragrafen genomförs artikel 16 i direktivet.

Övervägandena finns i avsnitt 11.6.3 och 16.

7 kap. Överklagande

1 § Beslut av Konkurrensverket i följande frågor får överklagas till Patent- och marknadsdomstolen:

1. åtgärder enligt 2 kap. 3 § andra stycket,
2. ålägganden som verket har meddelat enligt 3 kap. 1 § första stycket eller 3 §,
3. beslut enligt 3 kap. 1 a §, 4 § andra stycket, 5 eller 23 b §,
4. förbud enligt 4 kap. 1 §,
5. ålägganden enligt 4 kap. 2 §,
6. förbud eller ålägganden enligt 4 kap. 12 § tredje stycket eller 13 a § tredje stycket,
7. beslut enligt 4 kap. 14 eller 21 §,
8. ålägganden enligt 5 kap. 1 §,
9. beslut enligt 5 kap. 21 §, och
10. återkallelser av undantag enligt artikel 29.2 i rådets förordning (EG) nr 1/2003.

Andra beslut av Konkurrensverket enligt denna lag får inte överklagas.

I paragrafen anges vilka beslut av Konkurrensverket som får överklagas till Patent- och marknadsdomstolen.

Till uppräknningen läggs i *första stycket 3*, beslut enligt 3 kap. 1 a § om att en överträdelse av 2 kap. 1 eller 7 § eller artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget tidigare har skett, beslut om konkurrensskadeavgift enligt 3 kap. 5 § och beslut enligt 3 kap. 23 b § om att en företagssammanslutnings medlemmar ska betala en konkurrensskadeavgift som påförts sammanslutningen. Till uppräknningen läggs vidare i *punkt 9* beslut om utredningsskadeavgift enligt 5 kap. 21 §. Tidigare punkt 9 återfinns i punkt 10.

Ändringarna bidrar till att genomföra artikel 3.2 i direktivet.

Övervägandena finns i avsnitt 5.3, 10.5.3, 11.3.3 och 11.4.2.

8 kap. Handläggningen i domstol

Behörig domstol

1 § Patent- och marknadsdomstolen är rätt domstol i mål om

1. åläggande som avses i 3 kap. 2 §,
2. kvarstad enligt 3 kap. 21 §,
3. förbud som avses i 3 kap. 27 och 31 §§ och 32 § andra stycket, och
4. utdömande av vite enligt 6 kap. 2 §.

I paragrafen finns bestämmelser om behörig domstol i mål enligt konkurrenslagen. Genom ändringen tas tidigare punkt 2 om mål om konkurrensskadeavgift bort från uppräknningen av i vilka mål Patent- och marknadsdomstolen är rätt domstol. Numreringen ändras därefter.

Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

Tillämpligt regelsystem

2 § Bestämmelserna i rättegångsbalken om tvistemål där förlikning om saken inte är tillåten tillämpas i mål som avses i 3 kap. 2, 21, 27 och 31 §§ och 32 § andra stycket.

Bestämmelserna i lagen (1996:242) om domstolsärenden tillämpas i ärenden som inleds genom en ansökan till Patent- och marknadsdomstolen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om tillämpliga handläggningsregler i domstol. Genom ändringen i *första stycket*, som även ändrats redaktionellt, tas i den tidigare första strecksatsen konkurrensskadeavgift bort från tillämpningsområdet för bestämmelserna i rättegångsbalken om tvistemål där förlikning om saken inte är tillåten. Som en konsekvens av detta har även tillägget i den tidigare andra strecksatsen efter 3 kap. 21 §, även om någon talan inte väckts, tagits bort. Om ett beslut om konkurrensskadeavgift eller utredningsskadeavgift överklagas tillämpas lagen (1996:242) om domstolsärenden i patent- och marknadsdomstolarna, se 3 kap. 2 § lagen (2016:188) om patent- och marknadsdomstolar.

Övervägandena finns i avsnitt 5.3.

Förbud mot att åberopa visst skriftligt bevis

4 § En part som i ett förfarande vid en nationell konkurrensmyndighet inom Europeiska unionen har fått tillgång till en sådan förklaring inom ramen för ett eftergiftsprogram eller förlikningsinlaga som anges i 1 kap. 2 § 10 och 12 konkurrensskadelagen (2016:964) får inte åberopa handlingen som bevis i domstol i ett mål eller ärende enligt denna lag.

Första stycket gäller inte om målet eller ärendet avser prövning av ett beslut genom vilket det har konstaterats en överträdelse av 2 kap. 1 eller 7 § eller artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget och ett åberopande är nödvändigt för att parten ska kunna utöva sin rätt till försvar.

Paragrafen, som är ny, innehåller bestämmelser om förbud mot att åberopa vissa handlingar som skriftligt bevis. Den har en viss förebild i 5 kap. 8 § första stycket första meningen konkurrensskadelagen (2016:964).

Innebörden av *första stycket* är att förklaringar inom ramen för ett eftergiftsprogram och förlikningsinlagor inte får åberopas som skriftligt bevis i ett mål eller ärende enligt konkurrenslagen. Förbudet gäller den som är eller har varit part i ett förfarande vid en konkurrensmyndighet och som i det förfarandet fått del av de angivna handlingarna. Uttrycket ”ett förfarande vid en nationell konkurrensmyndighet” innefattar inte bara Konkurrensverket, utan även andra nationella konkurrensmyndigheter inom Europeiska unionen.

Genom *andra stycket* görs ett undantag från förbudet att åberopa handlingarna. Dessa får åberopas om målet eller ärendet avser prövning av om konkurrenslagens eller EUF-fördragets förbudsbestämmelser har överträtts. Därtill krävs att ett åberopande är nödvändigt för att parten ska kunna utöva sin rätt till försvar. Vad som närmare avses med det sist nämnda framgår inte av direktivet varför den frågan har överlämnats till rättstillämpningen.

Uttrycket att ”prövningen avser ett beslut genom vilket har konstaterats en överträdelse” är taget direkt från artikel 31.4 i direktivet och innefattar även den situationen att prövningen i domstol avser konkurrensskadeavgiftens storlek.

Genom paragrafen genomförs artikel 31.4 i direktivet.

Övervägandena finns i avsnitt 15.5.3.

5 § En part i ett förfarande vid en nationell konkurrensmyndighet inom Europeiska unionen får inte i ett mål eller ärende enligt denna lag som bevis i domstol åberopa sådant som parten har fått del av under förfarandet och som är av följande slag:

1. handlingar som andra har tagit fram särskilt för förfarandet vid konkurrensmyndigheten,

2. handlingar som konkurrensmyndigheten har tagit fram och överlämnat till parterna under förfarandet, eller

3. förlikningsinlagor som har återkallats.

Första stycket gäller inte efter att konkurrensmyndigheten genom att anta ett beslut eller på något annat sätt har avslutat sitt förfarande.

Paragrafen, som är ny, innehåller ytterligare bestämmelser om förbud mot att åberopa vissa andra handlingar som skriftligt bevis. Den har en viss motsvarighet i 5 kap. 8 § första stycket andra meningen konkurrensskadelagen (2016:964).

I *första stycket* anges ett förbud att åberopa vissa handlingar som skriftligt bevis i mål eller ärenden enligt konkurrenslagen i domstol. Förbudet är dock temporärt och gäller, enligt *andra stycket*, endast till dess konkurrensmyndigheten genom att anta ett beslut eller på något annat sätt har avslutat sitt förfarande. Även denna paragraf innefattar, utöver Konkurrensverket, även andra konkurrensmyndigheter inom Europeiska unionen. I fråga om vad som avses med konkurrensmyndigheten genom att anta ett beslut eller på något annat sätt avslutat sitt förfarande kan hänvisas till motiven till konkurrensskadelagen (prop. 2016/17:9 s. 110). Där anges att det kan vara fråga om beslut enligt artikel 5 (beslut av medlemsstaternas konkurrensmyndigheter) eller kapitel III (beslut av kommissionen) i förordning (EG) 1/2003, med undantag för interimistiska beslut.

Genom paragrafen genomförs artikel 31.5 i direktivet.

Övervägandena finns i avsnitt 15.6.3.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 4 februari 2021.

2. I mål där talan om konkurrensskadeavgift har väckts före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser.

3. För avgiftsförelägganden som godkänts före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser.

4. För ett företag som före ikraftträdandet på annat sätt i högst väsentlig mån har underlättat utredningen av en överträdelse gäller 3 kap. 12 § andra stycket 2 i den äldre lydelsen.

5. För anstånd som före ikraftträdandet har beviljats med att lämna sådana uppgifter som krävs för att konkurrensskadeavgift ska få efterges tillämpas 3 kap. 14 a § i den äldre lydelsen.

6. Bestämmelsen i 3 kap. 20 a § tillämpas även på överträdelser som har ägt rum före ikraftträdandet, om inte möjligheten att påföra konkurrensskadeavgift har fallit bort dessförinnan enligt äldre bestämmelser.

7. Bestämmelserna i 1 kap. 5 § tredje stycket, 3 kap. 1 § andra stycket, 1 a §, 6 § andra stycket i den nya lydelsen, 7 § i den nya lydelsen, 23 a–d §§ och 6 kap. 1 a § 1 och 2 tillämpas endast på överträdelser som har ägt rum efter ikraftträdandet.

8. Ingripande med konkurrensskadeavgift enligt 3 kap. 5 § första stycket 2 och 3 får ske endast för överträdelser av ålägganden eller godtagna åtaganden som har beslutats efter ikraftträdandet.

9. Ingripande med utredningsskadeavgift får ske endast för överträdelser som ägt rum efter ikraftträdandet.

Bestämmelserna behandlas i avsnitt 17.

19.4 Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

30 kap. Sekretess till skydd för enskild i verksamhet som avser tillsyn m.m. i fråga om näringslivet

Konkurrensverkets tillsyn m.m.

Tillsyn och utredning

1 a § Sekretess gäller hos Konkurrensverket för uppgift i sådana handlingar som anges i 1 kap. 2 § 10 och 12 konkurrensskadelagen (2016:964).

Sekretessen gäller inte för uppgift som tas in i ett åläggande enligt 3 kap. 1 §, ett beslut enligt 3 kap. 1 a eller 4 §, ett utkast eller ett beslut enligt 3 kap. 5 § eller 5 kap. 21 § konkurrenslagen (2008:579).

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år.

Paragrafen är ny och innehåller bestämmelser om sekretess hos Konkurrensverket när det gäller tillsyn enligt konkurrenslagstiftningen.

I första stycket föreskrivs, genom hänvisningen till konkurrensskadelagen, att absolut sekretess gäller hos Konkurrensverket för uppgifter i förklaringar inom ramen för eftergiftsprogram och i förlikningsinlagor. Bestämmelsen är inte inskränkt till handlingar av ifrågavarande slag som getts in i ärenden som Konkurrensverket handlägger utan omfattar även sådana som utbyttts inom Europeiska konkurrensnätverket och som förvaras hos verket.

Genom andra stycket görs undantag i sekretessen för uppgifter som Konkurrensverket tar in i beslut om ålägganden att upphöra med en överträdelse av förbuden i konkurrenslagen eller EUF-fördraget, i beslut om att en överträdelse tidigare har skett, i beslut om att godta åtaganden, samt i utkast till och beslut avseende konkurrensskadeavgift och utredningsskadeavgift.

I likhet med vad som i huvudsak gäller enligt 30 kap. offentlighets- och sekretesslagen ska den sekretess som här föreskrivs gälla för uppgift i en allmän handling i högst tjugo år. Detta föreskrivs i tredje stycket.

Genom paragrafen genomförs artikel 31.3 i direktivet.

Övervägandena finns i avsnitt 15.4.3.

19.5 Förslaget till lag om ändring i lagen (2014:836) om näringsförbud

Ansökan om näringsförbud m.m.

Yrkande om näringsförbud som grundas på 7 §

17 § Konkurrensverket får framställa ett yrkande om näringsförbud enligt 7 § genom en ansökan till Patent- och marknadsdomstolen.

Paragrafen ändras genom att andra och tredje styckena tas bort och första stycket omarbetas med anledning av Konkurrensverkets utökade beslutanderätt. Konkurrensverket ska alltjämt ha möjlighet att framställa ett yrkande om näringsförbud, när verket anser att frågan blir aktuell. Däremot kommer detta inte att kunna ske inom ramen för en talan om konkurrensskadeavgift eftersom det förfarandet inte längre finns kvar.

Bestämmelsen berörs i avsnitt 5.3.

Domstols handläggning av ärenden om näringsförbud

18 § Om inte något annat föreskrivs i denna lag, ska ett sådant ärende om näringsförbud som avses i 16 och 17 §§ handläggas enligt lagen (1996:242) om domstolsärenden.

Tingsrätten eller Patent- och marknadsdomstolen ska hålla sammanträde, om detta inte är uppenbart obehövt.

Vid sammanträdet ska tingsrätten bestå av en lagfaren domare och tre nämndemän. Ärendet ska avgöras i samma sammansättning. I fall som avses i 17 § ska Patent- och marknadsdomstolen vara sammansatt på det sätt som anges i 4 kap. 8 § lagen (2016:188) om patent- och marknadsdomstolar.

Vid omröstning i rätten gäller 29 kap. rättegångsbalken.

Utöver vad som följer av lagen om domstolsärenden får rätten besluta om nytt vitesföreläggande eller hämtning till rätten antingen omedelbart eller till en senare dag, om den som ansökan riktas mot trots föreläggande om personlig inställelse inte inställer sig till sammanträdet eller inställer sig genom ombud.

Paragrafen ändras i första och tredje styckena endast på så sätt att ”tredje stycket” utgår i hänvisningen till 17 § eftersom det stycket tagits bort.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 4 februari 2021.
2. Äldre bestämmelser gäller för yrkanden om näringsförbud som har framställts i mål om konkurrensskadeavgift före ikraftträdandet.

Bestämmelserna behandlas i avsnitt 17.

19.6 Förslaget till lag om ändring i konkurrensskadelagen (2016:964)

5 kap. Rättegångsbestämmelser

Särskilda bestämmelser för mål om skadestånd

Rättskraft

9 § Om det genom ett avgörande enligt 3 kap. 1, 1 a eller 2 § eller 5 § första stycket 1 konkurrenslagen (2008:579) som fått laga kraft har slagits fast att en överträdelse av konkurrensrätten har skett, får den frågan inte på nytt tas upp till prövning i ett mål om skadestånd enligt denna lag.

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilken rättskraft ett avgörande enligt konkurrenslagen (2008:579) har i ett mål om skadestånd. Paragrafen har kompletterats med hänvisning till 3 kap. 1 a § konkurrenslagen. Kompletteringen innebär att om Konkurrensverket i ett beslut fastställt att en överträdelse av förbuden i 2 kap. 1 eller 7 § eller i artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget har skett, får den frågan inte tas upp på nytt tas upp till prövning, förutsatt att beslutet fått laga kraft. Av den ändrade hänvisningen till 3 kap. 5 § första stycket 1 konkurrenslagen förtydligas att de överträdelser som anges i 5 § 2 (beslut om åläggande enligt 1 §) och 3 (beslut att godta ett åtagande enligt 4 § första stycket) inte utgör sådana avgöranden som omfattas av paragrafens rättskraftsbestämmelse. Paragrafen har också ändrats på så sätt att hänvisningen till tidigare 3 kap. 16 § konkurrenslagen har tagits bort.

Övervägandena finns i avsnitt 10.5.3 och 16.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 4 februari 2021.

2. För avgöranden enligt 3 kap. 16 § konkurrenslagen (2008:579) som fått laga kraft före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser.

Bestämmelserna behandlas i avsnitt 17.

Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1 av den 11 december 2018 om att ge medlemsstaternas konkurrensmyndigheter befogenhet att mer effektivt kontrollera efterlevnaden av konkurrensreglerna och om att säkerställa en väl fungerande inre marknad

Bilaga 1

Bilaga 1

Bilaga 1

Bilaga 1

Bilaga 1

Bilaga 1

Bilaga 1

Bilaga 1

Bilaga 1

Bilaga 1

Bilaga 1

Bilaga 1

Bilaga 1

Sammanfattning av promemorian Konkurrensverkets befogenheter (Ds 2020:3)

I promemorian lämnas förslag till de lagändringar som behövs för att genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1 av den 11 december 2018 om att ge medlemsstaternas konkurrensmyndigheter befogenhet att mer effektivt kontrollera efterlevnaden av konkurrensreglerna och om att säkerställa en väl fungerande inre marknad. Lagändringarna innebär bl.a. att Konkurrensverkets befogenheter vid platsundersökningar utökas och att det införs en sanktion mot företag som trotsar verkets beslut under utredningen av den överträdelse som företaget misstänks för (utredningsskadeavgift).

Vidare föreslås en ny lag om ömsesidigt bistånd med delgivning och indrivning på konkurrensområdet. I promemorian föreslås också att Konkurrensverket i första instans ska få besluta om konkurrensskadeavgift och utredningsskadeavgift.

Lagändringarna och den nya lagen föreslås träda i kraft den 4 februari 2021.

Promemorians lagförslag

Förslag till lag om ömsesidigt bistånd med delgivning och indrivning på konkurrensområdet

Härigenom föreskrivs¹ följande.

Tillämpningsområde

1 § Denna lag innehåller bestämmelser om ömsesidigt bistånd med delgivning av handlingar som gäller tillämpningen av artikel 101 eller 102 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt. Lagen innehåller också bestämmelser om ömsesidigt bistånd med indrivning av sådana sanktionsavgifter och viten som avses i artiklarna 13 och 16 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1 av den 11 december 2018 om att ge medlemsstaternas konkurrensmyndigheter befogenhet att mer effektivt kontrollera efterlevnaden av konkurrensreglerna och om att säkerställa en väl fungerande inre marknad.

Bistånd på begäran av en nationell konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat

Bistånd med delgivning av vissa handlingar

2 § Konkurrensverket ska, om inte något annat följer av 3 och 6 §§, på begäran av en nationell konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat inom Europeiska unionen, utan krav på några vidare formaliteter, se till att sådana handlingar delges som gäller tillämpningen av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget.

Delgivning sker enligt delgivningslagen (2010:1932).

Bistånd med indrivning av sanktionsavgift eller vite

3 § Kronofogdemyndigheten ska, om inte något annat följer av 6 §, på begäran av en nationell konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat inom Europeiska unionen, utan krav på några vidare formaliteter,

1. delge sådana beslut om sanktionsavgifter eller utdömda viten som avses i artikel 13 eller 16 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1, i den ursprungliga lydelsen, och som inte längre kan överklagas, eller andra handlingar som är relevanta för indrivning, och

2. driva in sådana avgifter och viten som anges i 1.

Delgivning sker enligt delgivningslagen (2010:1932).

4 § Bestämmelser om indrivning i Sverige finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. och lagen (1985:146) om avräkning

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1 av den 11 december 2018 om att ge medlemsstaternas konkurrensmyndigheter befogenhet att mer effektivt kontrollera efterlevnaden av konkurrensreglerna och om att säkerställa en väl fungerande inre marknad.

vid återbetalning av skatter och avgifter. Verkställighet enligt utsökningsbalken får äga rum på grund av det enhetliga dokument som avses i artikel 27 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1, i den ursprungliga lydelsen.

Vid indrivning i Sverige av en annan medlemsstats fordran gäller i fråga om preskription lagstiftningen i den andra medlemsstaten.

5 § Kronofogdemyndigheten ska ta ut ersättning för kostnader i målet i enlighet med vad som gäller vid indrivning av en svensk fordran av motsvarande slag.

Vägransgrunder

6 § En begäran om bistånd får avslås om begäran inte uppfyller de krav som anges i artikel 27 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1, i den ursprungliga lydelsen. En begäran om bistånd får också avslås om den enskildes grundläggande rättigheter och friheter inte har respekterats eller om delgivningen eller indrivningen skulle strida mot allmänna hänsyn.

Växelkurs och överföring av indrivet belopp

7 § Kronofogdemyndigheten ska, så snart en begäran som avses i 3 § har tagits emot, räkna om sanktionsavgiften eller vitet till svenska kronor enligt den växelkurs som har offentliggjorts i Europeiska unionens officiella tidning för den dag då avgiften eller vitet beslutades.

I den utsträckning som den andra medlemsstatens fordran har drivits in, ska beloppet överföras till den medlemsstaten.

Begäran om bistånd i en annan medlemsstat

Bistånd med delgivning

8 § Konkurrensverket får av en nationell konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen begära bistånd med delgivning av en handling som gäller tillämpningen av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget.

9 § Vid handläggningen av ett allmänt mål enligt utsökningsbalken får Kronofogdemyndigheten av en nationell konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen begära bistånd med delgivning av en handling som är relevant för indrivning av konkurrensskadeavgift, utredningsskadeavgift eller vite enligt konkurrenslagen (2008:579) och som har påförts med tillämpning av artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget.

10 § Delgivning som har skett med bistånd enligt 8 eller 9 § i enlighet med den medlemsstatens lagar, författningar och administrativa praxis, ska anses ha samma verkan som om delgivningen hade ägt rum i Sverige.

Bistånd med indrivning

11 § Kronofogdemyndigheten får av en nationell konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen begära bistånd med indrivning av sådana avgifter och viten som avses i 9 § om

1. beslutet eller domen har fått laga kraft, och
2. Kronofogdemyndigheten inte själv kan driva in fordringen.

Förbud mot överklagande

12 § Beslut enligt denna lag får inte överklagas.

Närmare föreskrifter

13 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om bistånd enligt denna lag.

Denna lag träder i kraft den 4 februari 2021.

Förslag till lag om ändring i utsökningsbalken

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 14 § och rubriken närmast före 14 § utsökningsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

Straffföreläggande, föreläggande av ordningsbot och avgiftsföreläggande¹

Straffföreläggande, föreläggande av ordningsbot och avgiftsföreläggande

14 §²

Godkänt straffföreläggande och godkänt föreläggande av ordningsbot verkställs *såsom lagakraftigande dom.*

Godkänt straffföreläggande och godkänt föreläggande av ordningsbot verkställs *som en dom som fått laga kraft.*

Första stycket gäller även för avgiftsföreläggande som har godkänts enligt 3 kap. 18 § konkurrenslagen (2008:579).

1. Denna lag träder i kraft den 4 februari 2021.

2. Äldre bestämmelser gäller för avgiftsföreläggen som har meddelats före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse 2008:588.

² Senaste lydelse 2008:588. Ändringen innebär bl.a. att andra stycket tas bort.

Förslag till lag om ändring i konkurrenslagen (2008:579)

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om konkurrenslagen (2008:579)²

dels att dels att 3 kap. 16–19 §§, 5 kap. 12 § och 8 kap. 3 och 16 §§ ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast före 3 kap. 16 § ska utgå,

dels att 1 kap. 5 §, 3 kap. 1, 4–7, 12, 13, 14 a, 15, 20, 22 och 23 §§, 5 kap. 3–6, 8, 10 och 13 §§, 7 kap. 1 §, 8 kap. 1 och 2 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas tjugo nya paragrafer, 3 kap. 1 a, 15 a–b, 20 a, 23 a–d §§, 5 kap. 6 a–c, 14 a, 15 a och 21–24 §§, 6 kap. 1 a §, 8 kap. 4 och 5 §§ och närmast före 5 kap. 21 § och 8 kap. 4 § nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

5 §

I denna lag avses med företag en fysisk eller juridisk person som driver verksamhet av ekonomisk eller kommersiell natur, dock inte till den del verksamheten består i myndighetsutövning.

Med företag avses också en sammanslutning av företag

Andra stycket tillämpas inte ifråga om eftergift och nedsättning av konkurrensskadeavgift enligt 3 kap. 12–15 §§.

3 kap.

1 §³

Konkurrensverket får ålägga ett företag att upphöra med överträdelser av förbuden i 2 kap. 1 eller 7 § eller i artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget.

Ett åläggande enligt första stycket får innefatta beteendemässiga eller strukturella åtgärder som är nödvändiga för att överträdelserna ska upphöra. Vid valet mellan två likvärdiga åtgärder som

¹ Jfr Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1 av den 11 december 2018 om att ge medlemsstaternas konkurrensmyndigheter befogenhet att mer effektivt kontrollera efterlevnaden av konkurrensreglerna och om att säkerställa en väl fungerande inre marknad.

² Senaste lydelse av 3 kap. 19 § 2016:224

5 kap. 12 § 2015:402

8 kap. 3 § 2016:224.

³ Senaste lydelse 2010:642.

var och en leder till att syftet uppnås ska den åtgärd väljas som är minst betungande för företaget.

Ett åläggande enligt första stycket gäller omedelbart, om något annat inte bestäms.

1 a §

Konkurrensverket får i ett beslut fastställa att ett förbud enligt 2 kap. 1 eller 7 § eller enligt artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget har överträtts.

4 §⁴

Har fråga uppkommit om ett företag överträder något av förbuden i 2 kap. 1 eller 7 § eller i artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget, kan ett åtagande från företaget ge Konkurrensverket anledning att inte ingripa. Verkets beslut att godta åtagandet får avse en begränsad tid. Så länge beslutet gäller får verket i de avseenden som åtagandet omfattar inte meddela ett åläggande enligt 1 eller 3 §.

Om det har uppkommit en fråga om att ett företag överträder något av förbuden i 2 kap. 1 eller 7 § eller i artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget, kan ett åtagande från företaget ge Konkurrensverket anledning att inte ingripa. Verkets beslut att godta åtagandet får avse en begränsad tid. Så länge beslutet gäller får verket i de avseenden som åtagandet omfattar inte meddela ett åläggande enligt 1 eller 3 § eller ett beslut enligt 1 a §.

Konkurrensverket får återkalla ett beslut enligt första stycket om

1. de omständigheter som låg till grund för beslutet har förändrats i något väsentligt avseende,
2. den som beslutet gäller bryter mot något åtagande som har angetts i beslutet, eller
3. beslutet grundades på ofullständiga, oriktiga eller vilseledande uppgifter som parterna har lämnat.

Innan Konkurrensverket beslutar att godta ett åtagande enligt första stycket, ska verket ge andra som berörs av åtagandet tillfälle att lämna synpunkter på det.

5 §⁵

Domstolen får på talan av Konkurrensverket besluta att ett företag ska betala en särskild avgift (konkurrensskadeavgift), om företaget eller någon som handlar

Konkurrensverket får besluta att ett företag ska betala en särskild avgift (konkurrensskadeavgift), om företaget eller någon som handlar

⁴ Senaste lydelse 2010:642.

⁵ Senaste lydelse 2016:224.

på dess vägnar uppsåtligen eller av oaktsamhet har överträtt *förbuden* i 2 kap. 1 eller 7 § eller i artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget.

Avgiften tillfaller staten.

Innan Konkurrensverket väcker *talán* om konkurrensskadeavgift mot ett företag, ska företaget ges tillfälle att yttra sig över verkets utkast till *stámmningsansókan*.

på dess vägnar uppsåtligen eller av oaktsamhet har överträtt

1. *ett förbud enligt* 2 kap. 1 eller 7 § eller enligt artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget,

2. *ett åläggande enligt* 1 § första stycket eller 3 §, eller

3. *ett åtagande som har godtagits enligt* 4 § första stycket.

Innan Konkurrensverket *beslutar* om konkurrensskadeavgift för ett företag, ska företaget ges tillfälle att yttra sig över verkets utkast till *beslut*.

6 §

Konkurrensskadeavgiften får inte överstiga tio procent av företagets omsättning föregående räkenskapsår.

Om ett beslut om konkurrensskadeavgift riktas mot en sammanslutning av företag för en överträdelse som har samband med dess medlemmars verksamhet, får avgiften inte överstiga tio procent av den samlade omsättningen föregående räkenskapsår för de medlemsföretag som är verksamma på den marknad som påverkas av överträdelser.

Om talan riktas mot flera företag, ska avgiften fastställas särskilt för vart och ett av dem.

7 §⁶

Konkurrensskadeavgift får inte påföras

1. för åtgärder som omfattas av ett åläggande enligt 1, 2 eller 3 § eller ett förbud enligt 27 eller 30 § som har meddelats vid vite enligt denna lag,

2. för åtgärder som har vidtagits under den tid då ett beslut om att godta åtagande enligt 4 § första stycket har gällt, om åtgärderna är förenliga med beslutet, eller

3. *i ringa fall.*

1. för åtgärder som omfattas av ett åläggande enligt 1, 2 eller 3 § eller ett förbud enligt 27 eller 30 § som har meddelats vid vite enligt denna lag *om talan om utdömande av vitet har väckts, eller*

2. för åtgärder som har vidtagits under den tid då ett beslut om att godta *ett* åtagande enligt 4 § första stycket har gällt, om åtgärderna är förenliga med beslutet.

⁶ Senaste lydelse 2009:1280.

I fall som avses i första stycket 2 får konkurrensskadeavgift påföras om beslutet har återkallats med stöd av 4 § andra stycket 3.

Bilaga 3

12 §⁷

Konkurrensskadeavgift får efterges för ett företag som har överträtt förbudet i 2 kap. 1 § eller i artikel 101 i EUF-fördraget, om företaget är det första att anmäla överträdelsen till Konkurrensverket och anmälan innehåller sådana uppgifter att verket först genom dessa har tillräckligt underlag för att ingripa mot överträdelsen.

När Konkurrensverket redan har tillräckligt underlag för att ingripa mot överträdelsen, får konkurrensskadeavgift efterges för ett företag som överträtt nämnda förbud om

1. företaget är först med att lämna sådana uppgifter som leder till att det kan klarläggas att överträdelsen förekommit, *eller*

2. *företaget på annat sätt i högst väsentlig mån har underlättat utredningen av överträdelsen.*

Konkurrensskadeavgift får inte efterges för ett företag som har tvingat ett annat företag att delta i överträdelsen. I fall som avses i andra stycket får konkurrensskadeavgift inte heller efterges om

1. ett annat företag har fått anstånd enligt 14 a § *första stycket* och sådana uppgifter som krävs för eftergift har lämnats innan anståndstiden löpt ut, eller

2. förklaring enligt 15 § har meddelats.

När Konkurrensverket redan har tillräckligt underlag för att ingripa mot överträdelsen, får konkurrensskadeavgift efterges för ett företag som överträtt nämnda förbud om företaget är först med att lämna sådana uppgifter som leder till att det kan klarläggas att överträdelsen förekommit.

1. ett annat företag har fått anstånd enligt 14 a § och sådana uppgifter som krävs för eftergift har lämnats innan anståndstiden löpt ut, eller

2. *en* förklaring enligt 15 § har meddelats.

13 §⁸

Konkurrensskadeavgift får fastställas till ett lägre belopp än vad som *bort ske* med tillämpning av 8–11 §§ för ett företag som har överträtt förbudet i 2 kap. 1 § eller i artikel 101 i EUF-fördraget, om företaget *till Konkurrensverket* lämnar uppgifter som i väsentlig mån underlättar utredningen av överträdelsen.

Vid bedömning av nedsättningens storlek ska det beaktas om något annat företag redan lämnat sådana uppgifter som i väsentlig mån underlättat utredningen.

Konkurrensskadeavgift får fastställas till ett lägre belopp än vad som *borde ha skett* med tillämpning av 8–11 §§ för ett företag som har överträtt förbudet i 2 kap. 1 § eller i artikel 101 i EUF-fördraget, om företaget lämnar uppgifter *till Konkurrensverket* som i väsentlig mån underlättar utredningen av överträdelsen.

⁷ Senaste lydelse 2014:443.

⁸ Senaste lydelse 2010:642.

Om ett företag har lämnat sådana uppgifter som leder till att konkurrensskadeavgiften fastställs till ett högre belopp än vad som annars hade varit fallet, ska höjningen inte beaktas när avgiften fastställs för det företaget.

14 a §⁹

Konkurrensverket får ge ett företag anstånd med att lämna sådana uppgifter som krävs för att konkurrensskadeavgift ska få efterges enligt 12 § första stycket om *anmälan innehåller information om vilken produkt överträdelsen avser, vilka andra företag som deltar i överträdelsen och vad överträdelsen syftar till.* Om företaget lämnar uppgifterna innan anståndstiden löpt ut, ska uppgifterna anses ha lämnats när anmälan gjordes.

Konkurrensverket får ge ett företag anstånd med att lämna sådana uppgifter som krävs för att konkurrensskadeavgift ska få efterges enligt 12 § första stycket. Om företaget lämnar uppgifterna innan anståndstiden har löpt ut, ska uppgifterna anses ha lämnats när anmälan gjordes.

Konkurrensverket får ge ett företag anstånd med att lämna sådana uppgifter som krävs för att konkurrensskadeavgift ska få efterges enligt 12 § andra stycket 1. Om företaget lämnar uppgifterna innan anståndstiden löpt ut, ska uppgifterna anses ha lämnats när anstånd begärdes.

15 §¹⁰

På ansökan av ett företag som anmäler en överträdelse av förbudet i 2 kap. 1 § eller i artikel 101 i EUF-fördraget ska Konkurrensverket i ett beslut förklara om förutsättningarna för eftergift enligt 12 § första stycket är uppfyllda. Ett sådant beslut är bindande för verket och domstol i mål enligt 5 §.

Konkurrensverket ska i ett beslut förklara om det finns förutsättningar för eftergift enligt 12 § första stycket för det företag som anmält överträdelsen och informera företaget om beslutet. Ett sådant beslut är bindande för verket i ett ärende enligt 5 §.

15 a §

⁹ Senaste lydelse 2014:443. Ändringen innebär bl.a. att andra stycket tas bort.

¹⁰ Senaste lydelse 2016:224.

Regeringen kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om

1. handläggningen av en anmälan om eftergift enligt 12 § eller en fråga om nedsättning enligt 13 §,

2. de krav på samarbete som ska gälla enligt 14 § 2, och

3. den information som ett företag ska lämna för att få anstånd enligt 14 a §.

15 b §

Regeringen får meddela föreskrifter om förenklade ansökningar om eftergift som omfattar mer än tre EU-medlemsstater som berörda territorier.

20 §

Konkurrensskadeavgift får påföras bara om stämningsansökan har delgetts den som anspråket riktas mot inom fem år från det att överträdelsen upphörde. Om det berörda företaget inom denna tid får del av ett beslut om undersökning enligt 5 kap. 3 § eller ges tillfälle att yttra sig över Konkurrensverkets utkast till stämningsansökan, ska tiden i stället räknas från den dag detta skedde. I sådana fall gäller dock att avgift får påföras endast om den som anspråket riktas mot har delgetts stämningsansökan inom tio år från det att överträdelsen upphörde.

För att konkurrensskadeavgift ska få påföras måste Konkurrensverket ha meddelat beslut om sådan avgift inom fem år från det att överträdelsen upphörde. Om det berörda företaget inom denna tid får del av ett beslut om undersökning enligt 5 kap. 3 § eller ges tillfälle att yttra sig över Konkurrensverkets utkast till beslut, ska tiden i stället räknas från den dag detta skedde. I sådana fall gäller dock att avgift får påföras endast om Konkurrensverkets beslut om konkurrensskadeavgift meddelas inom tio år från det att överträdelsen upphörde.

20 a §

Fristerna enligt 20 § avbryts om en nationell konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat inom Europeiska unionen eller Europeiska kommissionen prövar samma avtal eller annat förfarande som kan strida mot artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget som Konkurrensverket utreder eller kan utreda.

En frist som avses i första stycket avbryts när minst ett företag delges

*den första formella utrednings-
åtgärden. Avbrottet gäller alla
företag som har deltagit i över-
trädelsen.*

*En ny frist löper från den dag det
finns ett överträdelseavgörande
eller när den nationella konkur-
rensmyndigheten eller kommis-
sionen har avslutat sitt förfarande
på något annat sätt. Den nya fristen
ska dock aldrig sträcka sig längre
än tio år från det att överträdelsen
upphörde.*

22 §

Konkurrensskadeavgift ska be-
talas till Konkurrensverket inom
trettio dagar från det att *domen
vann laga kraft eller avgiftsföre-
läggandet godkändes* eller inom
den längre tid som anges i *domen
eller föreläggandet*.

Om konkurrensskadeavgiften inte betalas i tid, ska Konkurrensverket lämna den obetalda avgiften för indrivning. Bestämmelser om indrivning finns i lagen (1993:891) om indrivning av statliga fordringar m.m. Verkställighet får ske enligt utskökningsbalkens bestämmelser.

Konkurrensskadeavgift ska be-
talas till Konkurrensverket inom
trettio dagar från det att *beslutet fick
laga kraft eller inom den längre tid
som anges i beslutet*.

23 §

En påförd konkurrensskadeavgift
faller bort i den mån verkställighet
inte har skett inom fem år från det
att *domen vann laga kraft eller
avgiftsföreläggandet godkändes*.

En påförd konkurrensskadeavgift
faller bort i den mån verkställighet
inte har skett inom fem år från det
att *beslutet fick laga kraft*.

23 a §

*En sammanslutning av företag
som inte kan betala en påförd
konkurrensskadeavgift inom den tid
som anges i 22 § första stycket ska
kräva att medlemsföretagen bidrar
till den avgift som sammanslut-
ningen ska betala, om avgiften har
fastställts med hänsyn till dess
medlemmars omsättning på den
marknad som påverkas av sam-
manslutningens överträdelse.*

23 b §

*Om en konkurrensskadeavgift
som har påförts en sammanslutning*

av företag har fastställts med hänsyn till den omsättning som medlemmarna i sammanslutningen har och full betalning inte sker inom den tid som anges i 22 § första stycket, svarar de medlemsföretag som vid tidpunkten för överträdelsen var företrädare i sammanslutningens beslutsfattande organ solidariskt för att avgiften betalas.

Om betalning inte sker enligt första stycket svarar sammanslutningens medlemsföretag solidariskt för att avgiften betalas. Detta gäller dock inte ett medlemsföretag som visar att det inte genomförde det beslut av sammanslutningen som ledde till överträdelsen och

1. var omedvetet om beslutet, eller
2. aktivt tog avstånd från beslutet innan Konkurrensverket påbörjade sin utredning av överträdelsen.

23 c §

Konkurrensverket får besluta att ett företag som avses i 23 b § första stycket ska betala den avgift som sammanslutningen av företag inte har betalat inom föreskriven tid. Avgiften ska betalas till Konkurrensverket inom trettio dagar från det att beslutet fick laga kraft eller den längre tid som anges i beslutet. Om avgiften i sin helhet inte är betald inom denna tid får verket besluta att ett företag som är betalningsskyldigt enligt 23 b § andra stycket ska betala resterande del av avgiften. Betalning ska ske inom den tid som anges i andra meningen.

Den avgift som ett företag ska betala enligt första stycket får inte överstiga tio procent av företagets omsättning under räkenskapsåret före det år då beslutet fick laga kraft.

23 d §

I fråga om verkställighet av ett beslut enligt 23 c § första stycket tillämpas 22 § andra stycket och 23 §.

5 kap.

3 §¹¹

Patent- och marknadsdomstolen får på ansökan av Konkurrensverket besluta att verket får genomföra en undersökning hos ett företag för att utreda om det har överträtt förbuden i 2 kap. 1 eller 7 § eller i artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget, om

1. det finns anledning att anta att en överträdelse har skett,
2. *företaget* inte rättar sig efter ett åläggande enligt 1 § första stycket 1 eller det annars finns risk för att bevis undanhålls eller förvanskas, och
3. vikten av att åtgärden vidtas är tillräckligt stor för att uppväga det intrång eller annat men som åtgärden innebär för den som drabbas av åtgärden.

Ett beslut enligt första stycket får också avse en utredning som gäller

1. en överträdelse av ett åläggande enligt 3 kap. 1 eller 3 §,
2. en överträdelse av ett åtagande som har godtagits enligt 3 kap. 4 §, eller
3. en sådan överträdelse som avses i 21 § första stycket 1–5.

4 §

Ett beslut enligt 3 § får avse även *ett annat företag än det* som är föremål för utredning, om

1. det som föreskrivs i 3 § första stycket 1 och 3 är uppfyllt,
2. det finns särskild anledning att anta att bevis finns *hos företaget*, och
3. *företaget* inte rättar sig efter ett åläggande enligt 1 § första stycket 1 eller det annars finns risk för att bevis undanhålls eller förvanskas.

Ett beslut enligt 3 § får avse även *någon annan än den* som är föremål för utredning, om

1. det som föreskrivs i 3 § första stycket 1–3 är uppfyllt, och
2. det finns särskild anledning att anta att bevis finns *hos den som ansökan gäller*.

I fråga om undersökningar i bostäder och andra utrymmen som nyttjas av styrelseledamöter och anställda i det företag som är föremål för utredning tillämpas 5 §. Bilaga 3

5 §

Ett beslut enligt 3 § får avse även bostäder och andra utrymmen som nyttjas av styrelseledamöter och anställda i det företag som är föremål för utredning, om

1. det som föreskrivs i 3 § 1 och 3 är uppfyllt,

2. det finns särskild anledning att anta att bevis finns hos den som ansökan avser,

3. den som ansökan avser inte rättar sig efter ett åläggande enligt 1 § första stycket 1 eller det annars finns risk för att bevis undanhålls eller förvanskas, och

4. utredningen avser en allvarlig överträdelse.

1. det som föreskrivs i 3 § första stycket 1–3 är uppfyllt, och

2. det finns särskild anledning att anta att bevis finns hos den som ansökan gäller.

6 §¹²

När Konkurrensverket genomför en undersökning har verket rätt att

1. få tillträde till lokaler, markområden, transportmedel och andra utrymmen,

2. ta del av all information som är tillgänglig för den som undersökningen genomförs hos, oavsett i vilken form den finns,

1. granska bokföring och andra affärshandlingar,

2. ta kopior av eller göra utdrag ur bokföring och affärshandlingar,

3. granska bokföring och andra affärshandlingar,

4. ta kopior av eller göra utdrag ur bokföring och affärshandlingar,

5. försegla företagslokaler, bokföring eller affärshandlingar så länge och i den omfattning det är nödvändigt för att genomföra undersökningen, och

3. begära muntliga förklaringar direkt på platsen, och

4. få tillträde till lokaler, markområden, transportmedel och andra utrymmen.

6. begära muntliga förklaringar direkt på platsen.

¹² Senaste lydelse 2015:402. Ändringen innebär bl.a. att andra stycket tas bort.

I fråga om elektroniskt lagrad information får åtgärderna i första stycket 1 och 2 genomföras hos Konkurrensverket, om den som undersökningen genomförs hos samtycker till att informationen flyttas till verkets lokaler. Denne har rätt att följa de åtgärder som verket vidtar.

6 a §

Konkurrensverket får ta hand om en handling för att genomföra åtgärderna i 6 § 3 eller 4 i Konkurrensverkets lokaler eller i någon annan lokal.

När en handling tas om hand får även pärm, mapp eller likande förvaringsmaterial tas med.

Om en upptagning som kan uppfattas bara med tekniska hjälpmedel tas om hand, ska ett exemplar lämnas kvar om det är möjligt.

6 b §

När Konkurrensverket vidtar åtgärder enligt 6 § 3 eller 4 i Konkurrensverkets lokaler eller i någon annan lokal har den som undersökningen gäller rätt att följa de åtgärder som verket vidtar.

6 c §

Konkurrensverket ska lämna tillbaka handlingar och annat som har tagits om hand enligt 6 a § så snart de inte längre behövs.

Om den som beslutet om undersökning gäller har försatts i konkurs, ska Konkurrensverket

1. överlämna handlingarna och annat till konkursförvaltaren, och

2. underrätta den som beslutet gäller om att överlämnande har skett.

Konkurrensverket ska på begäran av den som beslutet gäller pröva om en handling eller annat som tagits om hand ska lämnas tillbaka.

8 §¹³

Ett beslut om undersökning ska innehålla uppgifter om

1. föremålet för och syftet med undersökningen,
2. tidpunkten när undersökningen ska börja, och
3. Konkurrensverkets

befogenheter enligt 6 § *första stycket*.

Beslut enligt första stycket gäller omedelbart, om rätten inte bestämmer något annat.

3. Konkurrensverkets

befogenheter enligt 6 § *och 6 a § första och andra stycket*.

Ett beslut enligt första stycket gäller omedelbart, om rätten inte bestämmer något annat.

10 §¹⁴

Konkurrensverket får begära handräckning av Kronofogdemyndigheten för att genomföra de åtgärder som avses i 6 § *första stycket 1, 2 eller 4*.

Vid handräckning gäller bestämmelserna i utsköningsbalken om verkställighet av förpliktelser som inte avser betalningsskyldighet eller avhysning. Kronofogdemyndigheten ska dock inte underrätta den som undersökningen ska genomföras hos innan verkställighet sker.

Konkurrensverket får begära handräckning av Kronofogdemyndigheten för att genomföra de åtgärder som avses i 6 § *1–5 eller 6 a § första och andra styckena*.

Vid handräckning gäller bestämmelserna i utsköningsbalken om verkställighet av förpliktelser som inte avser betalningsskyldighet, avhysning eller *avlägsnande*. Kronofogdemyndigheten ska dock inte underrätta den som undersökningen ska genomföras hos innan verkställighet sker.

13 §

Den som är uppgiftsskyldig eller är föremål för undersökning enligt denna lag får inte betungas onödigt.

Den som är uppgiftsskyldig eller är föremål för undersökning enligt denna lag får inte betungas onödigt *eller tvingas att erkänna en överträdelse av ett förbud enligt 2 kap. 1 eller 7 § eller enligt artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget*.

14 a §

Konkurrensverket får översända en sådan handling som anges i 1 kap. 2 § 10 konkurrensskadlagen (2016:964) till en annan konkurrensmyndighet inom Europeiska unionen eller till Europeiska

¹³ Senaste lydelse 2015:402.

¹⁴ Senaste lydelse 2015:402.

kommissionen endast med tillämpning av artikel 12 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 och endast om den som har gett in handlingen samtycker till det.

15 a §

En konkurrensmyndighet i en annan medlemsstat i Europeiska unionen som har framställt en sådan begäran som avses i artikel 22 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 har rätt att närvara och aktivt bistå Konkurrensverket när ett förhör enligt 1 § första stycket 2 hålls eller en undersökning enligt 6 § genomförs.

Utredningsskadeavgift

21 §

Konkurrensverket får besluta att ett företag ska betala en särskild avgift (utredningsskadeavgift), om företaget eller någon som handlar på dess vägnar uppsåtligen eller av oaktsamhet vid Konkurrensverkets utredning av om företaget överträtt något av förbuden i 2 kap. 1 eller 7 § eller artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget

1. har lämnat oriktiga, ofullständiga eller vilseledande uppgifter som svar på ett åläggande enligt 1 § första stycket 1, eller inte lämnat begärda uppgifter, handlingar eller annat inom angiven tidsfrist,

2. inte har sett till att en företrädare inställt sig till ett sådant förhör som avses i 1 § första stycket 2,

3. har hindrat Konkurrensverket att genomföra någon av de åtgärder som anges i 6 § 1–5,

4. har brutit en sådan försegling som avses i 6 § 5, eller

5. har lämnat ett oriktigt, ofullständigt eller vilseledande svar på

en begäran om förklaring som avses i 6 § 6 eller inte lämnat någon förklaring.

Avgiften tillfaller staten.

Innan Konkurrensverket beslutar om utredningsskadeavgift för ett företag, ska företaget ges tillfälle att yttra sig över verkets utkast till beslut.

22 §

Utredningsskadeavgift får inte påföras för en åtgärd som omfattas av ett beslut som har förenats med vite enligt denna lag om talan om utdömande av vite har väckts.

23 §

När utredningsskadeavgiftens storlek bestäms ska hänsyn tas till överträdelsens allvar och varaktighet.

Utredningsskadeavgiften får inte överstiga en procent av företagets omsättning föregående räkenskapsår.

24 §

I fråga om utredningsskadeavgift tillämpas bestämmelserna om

1. preskription i 3 kap. 20 § första meningen och 20 a §,
2. kvarstad i 3 kap. 21 §, och
3. betalning av konkurrensskadeavgift i 3 kap. 22 och 23 §§.

Det som där sägs om konkurrensskadeavgift gäller då i stället utredningsskadeavgift.

Vid tillämpning enligt första stycket 1 får avgift påföras endast om beslutet om utredningsskadeavgift meddelas inom tio år från det att överträdelsen enligt 21 § första stycket upphörde.

6 kap.

1 a §

När följande beslut förenas med löpande vite, ska det fastställas till ett belopp som står i proportion till företagets genomsnittliga dagliga

omsättning föregående räkenskapsår räknat från den dag som anges i beslutet:

1. åläggande enligt 3 kap. 1, 2 eller 3 §,

2. beslut enligt 3 kap. 4 § första stycket,

3. åläggande enligt 5 kap. 1 § första stycket 1 eller 2 vid utredning av om företaget överträtt något av förbuden i 2 kap. 1 eller 7 § eller artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget, eller

4. beslut enligt 5 kap. 3 §.

7 kap.

1 §¹⁵

Beslut av Konkurrensverket i följande frågor får överklagas till Patent- och marknadsdomstolen:

1. åtgärder enligt 2 kap. 3 § andra stycket,
 2. ålägganden som verket har meddelat enligt 3 kap. 1 § första stycket eller 3 §,
 3. beslut enligt 3 kap. 4 § andra stycket.
 3. beslut enligt 3 kap. 1 a §, 4 § andra stycket, 5 eller 23 c §,
 4. förbud enligt 4 kap. 1 §,
 5. ålägganden enligt 4 kap. 2 §,
 6. förbud eller ålägganden enligt 4 kap. 12 § tredje stycket eller 13 a § tredje stycket,
 7. beslut enligt 4 kap. 14 eller 21 §,
 8. ålägganden enligt 4 kap. 1 §,
 8. ålägganden enligt 5 kap. 1 §,
 - och
 9. återkallelser av undantag enligt artikel 29.2 i rådets förordning (EG) nr 1/2003.
 9. beslut enligt 5 kap. 21 §, och
 10. återkallelser av undantag enligt artikel 29.2 i rådets förordning (EG) nr 1/2003.
- Andra beslut av Konkurrensverket enligt denna lag får inte överklagas.

8 kap.

1 §¹⁶

- Patent- och marknadsdomstolen är rätt domstol i mål om
1. åläggande som avses i 3 kap. 2 §,
 2. konkurrensskadeavgift enligt 3 kap. 5 §,
 3. kvarstad enligt 3 kap. 21 §,
 2. kvarstad enligt 3 kap. 21 §,

¹⁵ Senaste lydelse 2017:986.

¹⁶ Senaste lydelse 2017:986.

4. förbud som avses i 3 kap. 27 och 31 §§ och 32 § andra stycket, och

5. utdömande av vite enligt 6 kap. 2 §.

3. förbud som avses i 3 kap. 27 och 31 §§ och 32 § andra stycket, och

4. utdömande av vite enligt 6 kap. 2 §.

2 §¹⁷

Bestämmelserna i rättegångsbalken om tvistemål där förlikning om saken inte är tillåten tillämpas i mål som avses i

– 3 kap. 2, 5, 27 och 31 §§ och 32 § andra stycket, och

– 3 kap. 21 §, även om någon talan inte väckts.

Bestämmelserna i lagen (1996:242) om domstolsärenden tillämpas i ärenden som inleds genom en ansökan till Patent- och marknadsdomstolen.

Bestämmelserna i rättegångsbalken om tvistemål där förlikning om saken inte är tillåten tillämpas i mål som avses i 3 kap. 2, 21, 27 och 31 §§ och 32 § andra stycket.

Förbud mot att återropa visst skriftligt bevis

4 §¹⁸

En part som i ett förfarande vid en nationell konkurrensmyndighet inom Europeiska unionen har fått tillgång till en sådan förklaring inom ramen för ett eftergiftsprogram eller förlikningsinlaga som anges i 1 kap. 2 § 10 och 12 konkurrensskadelagen (2016:964) får inte återropa handlingen som bevis i domstol i ett mål eller ärende enligt denna lag.

Första stycket gäller inte om målet eller ärendet avser prövning av ett beslut genom vilket har konstaterats en överträdelse av 2 kap. 1 eller 7 § eller artikel 101 eller 102 i EUF-fördraget och ett återopande är nödvändigt för att parten ska kunna utöva sin rätt till försvar.

5 §¹⁹

En part i ett förfarande vid en nationell konkurrensmyndighet

¹⁷ Senaste lydelse 2017:986.

¹⁸ Tidigare 4 § upphävd genom 2016:224.

¹⁹ Tidigare 5 § upphävd genom 2016:224.

inom Europeiska unionen får inte i ett mål eller ärende enligt denna lag som bevis i domstol åberopa sådant som parten har fått del av under förfarandet och som är av följande slag:

1. handlingar som andra har tagit fram särskilt för förfarandet vid konkurrensmyndigheten,

2. handlingar som konkurrensmyndigheten har tagit fram och överlämnat till parterna under förfarandet, eller

3. förlikningsinlagor som har återkallats.

Första stycket gäller inte efter att konkurrensmyndigheten genom att anta ett beslut eller på något annat sätt har avslutat sitt förfarande.

-
1. Denna lag träder i kraft den 4 februari 2021.
 2. I mål där talan om konkurrensskadeavgift har väckts före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser.
 3. För avgiftsförelägganden som godkänts före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser.
 4. För ett företag som före ikraftträdandet på annat sätt i högst väsentlig mån har underlättat utredningen av en överträdelse gäller 3 kap. 12 § i den äldre lydelsen.
 5. För anstånd som före ikraftträdandet har beviljats med att lämna sådana uppgifter som krävs för att konkurrensskadeavgift ska få efterges tillämpas 3 kap. 14 a § i den äldre lydelsen.
 6. Bestämmelsen i 3 kap. 20 a § tillämpas även på överträdelser som har ägt rum före ikraftträdandet, om inte möjligheten att påföra konkurrensskadeavgift har fallit bort dessförinnan enligt äldre bestämmelser.
 7. Bestämmelserna i 1 kap. 5 § tredje stycket, 3 kap. 1 § andra stycket, 1 a §, 6 § andra stycket i den nya lydelsen, 7 § i den nya lydelsen, 23 a–d §§ och 6 kap. 1 a § 1 och 2 tillämpas endast på överträdelser som har ägt rum efter ikraftträdandet.
 8. Ingripande med konkurrensskadeavgift enligt 3 kap. 5 § första stycket 2 och 3 får ske endast för överträdelser av ålägganden eller godtagna åtaganden som har beslutats efter ikraftträdandet.
 9. Ingripande med utredningsskadeavgift får ske endast för överträdelser som ägt rum efter ikraftträdandet.

Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs att det ska införas en ny paragraf, 30 kap. 1 a §, i offentlighets- och sekretesslagen (2009:900) av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

30 kap.

1 a §

Sekretess gäller för uppgift hos Konkurrensverket i sådana handlingar som anges i 1 kap. 2 § 10 och 12 konkurrensskadelagen (2016:964).

Sekretessen gäller inte för uppgift som tagits in i ett åläggande enligt 3 kap. 1 §, ett beslut enligt 3 kap. 1 a eller 4 §, ett utkast eller ett beslut enligt 3 kap. 5 § eller 5 kap. 21 § konkurrenslagen (2008:579).

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst tjugo år.

Denna lag träder i kraft den 4 februari 2021.

Förslag till lag om ändring i lagen (2014:836) om näringsförbud

Härigenom föreskrivs att 17 och 18 §§ lagen (2014:836) om näringsförbud ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

17 §¹

Ett yrkande om näringsförbud enligt 7 § får framställas av Konkurrensverket.

Konkurrensverket får framställa ett yrkande om näringsförbud enligt 7 § genom en ansökan till Patent- och marknadsdomstolen.

Yrkandet får framställas i ett mål om konkurrensskadeavgift enligt 3 kap. 5 § konkurrenslagen (2008:579). Om inte något annat följer av denna lag, ska bestämmelserna i rättegångsbalken om tvistemål där förlikning om saken inte är tillåten tillämpas. Vid omröstning i rätten gäller 29 kap. rättegångsbalken.

Om Konkurrensverket inte för talan om konkurrensskadeavgift, får verket i stället framställa ett yrkande om näringsförbud genom ansökan till Patent- och marknadsdomstolen.

18 §²

Om inte något annat föreskrivs i denna lag, ska ett sådant ärende om näringsförbud som avses i 16 § och 17 § tredje stycket handläggas enligt lagen (1996:242) om domstolsärenden.

Om inte något annat föreskrivs i denna lag, ska ett sådant ärende om näringsförbud som avses i 16 och 17 §§ handläggas enligt lagen (1996:242) om domstolsärenden.

Tingsrätten eller Patent- och marknadsdomstolen ska hålla sammanträde, om detta inte är uppenbart obehövt.

Patent- och marknadsdomstolen ska hålla sammanträde, om detta inte är uppenbart obehövt.

Vid sammanträdet ska tingsrätten bestå av en lagfaren domare och tre nämndemän. Ärendet ska avgöras i samma sammansättning. I fall som avses i 17 § tredje stycket ska Patent- och marknads-

Vid sammanträdet ska tingsrätten bestå av en lagfaren domare och tre nämndemän. Ärendet ska avgöras i samma sammansättning. I fall som avses i 17 § ska Patent- och marknadsdomstolen vara samman-

¹ Senaste lydelse 2016:230. Ändringen innebär bl.a. att andra och tredje styckena tas bort.

² Senaste lydelse 2016:230.

domstolen vara sammansatt på det sätt som anges i 4 kap. 8 § lagen (2016:188) om patent- och marknadsdomstolar. Bilaga 3
satt på det sätt som anges i 4 kap. 8 § lagen (2016:188) om patent- och marknadsdomstolar.

Vid omröstning i rätten gäller 29 kap. rättegångsbalken.

Utöver vad som följer av lagen om domstolsärenden får rätten besluta om nytt vitesföreläggande eller hämtning till rätten antingen omedelbart eller till en senare dag, om den som ansökan riktas mot trots föreläggande om personlig inställelse inte inställer sig till sammanträdet eller inställer sig genom ombud.

-
1. Denna lag träder i kraft den 4 februari 2021.
 2. Äldre bestämmelser gäller för yrkanden om näringsförbud som har framställts i mål om konkurrensskadeavgift före ikraftträdandet.

Förslag till lag om ändring i konkurrensskadelagen (2016:964)

Härigenom föreskrivs att 5 kap. 9 § konkurrensskadelagen (2016:964) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

9 §

Om det genom ett avgörande enligt 3 kap. 1, 2, 5 *eller* 16 § konkurrenslagen (2008:579) som fått laga kraft har slagits fast att en överträdelse av konkurrensrätten har skett, får den frågan inte på nytt tas upp till prövning i ett mål om skadestånd enligt denna lag.

Om det genom ett avgörande enligt 3 kap. 1, *1 a*, 2 *eller* 5 § konkurrenslagen (2008:579) som fått laga kraft har slagits fast att en överträdelse av konkurrensrätten har skett, får den frågan inte på nytt tas upp till prövning i ett mål om skadestånd enligt denna lag.

-
1. Denna lag träder i kraft den 4 februari 2021.
 2. För avgöranden enligt 3 kap. 16 § konkurrenslagen (2008:579) som fått laga kraft före ikraftträdandet tillämpas äldre bestämmelser.

Följande remissinstanser har yttrat sig över promemorian: Almega, Arbetsdomstolen, Domstolsverket, Ekobrottsmyndigheten, Energi- marknadsinspektionen, Finansinspektionen, Företagarna, Förvaltnings- rätten i Stockholm, Göteborgs universitet (Handelshögskolan), Justitiekanslern, Kammarrätten i Stockholm, Kommerskollegium, Konkurrenskommissionen, Konkurrensverket, Konsumentverket, Kronofogdemyndigheten, Lunds universitet (Juridiska fakultetsstyrelsen), Länsstyrelsen i Dalarna, Länsstyrelsen i Gävleborgs län, Länsstyrelsen i Stockholm, Länsstyrelsen i Värmlands län, Patent- och registreringsverket, Post- och telestyrelsen, Skatteverket, Statskontoret, Stockholms tingsrätt (Patent- och marknadsdomstolen), Stockholms universitet (Juridiska fakultetsnämnden), Svea hovrätt, Svensk Försäkring, Svensk Handel, Svenska Bankföreningen, Svenska institutet för europapolitiska studier (Sieps), Svenskt Näringsliv, Sveriges advokatsamfund, Teknikföretagen, Tillväxtverket, Upphandlingsmyndigheten, Uppsala universitet (Juridiska fakultetsnämnden), Verket för innovationssystem (VINNOVA), Visita och Åklagarmyndigheten.

Följande remissinstanser har avstått från att yttra sig över promemorian: Almi Företagspartner AB, Arbetsgivarverket, Ekonomistyrningsverket, Landsorganisationen i Sverige (LO), Regelrådet och Riksdagens ombudsmän.

Följande remissinstanser har inte yttrat sig över promemorian: Business Sweden, Företagarförbundet Fria Företagare, International Chamber of Commerce Sverige (ICC), Småföretagarnas Riksförbund, Stockholms Handelskammare, Svenska uppfinnareföreningen, Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Sveriges Konsumenter, Sydsvenska Industri- och Handelskammaren, Tjänstemännens centralorganisation (TCO) och Sveriges Kommuner och Regioner.

Advokatfirman Per Karlsson & Co, Advokatfirman Vinge och Sparbankernas riksförbund har yttrat sig över promemorian.